

๗๙.๒๖

๗ ๗๘๒ ๖

๖.๒

เรื่องสั้น “แนวทอแสง” ของไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๒๕ - พ.ศ. ๒๕๓๕

๑๘ ส.ค. ๒๕๓๙

ปริญญานิพนธ์
ของ
เบญจนาฏ วัฒนมณี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม ๒๕๓๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๕.๕๓๐๒๓

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
ภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(อาจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

..... กรรมการ
(รศ. ดร. อัมพร สุขเกษม)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์)

..... กรรมการ
(รศ. ดร. อัมพร สุขเกษม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์สมเกียรติ ภูทวิกุล)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์สุวดี ภูประดิษฐ์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร. อัมพร สุขเกษม กรรมการ และอาจารย์สมเกียรติ คุ้มทวีกุล กรรมการสอบแต่งตั้งเพิ่มเติม อาจารย์ทั้งสามท่านได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ แนวคิด ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตา เอาใจใส่เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อัครา บุญทิพย์ อาจารย์ภิญโญ กองทอง และอาจารย์วิทยา ชัยประเสริฐ ผู้ชี้แนวทางและกรุณาให้คำแนะนำที่ดีในการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนให้กำลังใจและคอยชักถามถึงความก้าวหน้าของปริญญานิพนธ์ด้วยความรักและห่วงใย

ขอขอบคุณ ครอบครัวคุณชญาณิน สุจิรัตน์ ผู้เป็นพี่สาวที่ให้ชีวิตทางการศึกษา ช่วยเอื้อเฟื่องงานพิมพ์จนสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอย่างหาที่สุดมิได้

ขอขอบคุณ ครอบครัวรุ่งแจ้ง ครอบครัวนุชพุ่ม ครอบครัวสุขเสงี่ยม และครอบครัววัฒนมณี ทุกๆ คน ที่ช่วยปลอบขวัญ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ คุณนิรันดร์ รัตนประชา และเพื่อนๆ ชาวแปดน กราฟิค ผู้ให้กำลังใจและช่วยเหลืองานวิจัยในด้านต่างๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่ดีที่ส่งผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความรัก การดูแลเอาใจใส่จาก คุณแม่ประสงค์ วัฒนมณี ผู้มีพระคุณสูงสุด ผู้มอบทุกสิ่งทุกอย่างแก่ผู้วิจัย

ลำดับสุดท้ายผู้วิจัยขออุทิศปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มอบให้ คุณพ่อเชิดเกียรติ วัฒนมณี ผู้ก่อกำเนิดฐานการศึกษา คอยอบรมสั่งสอนเพื่อชี้แนวทางที่ดีสำหรับชีวิตของผู้วิจัย พระคุณของท่านยังคงฝังอยู่ในใจของผู้วิจัยตลอดนิรันดร์กาล

เบญจนาฏ วัฒนมณี

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	7
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	8
	เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องสั้น.....	8
	เอกสารเกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอของเรื่องสั้น “แนวทดลอง”	9
	เอกสารการวิจารณ์เรื่องสั้น “แนวทดลอง”	13
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2	วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 -	
	พ.ศ. 2535	20
	กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง.....	24
	วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่ง.....	25
	ตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเอง.....	25
	ตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น.....	32
	วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สาม.....	37
	ผู้เขียนเล่าเรื่องราวอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง	37
	ผู้เขียนเล่าเรื่องแบบผู้มีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์	40
	ใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน (บุรุษที่หนึ่งกับบุรุษที่สาม)	59
	ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง	64
	กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง.....	72
	การใช้กระแสน่าทึ่ง.....	74
	การใช้สัญลักษณ์.....	87

การเขียนอัตโนมติ.....	106
การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด.....	110
วิธีการเสนอในบทภาพยนตร์ บทละคร.....	111
วิธีการเขียนบันทึก และการเล่าความฝัน.....	115
วิธีการเสนอข่าวแบบหนังสือพิมพ์ บทสัมภาษณ์.....	117
วิธีการเสนอภาพมาประกอบเรื่องสั้น.....	119
วิธีการเล่นภาษา ตัวเลข และการเล่นทายปัญหา.....	123
วิธีการเล่นภาษา.....	123
การเล่นกลสลับอักษร.....	123
การจัดตัวอักษร.....	123
วิธีการใช้ตัวเลข.....	124
วิธีการเล่นทายปัญหา.....	125
3 วิเคราะห์สารของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535.....	129
สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม.....	130
ปัญหาสังคมเมือง.....	131
ปัญหาการว่างงาน.....	131
ปัญหาการทุจริตในหน้าที่.....	132
ปัญหาโสเภณี.....	133
ปัญหาผู้คนที่มึนจิตใจเสื่อมขาดคุณธรรม.....	136
ปัญหาสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม.....	139
ปัญหาการฆ่าตัวตาย.....	141
ปัญหาความยากจน.....	143
ปัญหาครอบครัว.....	144
ปัญหาการศึกษา.....	146
อิทธิพลจากสื่อมวลชน.....	146
ปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย.....	149

ปัญหาการต่อสู้ของมนุษยชาติ.....	150
ความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม.....	155
ปัญหาสังคมชนบท.....	156
ปัญหาที่อยู่อาศัย.....	157
ปัญหาภัยธรรมชาติ.....	158
สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ.....	159
ความเชื่อ และความศรัทธาที่ไร้เหตุผล.....	160
ความไม่เชื่อศาสนา.....	161
ความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์.....	163
สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์.....	164
การดำเนินชีวิต.....	165
การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นอิสระ.....	165
การดำเนินชีวิตอย่างไม่มีความสุข.....	168
การดำเนินชีวิตอย่างมีกฎเกณฑ์.....	170
ความรัก.....	170
การแสวงหาความหมายของชีวิต.....	173
สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์	174
4 สรุปล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	180
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	180
อภิปรายผล.....	182
ข้อเสนอแนะ.....	184
บรรณานุกรม.....	186
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	190

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เรื่องสั้นได้พัฒนามาจากการเล่าเรื่องสู่กันฟังในงานหรือพิธีกรรมต่างๆ แล้วค่อยๆ คลี่คลายมาเป็นนิทาน ตำนาน นิยายปรัมปรา โดยอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้น เป็นบันเทิงคดีที่พัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาจากนิทาน และได้นำแนวความคิดแบบตะวันตกมาประสมประสานกัน ลักษณะของเรื่องสั้นที่นิยมแต่งกันในสมัยแรกนั้น จึงมีความแตกต่างจากลักษณะของนิทานแบบดั้งเดิมของไทย ดังที่ สุพรรณี วราทร (2519 : 44-45) กล่าวไว้ว่า นิทานที่แต่งกันแต่เดิมมีแต่บทบรรยายของผู้เขียน โครงเรื่องง่ายๆ และซ้ำๆ กัน แนวคิดมุ่งสอนและแสดงคุณธรรม แต่เรื่องสั้นสมัยแรกนำเสนอเรื่องด้วยบทบรรยายสลับกับบทเจรจาของตัวละคร ฉาก และบทสนทนา มีความสมจริง โครงเรื่องมีการสร้างเงื่อนไขให้ชวนติดตาม แนวคิดของเรื่องสะท้อนทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่มาและเนื้อเรื่องส่วนใหญ่แปลจากภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส เช่น เรื่องเนติบัญญัติ เรื่องผู้ช่วยกลืนยาพิษ เป็นต้น ต่อมาจึงใช้วิธีคิดแต่งเป็นเรื่องตามแบบแผนวรรณกรรมตะวันตก แต่ใช้นาม ตัวละคร ล้วนภาษาไทย และเนื้อเรื่องเป็นไทย เช่น เรื่องรักที่เสียดายน้อ เรื่องสามเณรโจร เรื่องเนื้อคู่หนึ่งคู่ เป็นต้น

อิทธิพลของค่านิยมตะวันตกและโอกาสทางการศึกษาของปัญญาชนที่สำเร็จการศึกษาจากยุโรป ทำให้วรรณกรรมแบบนิทานพัฒนามาเป็นเรื่องสั้น ในราวปี พ.ศ. 2470 เรื่องสั้นได้เปลี่ยนแปลงมากขึ้น (ภิญโญ กองทอง. 2528 : 3) อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบของเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2506 มีลักษณะเป็น “สูตรสำเร็จหรือโครงสร้างสมบูรณ์” (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2518 : 31-32) กล่าวคือ จะต้องมีการขึ้นต้นอย่างเร้าใจ และจบลงอย่างคาดไม่ถึง พลิกความคาดหมายของผู้อ่าน (Surprise Ending หรือ Twist Ending) ซึ่งเป็นลักษณะเรื่องสั้นของ โอ. เฮนรี และกี๊ เคอ โมปัสซัง จึงมีผลให้เรื่องสั้นไทยในช่วงนี้มีโครงสร้างที่เป็น “แบบแผน” ทำนองเดียวกัน

พัฒนาการของเรื่องสั้นที่เห็นได้ชัดตั้งแต่ พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา ได้เกิดการคลี่คลายรูปแบบและเนื้อหาของเรื่องสั้นไปในแนวใหม่ คือทางด้านรูปแบบ ไม่ได้ยึดกฎเกณฑ์หรือ “สูตรสำเร็จ” ของโครงสร้างตามแบบเดิม แต่กลับให้อิสระในการวางรูปแบบตามสไตล์ของผู้แต่ง ส่วนเนื้อหา มักแสดงกิจกรรมทางสังคมควบคู่ไปกับการแสดงสำนึกของผู้คนต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว และบรรยากาศของเรื่องมีท่าทีดูเดือดร้อนวุ่นวายมากขึ้น (เร็นฤทัย สังข์พันธุ์. 2523 : 67) ความคลี่คลายของเรื่องสั้นในแนวใหม่นี้ จึงมีนักเขียนหนุ่มสาวได้เริ่ม “ทดลอง” ในรูปแบบแปลกใหม่มากขึ้น เช่น ใช้สัญลักษณ์

ใช้การบรรยายแบบกระแสนึก การทดลองนี้อาจถือได้ว่า เป็นระยะแรกเริ่มของการเขียนเรื่องสั้น ที่มีลักษณะก้าวหน้าด้านรูปแบบในระยะต่อมา (ภิญโญ กองทอง. 2528 : 46)

ปัจจุบันเรื่องสั้นได้แตกตัวออกไปมากมาย ตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลง นักเขียนพยายามที่จะพัฒนางานทั้งในด้านของรูปแบบและเนื้อหา มีการบรรยายหลายประเภท แบบมีจุดหมาย ไร้จุดหมาย และไร้บุคคลอันเป็นลักษณะการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองสมัยใหม่ (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2535 : 50) เนื้อหาส่วนใหญ่ออกมาในลักษณะสะท้อนปัญหา เน้นปัญหาที่สัมพันธ์กับความเป็นปัจเจกชน เน้นปัจเจกชนเป็นตัวหลัก คือมีลักษณะเรื่องที่มองเข้าไปข้างในมากขึ้น แต่วิธีการนำเสนอยังเน้นการเล่าเรื่องทำนองอัตถนิยม คือเน้นความสมจริง (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2534 : 68) มีการใช้สัญลักษณ์ ใช้การเขียนแบบเหนือจริง เหนือธรรมชาติ ประเภทFantasy & Science Fiction เรื่องสั้น “แนวทดลอง” นี้มีมุมมองเรื่องสังคมให้เป็นนามธรรม เป็นแบบกึ่งภาพฝัน กึ่งเหนือจริง ข้อสำคัญก็คือ รู้สึกจริง (ภิญโญ กองทอง. 2535 : 49) ซึ่งลักษณะเหล่านี้เคยปรากฏในรวมเรื่องสั้น ช่อการะเกด ซึ่งมีสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการตลอดจนเป็นผู้สร้างรางวัล “ช่อการะเกด” มอบให้เป็นกำลังใจแก่นักเขียนเรื่องสั้นที่คัดสรรแล้ว

การทดลองการนำเสนอรูปแบบใหม่ๆ นั้นมักจะมีวิธีการนำเสนอแบบใหม่แทรกเข้ามาอยู่เสมอ และเรื่องที่ได้รับรางวัลช่อการะเกดก็มีเรื่องสั้นลักษณะนี้อยู่หลายเรื่อง สุชาติจึงคิดจะรวมเรื่อง “แนวทดลอง” ทั้งหมดไว้อีกพวกหนึ่ง เขาจึงคิดรางวัลขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “รางวัลช่อปาริชาติ” เพื่อใช้พิจารณาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” โดยให้มีรูปแบบและเนื้อหาของงานเขียนเชิงทดลอง Experimental Writing ในทุกๆ เรื่อง ดังที่สุชาติ (2534 : 68) ได้กล่าวว่า “เรื่องสั้นแนวทดลอง นี่คือ ลักษณะที่คุณสามารถเล่นกับอะไรก็ได้ทั้งนั้น เป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ ลักษณะของภาพฝันหรือในแง่ของจิตวิเคราะห์ก็ได้ หลายคนเข้าใจเพียงว่าเป็นเรื่องแนววิทยาศาสตร์ ซึ่งผมไม่ต้องการจำกัดแค่นั้น”

เรื่องสั้นไทยร่วมสมัยที่มีลักษณะเป็น “แนวทดลอง” ส่วนใหญ่ยังกระจัดกระจายและมีลักษณะเป็น “แนวทดลอง” บางส่วน เช่น “สัญชาตญาณมืด” ของ อ.อุศกร “มิดประจักษ์” ของ ชาติ กอบจิตติ “กินระยำ” ของ สุวัฒน์ ศรีเชื้อ “สวรยา” ของ ลาว คำหอม “ตัวละครกับโรงละคร” ของ คำปิ่น สีเหนือ “ภาพฝัน” ของ พงนา จันทรสันติ “ลานทราย” ของ วัฒนวรรณยางกูร “โลกของหมา” กับ “เรือ” ของ วสันต์ สิทธิเขตต์ “ตะกอกปีศาจ” ของ อรัณวาสี “คำให้การของจิตใต้สำนึก” ของ แก้ว ลายทอง ฯลฯ (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2535 : 16) “ภาพรวม” ของเรื่องสั้นที่มีลักษณะเป็น “แนวทดลอง” บางส่วนเหล่านี้คงพอใช้เป็นจุดเริ่มต้นที่จะศึกษางานเขียนในแนวทดลองนี้ได้มากขึ้นต่อไป

ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 น่าสนใจและอาจจะเป็นประโยชน์ต่อวรรณกรรมไทยบ้าง ทั้งในแง่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะตนของผู้เขียนและพัฒนาการของเรื่องสั้นไทยหลัง พ.ศ. 2525 แต่เนื่องจากเรื่องสั้นไทยหลัง พ.ศ. 2525 มีจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยต้องจำกัดช่วงเวลาและประเด็นที่จะศึกษาเรื่องสั้นดังกล่าว โดยจำกัดช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นช่วงระยะการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนก้าวหน้าและการได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตก รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งสร้างผลกระทบต่อนักเขียนให้เสนองานที่แปลกใหม่ออกมา ส่วนการจำกัดประเด็นที่จะศึกษาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยนั้น ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาด้านกลวิธีการนำเสนอ และสาร (Message) ของเรื่องสั้นที่ปรากฏ อันเป็นลักษณะเด่นของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทย แม้ว่าผลการวิจัยไม่สามารถให้ข้อสรุปว่า เรื่องสั้นเหล่านั้นเป็นแนวทดลองได้ทั้งหมด แต่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าผลของการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องสั้น และทำให้เข้าใจลักษณะของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” มากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอและสาร (Message) ของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิจัยจะทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในด้านกลวิธีการนำเสนอและสารของการประพันธ์เรื่องสั้นไทยในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเขียนซึ่งจะปรากฏอยู่ตลอดเวลา

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้จะศึกษาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 จากเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว รวมเรื่องสั้นที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ทั้งหมด 17 เล่ม คัดเลือกเฉพาะเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยจำนวน 50 เรื่อง ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ชื่อหนังสือ รวมเรื่องสั้น	ชื่อเรื่องสั้น “แนวทดลอง”	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์ ครั้งแรก	ปีที่ รวมเล่ม
1. ความเจ็บ ในความเจ็บ	1. ไอ้ต้งต่อง	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	2525	2534
	2. งู	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	2527	2534
	3. บางซื่อสัตย์ประกาศิต	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	2527	2534
	4. ลำพ่าย	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	2530	2534
2. คนหลงเวลา	5. เรื่องสั้น	แก้ว ลายทอง	2528	2528
	6. สะกอน	แก้ว ลายทอง	2528	2528
	7. คำให้การของ จิตไร้สำนึก	แก้ว ลายทอง	2528	2528
3. ลูกพ่อคนหนึ่ง (ถากไม้เหมือน หมาเลีย)	8. ลานทราย	วัฒน์ วรรณยางกูร	2528	2531
	9. บนยอดไม้	วัฒน์ วรรณยางกูร	2528	2531
4. มัทรี	10. เกมแผนที่	ศรีดาวเรือง	2529	2529
	11. โลกของโนม	ศรีดาวเรือง	2529	2529
5. เขาและเธอ	12. โลกของหมา	วสันต์ สิทธิเขตต์	2528	2530
	13. เรือ	วสันต์ สิทธิเขตต์	2529	2530
	14. คีนเปลี่ยว	วสันต์ สิทธิเขตต์	2530	2530
	15. เขาและเธอ	วสันต์ สิทธิเขตต์	2530	2530
6. อะไร	16. ความเรียงเรื่องวิธีการ	วสันต์ สิทธิเขตต์	2529	2534
	17. ภาพ เสียง และคำถาม	วสันต์ สิทธิเขตต์	2533	2534
	18. อะไร	วสันต์ สิทธิเขตต์	2534	2534

ชื่อหนังสือ รวมเรื่องสั้น	ชื่อเรื่องสั้น “แนวทดลอง”	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์ ครั้งแรก	ปีที่ รวมเล่ม
7. ภาพลวงตา	19. ภาพลวงตาเกี่ยวกับ	ศรีดาวเรือง	2530	2532
	การเปลี่ยนสรรพนาม		2531	2532
	20. เลขคณิต ป. 2	ศรีดาวเรือง		
8. เมืองละเมอ	21. ประทานโทษเป็นเหยื่อ	วสันต์ สิทธิเขตต์	2531	2531
	อะไรครับ			
	(บทภาพยนตร์และ			
	สตอรี่บอร์ด)			
	22. ตัวละครกับโรงละคร	คำปิ่น สีเหนือ	2531	2531
9. เดินข้ามคืน (รวมเรื่องสั้น รางวัล ช่อการะเกด 5)	23. ภาพฝัน	พจนา จันทรสันติ	2531	2531
	24. ตะคอกปีศาจ	อริญวาสี	2531	2531
	25. เนื้อสองชั้น	สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ	2532	2532
	26. ไม่เสีย	ภาคย์ จินตนมัย	2532	2532
	27. จุดไฟเผา...ทุ่งทะเล	สกุล บุญยทัต	2532	2532
	ดอกไม้			
10. แม่สาธุ	28. บรรพสตรี	ศรีดาวเรือง	2532	2536
	29. เขาของผม	ศรีดาวเรือง	2534	2536
11. ตื่นจากฝัน (รวมเรื่องสั้น รางวัล ช่อการะเกด 6)	30. เรื่องสั้นไม่มีชื่อ	ศิลา ชัยพุทธศาสน์	2533	2533

ชื่อหนังสือ รวมเรื่องสั้น	ชื่อเรื่องสั้น “แนวทดลอง”	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์ ครั้งแรก	ปีที่ รวมเล่ม
12. คนพันธุ์ใหม่ (รวมเรื่องสั้น รางวัล ช่อการะเกด 7)	31. แมวจร บทละครที่ ไม่จบ และชายแขนขาด 32. เสียงกู่ตะโกน อันเงียบสนิท	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร ศักดิ์ชัย ลักนาวีเชียร	2533 2533	2533 2533
13. ไฟไม่ลามทุ่ง (รวมเรื่องสั้น รางวัล ช่อการะเกด 8)	33. วันหนึ่งของชีวิต 34. รากเหง้า	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ	2534 2534	2534 2534
14. สบสังวาส สโมสร (รวม เรื่องสั้นรางวัล ช่อการะเกด 9)	35. ปากกระบอก	สุชาติ สวัสดิ์ศรี	2535	2535
15. รากเหง้า เผด็จการ (รวม เรื่องสั้นรางวัล ช่อการะเกด 11)	36. เด็กชายสามดา ผู้บังเอิญตกลงมา บนโลก 37. บิลลี่ โจ นกกระจอก	มหรรณพ โฉมเฉลา ภาณุพงษ์ คงจันทร์	2535 2535	2535 2535
16. รัฐบาลน้ำ (รวมเรื่องสั้น รางวัล ช่อการะเกด 12)	38. โลเกีย - นิพพาน 39. เธอเดินร่ำอย่าง เดียวดาย	วินทร์ เลียววาริณ ทินกร หุตางกูร	2535 2535	2535 2535

ชื่อหนังสือ รวมเรื่องสั้น	ชื่อเรื่องสั้น “แนวทดลอง”	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่ตีพิมพ์ ครั้งแรก	ปีที่ รวมเล่ม
17. ฝนหยดเดียว (รวมเรื่องสั้น แนวทดลอง รางวัล ช่อปาริชาติ)	40. หมึกหยดสุดท้าย 41. คนท่องเที่ยว 42. นิทานอนาคต 43. ผู้มาเยือน 44. ผู้ตามคำสั่ง 45. พืชไซ้ 46. ประเทศโคลน 47. สมองาม 48. อหังการกรรม 49. พันธุ์สงวน 50. หน้ากาก	วินทร์ เลียววาริณ ชัยวัฒน์ คุประตกุล ฉัตรเฉลิม ตันติสุข ไพศาล ชีรพงษ์วิชัย ศักดิ์ชัย ลักนาวิเชียร ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง ธรรมดา ประทีปสิต ศราวุธ สุทธิรัตน์ ยุทธชัย ลิมรัตนกุล “ศรีจินตนา” กระแสร่าง บางพาน	2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535	2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535 2535

นิยามศัพท์เฉพาะ

เรื่องสั้น “แนวทดลอง” หมายถึง เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีการนำเสนอแบบใหม่ ซึ่งไม่ดำเนินตามขนบการประพันธ์เรื่องสั้นทั่วไป

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้เขียนใช้วิธีวิจัยเอกสาร โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. สำรวจ และคัดเลือกเรื่องสั้น “แนวทดลอง” จากเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า
2. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้น “แนวทดลอง” เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาวิเคราะห์
3. วิเคราะห์เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ในด้านต่อไปนี้
 - 3.1 วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้น “แนวทดลอง”
 - 3.1.1 กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง

- 3.1.2 กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง
- 3.2 วิเคราะห์สาร (Message) ของเรื่องสั้น “แนวทดลอง”
 - 3.2.1 สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม
 - 3.2.2 สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ
 - 3.2.3 สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์
 - 3.2.4 สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์
- 4. สรุปผลการวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า
- 5. เสนอผลการศึกษแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องสั้น
2. เอกสารเกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอของเรื่องสั้น “แนวทดลอง”
3. เอกสารการวิจารณ์เรื่องสั้น “แนวทดลอง”
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องสั้น

งานวิจัยเรื่องสั้นซึ่งศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นเฉพาะกลุ่มตามกลวิธีที่ใช้ในการเสนอเรื่อง ตลอดจนศึกษาความเป็นมาและความคล้อยคลาของเรื่องสั้นในกลุ่มนั้นๆ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษาไว้ นอกจาก สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้เขียนไว้เป็นบทความเรื่อง “ความเป็นมาและกลุ่มทางความคิดของเรื่องสั้นไทยสมัยใหม่” ใน ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย (พ.ศ. 2518) ในบทความนี้ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้แบ่งกลุ่มเรื่องสั้นช่วงนั้นออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอรรถนิยม (Realism) ลักษณะการเขียนจะใช้การบรรยายจาก ตัวละคร ตลอดจนการสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ เป็นไปในเชิง “สมจริง” ทั้งหมด การดำเนินเรื่องมักจะเรียบง่ายและเข้าใจได้ทันทีโดย “ถือรูปแบบการมองภายนอกเป็นหลัก (Objectivity) และความจริงที่เห็นคือความจริงที่แสดง (Naturalism)”

2. กลุ่มสัญลักษณ์ (Symbolism) ลักษณะการเขียนจะใช้สัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏในการบรรยายจาก ตัวละคร ซึ่งรวมทั้งการสร้างปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ ด้วยการดำเนินเรื่องมักใช้กลวิธี “ย้อนกลับไปกลับมา” แสดงความซับซ้อนของจิตใจได้สำนึก และใช้ “การมองภายในเป็นหลัก” (Subjectivity)

3. กลุ่มเหนือจริง (Surrealism) ลักษณะการเขียนจะใช้สิ่งที่ไม่เหมือนเป็นจริงมาเปรียบเทียบกับเรื่องราวที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ บางครั้งใช้สัญลักษณ์ บางครั้งใช้การเล่าเรื่องที่เป็นโลกแห่งภาพฝัน บางครั้งใช้ลักษณะใกล้เคียงกับกลวิธีการเขียนนวนิยายวิทยาศาสตร์ บางครั้งใช้วิธีวาดภาพย้อนกลับไปกลับมาแบบเทคนิคของภาพยนตร์รุ่นใหม่

4. กลุ่มกระเทาะสังคม (Satirical) ลักษณะการเขียนเป็นไปในเชิงสมจริงหากแต่เสียดสีสะท้อนภาพสังคม ทำนองคล้ายกับเป็นนิทานเปรียบเทียบ

5. กลุ่มแปลกแยก (Alienation) ลักษณะการเขียนมีจุดอยู่ตรงที่เล็งเห็นว่า สภาพมนุษย์ในสังคมปัจจุบันได้ถูกตัดขาดออกจากความเชื่อและกฎเกณฑ์แบบเก่า การดำเนินเรื่องค่อนข้างเป็น “รำพึงของจิตใต้สำนึก” (Monologue subconscious) เสียเป็นส่วนมาก บางทีก็ใช้การเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์และการเสียดสีเยาะเย้ยมาอธิบายถึงการกระทำของตัวละครลักษณะที่คล้ายกับไร้เหตุผลสิ้นหวัง และถูกสังคมเมินหน้า ลักษณะเช่นนี้ปรากฏออกมาให้เห็นในแง่ของชีวิตที่ไร้สาระ

2. เอกสารเกี่ยวกับลักษณะการนำเสนอของเรื่องสั้น “แนวทดลอง”

รูปแบบในงานวรรณกรรมปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างมากมาย และบางครั้งมีลักษณะคาบเกี่ยวผสมผสานกัน และบางครั้งก็เป็นรูปแบบที่แปลกใหม่ที่นักเขียนร่วมสมัยเป็นผู้เสนอ (วิภา กงกะนันท์, 2533 : 67)

นักเขียนที่มีความเป็นต้นคิดในตนเอง มักสร้างสิ่งแปลกใหม่ขึ้นเสมอ ความแปลกใหม่อาจอยู่ที่กลวิธีการนำเสนอของงานเขียนก็ได้ สิ่งแปลกใหม่นั้นอาจเป็นผลของการปฏิบัติหรือนวัตกรรมทางศิลปะก็ได้ เช่นเดียวกับ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2535 : 17) ได้นำเสนอ นวัตกรรมทางวรรณศิลป์ให้ศึกษาค้น มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น ชนิดไม่จำกัดเนื้อหา จินตนาการ และมาตรฐานทางศีลธรรม สุชาติจึงตั้งข้อสังเกตที่เป็นภาพรวมด้านกว้างของงานเขียนประเภท “ทดลอง” เท่าที่สรุปจากการอ่านงานประเภทนี้หลายแห่ง หลายเล่มเข้าใจว่า “น่าจะ” เป็นดังนี้

1. เรื่องสั้นแนวทดลอง เป็นการเสนอเรื่องราวแบบ “นามธรรม” (Abstract) มากกว่าเรื่องราวแบบ “รูปธรรม” (Concrete)

2. เรื่องสั้นแนวทดลอง เป็นการ “สำแดง” (Express) พลังและอารมณ์ซับซ้อนภายในมากกว่าเป็นการ “แสดง” (Impress) ความประทับใจแบบพื้นๆ

3. เรื่องสั้นแนวทดลอง เป็นลักษณะในเชิง “เหนือจริง” (Surreal) มากกว่าลักษณะ “ตามที่เป็นจริง” (Real)

4. เรื่องสั้นแนวทดลอง มุ่งแสวงหาคำในทาง “ภาพฝัน” (Fantasy) มากกว่า คำในทาง “ข้อเท็จจริง” (Fact)

5. เรื่องสั้นแนวทดลอง มีลักษณะในเชิง “อัตวิสัย” (Subjective) มากกว่าลักษณะเชิง “วัตถุวิสัย” (Objective)
6. เรื่องสั้นแนวทดลองมองเรื่องราวเหมือนดูลงมาจากที่สูง (Vertical) มากกว่ามองเรื่องราวเหมือนดูในระดับสายตา (Horizontal)
7. เรื่องสั้นแนวทดลอง ให้ความสำคัญแก่ “ความคิด” (Idea) และ “สถานการณ์” (Situation) มากกว่าให้ความสำคัญในการสร้างตัวละคร (Character)
8. เรื่องสั้นแนวทดลอง มีโครงสร้างยืดหยุ่นไปในทาง Anti-plot มากกว่าเป็น Plot ที่วางไว้สมบูรณ์ตายตัว
9. เรื่องสั้นแนวทดลองให้ความสำคัญแก่ “รูปความคิดริเริ่ม, แปลกใหม่” (Original Idea) มากกว่าให้ความสำคัญแก่ “รูปภาษา” (เช่น ภาษาสวยที่เรียกกันว่า belles lettres นั้น มิได้ถือเป็นหลักในการพิจารณาแต่หากคำนึงถึง “ภาษาที่สื่อความ” ได้เหมาะสมกับ “รูปความคิด” ที่นำมาใช้ในแต่ละเรื่องงาน) มีลักษณะการสร้างภาพลักษณ์ อุปมาอุปไมย และความเปรียบเทียบใช้ภาษาที่กระตุ้นจินตนาการอย่างฉับพลันและอย่างแรง
10. เรื่องสั้นแนวทดลองให้ความสำคัญแก่ “มิติที่ 4” อันว่าด้วยเรื่องเวลาที่ต้องสัมพันธ์ (Relative) และสัมพันธ์ (Relation) ไปพร้อมกัน
11. เรื่องสั้นแนวทดลอง มีลักษณะของตัวเอกที่เป็น Anti-hero มากกว่าเป็น Hero ตามภาพลักษณ์แบบเก่า
12. เรื่องสั้นแนวทดลอง มีลักษณะของการตั้งคำถาม (Question) มากกว่าเป็นการอธิบาย (Explain)
13. เรื่องสั้นแนวทดลอง มีลักษณะการบรรยายแบบ “การประกอบส่วน” (Collage) มากกว่าเป็นการบรรยายแบบ “เก็บละเอียด” (Decorate) มีลักษณะของการเขียนแบบอัตโนมัติ (Automatic) และการเขียนแบบ “เลียนอย่างคนบ้า” เพื่อศึกษาจิตไร้สำนึกให้ถึงที่สุด
14. เรื่องสั้นแนวทดลองเป็น “แนวหน้ากล้าตาย” ที่เสนอเรื่องราว “ล้ำยุค” (Avant-garde) ในทางเอาจริงเอาจัง มากกว่ามุ่งใช้ความอ่อนแอ และความเป็น “ยอดนิยม” (Popular) มาเป็นเครื่องมือ
15. เรื่องสั้นแนวทดลอง ก็คือ การทดลอง มันคือ “เกม” ทางปัญญาที่เล่นกันได้ทุกคน... ขึ้นอยู่กับ “ภาวะทางจิตใจ” ของผู้เล่นแต่ละคนที่จะควบคุมการเล่นของตนให้ออกมาตาม “เกม” ที่ต้องการ...มันคือ ศิลปะแห่งการโกหกให้แนบเนียน และน่าประทับใจ

สดชื่น ชัยประสาธน์ (2532 : 41 - 67) ได้ศึกษาเรื่อง การตีความเป็นจริงในกวีนิพนธ์ และ จิตรกรรมเซอร์เรียลิสต์ในฝรั่งเศส ค.ศ. 1919 - 1969 เพื่อค้นหาแนวคิดและทฤษฎีของกลุ่ม

เซอร์เรียลลิสต์ ที่เป็นวรรณกรรมและจิตรกรรม ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์เชื่อว่าน่าจะเป็นรากฐานที่ดีให้กับการศึกษาวิจัยในแวดวงวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ในประเทศไทยได้ หรืออย่างน้อยก็ดูเหมือนว่าจะส่งผลกระทบในการจุดประเด็นความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานทดลอง โดยได้แนวความคิดซึ่งจะนำมาสร้างสรรค์ในแง่รูปแบบและเนื้อหา ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. กวี-นักเขียนเซอร์เรียลลิสต์ให้ความสำคัญอันดับแรกแก่ คำและภาษา มากกว่าเนื้อเรื่อง เพราะต้องการปลดปล่อยคำและภาษาให้เป็นอิสระจากความหมายและกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่เดิม เพื่อค้นให้พบความหมาย หรือพลังที่แท้จริงของมัน และนำมาใช้เป็นสื่อในการแสดงออกซึ่งความคิดที่แท้จริงได้อย่างเต็มที่ ทั้งยังต้องการสร้างความประหลาดใจ ตื่นตะลึงให้แก่ผู้อ่านจนถึงขั้นเปลี่ยนชีวิตทัศน์และโลกทัศน์อย่างฉับพลันด้วย

2. กวี-นักเขียนเซอร์เรียลลิสต์ เห็นว่า การแสดงออกซึ่งความคิดจากตัวคนที่แท้จริงอย่างเป็นอิสระไม่อาจจะจำกัดอยู่ในรูปแบบหรือประเภทวรรณกรรมใด ที่มีผู้กำหนดไว้แล้ว อนึ่งพวกเขาไม่ต้องการแบ่งแยกพรมแดนระหว่างร้อยกรองกับร้อยแก้ว

3. กลุ่มเซอร์เรียลลิสต์ สนใจเรื่องความบังเอิญ และยึดมั่นใน “ทฤษฎีความบังเอิญที่เป็นภววิสัย” ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับสร้างสรรค์ผลงานจึงเน้นที่ผลฉับพลัน แบบการเขียนอัตโนมัติ หรือการเขียนแบบทำครั้งเดียวใช้ได้เลย อันต่างจากวิธีการทำงานของกวี-นักเขียนรุ่นก่อน

4. ผลงานเซอร์เรียลลิสต์ไม่เน้นการจัดระบบ จัดโครงสร้าง การเตรียมการล่วงหน้า ดังนั้นการดำเนินเรื่องจึงมักไม่เน้นความต่อเนื่อง ไม่คำนึงถึงความสมเหตุสมผลตามหลักตรรก แต่จะดำเนินไปตามครรลองของความฝัน นอกจากนี้ กวี-นักเขียนเซอร์เรียลลิสต์ ยังนิยมสร้างผลงานมีลักษณะ “เปิด” กล่าวคือ ปล่อยเรื่องให้ค้างไว้ ไม่เขียนให้จบบริบูรณ์ เปรียบเสมือนทิ้งร้างร้านของสิ่งก่อสร้างไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้อ่านใช้จินตนาการส่วนตัวสานเรื่องต่อออกไปเอง

5. หลักสุนทรียศาสตร์เซอร์เรียลลิสต์ ให้ความสำคัญแก่ สิ่งที่ไม่เคยเห็นและสิ่งที่ เกิดจากความคิดริเริ่มเป็นอันมาก พวกเขาต่อต้านการเลียนแบบสิ่งที่คนอื่นทำมาแล้ว รวมทั้งการเลียนแบบธรรมชาติหรือความเป็นจริงภายนอก ในกลุ่มนี้จะใช้องค์ประกอบหรือตัวแบบจากโลก ภายนอกก็ต่อเมื่อได้แปลงหรือให้ความหมายใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความปรารถนาจากส่วนลึกของโลกภายในของตนเสียก่อนเท่านั้น

กลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ จะใช้ลักษณะเป็นการทดลองที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักหรือแรงปรารถนา ความแปลก ความเร้นลับ และการแสดงออกของจิตไร้สำนึก (ความฝัน, ความบ้า) ที่ว่าด้วยกลวิธีการนำเสนอดังนี้

1. การเขียนอัตโนมติ เป็นหนึ่งในกลวิธีที่สำคัญ การทดลองเขียนโดยอัตโนมตินี้ สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มที่เชื่อว่า ความบังเอิญและความฉับพลันทันที เป็นเกณฑ์สำคัญในการสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ เพราะจะทำให้ภาพพจน์ใหม่ๆ ซึ่งต่างจากภาพพจน์ที่เป็นผลผลิตของความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล การเขียนอัตโนมติก่อให้เกิดความคิดทางสุนทรียศาสตร์ใหม่และการใช้ภาษาวิพนธ์แบบใหม่

2. การบันทึกและการเล่าความฝัน เป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้รู้จักรูปแบบของจิตไร้สำนึก ซึ่งจะช่วยให้รู้จัก “ตัวตน” ที่แท้จริงทางหนึ่ง และจะนำไปสู่ความเป็นจริงสูงสุดคือ การรวมความฝันกับความเป็นจริง (ซึ่งคนส่วนใหญ่ถือว่าเป็นคู่ตรงข้ามกัน) ผลงานวรรณศิลป์จะอุดมไปด้วยภาพพจน์และสัญลักษณ์อันเกิดจากความฝันหรือไม่ก็ลีลาการพูด การเขียน หรือการดำเนินเรื่องคล้ายอยู่ในโลกของความฝัน ความฝันจึงเป็นแหล่งแรงบันดาลใจที่สำคัญ ทำให้กวี - นักเขียนเกิดมีจินตนาการมีภาพพจน์แปลกใหม่อยู่เสมอ

3. การเขียนความเรียง “เลียนอย่างคนบ้า” เพื่อจะศึกษาสภาพการทำงานของความคิดไร้สำนึกของ “คนบ้า” ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นอิสระไร้การควบคุมของเหตุผล และกฎเกณฑ์ของสังคมมากที่สุด

4. การสร้างภาพพจน์อุปมาและความเปรียบ การสร้างภาพพจน์นั้น นอกจากจะใช้พจน์ (ถ้อยคำ) ในการสร้างภาพแล้ว ยังได้ใช้ภาพถ่าย ใบประกาศ ป้ายโฆษณา ข้อความที่คัดมาจากรหัสลับพิมพ์เข้ามาประกอบแทรกในเล่มหรือในเนื้อความด้วย

5. การแปลสาร เป้าหมายสำคัญ คือ การเปลี่ยนคนให้มีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ที่ใหม่ ภาพพจน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของกวีที่จะแปรเปลี่ยน ที่เป็นจริง ที่ไม่เป็นที่พึงพอใจให้กลายเป็นโลกใหม่ที่มีทั้งองค์ประกอบของความเป็นจริง และสิ่งที่เป็นจินตนาการอันสอดคล้องกับความปรารถนาที่แท้จริงของเขา กวีต้องแสดงว่าตนเป็น “ผู้วิเศษ” สามารถแปรเปลี่ยนโลกที่เป็นจริงให้กลายเป็นโลกใหม่ในอุดมคติได้ เจตนาอันแน่วแน่นี้มีแฝงอยู่ในวรรณศิลป์เซอร์เรียลลิสต์

6. อารมณ์ขันแบบเซอร์เรียลลิสต์ โดยเฉพาะอารมณ์ขันปนขันเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะปลดปล่อยจิตให้เป็นอิสระพ้นจากข้อจำกัดของความเป็นจริงได้

7. การเล่นคำ เล่นภาษา และการเล่นเกม พวกเขาปฏิบัติเรื่องการใช้ภาษาให้เป็นอิสระจากหน้าที่สื่อสารแบบเดิมด้วยการเล่นเสียงเล่นคำ เล่นความหมายของคำ ให้มีลักษณะแปลกใหม่ และเสนอความเป็นจริงที่ใหม่ที่ไม่ขึ้นกับเหตุผล นอกจากนี้ยังได้คิดค้นวิธีการเล่นเกมใหม่ๆ ซึ่งมีทั้งการสนุกแบบการละเล่นของเด็กๆ และมีทั้งความเอาจริงเอาจังโดยนำความเชื่อเกี่ยวกับความบังเอิญที่เป็นภววิสัยและแนวคิดเรื่องโทรจิตมาประยุกต์ใช้ด้วย

3. เอกสารการวิจารณ์เรื่องสั้น “แนวทดลอง”

มีผู้สนใจได้แสดงทัศนะต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ดังนี้

ดอกไม้ดำ (2530 : 38 - 39) แสดงความคิดเห็นในงานของ วสันต์ สิริพิเชตต์ ว่า

รวมเรื่องสั้น “เขาและเธอ” เกือบทุกเรื่อง เสนอนัยทางความคิดเชิงลบให้ประจักษ์ชัด โดยสร้างความรู้สึกที่ “ถูกจำกัด” ในห้วงอารมณ์หนึ่งไว้อย่างเหนียวแน่น ผนวกกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อความรุนแรงแอบแฝง ผลงานของวสันต์จึงเสนอด้วยความก้าวร้าว ให้ภาพที่บางครั้งอุจาดตาสะใจ ไม่ยอคิดต่อจิตใจผู้อ่าน ด้วยการช็อกจากรายละเอียดที่ออกมาในลักษณะการประจานอันน่าอับอาย และสร้างความรู้สึกให้เกิดอาการวิตกกังวลขึ้นภายในจิตสำนึกส่วนลึก

ด้านรูปแบบ เรื่องสั้นทุกเรื่อง ไม่มีโครงสร้าง ไม่มีโครงเรื่องหลักที่แน่ชัดตายตัว ไม่มีจุดเริ่มต้นจริงๆ และไม่มีจุดจบจริงๆ เขาเขียนแบบรู้สึกอยากจะเขียนก็เขียนออกมา กระบวนการทางอารมณ์มีความสำคัญมากกว่ากระบวนการคิดอย่างไตร่ตรอง ตัวละคร ฉาก หรือเวลา มีความสัมพันธ์กันพอๆ กับที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ยิ่งกว่านั้นในบางเรื่องยังเสนอ “สถานการณ์หนึ่ง” ที่ซ้ำซากจำเจ ไม่ไปไหนเหมือนหยุดอยู่กับที่

“เขาและเธอ” ของ วสันต์ ได้นำเอารูปแบบทางศิลปะเข้ามา “เล่น” และเป็นเครื่องมือในการแสดงออก มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรูปแบบและแนวคิด ลักษณะส่วนแปลกแยกมีอยู่ค่อนข้างมาก อีกทั้งคล้ายถูกแทรกแซงด้วยทฤษฎีความคิดแบบเอ็กซิสตรองเซียลลิสม์เฉพาะอย่างยิ่งเชิงแอบสแตรค

ด้านภาษาที่วสันต์ใช้มีความก้าวร้าวเชิงภาษา ทั้งรูปคำและสำนวนประโยค จะทำให้ขาดความสมบูรณ์ของวรรณศิลป์ไปบ้าง แต่ถ้ามั่นใจความจงใจแล้ว เขาอาจประสบความสำเร็จบางส่วน เขาได้แสดงบทบาทของเขาที่แปลกใหม่ ที่ไม่อินังขังขอบกับโลก มีความขัดแย้งต่อความเชื่อ ต่อวัฒนธรรมและปรารถนาที่จะให้มันพังทลายลง แต่ขณะเดียวกันเขาก็ยังต้องการมอบแนวความคิดให้เกิดการไตร่ตรองถึงอย่างลุ่มลึกในสภาพของภาวะชีวิตสังคมที่เป็นจริงในสายตาของเขาเอง

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2530 : 38) ได้เสนอมุมมองเรื่อง บนยอดไม้และลานทราย ซึ่งอยู่ในรวมเรื่องสั้นชุด ลูกพ่อคนหนึ่ง (ตากไม้เหมือนหมาเลีย) ของ วัฒน์ วรรลยางกูร ไว้อย่างสั้นๆ แต่ชัดเจนว่า

“เด็ก “บนยอดไม้” มองได้ไกลกว่าเดิม” พร้อมคำบรรยายรายละเอียดอย่างเป็นรูปธรรม จนกระทั่งตกลงมาจากยอดไม้สิ่งเหล่านี้ทำให้นักอ่านตั้งคำถามอยู่ตลอดเวลาว่า วัฒน์ จะได้เพียงภาพเด็กบนยอดไม้เท่านั้นละหรือ และโดย “सार” บางถ้อยคำบ่งบอกว่า เด็กคนนั้นอาจไม่

หมายเพียงเด็ก แต่อาจหมายถึงใครบางวัยที่ถูกสังคมมองว่า ยังอยู่ในวัยเด็กผู้ผ่านกระบวนการขึ้นไป ลูดยอดไม้ที่มองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดในสังคมมาแล้ว และผ่านการตกยอดไม้นั้นมาแล้วด้วย

สำหรับเรื่อง “ลานทราย” เป็นเรื่องเดียวที่วัฒน์ตั้งใจใช้สัญลักษณ์อย่างชัดเจน การต่อสู้เพื่อชีวิตของกบ ต่อสิ่งซึ่ง “เป็นเงาตะมึนเหนือศีรษะ ในเงาอันคุ้นตา ในรูปร่างเป็นลำเป็นคันมึนทึม” ซึ่งไม่ว่าสัตว์นั้นจะเป็นคนหรือเป็นสัตว์ใดก็ตาม สิ่งที่วัฒน์ต้องการสื่อออกมาอย่างแท้จริง คือ ความรู้สึกนึกคิดของกบในยามที่ต้องต่อสู้เช่นนั้น การถูกกระหน่ำ การถูกทำให้พิน และแม้กระทั่งการล้มลงบนรอยลัมเดิมของตนเอง สิ่งเหล่านั้นมิใช่ภาพรายละเอียดของกบตามปกติ หากแต่ส่ง “นัย” บางประการต่อการดำรงชีวิตของคนที่อยู่ในสภาพเดียวกับตัวนั้น

ไพลินได้สรุปงานรวมเรื่องสั้นนี้ว่า ววัฒน์ สะท้อนภาพเป็นเรื่องธรรมดาในสังคม แต่ส่งนัยเชิงสัญลักษณ์ที่ซ่อนไว้อย่างแนบเนียนภายใต้ความเคลื่อนไหวของเรื่องอย่างสมจริงเป็นธรรมชาติ

นอกจากนี้ ไพลิน ฐัรัตน์ (2533 : 38) ได้แสดงความคิดเห็นในงานของ ศิลา ซึ่งพุทธศาสน์ จากเรื่อง “เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” ซึ่งอยู่ในชุดต้นจากฝัน รวมเรื่องสั้นรางวัลช่อการะเกด 6 ไร่ว่า

“เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” สะท้อนจิตสำนึกภายในของคนคนหนึ่งที่อยู่รู้สึกว่า ตนเองที่เป็นทั้งหญิง และชายมาปรากฏตัวเพื่อวิวาทะกับตัวเองในเรื่องโลกและชีวิต

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2534 : 202 - 204) ได้แสดงทัศนะและวิจารณ์งานรวมเรื่องสั้นช่อการะเกด 8 “ไฟไหม้ลามทุ่ง” ไว้เรื่องเดียวคือ “รากเหง้า” ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ สรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

“รากเหง้า” เป็นเรื่องที่มีแก่นเรื่องหรือเนื้อหา ดังเช่นสุชาติเขียนไว้ในคำนำว่า “ความขัดแย้งภายในใจของความเป็นปัจเจกชน... ไฟที่ไหม้ลามทุ่ง ก็คือ ไฟที่ไหม้ลามใจตนเอง” ดังเช่นที่ตัวละครสรุปไว้ในท้ายเรื่องว่า

“ความจำเป็น ความกระหายใคร่รู้ใคร่ได้ทุกอย่างของผม จะมาจากอะไร ถ้าไม่ใช่ ในจิตใจ ใช่แล้ว... ผมมีรากเหง้าอีกอันหนึ่งที่ควรจะค้นหาให้รู้แท้ไม่น้อยกว่ารากเหง้าอื่นใดแต่ผมกลับละเลยมัน”

เขาค้นพบว่า สิ่งที่ต้องค้นหา คือ รากเหง้าของจิตใจ ในแง่นี้เรื่องสั้นชิ้นนี้ จัดเป็นเรื่องของการแสวงหา (Quest Story) ลักษณะเด่นของเรื่องแนวนี้ คือ ไม่นั่นว่าตัวละครจะค้นพบวัตถุที่ตนเองออกแสวงหาหรือไม่ หากเน้นที่การแสดงออกแสวงหาของตัวละคร ทำให้เขาได้ค้นพบตนเอง หากจะว่าไปแล้วการค้นหาของตัวละครในเรื่องนี้ เป็นเสมือนการค้นหาความหมายที่อยู่นอกเหนือระบบภาษา ของนักภาษางานสังกัด เป็นการยืนยันว่า เนื้อหาอยู่นอกเหนือรูปแบบของ

นักวิจารณ์บางสำนักและเป็นการแสวงหา “ความจริง” หรือ “แบบ” ที่อยู่เหนือประสบการณ์ของนักปรัชญาบางกลุ่ม

ภาพรวมๆ ของแก่นเรื่องในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ ลึกลงไปในโครงสร้างและรายละเอียดของเนื้อหา ก็คือ “ความขัดแย้งภายในใจของความเป็นปัจเจก” ซึ่งตรงกับความเห็นของ บัวแพน นันทพิสัย (2534 : 38 - 39) ว่า “รากเหง้า” มีเนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยปัจจุบัน เป็นเรื่องเกิดความขัดแย้งในจิตใจ นับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่สุด

рінฤทัย สัจจพันธ์ (2535 : 52 - 53) ได้แสดงทัศนะต่อหนังสือรวมเรื่องสั้น ฝนหยดเดียว ซึ่งเป็นรวมเรื่องสั้นแนวทดลอง โดยสรุปสาระสำคัญดังนี้

เรื่องสั้นส่วนใหญ่ในเล่มมีรูปแบบเนื้อหาในแนววิทยาศาสตร์ อาจจะเป็นเพราะว่านักเขียนนักอ่านไทยเห็นว่า เป็นแนวที่แตกต่าง และแปลกต่างไปจากเรื่องสมจริง ซึ่งเป็นแนวการเขียนเรื่องสร้างสรรค์โดยทั่วไปมากที่สุด

แนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏ ได้แก่ เรื่องการเดินทางไปกับเวลา ใน “คนท่องเที่ยว” ของ ชัยวัฒน์ คุประตกุล เรื่องชีวิตบนดาวเคราะห์อื่น ใน “นิทานอนาคต” ของ จักรเฉลิม ดันติสุข เรื่องการเดินทางสู่อวกาศ ใน “ผู้มาเยือน” ของ ไพศาล ธีรพงศ์วิชัย เรื่องโลกในอนาคต ใน “ประเทศโคลน” ของ ธรรมดา ประทีปสิด เรื่องสัตว์ประหลาด ใน “พันธุ์สวงน” ของ ศรีจินตนา

แนวเหนือจริงและแบบแอบเสิร์ด ได้แก่ “หน้ากาก” ของ กระแสร์ บางพาน “สมองมาร” ของ สราวุธ สุทธิรัตน์ และ “อหังการกรรม” ของ ยุทธิชัย ลิ้มรัตนกุล

แนวเสียดสีสังคม ได้แก่ “ผู้ตามคำสั่ง” ของ ศักดิ์ชัย ถักนาวิเชียร ใช้วิธีการเสียดสีสังคมปัจจุบันที่ใช้ประกาศ คำสั่งต่างๆ เพื่อสื่อสารกัน มนุษย์ต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามเศษกระดาษเหล่านี้อย่างเคร่งครัด เรื่อง “หมึกหยดสุดท้าย” ของ วินทร์ เลียววาริณ เป็นเรื่องของนักเขียนกับรางวัลวรรณกรรม

การใช้สภาวะจิตยามไร้สติสัมปชัญญะ ได้แก่ “พิษไข้” ของ ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง

ในตอนท้าย рінฤทัย สัจจพันธ์ ได้สรุปไว้ว่า ส่วนใหญ่ของเรื่องสั้นแนวทดลองเล่มนี้ จะเป็นจินตนาการที่ผู้คนมักคุ้นกันมาบ้างในนิยายสารคดีพิมพ์เรื่องประเภทไซ - ไฟและแดนสนธยา โดยให้รวมเรื่องสั้นฝนหยดเดียวเป็น “หน่วยหน้ากลาย” ทางวรรณศิลป์เป็น Avant - garde แห่งศิลปะการประพันธ์เรื่องสั้นไทย เช่นเดียวกับที่สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2535 : 11) กล่าวไว้ในคำนำ และрінฤทัย ยังกล่าวต่ออีกว่า รวมเรื่องสั้น “ฝนหยดเดียว” คงจะมีผลสำเร็จในแง่กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว ทำทลายการสร้างงานในแนวนี้อีกไป

นอกจากนี้ ชูศักดิ์ ภทรกุลวณิช (2538 : 166 - 168) ยังได้แสดงทัศนะเรื่องสันแนว ทดลอง ของ วินทร์ เลียววาริณ ในเรื่อง โลเกีย-นิพาน ซึ่งอยู่ในรวมเรื่องสั้นรางวัลช่อการะเกด 12 ชูศรีฐานน้ำ ไว้ว่า

“วินทร์ (ผู้เขียน) ได้สร้างความสับสนให้แก่แวดวงวรรณกรรมไทย โดยนำองค์ประกอบ ของการจัดหน้า การสั่งตัวอักษร มาช่วยสื่อความหมายของเนื้อเรื่อง เรื่องสั้นเรื่องนี้แบ่งหน้ากระดาษ เป็นซ้าย-ขวา ฟากซ้ายใช้พื้นดำตัวหนังสือสีขาว ส่วนฟากขวาใช้พื้นขาวตัวหนังสือดำ ซีกซ้ายคือ บทสนทนาระหว่าง ตัวเอกกับหมอนวดสาว ในโรงอาบ อบ นวด ขณะที่ซีกขวาเป็นบทสนทนา ระหว่าง ตัวเอกกับหลวงพี่ในกุฏิวัด วินทร์ยังจงใจให้การดำเนินเรื่อง การบรรยายฉาก และแม้แต่บท สนทนาในฟากซ้ายและขวามีลักษณะคู่ขนานกันบ้าง หลีกหลือกันบ้างและขัดแย้งกันบ้าง ทั้งหมดนี้ เพื่อสื่อความหมายถึงเส้นแบ่งอันรางเลือนเต็มที ระหว่าง โลเกีย และ นิพาน”

ลักษณะเด่นในงานแนวทดลองของวินทร์ก็คือ การสร้างคู่ของคนตรงกันข้ามเพื่อเปรียบ เทียบ และหลีกหลือกัน เป็นภาพที่ขัดแย้งกัน ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่ต้องยอมรับว่าไม่เคยมี นักเขียนนิยายคนไทยทำมาก่อน

อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของวรรณกรรมแนวทดลองนั้น หาได้อยู่ที่การนำเสนอ อันแปลกใหม่แต่่ายเดียว หากอยู่ที่การทำให้ผู้อ่านมองโลกและชีวิตต่างไปจากความเคยชินเก่าๆ ของพวกเขา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่สามารถจะนำมาใช้กับเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยได้บางส่วนได้แก่

ดวงมณี พาหาญ (2527 : 124 - 129) ได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ “แอบเลิร์ด” ใน เรื่องสั้นของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องสั้นของสุชาติ สวัสดิ์ศรี ว่ามีลักษณะ “แอบเลิร์ด” ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร การใช้ภาษา ฉากอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า โครงเรื่องมีวิธีการดำเนินเรื่องไม่เป็นไปตามแบบแผนของเรื่องสั้น ซึ่งนิยมเปิด เรื่องที่จุดเริ่มต้นแล้วดำเนินไปสู่ตอนกลาง ตอนปลาย และจบลงอย่างคาดไม่ถึง (Surprise Ending) ซึ่งมีลักษณะดำเนินเรื่องเป็นวงกลม (Circular) และดำเนินเรื่องโดยสร้างเหตุการณ์แต่ละตอนไม่มีความสัมพันธ์กัน คือ ขาดเอกภาพ (Unity) เนื้อเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์ที่ขาดเหตุผลไม่เป็นจริง คือ มีลักษณะเหนือจริง แก่นเรื่องมีลักษณะที่แสดงให้เห็นความไม่ศรัทธาค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคมโดยแสดงออกในทำนองล้อเลียน แสดงให้เห็นสภาพชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมที่มีความ เจริญทางวัตถุ แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิต ตัวละครมีลักษณะเหนือจริง ต่อต้าน หรือ ไม่ศรัทธาค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม โดยแสดงออกมาในแบบล้อเลียนหรือเสียดสี

ตัวละครมีลักษณะโดดเด่น ย่างกว้าง ไม่ศรัทธาต่อกำนิยมต่างๆ ของสังคม จนรู้สึกต้องการทำลาย
 ขณะเดียวกันก็รู้สึกสงสัยในวิถีที่กำลังดำเนินอยู่จนเป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่เข้าใจทั้ง
 ตนเองและสังคม ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ความแปลกแยก (Alienation) อันเป็นลักษณะที่พบมากที่สุด
 ในตัวละครแนว “แอบเสิร์ด” นอกจากนี้ยังพบตัวละครแนว “เอ็กซ์ิสเท็นเซียลิสต์” การใช้ภาษามี
 ลักษณะใช้ภาษาปากในการเขียนบรรยาย ใช้ข้อความไม่ปะติดปะต่อกันในบางตอน แต่ก็ยังคงคาดคะเน
 ได้ว่า นักเขียนกล่าวถึงสิ่งใด ใช้ภาษาในรูปแบบของสัญลักษณ์เกือบทุกเรื่อง จากมีลักษณะสมจริง
 และนักเขียนยังกำหนดเวลากับสถานที่ไว้อย่างชัดเจนอีกด้วย จึงไม่มีลักษณะ “แอบเสิร์ด” ปรากฏอยู่

งานวิจัยของ ภิญญู กองทอง (2528 : 138 - 373) ได้ศึกษาลักษณะ “ก้าวหน้า”
 ของเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2510 - 2516 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อจะศึกษาลักษณะก้าวหน้าของเรื่องสั้น
 ทั้งด้านรูปแบบ และเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบมีลักษณะก้าวหน้า คือ มีโครงเรื่องที่ไม
 ดำเนินตามโครงสร้างของโครงเรื่อง ไม่เน้นความเป็นเหตุเป็นผล ไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน
 ตัวละครไม่แจ่มชัด แนวคิดของเรื่องไม่เป็นเอกภาพ คลุมเครือ และจบลงอย่างเป็นปริศนา
 จุดสุดยอด หรือ Anti-Climax เป็นส่วนใหญ่ กลวิธีการนำเสนอมีการบรรยายกลับไปกลับมา (Flash-
 back) ใช้การบรรยายแบบกระแสนึก (Stream of Consciousness) ใช้ท่วงทำนองแต่งแบบ
 เหนือจริง หรือใช้สัญลักษณ์ในด้านการใช้ภาษา ปรากฏลักษณะก้าวหน้าในด้านการใช้ตัวเลขและ
 เครื่องหมายวรรคตอนช่วยสื่อความการใช้ภาษาที่มีข้อความไม่สัมพันธ์กัน และการใช้คำที่มีความ
 หมายหลายนัย นอกจากนี้นักเขียนยังมีความเห็นเรื่องการใช้ภาษาว่า ภาษาไม่ใช่เครื่องมือสื่อ
 ความหมาย ความเข้าใจที่ดี แต่ภาษาเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความไม่จริงใจต่อกัน และมนุษย์ประสบ
 ความล้มเหลวในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร บางครั้ง “ความเงียบ” เป็นสื่อที่ดีที่สุดในยุคแห่งความ
 สับสน ในด้านเนื้อหาพบว่า มีเนื้อเรื่องที่วิพากษ์วิจารณ์การเมือง เช่น นโยบายของรัฐบาล การ
 ต่อต้านเผด็จการ และการคัดค้านสงครามเวียดนาม เสนอแนวคิดวิพากษ์วิจารณ์แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองกับชนบท การแทรกแซงทางเศรษฐกิจของ
 ต่างชาติ ตลอดจนผลกระทบของระบบทุนนิยมที่มีต่อชีวิตในสังคมเมือง และเสนอแนวคิดเรื่องความ
 เสื่อมโทรมทางศีลธรรมของคนในสังคม ทั้งยังเสนอให้เห็นระบบการศึกษาที่ไม่เหมาะสมกับสภาพ
 ของสังคม ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะก้าวหน้า ในการเขียนเรื่องสั้นช่วง พ.ศ. 2510 - 2516
 และเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพสังคมสับสนวุ่นวายในยุคสมัยนั้น

ลาวัญย์ สังขพันธุ์ (2529 : 161 - 167) ได้ศึกษาเรื่องภาพสะท้อนสังคมไทย
 จากเรื่องสั้นร่วมสมัยที่ได้รับการคัดเลือกและรวบรวมพิมพ์เผยแพร่โดยกองบรรณาธิการวารสาร
 “โลกหนังสือ” ในระหว่าง พ.ศ. 2521 - 2524 โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคุณค่าของเรื่องสั้นร่วม
 สมัยเชิงสะท้อนภาพสังคมและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ผลการศึกษาพบว่า นักเขียนเรื่องสั้นกลุ่มนี้ให้

ความสนใจสภาพและปัญหาของสังคมชนบทและสังคมเมือง โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง ตลอดจนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาการศึกษาและการศาสนา โดยนักเขียนได้ใช้วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นนี้เป็นการวิพากษ์วิจารณ์สังคม และเสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วย ส่วนคุณค่าเชิงวรรณศิลป์พบว่า มีความค้อยทางวรรณศิลป์เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในด้านโครงเรื่อง ทั้งยังมีแนวคิดที่ซ้ำซากและมุ่งยึดเย็ดความคิดให้ผู้อ่านมากเกินไป จนขาดศิลปะหรือหย่อนด้านความเป็นจริง

สุปานิ มณฑานูช (2533 : 257 - 260) ได้ศึกษาเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530 ในแง่กลวิธีการเขียน การใช้สัญลักษณ์และแนวคิด ผลจากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นไทยระยะแรกมีการใช้สัญลักษณ์อยู่ในโวหารภาพพจน์ บทอศรจรย์ และการบรรยายหรือพรรณนาฉาก ช่วงหลัง พ.ศ. 2500 แนวสัญลักษณ์เกิดขึ้นเพราะแรงกดดันทางการเมืองและการรวมตัวของนักเขียนกลุ่มมหาวิทยาลัยในยุคสมัยของการแสวงหา จนถึงปัจจุบันแนวสัญลักษณ์ก็ปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมไทยมาตลอด ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2500 - 2530 ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์มีวิธีการสร้างและสื่อสัญลักษณ์อยู่ในองค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องตั้งแต่ กลวิธีการวางโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง การเปิดและปิดเรื่อง การสร้างความขัดแย้ง การใช้อุปมา การเลือกผู้เล่าเรื่อง การใช้บทสนทนา กลวิธีการสร้างฉากและตัวละคร ตลอดจนกลวิธีการใช้ภาษา ดังจะเห็นได้ว่า กลวิธีการสร้างโครงเรื่องแบบเหตุการณ์ ที่มักสร้างเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเป็นสัญลักษณ์ และสร้างโครงเรื่องแบบคลื่นความคิดประกอบด้วยเหตุการณ์ภายนอกกับภายในที่หลากหลายซับซ้อน ดีความได้เป็นสัญลักษณ์ เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์มักสร้างความขัดแย้ง ที่เสนอให้เห็นได้ยากนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมให้เห็นอย่างชัดเจน มีกลวิธีการใช้อุปมาได้แก่ การฝันเฟื่องและปรากฏการณ์หลอน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนความปรารถนาในใจของตัวละคร มีกลวิธีการปิดเรื่องที่เด่นด้วยการสร้างความประทับใจ โดยการทิ้งให้คิด และผู้อ่านมักเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ได้กระจ่างในตอนปิดเรื่อง นิยมสร้างฉากจากแบบเหมือนจริง มักสื่อสัญลักษณ์จากพฤติกรรมและคำพูดของ ตัวละคร ตัวละครแบบเหนือจริงสื่อสัญลักษณ์จากลักษณะที่ไม่น่าเป็นไปได้ และตัวละครแบบบุคลาธิษฐานสื่อสัญลักษณ์จากพฤติกรรมที่เลียนแบบมนุษย์ การเสนอแนวคิดเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์เสนอเกี่ยวกับสังคมเป็นเรื่องสั้นกลุ่มใหญ่ที่สุดรองลงมาได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและการเมือง ตามลำดับ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่ายังไม่มียานวิจัยใดที่ศึกษาถึงเรื่องสั้น “แนวดulong” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 อย่างละเอียด ส่วนใหญ่จะเป็นงานเขียนวิจารณ์เรื่องสั้นในรูปของบทความ ซึ่งยังไม่สามารถมองเห็น “แนวดulong” ของเรื่องสั้นได้อย่างชัดเจน อย่างเป็นระบบตามประเด็นและจุดมุ่งหมายที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอและสารจากเรื่องสั้น “แนวดulong” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการประพันธ์เรื่องสั้นไทย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเขียนซึ่งจะปรากฏอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 2

วิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้น “แนวทดลอง”

ลักษณะของเรื่องสั้นตามทฤษฎีการประพันธ์โดยทั่วไป

เรื่องสั้นเป็นรูปแบบทางวรรณกรรมที่ไทยได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก เรื่องสั้นที่ปรากฏเป็นภาษาไทยในระยะแรกๆ จึงมีทั้งลักษณะของการแปลและการดัดแปลงเรื่องสั้นของนักเขียนตะวันตกออกมานำเสนอให้คนไทยได้อ่านกันมาก โดยนักเขียนได้พยายามดัดแปลงรายละเอียดต่างๆ ให้มีลักษณะเป็นไทย นับตั้งแต่การสร้างฉากและบรรยากาศของเรื่อง การสร้างตัวละครโดยใช้ชื่อเป็นไทย และบทสนทนาที่พยายามใช้สำนวนไทย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น “จันทนกระพ้อ” ของ มาลัย ชูพินิจ มีลักษณะคล้ายกับเรื่อง “The furnished Room” ของ โอ. เฮนรี และนักเขียนไทยบางท่านแปลเรื่องของนักเขียนตะวันตกมาตรงๆ โดยมิได้ดัดแปลงเลยก็มี เช่นเรื่อง “อาณัติสัญญา” แปลมาจากเรื่อง “Signal” ของ กีย์ เดอ โมปัสซัง สำหรับนักเขียนตะวันตกอื่นๆ ก็มีอิทธิพลต่อนักเขียนเรื่องสั้นของไทยบ้าง แต่เป็นส่วนน้อยไม่เด่นชัดจน เช่นเรื่อง “ความรักจบในโทรศัพท์สายเดียว” ของ นิตยา นาฏยสุนทร ได้ดัดแปลงมาจากเรื่อง “Yesterday’s Love” ของ James T. Farrell เป็นต้น (กรรณิการ์ ฤทธิเดช. 2522 : 103 - 106) รูปแบบของเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2470 - พ.ศ. 2506 มีลักษณะที่เป็น “สูตรสำเร็จ หรือโครงสร้างสมบูรณ์” คือ จะต้องมีการวางโครงเรื่อง ที่ขึ้นต้นอย่างตื่นเต้นและจบลงอย่างหักมุม (Surprise Ending หรือ Twist Ending) ซึ่งเป็นลักษณะเรื่องสั้นของ โอ. เฮนรี กับ กีย์ เดอ โมปัสซัง ดังปรากฏในหนังสือศิลปะการประพันธ์ของ เจือ สตะเวทิน ที่ได้นำเรื่องสั้นของ โอ. เฮนรี มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการเขียนเรื่องสั้น (เจือ สตะเวทิน. 2510 : 13) และหนังสือคำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ ของ เปลื้อง ณ นคร ที่นำเอาเรื่องสั้นของ กีย์ เดอ โมปัสซัง มาเป็นแบบอย่างของการเขียนเรื่องสั้น (เปลื้อง ณ นคร. 2507 : 77) ดังปรากฏในตำราต่างๆ อีกมากมาย เช่น การเขียนภาคปฏิบัติ ของ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518 : 257-263) การเขียนสร้างสรรค์ ของ ชนะ เวชกุล (2524 : 77-78) ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำมาสรุปว่าเป็นเกณฑ์ในการประพันธ์เรื่องสั้นทั่วไป ได้ดังนี้

1. เรื่องสั้นจะต้องมีโครงเรื่อง ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย การต่อสู้ ความขัดแย้ง และอุปสรรค แล้วดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดสุดยอด เรื่องจะต้องมีตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลาย และมักจบอย่างหักมุม
2. โครงเรื่องของเรื่องสั้นจะต้องมีเอกภาพ คือ จะต้องมียุคมุ่งหมายเดียว มีผลอย่างเดียว
3. เรื่องสั้นจะต้องใช้เวลาน้อย ไม่ควรเป็นเรื่องที่ใช้เวลานานกว่าจะจบเรื่อง

4. เรื่องสั้นจะต้องใช้ตัวละครน้อย มีตัวละครเฉพาะที่จะดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดสุดยอดให้ได้เร็วที่สุด และดีที่สุดเท่านั้น

5. เรื่องสั้นจะต้องมีขนาดสั้น ซึ่งมักจะกำหนดไว้เป็นจำนวนคำ กระแสร์ มาลาภรณ์ (2512 : 46) ว่าเรื่องสั้นควรมีความยาวประมาณ 1,000 - 10,000 คำ และอ่านรวดเดียวจบโดยใช้เวลาครั้งหนึ่งประมาณ 5 - 50 นาที ส่วนความเห็นของ ดร. วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2504 : 372) ว่าเรื่องสั้นมีความยาวราว 8,000 คำโดยประมาณ เจือ สตะเวทิน (2510 : 27-30) กล่าวว่า โดยปกติเรื่องสั้นขนาด 4,000 - 5,000 คำ เป็นเรื่องสั้นขนาดพอเหมาะ บางทีอาจจะใช้เพียง 1,500 คำก็เป็นเรื่องสั้น หรืออาจใช้คำถึง 7,000 - 8,000 คำ ก็เป็นเรื่องสั้นได้เหมือนกัน หากเข้าลักษณะอื่นๆ ของเรื่องสั้น

ฉะนั้น ในการจำกัดความยาวของเรื่องสั้นนั้นไม่อาจจะยุติได้ง่ายนัก เพราะเหตุว่าในการเขียนเรื่องให้คนอ่านเข้าใจ แม้ว่าจะเป็นวิกฤตการณ์เดียวแต่ในการเสนอของนักเขียนแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน และการดำเนินเรื่องของแต่ละเรื่องย่อมแตกต่างกัน ฉะนั้น ในการพิจารณาเรื่องสั้นนั้น น่าจะยึดลักษณะของเรื่องสั้นมากกว่า เป็นต้นว่าการนำเรื่องไปสู่จุดยอด (Climax) และคลี่คลายลงอย่างฉับพลัน การปิดเรื่องตอนจบ (Ending) การเสนอข้อขัดแย้งของตัวละครอย่างกระชับรัดกุม ตลอดจนความเด่นของแนวคิด เหล่านี้ น่าจะเป็นตัวกำหนดของเรื่องสั้น แต่ก็ยังไม่ยาวยืดเยื้อเกินไป

เรื่องสั้นในช่วงนี้จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับ “ ลักษณะของ ‘สูตรสำเร็จ’ ” ดังที่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (2518 : 32-33) จัดว่าเป็น “ เรื่องสั้นชั้นครู ” ก็คือ จะดำเนินตามโครงสร้างดังที่ระบุไว้ในตำราวิชาการประพันธ์ เรื่องต้องมีเอกภาพมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียว ใช้เวลาน้อย ตัวละครน้อย และมีขนาดสั้น ดังที่ระบุไว้ตามจำนวนคำ ถ้าเขียนนอกเหนือจากกฎเกณฑ์นี้ก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสั้น ดังนั้นเรื่องสั้นในยุคนี้ จึงมีสภาพเป็นวรรณกรรมหยุดนิ่ง (ภิญโญ กองทอง. 2528 : 36) คือ ในด้านเนื้อหาของเรื่องสั้นจะวนเวียนอยู่กับเรื่องความรักของหนุ่มสาว เรื่องบันทึกประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ตื่นเต้นเร้าใจหรือผูกเรื่องขึ้นเองอย่างตื่นเต้นให้ผู้ติดตามอย่างใจจดใจจ่อและก็ปิดเรื่องอย่างหลีกเลี่ยงความคาดหมายของผู้อ่าน ในด้านรูปแบบ เรื่องสั้นก็ต้องดำเนินไปตามโครงสร้างสมบูรณ์ ดังกล่าวเรื่องสั้นในช่วงนี้จึงลดความน่าสนใจไปอย่างมาก ซึ่งตรงกับที่ ชัยสิริ สมุทวนิช กล่าวไว้ว่า “ ‘สูตรสำเร็จ’ ทำให้วรรณกรรมหยุดนิ่งอยู่กับการอบรมและการเรียกร้องผู้อ่านมากเกินไปนับเป็นข้อผิดพลาดและสกัดกั้นการเติบโตของวรรณกรรมในแง่วรรณศิลป์ไว้มากพอควร ” (ชัยสิริ สมุทวนิช. 2524 : 1)

ลักษณะเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535

กระแสก้าวหน้าของเรื่องสั้นเริ่มแพร่หลายในช่วงปลายยุค จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นักเขียนหนุ่มสาวจากแวดวงมหาวิทยาลัยเขียนเรื่องสั้นกันมากขึ้น เรื่องสั้นมีลักษณะแปลกใหม่ ผิดไปจากโครงสร้างสำเร็จรูปที่เคยยึดถือ (ภิญโญ กองทอง. 2528 : 46) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบของเรื่องสั้นที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยรวบรวมงานของสุชาติ สวัสดิ์ศรี (2518 : 42-45) และ ผลการวิจัยของ ภิญโญ กองทอง (2528 : 9-10) สรุปได้ดังนี้

1. ไม่นับโครงเรื่อง ไม่จำเป็นต้องมีโครงเรื่องที่แน่นอน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยตอนขึ้นต้น ตอนกลาง และตอนจบ การขึ้นต้นก็ไม่ต้องเรียกร้องความสนใจด้วยการเปิดเรื่องอย่างตื่นเต้น และจบลงอย่างพลิกความคาดหมาย
2. ไม่จำเป็นต้องมีเอกภาพ คือ มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียว แสดงผลอย่างเดียว แต่จะทิ้งให้ผู้อ่านคิดเอาเองได้หลายอย่าง
3. เวลาที่เกิดขึ้นในเรื่องไม่กำหนดลงไปอย่างแน่ชัด แต่จะปล่อยให้ความรู้สึกของผู้อ่านเป็นเครื่องกำหนดตามเหตุการณ์ในเรื่อง บางครั้งจะเป็นเวลาเชิงสมมติแบบนิยายวิทยาศาสตร์ เป็นเวลาที่ไร้ขอบเขต ตามลักษณะการเขียนแบบ Speculative - Fiction
4. ตัวละครในเรื่องไม่จำเป็นต้องให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา หรือบรรยายบุคลิกภาพอย่างชัดเจน มักใช้สรรพนาม เขา ข้าพเจ้า เรา ผม ฉัน ...เป็นลักษณะของตัวละคร ประเภท Anti - hero
5. กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นนั้น มีหลายอย่าง เช่น บทบรรยายย้อนกลับไป กลับมา (Flash - back) ใช้การบรรยายแบบกระแสนึก (Stream of Consciousness) ใช้ท่วงทำนองแต่งแบบเหนือจริง หรือใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หากนับถึงปัจจุบันเรื่องสั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบและการใช้ภาษา ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ สังคมมีสื่อใหม่ๆ เข้ามาตลอดเวลา ถ้าหากว่าวรรณกรรมไม่มีการปรับตัวบ้างมันก็ต้องตายสักวันหนึ่ง วินทร์ เลียววาริณ ให้สัมภาษณ์และแสดงความเห็นกับงาน “แนวทดลอง” ไว้ว่า “...การปรับงานเขียนมิใช่เพื่อให้เลวลง ถ้ามันดีขึ้นก็ควรจะเปิดกว้างยอมรับ ถ้าเราใช้รูปแบบแปลกๆ เพื่อให้คนอ่าน โดยที่คนอ่านอ่านเสร็จแล้วยังเข้าใจความหมายในเรื่องนั้นตามที่ต้องการ ก็ถือว่าเป็นความสำเร็จของวงการวรรณกรรมแล้ว...” (ชาติรี จินตวิจิต. 2538 : 2) ขณะเดียวกันผู้อ่านบางคนกลับมีความเห็นว่า “อ่านไม่รู้เรื่อง” เนื่องจากนักเขียนบางคนมีความรู้สึกถึงสิ่งที่ซับซ้อนต่อสิ่งที่เขาพบเห็นในสังคมมากเกินไป จนผู้อ่านไม่สามารถติดตาม “ความรู้สึกหรือความคิดอันลึกซึ้ง” ของผู้เขียนได้

(رينฤทัย สัจจพันธุ์. 2523 : 67-68) ความไม่ชัดเจนของความหมาย หรืออยู่ที่ความหมายซ่อนเร้นของผู้เขียน จึงกลายเป็นเสน่ห์ของวรรณกรรมร่วมสมัยนั้นคือ ผู้เขียนไม่ประสงค์ที่จะยึดยึดศาสน์ทางความคิดให้แก่ผู้อ่าน แต่ต้องการให้ผู้อ่านหยุดคิด จดจ่อ คิดได้เอง หรือคิดต่อด้วยตนเองโดยที่นักเขียนอาจจะหวังว่า ผู้อ่านในสังคมประชาธิปไตยมีสติปัญญาอยู่ในระดับที่จะปรับภาพนั้นให้ชัดเจนด้วยตนเอง (เจตนา นาควัชร. 2529 : 2-3) นักเขียนเรื่องสั้นรุ่นใหม่จะทำหน้าที่แต่เพียงชี้ปัญหา มิได้ให้แนวทางที่ชัดเจนในการแก้ปัญหา แต่จะสื่อไว้ด้วยสัญลักษณ์อย่างลุ่มลึก เช่น ภาควัย จินตณัมย์ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร วัฒน วรรณยางกูร ศรีดาวเรือง ตลอดจน สุชาติ สวัสดิ์ศรี ผู้ปฏิเสธรกฎเกณฑ์การเขียนเรื่องสั้นแบบเก่าๆ ที่สร้างผลงานไว้มากมาย รวมถึงเป็นผู้บัญญัติคำว่า เรื่องสั้นแนวทดลอง

การเลือกกลวิธีการนำเสนอมาวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่านักเขียนต้องการนำเสนอเรื่องราวในรูปแบบใหม่ๆ ดังนั้นในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอ (Presentation) เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ทราบลักษณะเฉพาะตนในการเขียนเรื่องสั้นของนักเขียนแต่ละคน ทั้งนี้เพื่อเร้าความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามอ่านจนจบ เรื่องกลวิธีการนำเสนอนี้มีนักวิจารณ์วรรณกรรมได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 107) ให้คำอธิบายไว้ว่า หมายถึง การลำดับโครงเรื่องอย่างมีศิลปะ โดยตั้งใจว่าจะเอาตอนใดขึ้นก่อนหรือจะจำกัดตอนใดไว้ก่อน

ส่วนบุญโญ กองทอง (2528 : 244) กล่าวถึงความหมายของกลวิธีการนำเสนอว่า หมายถึงวิธีการต่างๆ ที่นักเขียนใช้ในการเสนอเรื่องของตนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบลง นักเขียนแต่ละคนจะต้องคิดค้นกลวิธีการนำเสนอเรื่องของตนว่า จะใช้กลวิธีใดบ้าง บางคนอาจดำเนินรอยตามนักเขียนในอดีต บางคนอาจจะคิดค้นวิธีการใหม่ๆ เฉพาะตนขึ้นมา

ในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อศึกษาเป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ

1. กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง
2. กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง

กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง

การศึกษากลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง ผู้เขียนย่อมเขียนขึ้นโดยกำหนดไว้ว่าจะเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นสู่ผู้อ่านอย่างไร ใครเป็นผู้เล่าและเล่าอย่างไร หรืออยู่ในฐานะอะไรเมื่อเล่าเรื่อง ซึ่งจะต้องพิจารณาเพื่อตอบคำถามเหล่านี้

กลวิธีในการเล่าเรื่อง หรือเทคนิคเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องนั้น กุหลาบ มลลิกะมาส (2531 : 117-118) ได้ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่อง ได้แก่ การพิจารณาในด้านการเลือกผู้เล่าเรื่องว่า ผู้แต่งใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบใด สำหรับกลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องนี้มีอยู่หลายวิธี ได้แก่

1. ผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องเอง (Omniscient point of view)
2. ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง (First person point of view)
3. การใช้กระแสจิตประหวัด (Stream of consciousness)
4. ให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้เล่า (Third person point of view)
5. ใช้ผู้เล่าเรื่องหลายแบบประสมกัน

ส่วนประทีป เหมือนนิล (2523 : 21-22) ได้ศึกษากลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องว่า ในการเขียนเรื่องสั้นหรือนวนิยายใดๆ ก็ตาม ผู้ประพันธ์เป็นผู้เล่าเรื่องนั่นเอง หรือกำหนดให้ตัวละครตัวใดในเรื่องเป็นผู้เล่า และผู้ประพันธ์หรือตัวละครที่เล่าเรื่องนั้นมีฐานะอะไรในเรื่อง กลวิธีในการเล่าเรื่องจึงอาจแบ่งได้หลายวิธีดังนี้

1. ใช้บุรุษที่หนึ่งซึ่งเป็นตัวละครสำคัญในเรื่องเป็นผู้เล่า (The first-person narrator as a main character)
2. ใช้บุรุษที่หนึ่งซึ่งเป็นตัวละครรองในเรื่องเป็นผู้เล่า (The first-person narrator as a minor character)
3. ผู้ประพันธ์ในฐานะเป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงทุกอย่างเป็นผู้เล่า (The omniscient author)
4. ผู้ประพันธ์ในฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์เป็นผู้เล่า (The author as an observer)
5. ใช้บุรุษที่หนึ่งเป็นผู้เล่าด้วยวิธีการแสดงจิตประหวัด (Stream of Consciousness)

Perrine (1996) ได้สรุปพื้นฐานในการเล่าเรื่องมีอยู่ 4 แบบ คือ

1. แบบผู้เล่าเรื่องรู้ทุกอย่าง
2. แบบผู้เล่าเรื่องรู้อย่างจำกัด
3. แบบใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง
4. แบบตัวละครเดินเรื่องด้วยตัวเอง

สมเกียรติ คูทวีกุล (2534 : 1-17) กล่าวถึงวิธีเล่าเรื่องที่นักเขียนเรื่องสั้นใช้กันอยู่ จำแนกออกได้เป็น 2 วิธีใหญ่ๆ ด้วยกันคือ วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่ง กับวิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สามแต่ละวิธีมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันออกไป

ในการวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ทั้ง 50 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดังนี้

1. วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่ง
2. วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สาม
3. ใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน (บุรุษที่หนึ่งกับบุรุษที่สาม)
4. ตัวละครเดินเรื่องด้วยตัวเอง

1. วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่ง

วิธีนี้ส่วนใหญ่ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง “ฉัน” “ข้าพเจ้า” “ผม” และ “เรา” เป็นต้น แทนตัวเอง ผู้เล่าเรื่องจะมีความสำคัญต่อเรื่องราวมากน้อยแตกต่างกันไป ดังนี้

1.1 ตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเอง วิธีนี้ตัวละครสำคัญที่สุดในเรื่องจะเล่าพฤติกรรมของตัวเองและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดที่ตนมีต่อสิ่งที่ได้พบเห็นด้วย

เรื่องสั้นที่ให้ตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเอง มีจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง พิชัย	ของ ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง
เรื่อง อหัมพกรรม	ของ ยุทธิชัย ถิ่นรัตนกุล
เรื่อง หน้ากาก	ของ กระแสร์ บางพาน
เรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ	ของ ศิลา ชัยพุทธศาสน์
เรื่อง เสียงกู่ตะโกนอันเจ็บสนิท	ของ ศักดิ์ชัย ถิ่นนาวิเชียร
เรื่อง รากเหง้า	ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ
เรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก	ของ ภาณุพงษ์ คงจันทร์
เรื่อง ไอ้ดังต้อง	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง บางชื่อสัตว์ประกาศิต	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ตะคอกปีศาจ	ของ อรัญวาสี

ในเรื่อง พิชัย ผู้เขียนให้ “ฉัน” เล่าเรื่องของตนเอง ด้วยอาการเพื่อพรับความในใจของคน ที่มีอาการไข้สูง ซึ่งผู้เขียนให้ตัวละครแสดงความขัดแย้งในใจของตนเองออกมาโดยใช้สัญลักษณ์ของตัวละครตลอดเรื่อง “ฉัน” เป็นสัญลักษณ์แทนความฝันขณะนอนหลับ และเป็นสัญลักษณ์แทนความจริงขณะตื่น ยกตัวอย่างดังนี้

...ฉันสบตกลอดไรฟัน

“ไม่ใช่ฉันคนเดียวหรอกที่คิดถึงตัวเอง ทุกคนด้วย...ทุกคนต่างก็คิดถึงแต่ตัวเองเหมือนกันหมด” เสียงของฉันเบาลง แต่เสียงนั้นดังขึ้นเรื่อย ๆ

“เข้าใจแล้วสินะ”

“ฉันไม่ได้คิดถึงตัวเองเหมือนคนพวกนั้น ฉันไม่มีตัวตน ไม่คิดว่าเรื่องของตัวเองต้องสำคัญ ไม่จำเป็นว่าฉันจะต้องอยู่หรือจะต้องไปเป็นเพียงสิ่งมีชีวิตธรรมดาๆ ที่โผล่ขึ้นมาหายใจรดฟ้า แล้วก็หายตัวไป ฉัน...อ้อ...ฉันหมายถึงว่าร่างกายสูญสลายเน่าเปื่อยไปนะ ฉันคิดถูกไหม”

(“พิชัย” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 82)

ในเรื่อง อัทธนาการ ผู้เขียนให้ “ฉัน” เล่าเรื่องของตนเอง แบบบรรยายความรู้สึกนึกคิดที่ถูกกดดันจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองเสมือนตนคือฆาตกร โดยให้ตัวละครแสดงบทบาทของตนตามความคิดแบบเพื่อฝันมากกว่าความเป็นจริงที่จะเกิดขึ้นได้ในสังคม ดังตัวอย่างนี้

...ฉันเติบโต ค้นหา เรียนรู้...ก็จากโลกนี้

มีคนเชื่อกันว่าฉันมีพลังจิต ฉันรู้แต่ว่าตัวเองมีลมหายใจที่สุดได้อย่างเร้นแค้นมานาน ฉันเป็นผู้เชี่ยวชาญองค์การสืบราชการลับ มีหน้าที่วิเคราะห์และพยากรณ์เหตุอาชญากรรมและวินาศกรรม ต้องทำงานตัดหน้าอาชญากร ไม่ใช่ความหาพยานหลักฐาน ไม่ใช่เหตุผล เพียงแต่คอยเฝ้าระแวดระวังชี้ลางร้ายที่จะเกิดขึ้น ฉันทำงานได้แม่นยำเฉียบขาดชนิดหมดหนทางป้องกัน งานที่ฉันชอบทำเป็นพิเศษก็คือแกะรอยชะตากรรมของบรรดาแกนนำที่ถูกจับบัญชีดำ...

(“อัทธนาการ” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 119-120)

ในเรื่อง หน้ากาก ใช้วิธีการเล่าแบบเหนือจริงสะท้อนให้เห็นการทุจริตหรือการคอร์รัปชันในวงราชการซึ่งเสนอในรูปแบบของการเล่าใบหน้าที่แต่ละครั้ง ผู้มีใบหน้าที่แว่แห่ว พงษ์โยธและชาลิบ แสดงถึงการโกงกินหลายครั้ง ผู้เขียนใช้วิธีเล่าอย่างละเอียด บรรยายภาพลักษณะของตัวละครได้ดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมมาขึ้นตรงหน้าโต๊ะทำงานขนาดใหญ่ มีเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ข้างๆ หนึ่งเครื่อง มีผู้หญิงผมยาวนั่งกดข้อมูลอะไรบางอย่าง คนที่นั่งอยู่หลังโต๊ะทำงานขนาดใหญ่เงยหน้าขึ้นมอง ผมตกใจ ผมกะนั้นหนึ่งเพราะใบหน้าที่มองเห็นนั้นแลดูประหลาดนา บางส่วนของใบหน้าที่แว่แห่วไป ดวงตาคือ เนื้อส่วนคิ้วห้อยย้อยลงปิดบังดวงตาครึ่งหนึ่งเหมือนนกมวที่ผ่านสังเวียนมาแล้วอย่างโชกโชน เขาสวมสูทสีดำ ผูกเนคไทสีแดง ผายมือเชื้อเชิญให้ผมนั่ง แสงไฟสลัวปิดบังใบหน้าของเขาทำให้ดูคล้ายภาพวาดที่เรามาไม่ได้ระยะ ผมขนลุกเหมือนเผชิญกับภูตผีปิศาจ ผมนั่งไม่เต็มกัน สายตาจับจ้องอยู่ที่เขาอย่างลึมตัว

แล้วเขาก็ลุกเดินไปหยิบเอกสารบางอย่างที่ตู้ด้านข้าง “พุธโรช่วย” ผมอุทานตามประสาเคย เขาของเขาทำไมเล็กลิบอย่างนั้น พงษ์โยธใช้เวลาเดินควั่นกระเพื่อมออกมาจนเห็นชัด สูทที่ใส่พยักพืด ขากางเกงที่ตัดให้สมส่วนนั้นก็ดูเล็กเกินไป เขาเดินแบบคนกระดุกอ่อนป้อแป้...

(“หน้ากาก” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 160)

ในเรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ ผู้เขียนให้ตัวละคร “ผม” สะท้อนจิตสำนึกภายในของตนด้วยความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นทั้งหญิงและชายที่มาปรากฏตัวเพื่อแสดงความขัดแย้งในใจ ในเรื่องของสภาพสังคมและชีวิตส่วนตัว ดังตัวอย่างที่ว่า

...ผมคิดสงสัยว่า ทำไมถึงไม่อาจพบ “เธอ” กับ “เขา” พร้อมๆ กันได้ ผมคิดและสงสัยอะไรอีกมากมาย โดยแทบไม่รู้ตัวและลึ้มสังเกตว่า เธอกำลังจางหายไปเรื่อยๆ และในทันทีที่ผมหลุดเข้ามาอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของตัวเองอย่างเต็มที่แล้วนั้น ผมก็รู้ว่าเธอหายไปจากห้องตั้งแต่เมื่อไร

ภายในห้องเหมือนมีชีวิตของมันเองแต่ก็เป็นเพียงการมีชีวิตของสิ่งของที่ไม่มีการพูดจา ไม่มีความรู้สึกนึกคิด ไม่มีแขนขาจะเดินหรือเคลื่อนไหวไปไหนมาไหนได้

ผมรู้สึกสับสนและเหมือนๆ จะคลุ้มคลั่งจนความคิดอยากฆ่าตัวตายเกิดขึ้นมาอีก ในตอนนี้องผมถึงได้สังเกตว่าเธอไม่อยู่ในห้องเสียแล้ว ผมจึงเรียกร้องหาเธอ ผมต้องการพบ

หน้าเธอมากขึ้นทุกๆ ขณะ รวบรวมรู้ว่าอาการของผมกำลังแย่งลงทุกทีแล้วผมอาจยุติชีวิตของตัวเองลงเมื่อไหร่ก็ได้ถ้าหากเธอไม่ปรากฏขึ้นมาช่วยผมเอาไว้อีก

ผมเผื่อรอคอย ข้าวของเครื่องใช้ภายในห้องจ้องเขม็งมาที่การรอคอยของผม มันไม่มีปาก แต่มันก็หัวเราะเยาะผม หัวเราะอย่างครั้นเคร่งในความเจ็บที่เห็นผมกำลังบ๊วคลั่งและต่อสู้กับความต้องการที่จะฆ่าตัวตาย ผมรู้ว่าผมจะเอาชนะมันได้แน่ถ้าหากมีเธอมาอยู่ใกล้ๆ แต่แทนที่จะได้พบเธอ ผมกลับพบว่าเขากำลังเดินผ่านบานกระจกออกมา กระจกบานนั้นเต็มไปด้วยความสูงของเขา เขาจึงต้องก้มร่างลงเล็กน้อย กว่าผมจะออกมาได้ ก็ทุลักทุเลพอสมควร.....

(“เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” ใน คินจากฝัน. 2535 : 176-177)

ในเรื่อง เสี่ยงกู่ตะโกนอันเจียมสนธิ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความปรารถนาของชายหนุ่มที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงคนรักในเวลาต้องห้าม ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบแอบแฝง และลุ่มลึก โดยบรรยายความรู้สึกและพฤติกรรมของตัวละครเป็นสัญลักษณ์ทั้งหมด สร้าง “นัย” หลายประการ เพื่อให้ผู้อ่านได้ค้นหา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“ผมอยากแหวกว่ายในสายเลือดของคุณ แหวกว่ายอย่างลึมหายก สายเลือดของคุณเป็นห้วงทะเลกว้างในความนึกคิดของผมกว้างไม่มีที่สิ้นสุด คุณถาม-ผมไม่กลัวคลื่นทะเลสีแดงของคุณหรือ มันจะซัดกระหน่ำให้ผมจมลงเป็นตะกอนใต้ทะเลลึก มันจะกัดกินพลังแห่งวัยหนุ่มของผมอย่างตะกละตะกลาม มันจะกระหน่ำ กระหน่ำ กระหน่ำ

ไม่!

ผมอยากกู่ตะโกนตอบอย่างนี้ แต่ผมนิ่งเจียม เพ่งมองความเจียม ความเจียมที่นิ่งฟังอย่างสงบ กระทั่งความเจียมกระวนกระวาย กู่ตะโกนอึ้งคะนึง...เสียงวิเวกวังเวง บาดลึกแก่ใจมันเป็นเสียงรุกร่ำให้ผมยิ่งอยากกระโจนลงไปในทะเลเลือดของคุณ

ขออนุญาต-ผมขออนุญาต!

(“เสี่ยงกู่” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 132)

ในเรื่อง รากเหง้า มีเนื้อเรื่องสะท้อนการค้นหาคำเป็นจริงของจิตใจ เป็นการค้นหารากเหง้าของตัวละครที่ทำให้เขาได้ค้นพบความหมายของชีวิต จัดเป็นเรื่องราวของการแสวงหา (Quest Story) ที่เน้นการออกแสวงหาของตัวละคร ผู้เล่าเรื่องสร้างความขัดแย้งภายในใจออกมาได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ถ้าพรทิวแห่งอดีตกาลคือแหล่งกำเนิดของผู้คนและสรรพชีวิต ขณะที่ผมมุ่งค้นหารากเหง้าอันหนึ่งเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์กับแคบของตัวเอง คนอีกพวกหนึ่งอย่างน้อยก็ชายเจ้าของอาณาจักรทำไม้นั้นพวกคนงาน รวมทั้งโคตรเหง้าของผมที่เคยอยู่ที่นี่ ต่างล้วนกำลังทำลายล้างรากเหง้าของตนเองอย่างบ้าคลั่ง

ด้วยจิตใจเช่นไรหนอ เราจึงต่างพร้อมใจกันเป็นยอดที่เสียดสูงสวนทางกับรากผู้ให้ชีวิตซึ่งมีแต่จะเหยียดหยิ่งแห่งลึกลงไปดิน

ผมคิดถึงชายชราผู้ฝังตัวเองอยู่บนภูเขาราวดักแด่ ดักดาน ใครบ้างที่เกิดมาเพื่อยุติการไขว่คว้าดินรอนอย่างแก คงน้อยนัก

ความจำเป็น ความกระหายใคร่รู้ใคร่ได้ทุกอย่างของผม จะมาจากอะไรถ้าไม่ใช่ในจิตใจ

ใช่แล้ว...ผมมีรากเหง้าอีกอันหนึ่งที่ควรจะค้นหาให้รู้แท้ไม่น้อยกว่ารากเหง้าอันอื่นใด แต่ผมกลับละเลยมัน

เห็นทีผมจะต้องกลับออกไปเสียที แต่การเดินทางของผมยังไม่สิ้นสุด

ผมต้องเริ่มตั้งต้นใหม่...

(“รากเหง้า” ใน ไฟไม่ลามทุ่ง. 2534 : 160)

ในเรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก เป็นวิธีการเล่าแบบบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอง ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องราวที่ตนเข้ารับการรักษาที่จิตแพทย์อุดม พบสุข เพื่อบำบัดจิตของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เอะละสิ...สมองเหลวเริ่มปูดอีกแล้ว

ข้อ 2 โอ้โฮ...ถ้าใครทำอย่างนั้นได้คงจะบ้าเต็มทน หรือว่าผมเคย เคย...ไม่เคย ต้องเคยแน่ๆ เลย จำได้ถึงคืนที่พ่อใช้เข็มขัดฟาดแม่ดังขยับ ขยับ เสียงของแม่ร้องโหยหวนสั่นเทิ้ม เสียงคืนถูกกักของพ่อทำให้มึนงง ไหว ก่อนจะได้ยินเสียงกระเส้า พร้อมกับเสียงกรนในตอนท้าย

เหงื่อในกายผมพรั่งพรู ผมรู้สึกปวดหนึบตรงท้องน้อย ขยำหมอนใบนั้นแตกกระจาย ปยุ่นน
ลอยฟุ้งดังละอองฝนหลังกลิ่นอับชื้นลอยมา...ผมนึกถึงมันทำไมอีกนะ

ผมใส่เลข 0 หน้าข้อ 1 และใส่เลข 6 หน้าข้อ 2

เสียงปรบมือเปาะแปะดังอยู่ตรงหน้าผม นายแพทย์อุดมคว้าแบบทดสอบแผ่นนั้นไป
ทั้งๆ ที่ผมยังไม่ได้ตอบอีก 29 ข้อ เขาขำเป็นก๊อนกลมๆ แล้วพาทั้งไปตรงมุมห้อง

“ผมจะถามคุณ ให้คุณตอบได้ตามอิสระ”

ผมผงกหัวรับคำสั่ง...ดีแล้ว ผมจะได้ตอบให้ตรงกับความรู้สึกของผมเอง ผมชอบใจ
ตรงคำว่า “อิสระ” มันทำให้ผมรู้สึกโล่งๆ อาการปวดหัวหนึบๆ เริ่มจางหายไป ไม่เข้ามาก่อ
กวนมึนเป็นคลื่นเหมือนเช่นครั้งแรก...

(“บิลลี โจ” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 88)

ในเรื่อง ไอ้ดั่งต้อง ในเรื่องนี้แสดงความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์บางอย่างของสังคมซึ่ง
ตัวละครเป็นผู้เล่า กฎเกณฑ์ที่ไม่ศรัทธาจนเห็นเป็นเรื่องขึ้นแล้วนำมาล้อเลียนคือ การยื่นตรงเคารพ
ธงชาติเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติในเวลาเช้าและเย็น เวลาที่ผู้คนได้ยินเสียงดั่ง-ต้อง ก่อนเสียงเพลงชาติ
จะตามมา ผู้คนต่างพากันหลบหนีการเคารพธงชาติในช่วงนั้นราวกับหนีสงคราม ผู้เขียนบรรยาย
ปฏิกิริยาของผู้คนว่า

...ฉันรู้สึกแปลบขึ้นที่บาดแผล นั่งตัวงอไหล่ห่อหุ้มคาง มีสัญญาณเตือนภัยชนิด
หนึ่งซึ่งไม่ใช่ไซเรนได้ดังขึ้น

ดั่งต้อง ดั่งต้อง

ซุ่มไม่เงิบสงบ ไม่มีแม้กระทั่งสัตว์เดินให้เห็น กำลังถูกบุกรุกขึ้นมาทันทีเมื่อเสียง
สัญญาณเตือนดังขึ้น

มันเริ่มมาทางกอพุทธรักษาหลากสีที่ริมวงกลมด้านหน้า ซุ่มไม่ไหวยวบยาบเพราะ
ถูกแหวกเบียด ร่างของคนหนีภัยหลายคนทั้งหนุ่มสาว ชายกลางคน เด็กวัยรุ่น และคนแก่ ทั้ง
หมดโผล่ผลุบๆ เข้ามา บางคนแต่งชุดเขียว บางคนแต่งชุดขาว บางคนอยู่ในชุดนุ่งห่มเหลือง
สะบัดพลั่วปลิวลม บางคน...บางคนหลุดเข้ามาตรงซุ่มที่ฉันมองเห็นพร้อมกับหัวเราะกึกกักให้
กั่นด้วยอาการของชัยชนะ หรือไม่ก็เป็นเพราะกระยะหลบภัยได้หวุดหวิด...

(“ไอ้ดั่งต้อง” ใน ความเงิบในความเงิบ. 2534 : 167)

ในเรื่อง บางข้อสัถย์ประกาศิต ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องของตนเองขณะเดินทางไปยังสถานีรถไฟบางข้อสัถย์ประกาศิต ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าด้วยบทบรรยายความรู้สึกและพฤติกรรมในอดีตเป็นสัญลักษณ์แทนเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมรีบเดินลัดทุ่งไปด้วยความรีบร้อน ทำทางใจลอย มีคนวิ่งตามมาทางเดียวกับผม ไม่นานนัก ให้อย่าสิ...โคลนทั้งนั้น โคลนท่วมข้อเท้าไปหมด ทั้งหนืดทั้งเหนียว และแทนที่จะสกปรก ผมกลับรู้สึกสะอาดจิตใจ ผมรู้ในที่สุดว่าผมต้องการย้ายลงไปโคลนข้างทางแต่เมื่อเบนพื้นเส้นทางเล็กน้อย ผมก็กลับเดินขึ้นมามบนคันนาที่ทอดยาวไปเบื้องหน้าเหมือนผักนึ่งงามทอดตัว

สถานีรถไฟที่เห็นตั้งอยู่โดดเดี่ยวเป็นสถานีเก่าๆ ซึ่งมีร่องรอยว่าสีเดิมที่ทาไว้จะเป็นสีเขียวใกล้กับน้ำตาล แต่ต่อมาถูกหุ้มคลุมด้วยสีแห่งกาลเวลา กระดำกระด่าง สกปรก ผมฝากกระเป๋าไว้กับหญิงสูงอายุคนหนึ่งซึ่งมีท่าทางนั่งเฝ้าอยู่ที่นั่นอีกนาน แล้วก็เดินถือถุงกระดาษสีน้ำตาลเที่ยวมองหาใครสักคน...

(“บางข้อสัถย์” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 179-180)

ในเรื่อง ตะคอกปีศาจ ผู้เขียนให้ “กู” เล่าเรื่องของตนเอง สะท้อนให้เห็นความไม่จริงใจของคนในสังคม สงสัยเรื่องการเมืองชีวิตอยู่ เป็นเหตุให้เกิดความรู้เบื่อหน่ายต่อตนเอง ต่อสิ่งแวดล้อม บางครั้งแสดงความรู้สึกต่อต้านออกมาอย่างรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมรอบกาย โดยเสนอแนวทางการคิดเชิงลบ ดังนี้

...กูถ่มดูยโสดวงหน้าที่สวยงามอยู่ในความรังรองของความดงาม กูหงายฝ่าเท้าให้เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนกราบไหว้บูชา กูหัวเราะอย่างเย้ยหยันให้กับความมั่นคงของอำนาจรัฐ กูขี้ดอกไม้อแล้วโปรยทิ้งไปกับสายลม กูคำรามใส่ปาฏิหาริย์แห่งดวงจิตของอรหันต์ในระบบทุนนิยม กูทำลายพรหมจารีราคาถูกราคาถูกของเด็กสาว กูฆ่า เท้าที่กูอยากฆ่า กูทำลายเท้าที่กูอยากทำลาย สำหรับกู ศีลธรรมเป็นเพียงโซ่ตรวนจอมปลอมที่กำลังผูกมัดสำหรับกู กฎหมายเป็นแค่เพียงกรงขังจอมปลอมที่เบาบางยิ่งกว่าเงา พลังของกูคือลาวาแห่งความพินาสจากภูเขาไฟแห่งความพินาส...

(“ตะคอกปีศาจ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 208)

การเล่าเรื่องวิธีนี้ทำให้เรื่องดูเป็นจริงเป็นจัง น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเพราะผู้เล่าเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง (The first-person narrator as a main character) หรือผู้เล่าเรื่องกับตัวละครเอกคือบุคคลคนเดียวกัน เป็นการเล่าเรื่องจากภายในเรื่อง (สมเกียรติ กุฑวิกุล. 2534 : 14) ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสั้นประเภทเป็นความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร การขัดแย้งในใจของตัวละคร ซึ่งผู้เขียนให้ตัวละครแสดงความรู้สึกภายในใจและแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างชัดเจน ฉะนั้น การให้ตัวละครเอกเล่าเรื่องของตนเองจึงมีความสมจริง สมเหตุสมผล ทำให้ผู้อ่านได้เข้าถึงเหตุการณ์นั้นๆ อย่างแท้จริง

1.2 ตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องวิธีนี้ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องเป็นผู้เล่า เป็นการเล่าของบุรุษที่หนึ่งถึงบุรุษที่สาม นั่นคือ บุรุษที่หนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องและบุรุษที่สามเป็นผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่อง โดยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้นด้วย

เรื่องสั้นที่ให้ตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น มีจำนวนเพียง 5 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง เนื้อสองชั้น	ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ
เรื่อง คนท่องเที่ยวเวลา	ของ ชัยวัฒน์ คุประตกุล
เรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก	ของ มหรรณพ โฉมเฉลา
เรื่อง โลภีย - นิพพาน	ของ วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง เขาของผม	ของ ศรีดาวเรือง

ในเรื่อง เนื้อสองชั้น ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องของ “เธอ” ขณะที่ทั้งสองได้รู้จักกันเป็นครั้งแรก “ผม” ได้บรรยายความรู้สึกของตนเองและของเธอที่มีต่อกัน รวมถึง พฤติกรรมต่างๆ ของเธอขณะมีเพศสัมพันธ์ต่อกัน ดังนี้

...เส้นผมตรง สลวยตกลงมาปรกแก้ม เธอใช้ปากคาบไว้แล้วไล่นิ้วสีชมพูออกมาเลียเล่น ทรวงอกน้อยๆ เต่งตึงของเธอเด่นชัดอยู่ใกล้ใบหน้าผม แสงไฟสีแดงเหมือนรังสีประหลาดยิ่งย้อมให้ทั้งดวงมดิ่งดูใจ ผมจ้องมองทรวงอกและเรือนร่างของเธออย่างหลงใหลบูชา

เรือนร่างของมนุษย์ช่างสวยงามเสียจริงๆ คงเป็นการวิวัฒนาการที่สูงสุด...เรือนร่างของมนุษย์ผู้ชายแข็งแรง สง่างาม...ผู้หญิงอ่อนช้อย งดงามกว่า พวกเราต้องใช้เวลาอีกเท่าไรกันถึงจะเข้าใจความเป็นมนุษย์ได้มากกว่านี้ แล้วมนุษย์ไม่วิวัฒนาการไปข้างหน้าเรื่อยๆ ดอกหรือ...โอ...ไม่มีวันที่เราจะไล่ทันมนุษย์ได้เลยมั้ง...

(“เนื้อสองชั้น” ใน เดินข้ามคืน. 2532 : 24)

ในเรื่อง คนท่องเที่ยว ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องของ “กำธร” ซึ่งทั้งสองเป็นเพื่อนกัน “กำธร” เป็นนักวิทยาศาสตร์ที่พยายามจะสร้างยานเวลาเพื่อที่จะเดินทางสู่อดีตและอนาคต โดยมี “ผม” เป็นผู้ช่วย “ผม” ได้เล่าถึงความพยายามในการประดิษฐ์คิดค้นยานเวลาของ “กำธร” ว่า

...กำธรได้ปลูกปล้ำ คิดค้น และสร้างยานเวลามาเป็นเวลาเกือบสี่ปีแล้วด้วยความ
มั่นใจ

แต่ก็ยังไม่สำเร็จ...

ตัวเขาเองก็ไม่เข้าใจว่า ทำไมจึงยังไม่สำเร็จ

ผมได้เฝ้ามองความพยายามของเขาในการประดิษฐ์คิดค้นเรื่องยานเวลามาตลอด เห็นความผิดหวังของเขามารั้งแล้วรั้งเล่า จนกระทั่งผมเองนึกท้อใจแทนเขา และนี่ก็อยาก
ให้เขาเลิกล้มความพยายามในการสร้างยานเวลาเสีย

ผมได้พูดกับเขาเป็นครั้งที่สิบห้าหรือสิบหกเข้าไปแล้ว ในเรื่องความไม่น่าจะเป็นไป
ได้ของการเดินทางไปกับเวลา

ขณะนี้ เราทั้งสองกำลังอยู่ในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ของกำธร เจ้าของห้อง กำลัง
วุ่นอยู่กับการปรับวงจรไฟฟ้าที่แผ่ด้านในของยานเวลา ตัวยานลักษณะเป็นท่อทรงกระบอก
ขนาดใหญ่ สูงประมาณสองเมตร ตั้งอยู่กลางห้องทดลอง มีสายไฟระโยงระยางมากมายเชื่อมต่อ
เข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดค่อนข้างใหญ่ซึ่งตั้งอยู่บนโต๊ะข้างผนังห้อง

กำธรอยู่ในชุดเสื้อคลุมขาวสีขาวเก่าๆ ที่กลายเป็นสีหม่นไปแล้ว ผมของเขายุ่ง เป็น
กระเซิงเพราะเจ้าตัวไม่เอาใจใส่...

(“คนท่องเที่ยว” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 35-36)

ในเรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก เป็นเรื่องของชายผู้หนึ่งกับภรรยาได้
บังเอิญไปพบ เด็กชายสามตา ด้วยความสงสารในรูปร่างหน้าตาของเด็ก ประกอบกับที่พวกเขาไม่มี
บุตร พวกเขาจึงรับเด็กชายสามตามาดูแล ผู้เขียนให้ “ฉัน” บรรยายถึงลักษณะแรกพบของ “เด็กชาย
สามตา” ว่า

...ขณะกำลังพุงตัวลุกขึ้น มือของฉันก็ควานไปถูกอะไรเข้าบางอย่าง...มองให้ดีก็
พบว่ามันเป็นแขนเล็กๆ ที่ซีดและเย็นซีด มันโผล่ออกมาจากกอหญ้าริมถนน ฉันแหวกหญ้าที่
บังออกจึงเห็นเด็กผู้ชายตัวเล็กๆ อายุประมาณห้าขวบเห็นจะได้ นอนแผ่หราอยู่ ทั้งเนื้อทั้งตัว

เต็มไปด้วยโคลน ตอนแรกฉันนึกว่าเด็กตายแล้ว แต่เห็นหน้าอกยังไหวอยู่ จึงอุ้มกระดงไปที่
เต็นท์ของฉันซึ่งอยู่ใกล้ๆ ตอนนั้นฝนตกเสียจนมองอะไรไม่เห็น

แรกเห็นฉันกระดงเด็กเข้าไป เมียของฉันก็เข้ามาพิจารณาด้วยความสนใจอยู่ชั่ว
อึดใจ จากนั้นหล่อนก็มีอาการดอยกรูดไปชนกับโต๊ะตั้งหม้อข้าวทำเอาหม้อตกลงมาจนข้าว
กระจายเกลื่อน ส่งเสียงร้องฮือๆ...ด้วยความตกใจ ฉันเองก็เกือบมีอาการเช่นนั้น เมื่อเห็น
ใบหน้าของเด็กหลังจากชำระคราบโคลนออกไปแล้ว

หน้าตาของเด็กนั้น...ก็หน้าตาของเด็กชายซิมกะทือธรรมดาๆ นี่แหละ แต่คิด
ปกติก็ตรงมีขนดางที่สามโผล่ขึ้นมากลางหน้าผากของเขาพอดี ไม่มีคิ้ว ไม่มีขนตา มีแต่
เปลือกตากับลูกตาที่กลมเว้งกว้างเปล่าราวกับประตุนรก ดวงตาดวงนั้นจ้องเป้งมาที่ฉัน จน
ฉันรู้สึกรอนวบ...

(“เด็กชายสามตา” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 54)

ในเรื่อง โลภีย - นิพพาน ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องราว 2 เหตุการณ์ กับ การเสนอ
ตัวละคร 2 ข้างพร้อมกัน โดยแบ่งหน้ากระดาษเป็น ซ้าย-ขวา ซีกซ้ายใช้พื้นดำ (เหตุการณ์ตอน
กลางคืน) ตัวหนังสือเจาะขาว เล่าเรื่องของ “หล่อน” หมอนวดสาวในโรงอบ อบ นวด ซีกขวา
ใช้พื้นขาว (เหตุการณ์ตอนกลางวัน) ตัวหนังสือดำ เล่าเรื่องของ “ท่าน” หลวงพี่ในกุฏิวัด โดยใช้
สถานที่ เวลาและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของ
คู่ตรงข้ามที่ขนานกัน หลีกหล้อกัน และขัดแย้งกันตลอดทั้งเรื่อง โดยมีวิธีการอ่าน 2 วิธี คือ วิธีที่ 1
อ่านทีละซีก อ่านซีกซ้ายให้จบ แล้วมาอ่านซีกขวาให้จบเช่นกัน วิธีนี้จะทำให้เข้าใจเนื้อหาแต่ละซีก
ได้ชัดเจน ไม่สับสน วิธีที่ 2 อ่านทั้งสองซีกพร้อมกันโดยเริ่มจากซีกซ้าย 1 ย่อหน้า และอ่านซีกขวา
1 ย่อหน้า วิธีนี้ จะทำให้เห็นความแตกต่าง และการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน เป็นรูปแบบของการเล่า
เรื่องที่แปลกใหม่ ของเรื่องสั้นไทยที่จัดเป็น “แนวทดลอง” เรื่องหนึ่งในช่วงนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...สองตาของผมนั่งพิงสร้างเปลือย
ขาไหลลงของหล่อน ผมไม่เคยเข้า
ใจเปลือยของธรรมชาติได้ชัดเจน
และเป็นรูปธรรมเท่านี้มาก่อนเลย
ในใจผมไม่มีความกระหาย ไม่มี
หล่อน ไม่มีผม ไม่มีอะไร หนีบตา

...สองตาของผมนอนเอนอยู่ที่จิวบนร่างตัว
เองเนิ่นนาน นี่คือการปลุกอันหนึ่ง มันห่มคลุม
ร่างใคร ร่างนั้นก็กลายเป็นนักบวชที่ทุกคน
กราบไหว้เปลือยกลายเป็นสัญลักษณ์ กลายเป็นพิธีกรรม พอกพูนหนาขึ้นทุกที...
“พรุ่งนี้หลังจากทำพิธีเจิมป้ายร้านกาแฟ

นั่นผมก็ได้คิดว่า ทุกสรรพสิ่งล้วนมี
เปลือกห่อหุ้มอยู่ หนาบ้าง บางบ้าง
แต่มันใช้วัดอะไรไม่ได้เลย เมื่อคุณ
กะเทาะเปลือกที่สกปรกที่สุดออก
คุณอาจแปลกใจที่ พบแก่นอัน
บริสุทธิ์ สะอาดของมันซ่อนอยู่ภายใน

เมื่อนั้นหญิงบริการกับพระบริการก็
ต่างถ่ม唾沫ที่สวมใส่...

ผมจากหล่อนมาอย่างเงิบๆ ผมดู
ออกถึงความปรารถนาดีในสายตา
นั่นตอนผมจากมาหล่อนคงกลับไป
นั่งดูกระจกตามเดิม รอคอยการเรียก
ของแขกคนต่อไป คนที่ต้องการคุณ
ค่าของหล่อนเพียงที่กาย...

ประตูห้องถูกเปิดออก แฉกช่องให้
แสงแดดจากภายนอกสอดเข้ามา
เบียดไล่ความมืดไปจากห้อง อับ
ห้องทั้งห้องจนเจิดจ้า อบอุ่น และ
เปี่ยมพลังชีวิต...

เสร็จแล้ว ฉันค่อยสีกให้แกก็แล้วกัน”

“ครับ”

“บางที่เมื่อแกถอดชุดพระนี้ออกและไปเรียน
รู้ชีวิตข้างนอกนั่น แกอาจเข้าใจอะไรๆ ได้ดี
ขึ้น”

“ผมก็หวังว่าอย่างนั้น เพราะมีหลายเรื่อง
เหลือเกินที่ผมยังไม่เข้าใจ” ผมคิดในใจ พระ
มีหลายแบบ พระแบบพี่ชายผมอาจจะเหมาะ
กับสังคมไทยแบบนี้แล้วก็ได้ การแสวงหา
ทางหลุดพ้นสำหรับตัวเองอาจเป็นสิ่งที่เห็น
แก่ตัว (ตามที่พี่ชายผมว่า) จริงๆ ก็ได้ผมไม่รู้
ผมคงต้องแสวงหาความจริงต่อไป

ผมจากพี่ชายผมมาเงิบๆ ร่างในชุดสีเหลือง
นั่งตระหง่านอยู่ที่นั่นดูน่าเลื่อมใสเหมือนเดิม
ตู้กระจกใส่เครื่องรางยังคงดูกลมกลืนกับ
เอ็มปลิฟลายเออร์ และเครื่องเล่นคอม
แพ็คดีส์ชุดนั้น พระเครื่องในตู้ดูเหมือนจะ
ส่งสายตาสื่อเลี่ยนมาที่ผมตอนผมจากมา

ประตูถูกดึงปิดลง ถัดจากทุกสิ่งในห้องเล็กๆ
ห้องนั้นจากโลกภายนอก เงียบ เย็น และมีด
สลับ...

(“โลกีย์-นิพพาน” ใน รัฐบาลน้ำ. 2535 : 33-34)

ในเรื่อง เขาของผม ผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องของ “เขา” โดยใช้วิธีเล่าแบบบทสัมภาษณ์ มีรูปแบบการจัดตัวอักษรคล้ายกับเรื่อง โลภีย - นิพพาน คือ แบ่งหน้ากระดาษเป็นซ้าย-ขวา แต่ต่างกันตรงวิธีการเล่าเรื่องและการนำเสนอเรื่องโดยชักจูงผู้เขียนให้ “ผม” เล่าเรื่องชีวิตของตนเอง และเล่าเรื่องชีวิตของ “เขา” ใช้บทบรรยายเหตุการณ์ของตัวละครตลอดเรื่อง ตรงข้ามกันชักจูงว่าเป็นบทสนทนาตลอดเรื่อง ระหว่าง “ผม” ผู้เล่ากับ “-----” (ผู้สัมภาษณ์) ผู้เขียนไม่ได้ระบุบทสนทนาหรือเหตุการณ์ใดๆ ของผู้สัมภาษณ์ แต่จะใช้เครื่องหมายอัฒภาค “-----” แสดงให้ผู้อ่านทราบว่า เป็นการถาม-ตอบระหว่าง “ผม” กับ ผู้สัมภาษณ์ ผู้อ่านจึงต้องคาดเดาเรื่องราวในบทสัมภาษณ์เอง การอ่านเริ่มจากชักจูงมาก่อนโดยอ่านเรียงบรรทัดมาตลอดพอจบชักจูง ก็จะเริ่มชักจูงเรียงบรรทัดไปเรื่อยๆ เช่นกัน จะสลับข้างและอ่านเรียงบรรทัดเช่นนี้ไปตลอดเรื่องจนจบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขาก็ชอบดูกีฬาเหมือนกัน แต่นานๆ ดูที ดูเฉพาะนัดสำคัญๆ เขาไม่ได้สนใจถึงกับจะบ้าลุกขึ้นมาฟิตซ้อมตัวเอง แล้วพาตัวลงไปสู่สนามแห่งการเชื่อมความสัมพันธ์ก็หรอก ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นหรือขณะนี้ก็ตาม กีฬากระโดดสูง ต่อตัว และวิ่งไกล เป็นการแข่งขันที่ผู้คนนิยมกันมาก ผมมาคิดๆ ดู ถ้าเขากระโดดเก่ง ถ้าเขาสามารถขึ้นไปแสดงความสามัคคีอยู่บนหัวคนอื่นได้หรือเขาเป็นแชมป์วิ่งไกลนำหน้าคนอื่นๆ ผมก็คงตามเขาไม่ทันหรืออาจไม่ได้แม้แต่จะสัมผัสเขาเลยสิ ใช่มั้ย...

“.....”

“เดี๋ยวนี ผมไม่ได้กำลังนอกเรื่องหรอกนะ
เขาเองก็ชอบ...”

“.....”

“.....”

(“เขาของผม” ใน แม่สาธ. 2536 : 110-111)

จะเห็นว่าการเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น มีวิธีการนำเสนอกลวิธีการเล่าเรื่องที่แปลกใหม่อยู่ 2 เรื่อง คือ เรื่อง โลภีย-นิพพาน และ เรื่อง เขาของผม ทั้ง 2 เรื่อง ใช้วิธีการจัดรูปแบบ จัดตัวอักษร โดยแบ่งซีกซ้าย-ซีกขวา เหมือนกัน แต่ต่างกันในด้านกลวิธีการเสนอเรื่องและวิธีการอ่าน ซึ่งทั้ง 2 เรื่องจัดได้ว่าเป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ที่มีกลวิธีการเล่าเรื่องที่แปลกใหม่

2. วิธเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สาม

วิธีนี้ผู้เขียนเล่าถึงตัวละครต่างๆ ด้วยการเรียกชื่อ หรือใช้สรรพนามบุรุษที่สามแทนตัวละคร ผู้เขียนจะเล่าเรื่องราวในลักษณะใด ลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้เขียนเล่าเรื่องราวอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง วิธีนี้ผู้เขียนใช้ตัวละครเป็นสื่อเพื่อที่จะให้ถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนเอง เป็นการเล่าที่ให้อิสระเสรีภาพแก่นักเขียน (ซูทิพย์ นาถ. 2520 : 36) ผู้เขียนจึงเสมือนผู้ล่วงรู้เหตุการณ์และเรื่องราวทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร รวมทั้งแสดงทัศนะของตนลงไปในเรื่องด้วย

เรื่องสั้นที่ผู้เขียนเล่าเรื่องราวอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง ผู้มาเยือน	ของ ไพศาล ธีรพงศ์วิทย์
เรื่อง สมอฆemar	ของ ศราวุธ สุทธิรัตน์
เรื่อง งู	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ลานทราย	ของ วัฒน์ วรรณยางกูร

ในเรื่อง ผู้มาเยือน เป็นเรื่องของ “สมชาย” เป็นนักบิน 1 ใน 6 ของยานอวกาศจักรี-กรุงเทพฯ 1 ที่สามารถเข้าสู่ใจกลางกลุ่มดาวแอนโดรเมดาได้สำเร็จ ผู้เขียนให้ “สมชาย” ตัวละครสำคัญเล่าความรู้สึกขณะที่อยู่ในอวกาศได้อย่างสมจริง ว่า

...สมชาย...สมาชิกคนหนึ่งของยาน จักรี-กรุงเทพฯ 1 เป็นพลเรือนเพียงคนเดียวที่ผ่านการทดสอบจนได้เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ คงลำบากใจมากถ้ามีใครมาถามว่าเขาหลุดเข้าสู่ห้วงอวกาศตั้งแต่ตอนไหน เขาคิดว่าสมาชิกอีก 5 คนก็คงรู้สึกเช่นเดียวกับเขา

ภายในยานอวกาศมีแต่เสียงคำรามของเครื่องยนต์ดังกึกก้อง แรงขับเคลื่อนจากส่วนล่างเพิ่มความเกรี้ยวกราดมากขึ้นทุกขณะ แล้วทันทีนั้นพวกเขาทั้งหมดก็รู้สึกว่าร่างกายกำลังจมลึกลงไปในเบาะนุ่มของที่นั่งเหมือนไม่มีวันจะถอนตัวให้หลุดกลับออกมาได้อีก ในรูหูมีเสียงลั่นอยู่ตลอดเวลา เลือดที่ไหลวนในกายฉีดแรงจนสัมผัสได้ถึงแต่ละเส้นสายที่สานเรียงอยู่ตาม

เนื้อตัว แล้วทุกอย่างก็กลับคืนสู่สภาวะปกติ ความดันอากาศตลอดจนแรงโน้มถ่วงได้ถูกปรับให้เหมือนกับเวลาที่อยู่บนโลก

ยานจักรี-กรุงเทพฯ 1 เคลื่อนตัวอยู่ในอวกาศอันมืดมิดมีแสงสว่างของดวงดาวนับพันล้านดวงกะพริบไหวแต่งแต้มอยู่ทั่ว มองดูคล้ายรูปพรุนของผ้าสีดำผืนใหญ่ ประตู่แห่งประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติในความพยายามอันยาวนานเพื่อพิชิตจักรวาลกำลังจะถูกทะลวงฝ่าเข้าไปอีกชั้นหนึ่งแล้ว ถือเป็นความใฝ่ฝันและการวาดหวังร่วมกันของมนุษยชาติเลยทีเดียวว่าได้สำหรับการบุกเบิกหาถิ่นฐานและแหล่งทรัพยากรพลังงานใหม่ในทางช้างเผือก...

(“ผู้มาเยือน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 62-63)

ในเรื่อง สมอemar ผู้เขียนแสดงจินตภาพให้อยู่เหนือความเป็นไปได้ในโลกธรรมชาติ เป็นภาพที่เกินไปจากความจริง หรือเป็นภาพที่เขาไม่เคยคาดคิดและพบเห็นมาก่อน ถือเป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ โดยใช้ตัวละคร “รอย” เป็นผู้พบเห็นเหตุการณ์และต่อสู้กับมารร้ายที่สร้างความเจ็บปวดภายในสมอemarของคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...รอยรู้สึกปวดจี๊ดขึ้นมาในศีรษะ ความปวดแผ่อ่านุภาพปกคลุมไปทั่วทุกอณูแห่งการรับรู้รู้สึก เด็กหนุ่มกดขมับและทุ้มตัวลงบนเตียง บิดกายเร่าร้างกับจะเค้นพิษปวดให้ปลิดออกจากองคาพยพของตน

รอยเส้นปริแตกจากกึ่งกลางกระหม่อมขยายแนวปริเป็นเว้าดำมืดดุจลิ้นเหมือนหุบเหวที่ซ่อนซุกบางสิ่งบางอย่าง มันค่อยๆปริแยกออกจากกันแล้วขยายทวิภาคของศีรษะจับอะไรบางอย่างออกมาจากภายใน

อึบ๊บบ๊บบ...อาห์ห์...

เจ้าตัววายร้ายสีดำมะเมื่อกำลังปราดจากรอยแยกปริ กระโจนแผ่ลิวพรวดหายเข้าไปในลิ้นชักที่เปิดอ้าอยู่ มันกดตัวซุกนิ่งอยู่ในนั้น ทำตัวให้กลมกลืนกับความเจ็บและความมืด ความเจ็บปวดปลาสนาการเป็นปลิดทิ้ง รอยค่อยๆ ประกบส่วนซีกของสมอemarให้เข้าที่ตามเดิม เกลี้ยปดยพมปกคลุมร่องรอยฉีกขาดของเนื้อหนังเพื่อมิให้ผู้ใดสังเกตเห็น...

(“สมอemar” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 102)

ในเรื่อง งู ผู้เขียนให้ “เธอ” เป็นผู้เล่าเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติ (เหตุการณ์น้ำท่วม) โดยแสดงความรู้สึกทั้งเกลียดทั้งกลัว “งู” ด้วยบทบรรยายความรู้สึกที่เธอมีต่องู ขณะที่มันซ่อนตัวอยู่ใต้น้ำภายในบ้านของเธอ เป็นวิธีเล่าเรื่องที่ทำให้เห็นภาพการต่อสู้ระหว่าง “เธอ” กับ “งู” ได้ อย่างชัดเจนทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านความรู้สึกขัดแย้งภายใน และด้านพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเกลียดกลัว ดังนี้

...หญิงสาวรู้สึกตัวเหมือนหนึ่งมีอำนาจเหนือความชั่วร้าย ความหวาดกลัวระทึกใจ เปลี่ยนกลับไปเป็นความปิติ รู้สึกสันตะเพื่อนไปทั่วทั้งร่างแค้นออกแรงฟาดไม้กึ่งที่เธอก็พลี หอบเหนื่อยจนตัวโยน ความสันตะเพื่อนลามเลียจากลำตัวงูถึงท่อนไม้ จากท่อนไม้เปียกชุ่มมา จนถึงเลือดเนื้อในมือของเธอที่จับไม้ สักครู่หนึ่งผ่านไป หญิงสาวจึงกล้าชะโงกไปดูผลงาน และก็เห็นมันนอนแน่นิ่ง บิดตัวบางส่วนไปมา ทำทางกระเสือกกระสนอยู่ใต้น้ำ เธอไม่แน่ใจ แต่มันก็คล้ายกับว่างูตัวนั้นมองดูเธอ ยิ้มน้อยๆ ให้เธอ และมีความรู้สึกเหมือนหนึ่งเธอเองได้ เปลี่ยนสภาพกลายเป็นร่างเข้าไปอยู่ในเลือดเนื้อของมันที่หลังไหลออกมา บนใบหน้า ท่อนหลัง ขอกคอ ริมเนยหู กรวยนม ริมฝีปากของเธอ เปียกชื้นราวกับได้สัมผัสหยดหยาดน้ำค้างยามเช้า ยิ้มน้อยๆ ของงูตัวนั้นดูเหมือนไม่ผิดแปลกไปจากฝันร้ายที่ลงท้ายด้วยการลืมนตา และรู้ว่าไม่ใช่เรื่องจริง

หญิงสาวรู้สึกปิติที่ทุกอย่างจบสิ้นลงได้ ฝนตกพรำลงมากกระทบหลังคาสังกะสีฟุ้ง เพลินเสียจนอยากม้อยหลับ งูตัวนั้น...ช่างเป็นความตายน้อยๆ ที่จบสิ้นลงแล้วในที่สุด ทั้งของมันและของเธอ...

(“งู” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 178)

ในเรื่อง ลานทราย เป็นเรื่องของกบตัวหนึ่งที่เวียนวนอยู่บนลานทรายแห่งหนึ่งและถูกรุมล้อมทำร้ายครั้งแล้วครั้งเล่าจากสภาพสังคมอันประกอบด้วย มนุษย์ หรือ เทคโนโลยี ต่างๆ ผู้เขียนเล่าถึงความพยายามดิ้นรนของกบให้พ้นภัย แต่ยังหนีภัยหวาดกลัวมันยังถูกรุมทำร้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...กบตัวนั้นเมินหน้าหนีรูปรอยของตนเองบนพื้นทราย หนีไกลออกไปใจไหวหวั่น ยามก้าวเดินยังแลเห็นฟ้าสีฟ้า เหมือนได้พบการปลอบประโลมใจ ความรู้สึกเปลิดเปลี่ยนกับ ลานทรายสีเหลืองสวกลกลับคืนมาชั่วครู่ยามแล้วเงาตะกุ่มไกลก็เลื่อนใกล้เข้ามา กลายเป็นวง ล้อมคุกคามเช่นเคยเห็น เคยเป็นและเคยไม่เข้าใจ เจี้ยวเล็ดอันแข็งเป็นมัน แหลมคมก็กระหน่ำ

ข้าตีจนผิวหนังฉีกขาด เลือดและยางไหลซึมบนทราย บางครั้งมีเงาแวบจากเบื้องบนแขนขาของมันช่างเชื่องช้าไม่เท่าทันเงาแวบคือสิ่งหนักกระเทียบทับลงมาให้บี้แบน ของเหลวหนานาเล็ดไหลจากร่าง พื้นทรายอันสวยงามแห่งโหลดูดซับของเหลวและความชุ่มชื้นไปอย่างรวดเร็ว กบตัวนั้นอ่อนล้าลง การเคลื่อนไหวดูฝืดฝืน ไม่อาจหลบหนีการรุมทำร้ายที่ประเดประดังเข้ามา มันเหลือสติเล็กน้อยพอจะคาดหมายความเป็นมาของซากสีคล้ำ ที่บัดนี้มันเองไม่อยากจะเข้าใจ แต่แล้วแขนขาของมันกลับเหยียดออกไปอย่างไม่อาจควบคุม เหยียดออกในท่าทางแปลกตาน่าขัน อาการเคลื่อนไหวเล็กน้อยนี้ต้องยุติลงเมื่อได้รับความเจ็บปวดเพิ่มขึ้น...

(“ลานทราย” ใน ลูกฟอคนหนึ่งฯ. 2528 : 67)

จะเห็นว่าการเล่าเรื่องราวด้วยวิธีนี้ ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครแต่ละตัวที่ต้องประสบชะตากรรม และเหตุการณ์สำคัญของชีวิต หากพิจารณาอีกแง่หนึ่งการเล่าเรื่องวิธีนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในชีวิตมนุษย์ เพราะตามความเป็นจริงในโลกมนุษย์ ไม่มีใครที่จะสามารถรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้อย่างละเอียดละออทุกแง่ทุกมุม แต่ในโลกแห่งการประพันธ์ผู้เขียนมีสิทธิ์ที่จะรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในวรรณกรรมที่ตนสร้างขึ้น (สมเกียรติ กุฑ์วิกุล. 2534 : 11)

2.2 ผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ วิธีนี้ผู้เขียนทำหน้าที่เพียงแนะนำ ตัวละครให้ผู้อ่านรู้จักเท่านั้น โดยไม่แจกแจงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร หรือประเมินคุณค่าพฤติกรรมของตัวละครหรือสิ่งอื่นสิ่งใดในเรื่อง โดยให้ผู้อ่านพิจารณาตัวละครด้วยตนเอง

เรื่องสั้นที่ให้ผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ มีจำนวน 19 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง หมึกหยดสุดท้าย	ของ วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง นิทานอนาคต	ของ ฉัตรเฉลิม ตันติสุข
เรื่อง ประเทศโคลน	ของ ธรรมดา ประทีปสิด
เรื่อง พันธุ์สวณ	ของ “ศรีจินตนา”
เรื่อง จุดไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้	ของ สกฤต บุญยทัต
เรื่อง เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย	ของ ทินกร หุตากร
เรื่อง เกมแผนที่	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง โลกของโนม	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง เลขคณิต ป.2	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง บรรพสตรี	ของ ศรีดาวเรือง

เรื่อง คำท่าย	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ปากกระบอก	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ตัวละครกับโรงละคร	ของ คำปิ่น สีเหนือ
เรื่อง ภาพฝัน	ของ พจนา จันทรสันติ
เรื่อง โลกของหมา	ของ วสันต์ สิทธิเขตต์
เรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ	ของ วสันต์ สิทธิเขตต์
เรื่อง บนยอดไม้	ของ วัฒน์ วรรณยางกูร
เรื่อง เรื่องสั้น	ของ แก้ว ลายทอง
เรื่อง ละคอน	ของ แก้ว ลายทอง

ในเรื่อง หมึกหยดสุดท้าย เป็นเรื่องของนักเขียนกับรางวัลวรรณกรรม ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบข่าวหนังสือพิมพ์ และบทสัมภาษณ์ เพื่อเสนอเรื่องราวของ “คมน์ กังวาน” นักเขียนหน้าใหม่ที่ต้องการให้หนังสือของเขาได้รับการตีพิมพ์ เขาจึงส่งผลงานให้สำนักพิมพ์โดยแอบอ้างชื่อของนักเขียนยอดนิยมคนหนึ่ง “เวทย์ วาทิน” จนได้รับรางวัลอาเชียนไรต์ การที่ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องเช่นนี้ ทำให้ตัวละครไม่สามารถแสดงความรู้สึกของตัวออกมาได้ทั้งหมด เนื่องจากเขาต้องสร้างภาพลักษณ์ที่คือนักผู้สยดสยองและประชาชน เป็นการนำรูปแบบใหม่ที่ใช้อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะด้านวิธีการเสนอข่าว หรือบทสัมภาษณ์นับว่าเป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” อีกเรื่องหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ทำไมคุณคมน์จึงเลือกเอาชื่อคุณเวทย์มาใช้ ทำไมไม่เอาชื่อคนอื่น เช่น “ทมยันตี”?

“ที่เลือกเอาชื่อคุณเวทย์ก็เพราะ หนึ่ง คุณเวทย์ดังมาก มีคนอ่านเรื่องของแกมาก งานของแกมีมาตรฐาน สอง นักวิจารณ์ชอบวิจารณ์เรื่องของแก ผมอยากทราบความเห็นของนักวิจารณ์ด้วย สาม แกต้องไปรักษาตัวที่ต่างประเทศเป็นเวลานานหลายเดือน ทำให้ยากที่ใครจะจับผิดว่าเรื่อง ฝนหยดเดียว ไม่ใช่เรื่องที่คุณเวทย์เขียน”

ทำยังไงครับ?

“ผมแอบสืบว่าคุณเวทย์ไปรักษาตัวอยู่ที่ไหน หลังจากนั้นผมก็ปลอมจดหมายส่งต้นฉบับไปให้สำนักพิมพ์สื่อสารที่พิมพ์เรื่องของคุณเวทย์เป็นประจำ พอหนังสือวางตลาดแล้วเรื่องนี้เกิดดังขึ้นมา คุณเวทย์ถึงรู้”

คุณคมน์ไม่กลัวถูกฟ้องร้องบ้างหรือครับ?

“กลัวครับ แต่ผมยอมรับผลลัพธ์ทุกอย่างที่ตามมา ผมขอเพียงแค่โอกาสที่ทำให้มีคนอ่านเรื่องที่ผมเขียนเท่านั้น อย่างอื่นผมยอมหมด”

คุณคมน์เขียนเรื่องไว้อย่างมี?

“เรื่องสั้นหลายเรื่อง ส่วนนวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก ตอนนี้มีสำนักพิมพ์สี่ห้าแห่งมาติดต่อขอจัดพิมพ์แล้ว ทั้งๆ ที่ผมยังไม่มีพล็อตเลย”

แล้วตกลงกันมั๊ยครับ?

“ตกลงสิครับ ตอนนี้ผมดังแล้วนี่” ...

(“หมึกหยดสุดท้าย” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 31-32)

ในเรื่อง นิทานอนาคต ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าโดยเริ่มให้ตัวละครของชายชรา “ปู่” เป็นผู้เล่าเหตุการณ์บนโลกหรือนิทานให้หลานฟัง ขณะที่ทั้งสองอาศัยอยู่บนดาวเคราะห์อื่น เนื้อหาของนิทานได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา นั่นคือ ก่อน “รัฐบาลโลก” กับหลังการโค่นล้ม “รัฐบาลโลก” เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ของมนุษยชาติ แต่ละยุคสมัย แต่ละเหตุการณ์ ผู้เขียนมิได้สอดแทรกทัศนะส่วนตัวหรือคำตอบที่ชัดเจนไปในเรื่องสั้นนี้ แต่ปล่อยให้ผู้อ่านวินิจฉัยเรื่องราวและหาคำตอบจากเนื้อหาเอง จากตัวอย่างเหตุการณ์ 2 ช่วงเวลา ดังนี้

...ชายชราผมหงอกขาวนั่งเอกเซนบนเก้าอี้ หลานชายวัยอยากรู้ทุกสิ่งทุกอย่างยืนเคียงข้าง ดวงตาสดใสมองผ่านหน้าต่างกระจกกว้างใหญ่ผ่านท้องฟ้าไปยังแสงสีนวลสีฟ้าอันโดดเด่นเดียวดาย และถามขึ้นว่า

“ปู่ครับ...ทำไมเราต้องจากโลกมาล่ะครับ?”

ชายชรายิ้มอย่างเมตตา หว่าช้อนเงาสร้าลับเร้น ก่อนจะดึงหลานชายเข้ามาหา มองดูแสงสีฟ้าห่างออกไปด้วยกัน

“มา...ปู่จะเล่านิทานให้ฟัง...”

เวลา : นานแสนนานมาแล้วก่อน “รัฐบาลโลก” บันทึกวีรกรรมของมนุษยชาติ...

ช่วงที่ 2 ของนิทานที่ “ปู่” เล่าให้หลานฟัง

เวลา : สองปีหลังการโค่นล้ม “รัฐบาลโลก” อันฟอนพะ...

หลานชายกอดเข้าปู่ชรา นั้งนึ่งและขบคิดจนเข้าใจคำถามแรกของตนเองทีละน้อย เขามองโลกสีฟ้าส่องแสงหดรู่ที่สะท้อนจากดวงอาทิตย์อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นคมบนดวงจันทร์ที่ซึ่งพ่อแม่ของเขาถือกำเนิดมา

“ถ้าอย่างนั้นทำไมมนุษย์เราถึงอยู่รอดมาถึงที่นี่ได้ล่ะครับ?”

ใบหน้าการุณย์ของชายชราประคิปรอยยิ้ม มีแต่ยิ้มเท่านั้นทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ตลอดกาล

“ปู่ยังมีนิทานอีกหลายเรื่องจะเล่าให้หลานฟัง...”

(“นิทานอนาคต” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 50-58)

ในเรื่อง ประเทศโคลน เป็นเรื่องราวของการปกครองประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2600 มีการเกิดสงครามภายในประเทศระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายข้าศึก ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลกำลังจะแพ้ เนื่องจากฝ่ายข้าศึกมีกำลังพลที่แข็งแกร่ง และยึดจังหวัดต่างๆ รอบกรุงเทพฯ ได้ ผู้นำฝ่ายรัฐบาลกับ “พลเอกชัยวัฒน์” จึงคิดค้นวิธีสร้างกำลังพลแบบ “โคลนนิ่ง” โดยให้นักวิทยาศาสตร์ได้ปลุกยีนต้นพันธุ์ ของ “พลเอกสุ” ลงในไข่ทั้งห้าแสนฟองเพื่อนำมาต่อสู้กับฝ่ายข้าศึก ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าด้วยการปล่อยให้ตัวละครแต่ละตัวแสดงบทบาทไปตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

...“คุณจัดการเรื่องนั้นไปถึงไหนแล้ว” ผู้นำสูงสุดฝ่ายปกครองถามพลเอกชัยวัฒน์

“ขณะนี้พวกนักวิทยาศาสตร์ได้ปลุกยีนต้นพันธุ์ลงไข่ทั้งห้าแสนฟองแล้วครับ การแบ่งเซลล์เป็นไปด้วยดี ขณะนี้เราได้แยกตัวไว้เรียบร้อยแล้วและกำลังให้สารอาหารต่างๆ รวมทั้งควบคุมอุณหภูมิเพื่อให้ถึงจุดกำเนิดโดยไว”

“อีกนานแค่ไหนกว่าจะเกิด” ผู้นำชาติเดินวนเวียนไปมาในห้องทำงาน

“ถ้าทุกอย่างเป็นไปด้วยดี ผมคาดว่าไม่เกินสัปดาห์นี้แน่” เสียงตอบกลับมา

“ผมต้องการให้พวกเขาเกิดและเจริญเติบโตโดยเร็วที่สุดเท่าที่คุณจะทำได้ เพราะขณะนี้ฝ่ายเรากำลังอยู่ในสถานการณ์เข้าเฝ้าเข้าไปทุกทีแล้ว” ผู้นำชาติตะคอกเสียงเข้าไปในเครื่องมือสื่อสาร

“ข้อนั้นผมเข้าใจดีครับ แต่กว่าพวกเขาจะเติบโตและถูกป้อนข้อมูลทางการสงครามเข้าไปในสติปัญญา คงต้องขอเวลาอีกสักหน่อย”

“แล้วอะไรล่ะที่คุณปลุกพร้อมรึยัง” ผู้นำหันมาถามเรื่องอวัยวะสำรอง

“เรื่องนั้นไม่ต้องห่วงเลยครับ อวัยวะทุกส่วน ทั้งภายในและภายนอกผมทำขึ้น
พร้อมๆ กันหมด เรียกได้ว่าใครบาดเจ็บกลับมา แม้แต่สมองผมยังเปลี่ยนให้เขาหายเป็นปกติ
ได้ในคืนเดียว” พลเอกชัยวัฒน์กล่าวด้วยความมั่นใจในเทคโนโลยีโคลนนิ่ง

“ดีมาก ผมก็อยากให้เป็นเช่นนั้น”

(“ประเทศโคลน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 90)

ในเรื่อง พันธุ์สวณ ผู้เขียนแบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 ตอน โดยให้ตัวละคร 2 ตัวร่วม
สนทนากันทุกๆ ตอนด้วยเรื่อง ความเป็นไปของสัตว์ยนต์ สัตว์ที่มีลมหายใจเหลืออยู่ และการสืบ
สายพันธุ์ เพื่อรักษา “ลมหายใจ” ของสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ ผู้อ่านจะเข้าใจตัวละครได้ด้วยการตี
ความจากบทสนทนามากกว่าบทบรรยายบุคคลิกลักษณะหรือเรื่องราวใดๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4

“ท่าน”

เสียงเล็กๆ ดังขึ้นในความมืด

“เท่านั้นเองหรือที่ทำให้เจ้าอยากไปคูโรงเลี้ยง”

เสียงห้าวใหญ่ดังขึ้นถัดมา

“ข้าอยากเห็น”

“ลมหายใจ ข้าจำได้ เจ้าเคยบอกข้าแล้ว”

“อันที่จริงไม่ใช่แค่นั้น”

“ก็แล้วยังมีสิ่งใดอีกเล่า”

อีกฝ่ายไม่ตอบ และเสียงก็เวิ้งหายลงไปในความมืด

5

“เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่สุดเท่าที่เคยมีสิ่งมหัศจรรย์ปรากฏขึ้นบนโลก”

“เป็นอุบัติเหตุอัปยศของกลไกธรรมชาติ”

“เป็นผลงานที่ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างประณีตพิสดาร แสนจะงดงามและ
อัปลักษณ์ไปพร้อมกันหากว่าจะมีผู้สร้างขึ้นจริง และผู้สร้างนั่นเองที่ข้าว่าวิเศษมหัศจรรย์กว่า
มากมายหลายเท่านัก โดยเฉพาะมากกว่าสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา-ไอ้ตัวบ้าๆ นั้น”

“เป็นเวลานับล้านปีที่ผ่านมา ได้ค้นพบและพยายามต่อสู้เพื่อ ‘บางสิ่งบางอย่าง’ ที่พวกเราไม่รู้และไม่มีโอกาสได้รู้อีกแล้ว และเมื่อถึงที่สุดก็ต้องจบเรื่องราวการค้นพบนั้นลง”

“พวกเรายังมีสิ่งทีว่ำนันต้องดูแลรักษาอีกเท่าไร”

“น้อยเต็มที”

“ข้าต้องการรู้จำนวน”

“เก้าคู่”

“หมายถึงจำนวนสุดท้ายเท่าที่ยังคงมีมันหลงเหลือรอดมาถึงบัดนี้ใช่ไหม”

“จะให้นั้นอยู่ได้อย่างไรนอกโรงเลี้ยง มันเป็น ‘สิ่งต้องหายใจ’ และจำเพาะแต่ในโรงเลี้ยงนี้เท่านั้นที่สร้าง ‘ลม’ ให้มันได้หายใจกันได้”

“ท่านหมายถึงออกซิเจน”

“พวกมันอยู่ได้เพราะสิ่งนี้เป็นสำคัญ นอกเหนือไปจากที่ต้อง ‘กิน’ เพื่อ ‘ถ่ายกาก”

“เรายังต้องการขยายพันธุ์พวกมันไหม”

“ยังไม่มีคำสั่งมา”

(“พันธุ์สวงวน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 133-134)

ในเรื่อง จุกไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้ เป็นเรื่องราวชีวิตของ “พ่อสร้าง” นักต่อสู้ชีวิตเพื่อความยุติธรรม ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าด้วยภาษาถิ่น (ภาคเหนือ) เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ชีวิตของพ่อสร้างนั้น...ต่อสู้ดิ้นรนมาแสนนาน...สู้มาทั้งในสิ่งที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองคอยไล่ล่าหาความ...สู้มาทั้งในสิ่งอันเป็นเนื้อแท้ของชีวิต

“พ่อสร้าง” เคยค้าวัวต่าง...ข้ามฟากข้ามฝั่งจากลุ่มแม่น้ำสาละวินค้าขายทั้งข้างของคนไทย...ค้าขายทั้งข้างคนเร่ร่อนพนจรบนคอยสูง

“พ่อสร้างไม่กลัวอะไรหรอก...ไอนาย...ยิ่งกว่านี้พ่อสร้างยังเคยสู้มาแล้ว...”

ยิ่งกว่านี้พ่อสร้างยังเคยสู้มาแล้ว...คนเฮ...ที่สุดมันก็ตาย เพราะอย่างนั้น...เมื่อไรมันไม่ดีกับเฮ...เฮก็ต้องไม่ดีกับมัน

“หม่าคนไมให้เรื่องยากของพ่อสร้างเลยไอนาย...เอ้อ...มองขึ้นไปบนฟ้า... หากพ่อสร้างเอาหัวคนที่เคยฆ่ามาต่อเรียงกันขึ้นมันก็คงเหยียดยาวไปไกลสุดแผ่นฟ้า...”

ให้มันเข้ามาเถอะ...ให้มันพากันมานักๆ มันจะได้ถูกฆ่าให้ตายไปพร้อมๆ กัน...

พ่อสั่งบอกกับหมูนั่นแล้ว...พ่อสั่งขอร้องกับหมูนั่นแล้วแต่...หมูนั่นไม่ยอมฟัง...

หมูนั่นเป็นคนโลภ...หมูนั่นหวังแก่ได้...จะอย่างใดก็ตามเถอะ “ไอ้นาย”

“ทรัพย์สินที่ดินบนนี้...มันจะต้องเป็นของผู้คนบนนี้” เพียงเท่านั้น ...

(“จุดไฟเผา...ฯ” ใน เคนข้ามคืน. 2532 : 175-176)

ในเรื่อง เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย ผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องจากการชมเทพบันทึกภาพของ V.D.O. ซึ่งเป็นเหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ ใช้วิธีเล่าแบบบทบรรยายตลอดเรื่องโดยไม่แจกแจงความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ไม่วิพากษ์วิจารณ์หรือประเมินพฤติกรรมของตัวละครใดในเรื่อง จะเล่าแต่สิ่งที่ตนพบเห็นและได้ยินเท่านั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เขายกถ้วยกาแฟเย็นชืดจืดริมฝีปาก ไม่ทันจิบ ตัวก็แข็งค้างกับภาพที่เห็น

เด็กชายคนหนึ่งอายุ 14 ลูกกระโจนไปยังประตูทางออกอย่างคนขวัญเสีย ปลายกระบอกลั่นวาดตามอย่างคนชำนาญการฆ่า แต่ก่อนนี้ในโรงโรงกระดิกหญิงสาวโผล่ขึ้นขวางทาง ผลักเด็กชายให้ล้มลงเสียงปืนสอดประสานพร้อมเพรียงจากทุกมุม รวากับได้รับสัญญาณจากวาทยกร ร่างของเธอมุนคว้าง เลือดทะลัก กระโปรงย้อมสีเลือดพลีเป็นวงกลม

“งคงามเหมือนลีลานครบห้าปลายเท้า” เขาคิด แต่ตาเบิกโพลง มือหมดกำลังถือถ้วยกาแฟ ถ้วยกระเบื้องหล่นกระแทกขอบโต๊ะ-แตกกระจาย

ร่างของเธอมุนคว้าง เลือดทะลัก กระโปรงย้อมสีเลือดพลีเป็นวงกลม-เนิบช้าอ่อนช้อย นุ่มนวล

หูของเขาอื้ออึงกับเสียงปืนจากลำโพงเพดาน 4 มุม

จังหวะเคลื่อนไหวภาพบนจอเปลี่ยนเป็นความเร็วปกติ เด็กชายกระเด้งลงลานไปติดกำแพงปูนมีรอยร้าว หญิงสาวล้มลง เสียงอัลโต้แซกโซโฟนเร้ากลิ้งเคลื่อนเข้าไป จับนั่งตรงหน้าเธอ ระบายไกล้เกือบเต็มจอ ไฟเม็คเล็กลางหน้าผากเห็นถนัด ดวงตาปิดแค้นซัดขวางคงามเหมือนคนนอนหลับแต่มีบางอย่างสื่อให้คนรู้ว่าเธอตายแล้ว อาจเป็นขนตางอนคล้ายปีกผีเสื้อนั้นไม่กะพริบ ปีกสวยของผีเสื้อไม่ขยับเล่นลม เพราะผีเสื้อตาย...

(“เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย” ใน รัฐบาลน้ำ. 2535 : 87)

ในเรื่อง เกมแผนที่ เป็นเรื่องราวของการเล่น “ภาพต่อแผนที่” ของเด็กชายริยะ เป็นเกมที่มีผลต่อชีวิตของนายหนายาส เขาเคยเป็นเสมียนเก่าของคุณตาเด็กชายริยะ ปัจจุบันกลายเป็นอภิมหา

เศรษฐกิจอันดับประเทศที่คิดจะแก้แค้นบรรดานายเก่าๆ รวมทั้งคุณตาของริยะด้วย แต่เหตุการณ์กลับผันแปรเนื่องจากการกระทำของเด็กชายริยะ จึงทำให้นายนทยาไม่สามารถกลับสู่จังหวัดของตนได้ วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้ผู้อ่านไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ เนื่องจากตัวละครมิได้สอดแทรกความรู้สึกส่วนตัวอย่างมีเหตุผลชัดเจน ดังตัวอย่างตอนท้ายว่า

...เด็กชายริยะยืนมองวงแหวนควันอยู่ข้างเก้าอี้บนศาลาฟ้าระหว่างนายและนางศิริหลายวันนับตั้งแต่วันที่นายนทยาพบคุณตาคุณยายของเขา และริยะได้มีโอกาสขึ้นมาบนนี้...วันนี้ริยะเพิ่งจะขึ้นมาที่นี่อีกครั้ง

“ผมว่าเขาคงหลงทางมาไม่ถูกอีกแล้วละฮะคุณตา...ท่าทางเขาขี่ไม้ดอกจะตาย”

เด็กชายพูดโพล่งขึ้นอย่างอารมณ์ไม่ดี

“พูดอะไรอย่างนั้น เราเองยังไม่รู้อะไรแน่นอน” นางศิริปราม

“ท่าทางของนายนทยาเขาเป็นยังงี้แหละ...ชอบไว้ท่า เป็นลูกทุ่งจับเบนซ์ อืมม...นี่ก็เลยวันนัดมาหลายวันแล้ว เขาอาจไม่มาก็ได้” นายศิริพูดยิ้มๆ “ริยะเอ๊ย...หลานมาเล่นหมากรูกกับตาดีกว่า”

“ฮะคุณตา”

เมื่อเด็กชายยกกระดานหมากรูกขึ้น เขาก็รู้ว่าสิ่งที่ปรากฏต่อมานั้นมีสายตาของคุณยายมองร่วมอยู่ด้วย เด็กชายวางกระดานหมากรูกแล้วหันกลับไปเก็บแผ่นตัวต่อแผ่นที่

“หาตัวที่ขาดใส่ให้ครบก่อนนะหลาน”

ริยะคาดไว้ก่อนแล้วว่าคุณยายจะต้องพูดเช่นนั้น เขาพิมพ์ารับปากแล้วหยิบกระดานต่อรูปคล้ายเลขเจ็ดอารบิกตัวหนาออกมาจากกระเป๋าเสื้อ ริยะทำท่าประกอบตัวต่อในแผ่นที่ แต่เมื่อคุณยายผลอเพราะหันไปคุยกับคุณตา ริยะก็แอบเอาตัวต่อชิ้นนั้นกลับเข้าไปใส่กระเป๋าเสื้อตามเดิม

“ผมว่าจังหวัดพุทธธนบุรีมันหายไปนะฮะ”

เด็กชายสบตาของคุณยายซึ่งมีรอยยิ้มรอเขาอยู่ แล้วก็เก็บชิ้นส่วนที่หายไป 1 ชิ้นกลับเข้ากล่องตามเดิม โดยไม่สนใจที่จะต่อชิ้นส่วนที่ขาดอยู่นั้นให้ครบอีกต่อไป

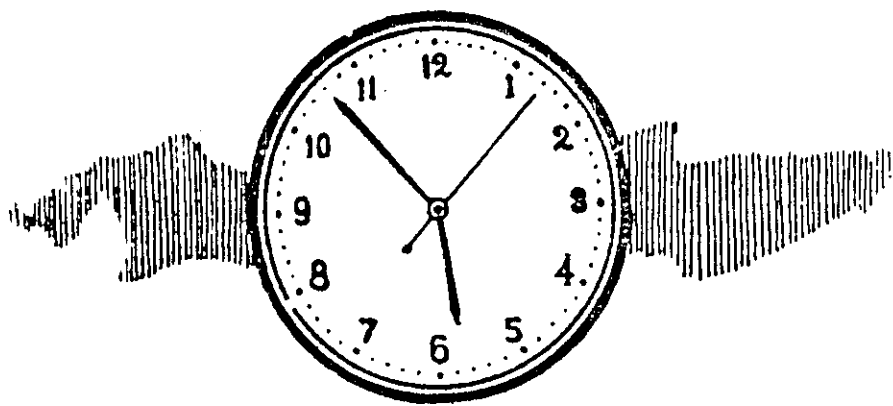
(“เกมแผนที่” ใน มัทรี. 2529 : 191-192)

ในเรื่อง โลกของโนม เป็นเรื่องราวชีวิตของเด็กชายชื่อ โนม เขาใช้ชีวิตต่างจากเด็กทั่วไป ไม่ได้ไปโรงเรียนเนื่องจากสุขภาพอ่อนแอด้วยโรคหัวใจ ทำให้เขาขาดเพื่อนและรู้สึกเหงา ผู้เขียนใช้วิธีเล่าโดยมีภาพประกอบและเนื้อหาของแบบเรียนเด็กเข้ามา เพื่อป้องกันถึงบรรยากาศและชีวิตที่เขาต้องเรียนรู้หนังสือด้วยตนเอง โดยมีแม่เป็นผู้สอนและสังเกตพฤติกรรมของตัวละคร การนำภาพประกอบแบบเรียนเด็กมาเสนอเป็นวิธีการนำเสนอที่สร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของเรื่องชัดเจนขึ้น จึงนับว่าเป็น “แนวทดลอง” แบบหนึ่งของกลวิธีการเล่า เพื่อให้เห็นภาพรวมของเรื่องราวทั้งหมด ดังตัวอย่างที่ว่า

แต่ก่อนๆ นานมาแล้ว คนเรายังโง่ บ้านเมืองก็ยังไม่ มี ดังที่เราเห็นกันเดี๋ยวนี้ คือยังเป็นป่าเป็นดงทั้งนั้น ยังไม่รู้จักทำบ้านเรือนอาศัย คนเราต้องอาศัยในถ้ำบ้าง อาศัยตามลุ่มตมพุ่มไม้บ้าง อาศัยตามต้นไม้เช่นลิงค่างบ้าง ยังไม่รู้จักทำผ้าห่มผ้าห่ม ต้องเอาใบไม้และสิ่งอื่นๆ มาปกปิดร่างกาย ของกินก็ไม่มี

...โลกของโนม เด็กชายตัวเล็ก ผิวคล้ำ นัยน์ตาโต ขนดางอนงาม โลกของโนมคือเมืองในสวรรค์ขึ้นสนิมเก่าๆ โลกของโนมมีรถไฟ ท้องฟ้า เมฆ สายลม ดอกไม้ ผีเสื้อ ภูเขา คางคก ไทรทศน์ มีพ่อกับแม่และมีเด็กนอนหลับดังที่เห็นในภาพ

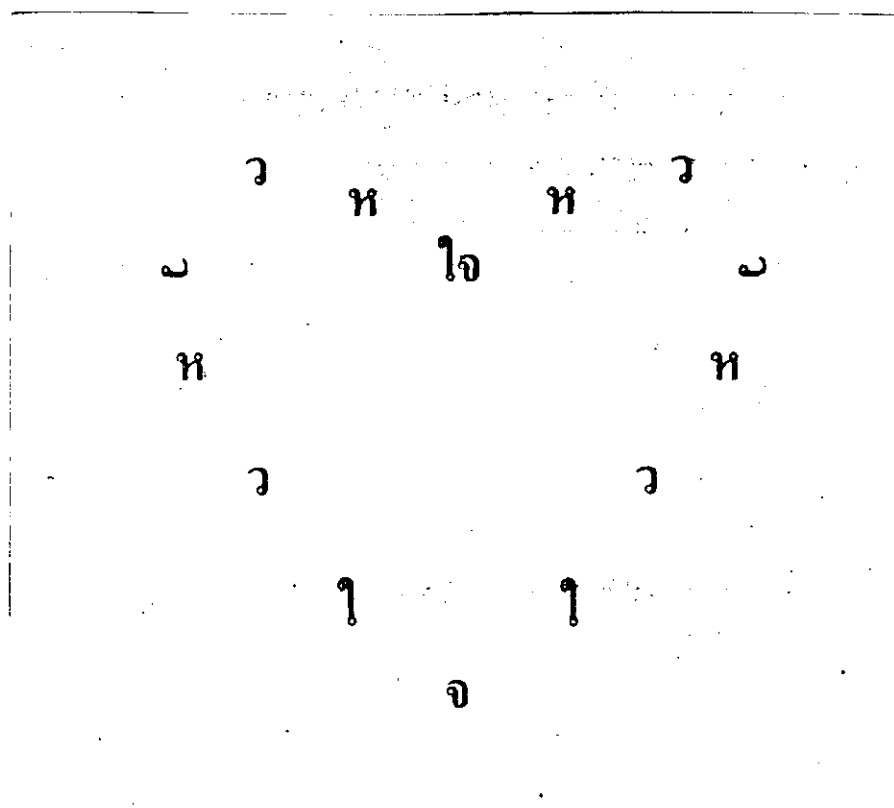

บัดนี้...โนมอายุเกือบครบ 5 ขวบแล้ว

นานๆ...แตรพลาสติกเก่าๆ ที่โลกของโนมจะถูกบีบเบาๆ โดยผู้มาเยือน ครั้นประตูปิดออกต้อนรับอาคันตุกะจากโลกภายนอก โนมจะตื่นเต้นยิ่งนัก แต่ครั้นประตูปิดลงโนมก็ไม่เสียใจ โนมจะใส่รองเท้าเอามือไพล่หลังเดินไปร้องทักกับคางคก เดินไปเล่นรถไฟท่อนมะพร้าว ไปรยเมล็ดดอกดาวกระจายลงดิน หรือไม่บางทีโนมจะกดแป้นพิมพ์ดีด...พิมพ์บทกวี

นัยน์ตาของโนมมองเหม่อไปไกล สายตาเลื่อนมองตามหมุ่มเมฆบนท้องฟ้า และเที่ยวมองหาตัวสายลม

ต่อไปนี่คือ บทกวีชิ้นแรกของโนม...

(“โลกของโนม” ใน มัทรี. 2529 : 213-215)

ในเรื่อง เลขคณิต ป. 2 ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องชีวิตของ “ทองเอก” กับครอบครัว เพื่อเปรียบเทียบกับ การเรียนเลขคณิต คือ จากง่ายไปหายาก $+$ $-$ $\times$ $\div$ ความยุ่งยากในชีวิตของทองเอก จึงทวีคูณขึ้นจากน้อยไปหามาก จากมากไปหาน้อยจนกระทั่งติดลบ ไม่เหลือไว้ซึ่งความเป็นคน โดยที่ตัวละครเอกไม่แสดงความรู้สึกละเอียดภายในใจออกมา นอกจาก “เจ็บใจ ปวดใจ และแอบไปทำเลขคณิตในใจอยู่คนเดียว” จึงทำให้ผู้อ่านไม่สามารถค้นหาคำตอบที่แท้จริงของตัวละครได้

...แต่เจ้าลูกชายคนโตสิ ประเดิมเรื่องร้ายๆ มาให้ครอบครัวขณะเรียนอยู่สูงๆ แล่น ม.2 ก็ไปมีคดีทำร้ายเจ้าทรัพย์เกือบถึงตายเพื่อแย่งชิงมอเตอร์ไซด์เอาไปขาย...เล่น ไข่นอกบ้าน

เรื่องของเรื่องเลขต้อง $+$ $-$ $\times$ $\div$ ในคุก

...

ออกพรรษาผ่านไปราวหนึ่งวันพระ ฝนตกลงมาตั้งแต่เดือนสิบกลางเดือน แต่ฝนตกเหมือนไม่เต็มใจ น้ำในสระขยับขึ้นทีละน้อยเพียงครึ่งบ่อแกมยังมีรสเปรี้ยวผิดไปจากทุกปี กระนั้นเสียงพราของสายฝนและความชุ่มชื้นก็มีเสน่ห์ทำเอาบ่เบียดเล็ดจ้ำจี้... โผล่หน้าออกมาเรียกหาคู่กันแซ่ดกางกวางไข่มองเห็นเป็นสายยาว

คิดถึงเรื่องกบเขี่ยดวงไข่คราใด ทองเอกเป็นต้องเจ็บใจ ปวดใจ และแอบไปทำเลขคณิตคิดในใจอยู่คนเดียว

นี่เขาอธิบายแม้กระทั่งสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเขี้ยวหรือ

ทองเอกหันเข้าหาศาลเจ้า ยกมือพนมท่วมหัว พิมพ์าร้องทุกข์และดิดสินบนเมื่อกลับเข้าบ้าน เขาทรุดตัวลงนั่งบนโซฟาสีแดงอย่างเพลียใจ

อายุเพิ่งจะห้าสิบ...เรี่ยวแรงมันเหือดหายไปไหนหมด!...

(“เลขคณิต ป.2” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 53-54)

ในเรื่อง บรรพสตรี ผู้เขียนบรรยายความเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ จากภาพประกอบของเรื่องนี้ที่แสดงการหมุนเวียนไปในวัฏจักรของมนุษย์แต่ละช่วงวัย โดยเริ่มจาก ทวดปู่ตายาย พ่อ-แม่ ตัวละคร “สกา” ลูก หลานและเหลน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงผลักดันหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง ไปสู่อีกตำแหน่งหนึ่ง ตามวาระที่ควรจะเป็น เช่น พ่อ-แม่ ที่เคยเป็นผู้ปกครอง ลูก หลาน เมื่อแก่ลงก็จะลดตำแหน่งโดยให้ลูก “สกา” ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ปกครองของลูก หลานแทน ความแปลกใหม่ของวิธีการนำเสนออยู่ที่การนำภาพมาประกอบบทบรรยาย ผู้เขียนใช้วิธีเดียวกับเรื่อง โลกของโนม และเรื่องเกมแผนที่ ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป สำหรับเรื่อง บรรพสตรี นี้ ภาพที่นำมา

ประกอบสามารถทำให้ผู้อ่านมองภาพจาก “นามธรรม” กลายเป็น “รูปธรรม” ได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...แม้ภาระจะมาก และเต็มไปด้วยปัญหาที่ที่ปรึกษานำมาเสนอ ทั้งปัญหาของตน ของลูกหลาน ของผู้คนรอบข้าง ของแม่พ่อยายปู่ตาที่น่ารำคาญ ปู่ย่าตายายซึ่งขณะนี้ได้เดินทางล่องหนาลงไปถึง “ดวงจันทร์นอก” แล้ว นี่ยังไม่รวมถึงเรื่องปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด ที่ใกล้จะหลุดจากตำแหน่งแห่งที่ “ดวงดาวนอก” และจะหลุดไปสู่ความว่างเปล่าในอวกาศ และอีกไม่นาน...หารจากความเปล่านั้นก็จะเข้าสู่จิตในครรภ์มารดา แต่ทว่าสกาวยังรู้สึก กระชุ่ม กระชวย กระฉับ กระเจิง แข็งแรง และมีความสุข เธอมีพลังและบริหารพลังวันละนับไม่ถ้วน เธอมีความเชื่อมั่นว่าจะทำหน้าที่ของเธอต่อไปได้อีกยี่ดยาว

ก่อนหน้านี้ หากมีปัญหายุ่งใจ สกาวยเคยปรึกษาพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย มาบัดนี้ แม่พ่อ-ทั้งบรรพสตรีและบรรพบุรุษ ได้ลัดเล็ดตำแหน่งเพียงผู้อยู่ในปกครอง เธอจึงไม่คิดจะก้มลงไปไถ่ถามอะไรจากคนแก่...ที่กำลังเดินหน้า แต่ทว่าในความเป็นจริง...เธอเห็นว่ากำลังก้าวถอยหลัง

สกาวยได้ค้นพบอีกว่า งานในตำแหน่งที่มีอำนาจมหาศาลอยู่ในปากในมือ และในสายตา ช่างเป็นงานที่ง่ายดาย...ง่ายจนทำให้คิดว่า ทุกสิ่งที่เธอทำ ทุกคำที่เธอพูด นั่นคือความถูกต้อง...ไม่มีเป็นอื่น...

(“บรรพสตรี” ใน แม่สาธุ. 2532 : 75)

ในเรื่อง คำทาย เป็นเรื่องราวของ อัจฉ เด็กอายุ 6 ขวบ มีฐานะยากจนแต่มีจินตนาการกว้างไกล เขามีดวงดาว 12 ดวง เป็นเพื่อนและมีคำทายคอยถาม-ตอบอยู่ระหว่างการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนใช้วิธีเล่าเป็นเหมือนภาพฝัน โดยบรรยายภาพไปตามเหตุการณ์ที่ได้พบได้เห็นล่องลอยไปเรื่อยๆ แบบไร้จุดหมาย การสร้างจินตนาการที่ดีให้กับเด็ก เป็นการทดแทนสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิตของเขา ดังตัวอย่างที่ว่า

...อัจฉออกวิ่งโดยมีกลุ่มดาวทั้ง 12 ดวงวิ่งตามคลอ บ้างออกหน้า บ้างตามหลัง เมื่อดาวบางดวงข้างหน้าลอยตัวสูงขึ้น...สูงขึ้น อัจฉก็ลอยขึ้นไป...สูงขึ้น

อัจฉไม่กลัวตก เขาพลัดเพลื่นนัก มีลูกสุนัขตัวเล็กๆ วิ่งมาหาเขาจากไหนไม่ทราบ พอมันวิ่งมาเกือบทัน เขาก็พุ่งตัวลอยเหมือนเหาะขึ้นบนอากาศ ลูกสุนัขหยุดเห่า มันแหงนหน้าขึ้นมองด้วยความประหลาดใจ

อัจฉลมหดความสนใจ เขาพุ่งตัวลอยล่องไปตามกิ่งชมพู มะม่วง มะเฟือง มะขาม ลอยเลาะเลียบไปข้างรั้วกระดังงากับราตรี ทำท่าคล้ายกับว่าย่น้ำขึ้นไปบนที่ว่างเปล่ากลางอากาศเหนือทุ่งนา เมื่อก้มลงมองดูเบื้องล่างก็เห็นพื้นหญ้าเขียวชอุ่มเป็นรูปสี่เหลี่ยมสามเหลี่ยมทั้งเล็กและใหญ่

“ไล่จับฉันให้ทันนะ...”

อัจฉลประหลาดใจที่มีเสียงพูดลอยมาจากดวงดาว ประหลาดนักแต่เขาก็พอใจ แรกๆ เขาไม่กล้าหยุด เขาไม่แน่ใจว่าถ้าหยุด สิ่งที่เขาเล่นอยู่จะพลอยหยุดไปด้วยหรือไม่ แต่ครั้นดวงดาวพาเขาผ่านตลอดเส้นทางคับขัน เช่น กิ่งไม้และคูน้ำ สถานการณ์ต่างๆ ทำให้เขาต้องเปลี่ยนท่าทีจากตัวตรงมาเป็นตัวเอน และพุ่งขึ้นไปข้างหน้าโดยเพียงขยับที่มีมือกับเท้าเหมือนกัน...

(“คำทาย” ใน ความเงียบในความเงียบ. 2534 : 191-192)

ในเรื่อง ปากกระบอก ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้สังเกตการณ์ต่อเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ผู้เขียนให้ “เขา” เป็นผู้เล่าเรื่องและเป็นตัวแทนของสัญลักษณ์ที่เสมือนเป็นภาพเก็บบันทึกเหตุการณ์ โดยไม่สอดแทรกความคิดเห็นของตนลงไปในเรื่อง ผู้อ่านจึงต้องตีความจากสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เริ่มจากตัวเลข 2475 นั้นเป็นเรื่องก่อนเขาเกิด 2476 สาม 2490 หนึ่ง ช่วงนี้เขาอายุ 2 ขวบ 2491 หนึ่ง 2492 หนึ่ง 2494 สอง 2500 หนึ่ง 2501 หนึ่ง ทอดระยะเวลายาวไกล ตอนนั้นเขาเติบโตแล้ว ทำงานแล้ว นอนกับผู้หญิงแล้ว 2514 หนึ่ง และเขาไม่นับ 2516 ครั้งนั้น เขาอยู่บนถนน เขาได้เห็นรอยเลือด เขาได้เห็นปากกระบอกร้อนล้าออกมาประกาศศึกดา แต่ทว่าพ่ายแพ้กลับไป ไม่มีอะไรให้หวนรำลึกเมื่อความสยดสยองได้เริ่มต้นขึ้นใหม่อีกครั้ง 2520 สอง และนับตั้งแต่ช่วงนี้ที่เขาเริ่มต้นทำงานแก่กัน เขายังได้ไม่คืนัก 18 19 20 22 25 28 32 หยุดไว้ที่นี่ เพราะมีการฆ่ากันที่ถนนหลายสาย ทุกอย่างได้จบสิ้นลงไปหมดแล้ว ถนนหลายสายเหลือทิ้งไว้แต่รอยเลือดและคราบน้ำตา เหมือนเดินออกไปสุดขอบโลกและมองเห็นอวสานของโลกใกล้เข้ามา เขาไม่เชื่อ เขารอคอยอย่างโดดเดี่ยว เขาข่มข่อนเพื่อเตรียมทำงานครั้งใหม่ ไม่มีอารมณ์ใดๆ หลงเหลือ นอกจากความมุ่งมั่นเหมือนศิลปินที่ลงมือทำงานอย่างอุทิศทุ่มเท มโนภาพของเขาแจ่มชัด เขารู้ว่าเขาต้องการทำอะไร เขาต้องการทำงานศิลปะชิ้นหนึ่งที่ไม่มียารมณ์ความรู้สึกใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ศิลปะต้องเกี่ยวข้องกับความ

รู้สึกต่างๆ แต่ของเขาไม่ เขาไม่มีความรู้สึก เขามีเพียงมโนภาพและการทำงานแบบหุ่นยนต์ การเคลื่อนไหวได้เกิดขึ้นเมื่อมีคำสั่งออกมาข้างแบบไม่นับ...

(“ปากกระบอก” ใน สบสังวาสสโมสร. 2535 : 256-257)

ในเรื่อง ตัวละครกับโรงละคร เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ มุมมองของผู้มีทัศนคติในแง่บวกกับลบ ด้วยเรื่องการกำหนดทารกและความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน ผู้อ่านเสมือนเป็นหนึ่งในผู้ชมละครเวที มีการบรรยายฉากและพฤติกรรมของตัวละคร แต่ไม่บรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครใดๆ นอกเสียจากบทสนทนาระหว่างแง่บวกกับแง่ลบที่ขัดแย้งกัน ดังตัวอย่างที่ว่า

...เสียงปุดๆ ทำให้ตัวละครทั้งหมดหันกลับไปมา จ้องหน้ากันและทันที พวกเขา เปล่งเสียงหัวเราะ เสียงหัวเราะของพวกเขาเป็นเสียงหัวเราะดิบคั้นนั่นคือ พวกเขาไม่ได้เผยอ มุมปากให้เป็นอาการยิ้มในนาที่นั้น ตัวละครคนหนึ่งร้องขึ้น

“การก่อเกิดแน่ๆ ...ทารก...ทารก...ทารก”

“ไม่ใช่หรือกปีศาจ”

“อืม เราอาจจะเห็นนะ...แต่เราจะเห็นอีกเมื่อไหร่ล่ะ”

“ไม่-ไม่รู้”

“การก่อเกิดแน่ๆ...ฉันเชื่อ”

เสียงที่ทำให้พวกเขาหันมาจ้องหน้ากันและพูดคุยกางหายไป แสงไฟทาบฉายอยู่ข้าง หลับจากเปลี่ยนลำแสงตรงเป็นหักงอ เคลื่อนไหวรวดเร็ว พวกเขาล้มตัวลงหลบแสงนั้น

“มีความแปรเปลี่ยนเป็นนิรันดร์”

“ความฝันของเจ้าเหมือนเงา”

“เหมือนตุ๊กตาเด็กเล่น”

“แขนมันหลุด- ขามันหลุด”

“ถูกตาขุนขาว”

“บนหนทางอันยาวนาน..”

(“ตัวละครกับโรงละคร” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 20)

ในเรื่อง ภาพฝัน ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องราวแบบความฝันที่เหนือจริง โดยล่องรู้ความปรารถนาของตัวละครที่แสดงออกมาจากพฤติกรรมเท่านั้น มิได้แสดงความรู้สึกในใจของตัวละครออกมา ผู้อ่านจึงไม่สามารถรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ นอกเสียจากการจินตนาการร่วมไปกับภาพฝันที่ได้พบเห็น โดยไม่มีจุดหมายใดๆ ดังตัวอย่างดังนี้

...คุณปรารถนาที่จะโบยบินไป ปรารถนาที่จะให้แขนทั้งสองข้างของคุณกลายเป็นปีก ที่จะพาคุณไป โบยบินไปในความเว้งว่างนั้นคุณค่อยๆ ยกแขนทั้งสองขึ้น จับปล้นนั้นคุณรู้สึกได้ว่าแขนทั้งสองนั้นมิได้ประกอบขึ้นด้วยเลือดเนื้อ ทว่าสร้างขึ้นมาจากสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่บางเบาและกระพือไหว และในความรู้สึกอันเร้นลับนั้น คุณตระหนักรู้ได้ว่าแขนของคุณก่อขึ้นมาจากฝูงผีเสื้อ คุณค่อยยกมันชูขึ้น ปลดปล่อยฝูงผีเสื้อเหล่านั้น ให้บินเวียนว่อนเป็นสายกระจัดกระจายไปในความเว้งว่างสีครามนั้น ปีกหลากหลายของมันกระพือไหวสะท้อนสีส้มในบรรยากาศแพรวพราว กรีดโค้งตามลีลาการบินดั่งรุ้งฟ้า

คุณรู้สึกศีรษะของคุณกลับเบาลอยดั่งไร่น้ำหนัก มันกลับกลายเป็นวิหคฟ้า โผทะยานขึ้นสู่ห้วงหา สู่เว้งสีครามอันไร้ทิศทางนั้น คุณรู้สึกว่าสามารถแลเห็นด้วยสายตาของมัน มันบินติดตามฝูงผีเสื้อเหล่านั้นไป แลเห็นผีเสื้อแต่ละตัวแตกสลายออกเป็นละอองเจดณบนันต์ แต่ละองล้วนเพริศพรายหลากสีส้ม มันฟุ้งกระจายแล้วกลับรวมตัวกันเข้าเป็นดาวสว่าง เป็นดวงดาวน้อยๆ กระปริบระยิบอยู่ในเว้งสีคราม...

(“ภาพฝัน” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 57-58)

ในเรื่อง โลกของหมา ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบนิทาน โดยบรรยายแบบลำดับเหตุการณ์ ตั้งแต่นำกำเนิดจนสูญพันธุ์ ไม่มีบทสนทนาใดๆ นอกจากบทบรรยายที่กล่าวถึง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ตามสภาพสังคม (วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ) วิทยาศาสตร์ การศึกษา ศิลปะ ฯลฯ รวมถึงวิวัฒนาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแบบกว้างๆ ผู้อ่านจะเข้าใจ “โลกของหมา” ว่าถูกสร้างขึ้นแทนสัญลักษณ์ อันเป็นปฏิกิริยาที่เสนอความคิดโดยนัยของชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...โลกของหมา มีโรงเรียน มีวิทยาลัย มีมหาวิทยาลัยเหมือนกัน เพื่ออบรมสั่งสอนให้ลูกหมามาเป็นแบบแม่และพ่อ ปู่ ย่า ตา ทวดของมัน ไครนอกกรอบก็อยู่ไม่ได้

ลูกหมาหลายตัวทนไม่ได้ ฆ่าตัวตาย ตัดยาเสพติด ยกพวกตีกันสนุก ท้องไม่มีพ้อ โ้ลูกหมาที่น่าสงสาร แต่ไม่มีใครสงสารใคร

โลกของหมา มีหมาจกๆ อยู่มากมาย ที่ทนทำงานหนักจนตายไปในช่วงชีวิตแสนสั้น มีหมาผู้ร่ำรวยล้นฟ้าดินอยู่ไม่กี่ตัว

โลกของหมา มีหมาพิการ หมาขอทาน หมาบ้า หมา หมา หมา หมา และหมา

หมาแบ่งเขตดวงดาวออกเป็นประเทศตามสีของขนและภาษาที่เห่า

หมาร่ำรวยในประเทศของตน ยังไม่พอ ต้องการจะไปควบคุมประเทศอื่นๆ อีก ทั้งที่โลกของหมาสามารถปลูกข้าว ผลิดอาหารได้เหลือกิน พอที่จะเลี้ยงดูพลหมาทั้งหมดให้อยู่อย่างสุขสบาย

แต่แปลกไหมล่ะที่หมาอีกมากมายยังอดอยากผอมโซ

หมาสร้างอาวุธนิวเคลียร์ ไข่มุขประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกอบโกยโดยไม่เคยนึกเห็นใจหมาจกๆ ผู้นำสงสาร

โลกของหมาจึงมีแต่สงคราม รุกรานที่นั่น ที่โน่น ที่นี้ เลือดดาวคลุ้งไปทั่วดวงดาว

(“โลกของหมา” ใน เขาและเธอ. 2530 : 5-6)

ในเรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ ใช้วิธีการเล่าแบบพรรณนากว้างๆ เหมือนบ่นหรือคำวาทที่ไม่มีบทบรรยายความนึกคิดหรือพฤติกรรมใดๆ ของตัวละคร โดยเน้นเนื้อหาสะท้อนสังคมปัจจุบัน ด้วยวิธีการหาเงินของอาชีพต่างๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ยุคสมัยนี้มีเล้าอยู่ไม่กี่คน นั่นคืออภิมหาเศรษฐี มันใช้เงินหวานซื้อกองทัพ แจกจ่ายบำเหน็จให้เมื่อเกษียณแล้ว (ระบบเจ้าขุนมูลนายใหม่) ซื้อหนังสือพิมพ์ไว้เป็นกระบอกเสียงและโฆษณาสินค้า ซื้อศิลปินไปให้สร้างงานตกแต่ง ให้เขียนรูปถ่ายภาพโฆษณา ซื้อทีวีไว้เขียนคำขวัญขายของ ซื้อรายการโทรทัศน์ วิทยุเพื่อควบคุมระบบโสเภณีให้ดำรงอยู่ชั่วนาน และพวกมันก็อยู่กินกันสุขอุดมสมบูรณ์ (ดังสวรรค์บนดิน-ไม่เกี่ยวข้องกับความสุขภายใน) ปลอ่ยให้บรรดาโสเภณีตกอยู่ในภาวะไร้ศีลธรรม อยู่กันไป กินกันไป ไม่มีใครถูกผิดป่วยกันไป ฆ่ากันไป ทำร้ายกันไป ล้มตายไป

(“ความเรียงเรื่องวิธีการ” ใน อะไร. 2534 : 79)

ในเรื่อง บนยอดไม้ ผู้เขียนเล่าเรื่องไปตามลำดับของเวลาและเหตุการณ์ โดยมีได้สอดแทรกทัศนะส่วนตัวลงไปในเรื่อง แต่ปล่อยให้ “เด็กคนหนึ่ง” เล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตนพบเห็นขณะอยู่บนยอดไม้ กระทั่งวันหนึ่งเด็กคนนั้นตกลงมา จึงทำให้เรื่องราวจบลง ผู้เขียนไม่ได้แสดงความในใจของตัวละครออกมา นอกจากกล่าวว่า “เขาคิดไม่ออก” โดยแฝงไว้ด้วยมุมมองของสัญลักษณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ชายคนที่ห้องผูกเพิงจะกลับจากหลังบ้านพร้อมกับเสียมสำหรับขุดหลุมถ่าย หน้าตาของเขาสดชื่นสบายกว่าวันวาน แผลงวันหัวเขียวตัวหนึ่งยังบินไล่หลังมา เมื่อชายคนนั้นมาถึงต้นมะขามก็พบเด็กน่ารักผู้ไม่ชอบนุ่งผ้าอันอยู่บนพื้นดิน เด็กส่งเสียงครางและแขนข้างหนึ่งหักงอเห็นได้ชัด ชายคนนั้นร้องตะโกนว่าเด็กตกต้นไม้ แม่เด็กร้องไห้โฮวังพลางร้องพลางว่ามันจะขึ้นไปทำไมของมัน ไม่เห็นมีประโยชน์อะไรเลย ไม่ได้ใช้ให้มันขึ้นสักหน่อย ชายคนนั้นช่วยส่งเด็กถึงโรงหมอแล้วกลับมาเห็นยอดมะขามต้นเดิม เขาได้แต่เหมยมองจนคอตั้งบ่าเห็นชัดว่าถ้าไม่ได้ขึ้นไปเพื่อเก็บมะขามแล้วก็ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะต้องเสี่ยง เขาจำได้ว่าเคยต้องขึ้นไปอยู่บนยอดไม้นานๆ เพื่อแอบดูสาวอาบนํ้า เพื่อเป็นต้นทางให้เพื่อนลักตดปลา ทั้งหมดเกิดขึ้นในวัยหนุ่ม แล้วในวัยที่เขายังตัวเล็กเท่าเด็กผู้ไม่ชอบนุ่งผ้าละคัลบคล้ายคลบลบลาว่าเคย จริงๆด้วยเขาเคยขึ้นยอดมะขามต้นนี้เอง จำได้ว่าแม่ของเด็กก็เคยเช่นเดียวกับเขา ในวัยเด็กขนาดนั้นขึ้นไปทำไมบนยอดมะขาม เขาคิดไม่ออก

มันเป็นเรื่องของเด็กๆ นะ เขาบอกตัวเองเพื่อจะได้เลิกคิดแล้วก็หนีบเสียมจากโคนมะขามเดินจากไป.....

(“บนยอดไม้” ใน ลูกพ่อคนหนึ่ง. 2528 : 90)

ในเรื่อง เรื่องสั้น กับ เรื่อง สะคอน ของแก้ว ลายทอง ทั้งสองเรื่อง ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าที่มีลักษณะคล้ายกับการแสดงละครให้ผู้อ่านชม ด้วยการปล่อยให้ตัวละครแสดงบทบาทของตนไปตั้งแต่ต้นจนจบ โดยที่ผู้เขียนวางตัวเป็นกลาง มิได้เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จะขอยกตัวอย่างเรื่อง เรื่องสั้น เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มที่มีความขัดแย้งภายในใจตนเอง ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยมีตัวละครเงา 1 และ เงา 2 แทนสัญลักษณ์ของนามธรรมที่เป็นจิตสำนึก และจิตใต้สำนึก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

... ฉาก

เวทีจัดเป็นห้องนอน มีเตียงตัวใหญ่ตั้งอยู่มุมห้องด้านขวา ทางด้านซ้ายเป็น โต๊ะเขียนหนังสือหันหน้าเข้าชนผนังห้อง บนโต๊ะมีกระจกเงาบานใหญ่ และโคมไฟสว่าง ประมาณสีลึบแรงเทียนจั่ววางอยู่ทางด้านซ้ายของโต๊ะเขียนหนังสือ

ชายหนุ่มนั่งเขียนหนังสือ หันหลังให้กับผู้ชม บ่นพึมพำเบาๆ กับตนเองสอง สามคำ ก่อนจะเอี้ยวกายกลับมาทางท่านผู้ชม ใช้มือป้องปากตะโกนดังๆ “เออละ การแสดงจะ เริ่มขึ้นแล้ว...” จากนั้นก็หมุนกายกลับ หันหลังให้ผู้ชมเช่นเดิม

ม่านรูดปิดลง

ละครเริ่มขึ้น

ชายหนุ่ม	-	สวัสดีจ๊ะ
เงา 1	-	(พึมพำเบาๆ) เอาอีกแล้ว...ครับสวัสดิ์
เงา 2	-	กุหลาบได้เมื่อไหร่กันวะ
ชายหนุ่ม	-	(เอ่ยกับเงา 1) เป็นยังไงบ้างล่ะ
เงา 1	-	(ท่าทางไม่สบายใจ) สบายดีนี่ ชอบคุณมากที่เป็นห่วงผม
เงา 2	-	(โยกตัวไปมาอย่างหงุดหงิด ท่าทางก้าวร้าว) ที่กุหลาบ ไม่ค่อย สบาย ไม่เสือกถาม ลำเอียงนี้หว่า ไอ้หนุ่ม
ชายหนุ่ม	-	(ยิ้มอย่างอารมณ์ดี...) พูดกับฉันดีๆ หน่อยสิ ฉันเป็นกวีนะ
เงา 2	-	(หัวร่อลั่น...) โอ้ย! กูอยากจะทำ ใครบอกมึงล่ะ
เงา 1	-	(ยิ้มเศร้า ๆ ..) ผมบอกเขาเอง
เงา 2	-	(หัวเราะอย่างเย้ยหยัน...) อี..อี.. ไอ้เงา
เงา 1	-	(ท่าทางหวาดกลัว) ผมไม่เถียงกับคุณหรอก คุณมันไว้
		มารยาท
เงา 2	-	(ท่าทางอึดอัด) มึงกำลังทำให้กูอึดอัดแฉะท้องน้อย

(“เรื่องสั้น” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 111-112)

เป็นที่น่าสังเกตว่า วิธีเล่าเรื่องแบบผู้เขียนมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์นี้ มีอยู่จำนวน มากที่สุดถึง 16 เรื่อง โดยเน้นการบรรยายเฉพาะพฤติกรรมของตัวละครมากกว่าความรู้สึกนึกคิด ของตัวละครเสมือนเป็นการเล่าแบบบันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น อันเป็นลักษณะธรรมชาติ ของมนุษย์ที่ฟังจะสังเกตได้ บางครั้งมนุษย์ก็ไม่สามารถจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของกันและกันได้

ทั้งหมด ดังนั้นการเล่าเรื่องแบบนี้ผู้เขียนจึงเล่าเฉพาะสิ่งที่ตนพบเห็น ได้ยิน มากกว่าการล่วงรู้ความในใจของตัวละครและจบเรื่องแบบให้แง่คิดกับผู้อ่านต่อไป

3. ใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน (บุรุษที่หนึ่งกับบุรุษที่สาม)

เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่องหลายๆ วิธีรวมกัน เช่น ให้ตัวละครเล่าเรื่องของตนเอง หรือให้ตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครอื่นในเรื่องเดียวกัน (แบบบุรุษที่หนึ่ง) กับให้ผู้เขียนเป็นผู้เล่าอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างหรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ (แบบบุรุษที่สาม)

เรื่องสั้นที่มีกลวิธีหลายอย่างปนกัน มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง	แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด ของ	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง	วันหนึ่งของชีวิต	ของ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง	ไม้เสียบ	ของ ภาควัย จินตณมัย
เรื่อง	ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม ของ	ศรีดาวเรือง

ในเรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด เป็นเรื่องราวของชายที่ไม่มีแขนข้างซ้ายเกิดอารมณ์วิปริตทางเพศ ด้วยความรู้สึกของคนที่โดดเดี่ยว อ้างว้าง ไร้คนดูแล และเจ็บปวดในชีวิตวัยเด็ก ผู้เขียนใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน เล่าแบบบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร โดยตัวละครเล่าเรื่องราวของตนเอง แบบบรรยายพฤติกรรมของตัวละครด้วยอารมณ์เปลี่ยน จึงเกิดอาการวิปริตทางเพศกับแมว ดังนี้

...ดึกมาก แมวตัวหนึ่งเดินผ่านมาหน้าห้องผม มันร้องเหมียวหมาว ผมกำลังปล้ำเปลี่ยนจึงเปิดประตูอุ้มมันเข้ามาในห้อง ทำทางมันตื่นตกใจ ผมลูบหัวมันเบาๆ คู่มันคุ้นเคยขึ้นบนตัวของมันเต็มไปด้วยรอยแผลจากการต่อสู้ ผมเดาว่ามันคงเป็นแมวจรจัด ผมร้องเหมียวเหมียว พุดคุยกับมัน มันร้องเหมียวหมาวตอบ ผมลูบไล่เส้นขน มันหลับตา ผมวางมันลงข้างตัว ห่มผ้าให้มัน...

...ผมรินนมใส่ถ้วยเค็ม มันใช้ลิ้นเลียจนหมดเพราะผมรินนมชนิดหน้อยเท่านั้นเอง ผมปูทางพร้อมทั้งใช้จิตวิทยากับมัน ผมรินนมใส่ถ้วยะเทศ มันตื่นตัวชูชันตามปกติ ผมร้องเหมียวเหมียวอวยวะของผมนี่แปลกแต่ก่อนมันไม่ค่อยปกติ นมไหลหกลงพื้นไปบ้าง ผมร้องเหมียว เหมียว แมวช้องเสียแล้ว มันหิวโหยและไม่เข้าใจอะไร...

และตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น โดยใช้วิธีการนำเสนอเรื่องแบบบทละคร ภายในเรื่องเดียวกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฉาก : ห้อง
สถานที่ : ห้อง
อุปกรณ์ : เก้าอี้
ตัวละคร : ผู้ชาย

คำบรรยาย : เขานั่งอยู่อย่างนั้นนานแล้ว เขาทดลองอยู่ในห้องหนึ่งวันโดยไม่ออกไปไหน จะออกไปทำไม ข้างนอกมีแต่เสียงรบกวน อีกทั้งครึกโครมไปด้วยผู้คน เครื่องจักร ทุนนิยมกำลังตื่นตัวเต็มที่ เขาอยากอยู่เงียบๆกับกองหนังสือ อยู่กับบทกวี อยู่กับเสียงเพลง...

(“แมวจร บทละครที่ไม่จบฯ” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 50)

ในเรื่อง วันหนึ่งของชีวิต เป็นเรื่องของชายคนหนึ่งเล่าเรื่องของตนเองให้คนรัก (ไม่มีตัวตน) ฟัง โดยเฉพาะช่วงที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเขา คือ ช่วงที่เขาได้รับการผ่าตัดอยู่ในโรงพยาบาลด้วยโรคเนื้องอกหุ้มลูกอัณฑะ ในเรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องหลายวิธีปนกัน ดังนี้

ผู้เขียนใช้ตัวละคร “ผม” เล่าเรื่องของตนเอง (แบบบุรุษที่หนึ่ง) ขณะเขียนบันทึก

...3 มีนาคม

วันนี้หมอบอกว่าผมต้องผ่าตัดวันจันทร์ อาจจะเป็นเนื้องอกชนิดร้ายแรง ต้องผ่าตัดเอาลูกอัณฑะข้างนั้นออกเพื่อความปลอดภัย หมอบอกว่าสามารถมีครอบครัวได้ ผมได้แต่ปลงและหวังว่าคงโชคดีไม่เป็นอะไรมาก ถ้าเกิดเป็นมะเร็ง หมอบอกว่าต้องฉายแสงรังสีด้วย

วันนี้ไม่มีใครมาเยี่ยม เหวง เดินไปสเก็ตซ์รูปที่มานั่งพักผ่อนในโรงพยาบาล ที่นี่ผมเรียกว่าลานดอกไม้ร่วง นั่งลงบนม้านั่งแล้วคร่ำครวญสงบนิ่ง ขณะนั่งวาดรูปอยู่มีหมอคนหนึ่งเดินผ่านมา หมอคนนี้ดูคุ้นหน้าว่าเป็นเพื่อนเก่าคนหนึ่งซึ่งเคยรู้จัก ไม่ใช่ใบหน้าที่คุ้น ความรู้สึกต่างหากที่บอกว่าคุ้น...ดอกไม้สีม่วงร่วงลงขอบพื้น ผมคิดไปถึงความตาย คิดไปถึงวาระของใบไม้ร่วง

ชีวิตเริ่มปรับอะไรได้มากขึ้น ทุกคนในห้องต่างร่วมชะตาเดียวกันคือรอผ่าตัด

และ ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องเอง (แบบบุรุษที่สาม)

...ผมไม่อยากจะเล่า แผลบนหัวใจผมมันเปิดสนิทแล้ว แผลบนร่างกายผมมันดีขึ้นแล้ว คุณคะยันคะขอให้ผมเล่า ผมจะขอเล่าบอกผ่านทาง “เขา” ก็แล้วกัน

ประมาณกลางเดือนแรกของปีที่แล้ว เขารู้สึกเจ็บที่ลูกอ๊อดทะข้างขวา ขณะที่เขากำลังเดินไปทำงาน ปัสสาวะคราวใดก็รู้สึกเสียวซ่าๆ เขาจึงเข้าห้องน้ำคลำดู มันบวมขึ้นผิดปกติ เขาสั่น เหงื่อไหล ตกใจ ไม่คิดว่ามันจะเป็นอะไรร้ายแรง เขาปล่อยให้เวลาผ่านไปไม่สนใจไยดี เขาคิดว่ามันเป็นเองคงหายเอง ช่วงนั้นเขาทำงานเป็นพนักงานพิสูจน์อักษร หนังสือที่เขาทำอยู่เป็นหนังสือใหม่ เขาไม่อยากจะทอดทิ้งงาน เขารักงาน จึงปิดความผิดปกติไว้ไม่ยอมบอกใคร...

(“วันหนึ่งของชีวิต” ใน ไฟไม่ลามทุ่ง. 2535 : 81-87)

ในเรื่อง ไม้เลื้อย มีลักษณะวิธีการเล่าเหมือนข้างต้น โดยใช้วิธีหลายอย่างปนกัน ผู้เขียนให้ตัวละคร “ฉันทน์” เล่าเรื่องราวของตนเอง โดยใช้การสนทนาบอกความรู้สึกภายในใจกับมด ด้วยเรื่องราวของความผิดหวัง เบื่อหน่ายต่อชีวิตและสังคม และให้ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องด้วยบทบรรยายพฤติกรรมของมดที่กระทำต่อมด “มด” จึงกลายเป็นสัญลักษณ์แทนตัว “เธอ” ในเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวละครเล่าเรื่องราวของตัวละครเอง

... “ฉันทน์เบื่อเมืองบ้านนี้จะตายโหงเลยแถมรู้ใหม่ เกลียดความวุ่นวาย ไร้ร้อน ไร้อาภัพ ความพลุกพล่านจอแจ ขยะแขยงความเฉยชาของผู้คน สะอิดสะเอียนกับการคอยแต่จะจกจ้วง ช่วงชิงฉวยโอกาสเพื่อเจตน์นอไมวันแต่ละวัน แก่ก็รู้แล้วนี่ว่าบนโลกแห่งแสงทุกวันนี้เขาแบ่งประเทศไว้เพื่อทำสงครามชิงดินแดนกัน แบ่งชนชั้นเพื่อเหยียบคนที่ต่ำกว่าไปสู่การเป็นคนที่สูงกว่า นำข้าใหม่ที่เขาแบ่งให้ย่อยไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง เพียงเพื่อการช่วงชิงมาเป็นหนึ่งในกำมือ แล้วเขาก็เร่งพัฒนากันด้วยนะ พัฒนาอะไร พัฒนาอาวุธใจแก เอาไว้ฆ่ากัน เอาไว้ทำลายล้าง พัฒนาเครื่องจักรขึ้นมากินหัวใจคนแล้วโลกแก่ละมีนัย เรื่องทุเรศๆ แบบนี้ เรื่องเร่งฉิบหายกันนะ”

ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องแบบสังเกตการณ์ระหว่าง “เธอ” กับ “มด”

มดคันไฟถูกไม้เสียบทับลำตัวอยู่ ขามันกระดุกกระดิก หนวดส่ายไปมา มันพยายามเคลื่อนที่ แต่ก็ยกกว้างด้านน้ำหนักนิ้วที่วางพาดบนไม้เสียบไม่ได้ น้ำหนักถ่วงกดทับลงบนลำตัว มันจึงต้องเคลื่อนไหวยู่งกับที่เท่านั้น ทำทางที่มันกระหยับร่างกายดูสลดนอย่างเห็นได้ชัด

(“ไม้เสียบ” ใน เค้นข้ามคืน. 2532 : 63)

ในเรื่อง ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม เป็นเรื่องราวของรักสามเส้าระหว่างหญิง 1 ชาย 2 โดยวิธีการเล่าแบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ตัวละครรองเล่าเรื่องตัวละครเอก ตอนที่ 2 กับตอนที่ 3 ตัวละครเล่าเรื่องของตนเองและ ตอนที่ 4 ผู้เขียนเป็นผู้เล่า ผู้อ่านจึงควรพิจารณาการใช้สรรพนามในแต่ละตอนและควรสานเรื่องราวด้วยตนเองขณะที่อ่านจบเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นความแปลกใหม่ของวงการเรื่องสั้นไทยที่ใช้กลวิธีหลายอย่างปนกันที่จัดได้ว่าเป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” เรื่องหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผู้เขียนให้ตัวละครรอง “พวกเรา” เล่าเรื่องของตัวละครเอก “เขา” กับ “เธอ”

...พวกเราเห็นเขาและเธอมาช้านาน

พวกเราขึ้นรถไฟขบวนเดียวกัน...รถไฟขบวนเดียวกันกับเขาและเธอ

มิตรภาพระหว่างเขาและเธอหมดงดงคางขึ้นมา โดยมีพวกเราเป็นพยาน

พวกเราเป็นเพียงแค่นินทาว่าเขากับเธอเป็นอะไรกัน...แค่ไหน

เขากับเธอเป็นอะไรกัน...แค่ไหน...ไปถึงไหน

เขากับเธอเป็นอะไรกัน...ไปถึงไหน...แค่ไหน

เขากับเธอเดินทางมาถึงสถานีในเวลาไล่เลี่ยกัน...ขึ้นรถไฟขบวนเดียวกัน...รถไฟขบวนที่ส่งพวกเราพร้อมกับเขาและเธอ...เข้าไปทำงานในเมือง

เขากับเธออยู่ใกล้ชิดกัน...สม่ำเสมอ...ตลอดตารางเวลารถไฟเข้าเย็น

เขากับเธออยู่ใกล้ชิดกันตลอดเวลาหัววันในหนึ่งสัปดาห์

เขากับเธออยู่ใกล้ชิดกันตลอดเวลาหัววันในช่วงเวลาเช้าเย็น

พวกเราเห็นเขาก็เห็นเธอ

พวกเราเห็นเธอก็เห็นเขา

พวกเราเห็นเขาเห็นเธอทั้งเช้าเย็น

นี่ในสายตาของพวกเขาเท่านั้น

ตอนที่ 2 กับ ตอนที่ 3 ผู้เขียนให้ตัวละครเล่าเรื่องของตนเอง

ในตอนที่ 2 ให้ “ฉันทน์” เล่าเรื่องราวของตนเอง ตัวละคร “ฉันทน์” ในตอนนี้ ก็คือตัวละคร “เธอ” ในตอนที่ 1 นั่นเอง

2

ฉันทน์

ฉันทน์เคย...ฉันทน์เคยคิดมาก่อนว่าสักวันหนึ่งฉันทน์จะรักเขา
 เขาคือสามีและพ่อที่ดีของลูก
 และต่อมาฉันทน์ก็ทำได้...ฉันทน์ทำได้...แต่ว่ามันช้าไป
 ฉันทน์มามอบความรักให้เขาอย่างเต็มที่ ก็เมื่อตอนเขาตาย
 เขารักฉันทน์...เขารักฉันทน์จริงๆ ที่รู้ว่าฉันทน์ไม่ได้รักเขา เขาแก่กว่าฉันทน์ เราแต่งงานอยู่กินกัน
 มาหลายปี แต่ขอโทษเถิด...ความรักครั้งเก่าของฉันทน์ที่เคยยับเยินมาก่อนยังไม่บรรเทา ซึ่งเขาก็
 อุดหนุน...เขาอุดหนุนเรื่อยมา
 ดูเหมือนเขาก็มีความสุขที่ได้แต่งงานกับคนที่เขารัก
 ส่วนฉันทน์ทำไม...ทำไมฉันทน์ต้องมาแต่งงานกับคนที่รักฉันทน์
 สำหรับฉันทน์...ชีวิตการทำงานนอกบ้าน ช่วยผ่อนคลายความเบื่อหน่าย...ให้ฉันทน์

ใช่...แทบไม่ทันสังเกตด้วยซ้ำ ฉันทน์ก็พบ-เขา-ฉันทน์พบเขาอีกคนบนรถไฟ

ในตอนที่ 3 ให้ “ผม” เล่าเรื่องราวของตนเอง ตัวละคร “ผม” ในตอนนี้ ก็คือ
 ตัวละคร “เขา” ในตอนที่ 1 นั่นเอง

3

ผม

ผมอายุยี่สิบสอง ผมเพิ่งเริ่มต้นทำงานที่สำนักพิมพ์แห่งหนึ่งมาเมื่อไม่กี่เดือนก่อน
 เธออายุยี่สิบห้า เธอทำงานอยู่ที่บริษัทแห่งหนึ่งมาก่อนผมได้งานทำหลายปี

เธอไม่ใช่คนสวย แต่ก็มีเสน่ห์ดึงดูดใจผมตั้งแต่แรกเห็น เธอมีเสน่ห์หลายอย่าง โดยเฉพาะเมื่อเธอมีได้ปีติบ่งว่าเธอแต่งงานแล้ว

ใช่...ผมยอมรับ...ผมรักเธอ

ขณะเดียวกัน...ผมก็ยอมรับว่าสามีของเธอเป็นคนดี เธอแต่งงานกับเขาเพราะเธอออกหักมาจากชายอื่น...เธอเล่าให้ผมฟังเอง...เธอเล่าว่าเมื่อเธอแต่งงานไปแล้วเธอจึงรู้ว่าไม่ได้รักเขา และแม้จะอยู่กันมานาน 4-5 ปี แต่เธอยังไม่มีลูก...

ตอนที่ 4 ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องด้วยตนเอง

4

เขา-เรา-ฉัน

‘เขา’ เป็นคนหนึ่งที่เราไม่รู้จัก

เราไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับ ‘เขา’ นัก

เรารู้มาบ้างก็เพียงแค่ ‘เขา’ ชอบขับมอเตอร์ไซด์...เราชอบนั่งรถไฟ

ตรงไหนจริง...ตรงไหนไม่จริง...ตรงไหนเป็นภาพลวงตา

ฉัน-เขียนเรื่องนี้ขึ้นมาจากความทรงจำในอดีตที่ชายคนหนึ่งเล่าให้ฟัง

(“ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 73-74, 77, 80-81, 85)

จึงเป็นที่สังเกตว่า วิธีการเล่าเรื่องแบบหลายอย่างปนกัน (แบบบุรุษที่หนึ่ง และ แบบบุรุษที่สาม) นั้น ผู้อ่านจะต้องเข้าใจ “สาร” ที่ผู้เขียนเสนอให้ แล้วจึงนำมาสานต่อเป็นเรื่องราวซึ่งบางเรื่องจะสอดแทรกสัญลักษณ์ไว้มากมาย เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีนี้ แม้ว่าจะเคยมีผู้วิจัยมาแล้ว แต่ก็จัดได้ว่าเป็นกลวิธีการเล่าเรื่องที่แปลก โดยเฉพาะเรื่อง ภาพลวงตาฯ ซึ่งผู้วิจัยจัดว่าเป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” เรื่องหนึ่งในกลวิธีการเล่าเรื่องแบบหลายอย่างปนกัน

4. ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง

กลวิธีการเล่าเรื่องแบบไม่มีผู้เล่าเรื่องนี้ เหมือนผู้เล่าเรื่องหายไป กลายเป็นมุมมองที่เหมือนมองผ่านกล้องถ่ายภาพยนตร์ที่สามารถจะไปที่ไหนๆ ก็ได้ แต่จะบันทึกไว้เฉพาะสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินเท่านั้น ผู้อ่านจึงเข้าไปอยู่ในตำแหน่งของผู้ชมภาพยนตร์หรือละครเรื่องนั้นๆ แทน (บางครั้งเรียกว่ามุมมองเชิงการละคร) (Perrine. 1996)

เรื่องสั้นที่มีตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง มีจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง	ประทานโทษเป็นเหยื่ออะไรครับ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
	(บทภาพยนตร์และสตอรี่บอร์ด)		
เรื่อง	กินเปลี่ยน	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	เรือ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	เขาและเธอ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	ภาพ เสียง และคำถาม	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	อะไร	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	ผู้ตามคำสั่ง	ของ	ศักดิ์ชัย ลักนาวิเชียร
เรื่อง	คำให้การของจิตไร้สำนึก	ของ	แก้ว ลายทอง

ในจำนวน 8 เรื่อง ผู้เขียนที่ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้มากที่สุด คือ วสันต์ สิริพิเชตต์ ซึ่งมีทั้งหมด 6 เรื่อง ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบรู้สึกอยากจะเขียนก็เขียนออกมา โดยถ่ายทอดให้ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเองตามลักษณะเฉพาะคนที่ผู้เขียนถนัดและถือว่าเป็น “สาร” ที่ได้อย่างฉับพลัน ไม่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ไม่มีการคิดเตรียมการล่วงหน้าตัวเอง จึงเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางภาษาที่บริสุทธิ์ (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 52) เช่น เรื่อง เรือ เรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม และเรื่อง อะไร จะใช้วิธีการเขียนแบบตัวละครดำเนินเรื่องด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดตัวละคร ตัวละครจะมีมากกว่า 10 คนก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง เรือ สะท้อนภาพเหตุการณ์ของผู้ที่ใช้เรือในการเดินทาง โดยตัวละครจะเล่าจากภาพที่พบเห็น ได้ยินไปตามการเคลื่อนไหวของเรือ ไปเรื่อยๆ จนจบเมื่อถึงฝั่ง เหมือนไม่มีการเตรียมการล่วงหน้า ดังนี้

...ยืนออกกันอยู่บนท่า คุยกันเป็นกลุ่มๆ เรือยังไม่มา ฉันจุดบุหรี่สูบยืนคุยกับเพื่อน
เก่า “เดี๋ยวนี้ทำอะไร” “ไม่ทำอะไร” “อิสระ” “คล้ายๆ อย่างนั้น” “เขียนรูปอย่างเดียวหรือ”

“เริ่มเขียนหนังสือ รับจ้างทำปกบ้าง พออยู่กินวันๆ ” เรือมาเทียบท่า คนทยอยกันลง มีคนราว ๕๐ คน นักประจักษ์จากเอเชีย ญี่ปุ่น ส่องกง ลาว ไทย มาเลย์ อินเดีย ฯลฯ นักพัฒนาชุมชน เขาจะล่องเรือชมแม่น้ำ เสียงเครื่องเรือดัง ฉันทกับเพื่อนนั่งท้าย เรือออก พุดคุยเสียงดัง ฟังไม่ค่อยไม่รู้เรื่อง มีกระจก้นอยู่...

(“เรือ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 57)

เรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม เป็นบทบรรยายภาพและเสียงของตัวละครอันมากมายในร้านอาหาร ตัวละครทำหน้าที่เสมือนกล้องถ่ายภาพยนตร์คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้คนและจบลงด้วยคำถามแบบมีรางวัล เช่นเดียวกับรายการโทรทัศน์ในปัจจุบัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผู้หญิงเสื้อสีฟ้าเขย่าขอสมะเจือเทศราดลงบนขาไก่ทอด เด็กผู้หญิงที่สับจานเดินไปเกาะพนักเก้าอี้ของเด็กสาวอีกโต๊ะหนึ่ง เด็กสาวเสื้อดำเคี้ยวไก่ดังจ๊ับๆ แล้วใช้ทิชชูถูมือและเช็ดปาก หญิงสาวอีกคนซึ่งนั่งอยู่ด้วยหยิบเฟรนช์ฟรายใส่ปาก เด็กสาวใส่แว่นหันไก่ในงานพูดกับเด็กผู้ชายว่า ไม่เผ็ดหรอก หวานๆ นะกินนะ หล่อนใช้ส้อมจิ้มชิ้นไก่ป้อนเด็ก หวานหรือเปล่า หล่อนถามเด็กสาวเสื้อสีน้ำเงินเข้มเดินไปอุ้มเด็กผู้หญิงคนแรกกลับมาหนึ่งที่โต๊ะ...

(“ภาพ เสียง และคำถาม” ใน อะไร. 2534 : 103)

เรื่อง อะไร สะท้อนภาพผู้คนที่อยากรู้ อยากเห็น ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับหญิงคนหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...มีผู้หญิงคนหนึ่งนอนหงายอยู่บนพื้นซีเมนต์ สวมเสื้อเชิ้ตถุงกางเกงขาสั้น มีคนกลุ่มหนึ่งยืนรอบรอบร่างเธอที่เหยียดอยู่แน่นิ่ง (คนกลุ่มนั้นมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง) เด็กหนุ่มสามสี่คนนั่งโต๊ะรูปร่างคล้ายกล่อง คงมากระมัง ผู้หญิงคนหนึ่งในกลุ่มเปรยขึ้น หรือไม่กี่ตัวทั้งอีกคนพูด โนบราชะด้วย เด็กหนุ่มพูด เพื่อนของเขาอีกสามคนหัวเราะ ข้างหลังเป็นตึกแถวสูงไม่มีหน้าต่าง ประตูเหล็กทุกบานปิดสนิท ได้ยินเสียงกบไฟฟ้างดังมาเป็นระยะ ดูเลียบดินหล่อนลี แปรี้ยวชะมัด นิ้วก้อยสีส้ม นิ้วนางสีฟ้า นิ้วกลางสีดำ นิ้วชี้สีเขียว นิ้วโป้งสีเหลือง มีเลือดออกจากแผลที่หัวเข่า คงหลกั้มกระมัง มีชายคนหนึ่งก้มลง ใช้มือซ้ายยื่นไปเกือบชิดจมูกของเธอ (ผู้หญิงที่นอนอยู่) ยังมีลมหายใจ...

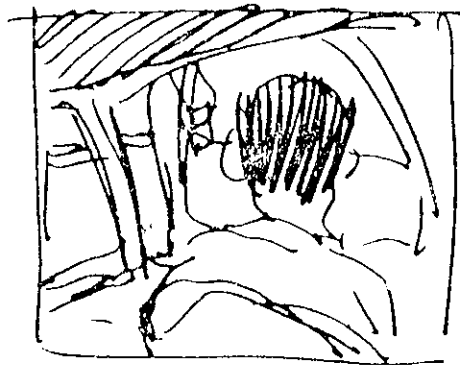
(“อะไร” ใน อะไร. 2534 : 109)

ในเรื่อง ประทานโทษเป็นเหยื่ออะไรครับ (บทภาพยนตร์และสตอรี่บอร์ด) เรื่อง คินเป็ลียว และเรื่อง เขาและเธอ มีกลวิธีการเล่าเรื่องแบบตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง เช่นกัน แต่มีวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะเรื่อง ประทานโทษฯ จะมีภาพวาดประกอบการบรรยายเรื่องราวในแต่ละตอน เช่นเดียวกับการสร้างภาพยนตร์หรือการทำสตอรี่บอร์ด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

54

เวลาบ่ายโมง บนสะพานลอย มีชายหนุ่มคนหนึ่งถือธงกระดาษขึ้นโบกไปมา เขายืนมองจากฟุตบาท ชายหนุ่มคนนั้นร้องเพลง : ประเทศไทย รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย เป็นประชารัฐ ผไทของไทยทุกส่วน อยู่ดำรงคงไว้ได้ทั้งมวล ด้วยไทยล้วนหมายรักสามัคคี ไทยนี้รักสงบ แต่ถึงรบไม่ขลาด เอกราชจะไม่ให้ใครข่มขี่ สละเลือดทุกหยาดเป็นชาติพลี เถลิงประเทศชาติไทยทวีมีชัย ชโย.

55

กลางคืน บนรถแท็กซี่ ดำนตรวจ ดำรวจขอคูบ้ตรเขา

- มีบัตรหรือเปล่า
- (ล้วงกระเป๋าเสื้อ ยื่นบัตรส่งให้ตำรวจ) นี่ครับ
- ไปไหน
- กลับบ้าน
- ในกระเป๋าอะไร

- กล้อง
- ของใคร
- ของผม

(“ประทานโทษฯ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 148-149)

ในเรื่อง คินเปลียว กับ เขาและเธอ ใช้วิธีเล่าเรื่องแบบตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง โดยมีการเล่าเรื่องแบบย้อนกลับไปกลับมา (Flash-back) เป็นการตัดฉากเหมือนบทภาพยนตร์ ส่วนเรื่องเขาและเธอจะใช้สถานการณ์ที่ซ้ำซาก จำเจ วกวนเป็นวงกลมหรือไม่ก็หยุดนิ่งเหมือนหยุดอยู่กับที่ ทั้ง 2 เรื่องใช้ตัวละครเพียง 2 คน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างเรื่อง คินเปลียว

...ค้ำคื่นเท่าไร ผมถาม เธอจิบน้ำส้ม วางแก้ว ๕๐๐ ค่าโรงแรมต่างหาก ผมมีเงินพิเศษในกระเป๋า ดิดิบุหรี ไม่มีตลาดเลยหรือ ผมถามมองเห็นคนบนลานรำกอดกัน ผู้ชายหลายคนเมากอดพิศผู้หญิงทำท่าปิดป้องเอียงอาย ผมกอดนิ้วกลางหว่างขาเธอ รู้สึกผึ่ดแห้งผาก เธอสะดุ้ง ขยับตัว ผมกลืนน้ำลาย ชีคบุหรีลงปอด ผมกดแรงขึ้นอีก เธอยังไม่รู้สึกตัว ผมไม่รู้พูดอะไร ผมคุยไม่เก่งผมพูด หรือคะ เธอพูด ถ้ายืนเฝ้าบนลานเท่าไร ผมถาม บ้า เธอหยิกผมที่คันทัน แขน ไปกันหรือยังผมถาม ยกแก้วเบียร์ดื่มรวดเดียวจนหมด เธอพยักหน้า เช็คบิล ผมร้องเรียกบ๊อย ผมขี้นบุหรีลงที่เขี่ย มือซ้ายผมลูบหัวนมเธอ มือขวายังอยู่ที่อวัยวะเพศของเธอ ผมกลืนน้ำลาย ผมลุกขึ้นนั่งลงที่ปลายเท้า อวัยวะเพศของผมแข็งตัว ผมใช้มือทั้งสองข้างจับขาเธอแยกออกเบาๆ เธอยังนอนหลับอยู่ ผมเดินตามเธอไปที่เคาน์เตอร์โรงแรมที่อยู่ติดกัน ผมจ่ายเงินค่าห้อง ผมกอดเธอ ไปอาบน้ำก่อนซิคะ เธอพูด

(“คินเปลียว” ใน เขาและเธอ. 2530 : 36-37)

ตัวอย่างเรื่อง เขาและเธอ

...เธอหยิบกีตาร์มาเล่นเพลง : ขอเพียงแต่เขียนมา...จะไปไหนกันใด...เขาหัวเราะ เธอวางกีตาร์ เปิดเทปเรียนอังกฤษทันสมัย เขาถูกมานั่งดูปลา จูคบุหรี เสียบปลั๊ก เธอฟังเทป น้ำเดือด เขาซังกาแฟ ปิดไฟนอน นั่งที่เก้าอี้ สูบบุหรี เธอฟังเทป เขามองดูรูปผู้หญิงบนผนัง เธอลุกขึ้นเข้าห้องน้ำ เขาดับบุหรี เธอเดินกลับมาปิดไฟนอน ตั้งนาฬิกาปลุก เขานั่งอยู่ที่โต๊ะ เธอ

ปิดกาสเชื้อ เขาปิดไฟโคม นอนลงบนที่นอน เธอปิดไฟโคมนอนลงบนเตียง (ดนตรีเบาๆ ครูหนึ่ง) เสียงนาฬิกาปลุก เธอตื่นขึ้น เปิดไฟ เปิดวิทยุ : ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่สามร้อยหกสิบหก...เธอปิดวิทยุ นั่งลงบนเตียง บิดขี้เกียจ เสียงนาฬิกาปลุก เขาขยับตัว ลุกขึ้นเปิดไฟ นอนต่อครูหนึ่ง...

(“เขาและเธอ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 158-159)

ในเรื่อง ผู้ตามคำสั่ง ผู้เขียนทำหน้าที่เป็นเพียง “ผู้บันทึก” คอยจดบันทึก “คำสั่ง” ที่ออกมาจากจิตรไร้สำนึก โดยให้ผู้เล่าแสดงพฤติกรรมของตัวละคร แบบไม่ได้ระบุชื่อใดๆ นอกจากส่ง “สาร” ที่ผู้เขียนนำมาเสนอในรูปแบบของป้ายคำสั่ง และพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครที่กระทำตามคำสั่ง เป็นภาพสะท้อนสังคมของคนปัจจุบันที่แสดงให้เห็นว่า การตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมา นานเข้ามนุษย์ก็ตกเป็นทาสของกฎเกณฑ์เหล่านั้น ทำให้มนุษย์รู้สึกถึงความสูญเสียของตนเอง มนุษย์ก็จะเกิดความแปลกแยกกับตนเอง ไม่เข้าใจตนเองว่าทำไมต้องคิด ต้องทำอย่างนั้น นับว่าเป็นการนำเสนอรูปแบบใหม่ของเรื่องสั้นที่จัดว่าเป็น “แนวทดลอง” อีกเรื่องหนึ่ง

ห้ามทิ้งกระดาษชำระลงในชักโครก

กรุณาเข้ากันรักษาความสะอาด

1

ไปเที่ยว เมื่อเช้าน้ำไป 3 แก้ว

1.1

เดินตรงไปที่ประตูห้องน้ำ ห้องทำงานจ้องมอง...ไม่อยากสบตามันสายตามองตรงไปที่ประตู

2

ไม่ต้องผูกเชือกสายรองเท้า เข้าไปเดี่ยวเดียวก็ออกมา

3

เข้าห้องน้ำ จับประตู ไม่ใส่กลอน รู้สึกปลอดภัย

3.1

ขมิบและเข่า เก็บมันซุกเข้าที่ ปล่อยางยึดขอบกางเกงในคิดหน้าห้องยางยึดเริ่มหย่อน

3.2

รูดซิป ใส่เข็มขัด ล้างมือ ส่องกระจก ผลักประตู ออกจากห้องน้ำ

3.3

สูดอากาศเข้าปอดลึกสุดห้วงและปล่อยออกเต็มที่ ความปลอดโปร่งค่อยๆ ถอยห่างจากไป

3.4

กำลังเข้าห้องทำงานอีกครั้ง...

กรุณาถอดรองเท้า

โปรดเงียบ

ห้ามทิ้งกระดาษชำระลงในชักโครก

กรุณาช่วยกันรักษาความสะอาด

ปิดประตูทุกครั้งเมื่อเข้าออก

เก้าอี้มุงเข็น ออกจากที่นั่งนานทันที

ไปดูหนัง

(“ผู้ตามคำสั่ง” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 77-78)

ในเรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก วิธีเล่าแบบนี้ใช้การดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ โดยไม่มีวรรคตอน ไม่มีคำเชื่อม เป็นการใช้อย่างที่มีข้อความไม่สัมพันธ์กัน และ ไม่มีบทสนทนาที่ตัวละครพูดออกมาจึงไม่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนสอดแทรกอะไรลงไปโดยตรงได้ ตัวละครมีมากมายไม่ระบุว่าเป็นใครทั้งคนและสัตว์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...มีบางอย่างหายไปมีบางอย่างหายไปจริงๆดอกไม้หรือดอกไม้จริงๆหรือดอกไม้หรือหายไปบางอย่างหายไปใครหัวเราะด้วยเสียงแตกพร่าอยู่ที่นั่นมีบางอย่างหายไปมีใครส่งเสียงหัวเราะแตกพร่าอยู่ที่นั่นใครกันดอกไม้หรือ ไม่มีหรือที่นี้ไม่มีแสงสว่างมีแต่ซากหนูเน่าๆ

ที่มุมห้องดอกไม้หรือไม่เคยเห็นดอกไม้ไม่รู้กลิ่นดอกไม้หรือไม่เคยได้กลิ่นดอกไม้หรือมีแต่น้ำหอมคนที่ให้มาเขาบอกว่ามันมีสีเหลืองเหมือนน้ำเหลืองจากศพเน่าแต่ก็จำสีเหลืองไม่ได้แล้วมีใครเคยบอกไว้เหมือนกันว่ากลิ่นมันเหมือนดอกราตรีที่ฉีนน้ำหอมนี้แล้วจะรู้สึกเหมือนเดินเข้าไปในซอยเปลี่ยวที่โอบคลุมด้วยหมอกอาจจะมีแสงไฟสลัวๆ รั้วไม้เก่าๆมีคนเพศชายมีใบหน้าเป็นหนามนั่งเฝ้าตลอดทางหน้าตึกสูงสามชั้นอาจจะมีผู้ชายที่มีปีกของผีเสื้อสีดำบนไหล่ปีกใหญ่แต่เป็นปีกของผีเสื้อกำลังก้มลงจูบเนียนหน้าผากขาวละไมสะท้อนประกายแสงจันทร์ของหญิงสาว...

(“คำให้การของจิตไร้สำนึก” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 135-136)

จากการศึกษากลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องของเรื่องสั้นทั้ง 50 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ มีมากที่สุดคือ 19 เรื่อง รองลงมา คือตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเองมีจำนวน 10 เรื่อง ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง มีจำนวน 8 เรื่อง ตัวละครเล่าเรื่องราวของตัวละครตัวอื่นมีจำนวน 5 เรื่อง และผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างกับการใช้กลวิธีหลายอย่างปนกันมีจำนวนเท่ากันคือ 4 เรื่อง

ผลการวิจัยดังกล่าวไม่ได้แสดงว่า กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องของเรื่องสั้น เป็น“แนวทดลอง” ทั้งหมด เพราะกลวิธีต่างๆ ได้แก่ วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่หนึ่ง วิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สาม และการใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน เคยปรากฏในเรื่องสั้นมาแล้ว แต่กลวิธีที่ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง มีจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ประทานโทษฯ เรื่อง ถิ่นเปลี่ยว เรื่อง เรือ เรื่อง เขาและเธอ เรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม เรื่อง อะไร เรื่อง ผู้ตามคำสั่ง เรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก เป็นกลวิธีการเล่าเรื่องแบบใหม่ ยังไม่มีผู้วิจัยผู้ใดได้วิเคราะห์กลวิธีนี้มาก่อน แต่มาปรากฏในเรื่องสั้น “แนวทดลอง” แสดงให้เห็นว่า วิธีการเล่าแบบนี้เป็นงานสร้างแนวใหม่ที่ใช้ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเองแบบไม่ได้ระบุชื่อผู้เล่าหรือตัวละครใดๆ อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นอิสระที่ให้ตัวละครดำเนินเรื่องด้วยตนเอง แบบไม่จำกัดตัวละครและไม่มีจุดจบของเรื่อง นับเป็นกลวิธีที่สอดคล้องกับท่วงทำนองแบบการเขียนอัตโนมัติของวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ นอกจากนี้ยังค้นพบเรื่องสั้นที่มีความแปลกใหม่ของการนำเสนอเรื่องจากแบบเดิม ที่นับว่าเป็น “แนวทดลอง” คือ เรื่อง โลภีย-นิพพาน เรื่อง เขาของผม ทั้ง 2 เรื่องใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบตัวละครเล่าเรื่องของตัวละครตัวอื่น ส่วนเรื่อง ภาพดวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบกลวิธีหลายอย่างปนกัน และเรื่อง หมึกหยดสุดท้าย เรื่อง เลขคณิต ป. 2 ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์รวมถึงเรื่องที่ใช้ตัวละครเข้านำเสนอด้วย

สำหรับการใช้กลวิธีแบบผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เป็นกลวิธีที่ผู้เขียนใช้มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ต้องการให้ผู้อ่านวินิจฉัยเรื่องราวด้วยตนเอง โดยผู้เขียนวางตัวเป็นกลางเสมือนกล้องโทรทัศน์ที่จับภาพการแสดงอยู่ ฉะนั้นเรื่องราวทั้งหมดจึงเผยให้ผู้อ่านรู้ได้ด้วยพฤติกรรมกับบทสนทนาส่วนความรู้สึกนึกคิดใดๆ ในใจของตัวละครเป็นสิ่งที่ผู้อ่านไม่สามารถล่วงรู้ได้ จึงนับว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมกับเรื่องราวของผู้คนยุคสมัยนี้ ถึงแม้ว่ากลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องจะไม่ปรากฏ “แนวทดลอง” ทั้งหมด แต่ก็มีบางเรื่องที่ใช้การนำเสนอเรื่อง และ “สาร” ด้านอื่นๆ ที่มีลักษณะ “แนวทดลอง” ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง

กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของกลวิธีการนำเสนอ ซึ่งนักเขียนอาจจะใช้ความสามารถเฉพาะตน เสนอเรื่องราวในรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามแต่นักเขียนจะเห็นเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามอ่าน กลวิธีการนำเสนอเรื่องนี้มีนักวิจารณ์และผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วิภา กองกานันท์ (2533 : 106-107) ให้ความหมายเกี่ยวกับวิธีเสนอผลงาน (Presentation) ว่า นักเขียนบางคนอาจจะต้องใช้เวลาคิดมาก เพื่อตัดสินใจว่าตนจะเสนอผลงานประพันธ์ด้วยวิธีใดเมื่อตนมีวัตถุดิบแล้ว กำหนดพล็อต ตัวละคร และฉากแล้ว บางคนอาจไม่ต้องเสียเวลาคิดมาก เพราะอาจดำเนินรอยตามกวีหรือนักประพันธ์ในอดีตหรือร่วมสมัยที่ตนยกย่อง เราจะพบว่านักเขียนในยุคหนึ่งๆ มักใช้วิธีการเสนอเรื่องขึ้นใหม่บ้าง หรือนำแบบอย่างมาจากที่อื่นบ้าง จึงมีวิธีการเสนอผลงานประพันธ์แก่ผู้อ่านโดยวิธีต่างๆ ดังนี้

1. นำเสนอโดยใช้ร้อยกรองในฉันทลักษณ์ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือร้อยกรองเพียงชนิดเดียว
2. นำเสนอโดยใช้ร้อยกรองในฉันทลักษณ์ผสม ได้แก่ การใช้ฉันทลักษณ์หลายชนิดผสมกัน
3. นำเสนอโดยใช้ร้อยแก้ว ซึ่งมีลักษณะการนำเสนอหลายวิธี ได้แก่
 - 3.1 ใช้บทพรรณนา และ/หรือ บรรยายโดยตลอด
 - 3.2 ใช้บทพรรณนา และบรรยายสลับบทสนทนา
 - 3.3 คล้าย 3.2 แต่มีเครื่องหมายคำพูด
 - 3.4 ใช้คำถามและคำตอบสลับกันไป
 - 3.5 ใช้บทสนทนาของตัวละคร (dialogue)

3.6 ใช้วิธีการเลียนกระแสดความคิด หรือความฝันของมนุษย์

3.7 ใช้วิธีการเขียนจดหมายหรือบันทึก

3.8 ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการเสนอภาพยนตร์ข่าว

ภิญโญ กองทอง (2528 : 258) กล่าวถึงกลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่องราว หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่นักเขียนนำมาใช้ในการเขียนเรื่องสั้นของตนเพื่อให้เรื่องสั้นแปลกใหม่ และน่าสนใจมากขึ้น มีลักษณะใหญ่ ดังนี้

1. การใช้กระแสสำนึก
2. การใช้สัญลักษณ์
3. การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด
 - 3.1 การอ้างชื่อบุคคลจริง
 - 3.2 การใช้บทกวีแทรกในเนื้อหา
 - 3.3 การจัดวางบทสนทนาแบบนิทาน

สดชื่น ชัยประสาธน์ (2532 : 52-69) กล่าวถึง กลวิธีการนำเสนอของวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ว่าจะใช้ลักษณะเป็นการทดลองที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับ ความรักหรือแรงปรารถนา ความแปลก ความเร้นลับ และการแสดงออกของจิตไร้สำนึก (ความฝัน,ความบ้า) ที่ว่าด้วยกลวิธีนำเสนอ ดังนี้

1. การเขียนอัตโนวัติ
2. การบันทึกและการเล่าความฝัน
3. การเขียนความเรียง “เลียนอย่างคนบ้า”
4. การสร้างภาพพจน์ อุปมา และความเปรียบ : กลวิธีการเสนอภาพพจน์แบบเซอร์เรียลลิสต์
5. การแปลสาร
6. อารมณ์ขัน
7. การเล่นคำ เล่นภาพ และเล่นเกม

ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่องของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ทั้ง 50 เรื่องนั้น มีผู้เขียนใช้กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้กระแสสำนึก
2. การใช้สัญลักษณ์
3. การเขียนอัตโนวัติ
4. การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด

1. การใช้กระแสสำนึก

กระแสสำนึก (Stream of Consciousness) คือ การหลั่งไหลของ “ประสบการณ์ภายใน” (Inner Experience) ในตัวคนเราแต่ละคนซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัด (สิงห์ สนามหลวง. 2526 : 90-92) ผู้เขียนให้ตัวละครเล่าเรื่องราวต่างๆ จากความทรงจำ ความคิดหรือความรู้สึกของตัวละคร ในลักษณะการพูดกับตัวเองในใจของตัวละคร (Interior Monologue) โดยใช้บทบรรยาย บทสนทนาที่แสดงความคิดที่มีลักษณะดังเอจิดได้สำนึกมาตีแผ่ทำนอง “เปิดเผยตัวเอง” (Self-Revelation) มากขึ้นทำนองคล้าย “คำสารภาพ” หรือ “การแอบมองเรื่องของคนอื่น” (Voyeurism) มักใช้วิธีการปล่อยให้ภาษาจิตได้สำนึกพรั่งพรู (Stream of Consciousness) (สายทิพย์ นุกูลกิจ. 2537 : 155-161) แสดงออกมาในรูปสัญลักษณ์ การเปรียบเทียบและการเสียดสีเยาะเย้ยมาอธิบายถึงการกระทำของตัวละคร ลักษณะที่คล้ายกับไร้เหตุผล สิ้นหวัง และ ถูกสังคมเมินหน้า ลักษณะเช่นนี้ปรากฏออกมาให้เห็นในแง่ของชีวิตที่ไร้สาระ

เรื่องสั้นที่ใช้การบรรยายแบบกระแสสำนึก มีจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง ไอ้ตังต่อง	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง งู	ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ	ของ วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง คีนเปลี่ยว	ของ วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง เขาและเธอ	ของ วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง ประทานโทษเป็นเหยื่ออะไรครับ	ของ วสันต์ สิริพิพัฒน์
(บทภาพยนตร์และสตอรี่บอร์ด)	
เรื่อง เรื่องสั้น	ของ แก้ว ลายทอง
เรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก	ของ แก้ว ลายทอง
เรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด	ของ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง วันหนึ่งของชีวิต	ของ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง พืชไร่	ของ ศักดิ์สิทธิ์ คำหลวง
เรื่อง อหังการกรรม	ของ ยุทธิชัย ลิมรัตนกุล
เรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ	ของ ศิลา ชัยพุทธศาสน์
เรื่อง เสียงกู่ตะโกนอันเงียบสนิท	ของ ศักดิ์ชัย ถักนาวิเชียร
เรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก	ของ ภาณุพงษ์ คงจันทร์
เรื่อง ตะคอกปีศาจ	ของ อรัญวาสี
เรื่อง เนื้อสองชิ้น	ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ

เรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก	ของ	มหรณพ โจนเฉลา
เรื่อง โลภีย - นิพพาน	ของ	วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง ไม้เสียบ	ของ	ภาคย์ จินตมัย

นักเขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 นิยมใช้การบรรยายแบบกระแสนึกหลายคน โดยเฉพาะ สุชาติ สวัสดิ์ศรี วสันต์ สิริพิเชตต์ แก้ว ลายทอง และ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร ได้ใช้วิธีนี้ในเรื่องสั้นของตนหลายเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องสั้นของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ที่ใช้การบรรยายแบบกระแสนึกมี 2 เรื่อง คือ เรื่อง ไอ้ติ่งต๋อง กับ เรื่อง งู

ในเรื่อง ไอ้ติ่งต๋อง ผู้เขียนบรรยายความรู้สึกภายในใจต่อเหตุการณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ (นิทาน) แทนการหนีเสียงเพลงร่ากับหนีสงคราม และเนื้อเรื่องของนิทานจะวนเวียนไปมาอยู่ระหว่างการหลบหนีเสียงเพลงกับอาการบาดเจ็บของตัวละคร ลักษณะเช่นนี้ทำให้เรื่องดูไม่มีสาระ เพราะไม่สมเหตุผลและซ้ำซาก ตรงกับวิธีการบรรยายแบบกระแสนึก ความไม่สมเหตุผล และความซ้ำซากนี้คือลักษณะ “แอบเสิร์ด” ที่พบในวรรณกรรมแนว “แอบเสิร์ด” (ควมณี พาหาญ. 2527 : 70) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ทุกวันที่ผ่านไป จันนอนมองไปรอบๆ ตัวและเห็นเพื่อนร่วมชะตากรรมมีบาดแผลถูกหามเข้ามานอนเรียงกันเป็นแถว ในวาระไล่เลี่ยกันเพื่อนของจันคนแล้วคนเล่าล้วนมีสีหน้าบ่งบอกความเจ็บปวด บ้างคันทุนทูลาย บ้างร้องครวญคราง บ้างขมวดคิ้วนัยน์ตาล้า กลืนความเจ็บ เสียงสารถาพ เสียงความทุกข์ทรมาน เสียงบ่นดัดพ้อต่อว่า เสียงเอะอะไววาย... ตามพื้นห้องมีเลือดสีคล้ำหล่นเปรอะเป็นด่างดวง กระจายกลิ่นเมือกคาวชวนสะเอียน

นิทานเรื่องนี้ยังมีต่อและยังทวีความตื่นเต้นเร้าใจเพิ่มพูน
จันจะเล่าให้ฟัง...

เหตุการณ์เกิดเมื่อสามสัปดาห์ก่อนนี่เอง...ก็เกิดในสนามรบนั่นแหละ...เกิดอย่างกระชั้นชิดคิดพันเกิดอย่างกะทันหัน ไม่มีทางเลี่ยงแบบที่เรียกกันว่า ‘ซุ่ม’ จันถูกชายคนหนึ่งแทงที่หน้าท้องอย่างไม่มีโอกาสได้ป้องกันตัวเอง เปล่า...เขาไม่ใช่ศัตรูของจันหรอก แต่เขาทำกับจันได้ลงคอ

สาเหตุก็มีเพียงหนึ่งเดียว คือปรารถนาจะ ‘ปลดปล่อย’ ให้ฉันเป็นอิสระ...ดูเหมือนฉันจะหมดสติ ขาดการรับรู้โลกภายนอกไปในทันทีก่อนที่มือของชายผู้นั้นจะทันแตะต้องผิวกายด้วยซ้ำ...
(“ไอ้ดังต้อง” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 161-162)

ในเรื่อง งาม ผู้เขียนใช้บทบรรยายที่แสดงความคิดที่มีลักษณะดังเอาจิตได้สำนึกมาตีแผ่ ทำนองการปลดปล่อยจิตได้สำนึก ในช่วงที่ “เธอ” ต้องต่อสู้กับ “งาม” ด้วยตนเอง ดังตัวอย่างนี้

...พลาด...ไม่นานนักเจ้าเงาะเมื่อมซึ่งตอนนี้สังเกตเห็นลายหน้าขะแยงก็ทนไม่ไหว มันค่อยๆ เลื้อยออกมาเพราะไม่มีที่หลบหลีกไปไหนได้อีก คราวนี้เธอมองเห็นมันถนัดกลางลำ ยิ่งเห็นก็ยิ่งตกใจ ระคนความกล้าบ้าบิ่นที่อยากให้เรื่องราวจบลง ฉันจะฆ่าแก เธอเงื้อไม้อีกครั้งและฟาดลงมาสุดแรงจนน้ำกระจาย ฉันจะฆ่าแก คราวนี้เธอฟาดมันถูกกลางตัว และฟาดซ้ำอีกหลายครั้ง ผิดบ้างถูกบ้างจนไม้หักคามือ เจ้าสัตว์ร้ายยามวิกาลบิดตัวเป็นเกลียว ลายดำ-ขาว-แดง-ขาว-แดงของมันหล่นวูบจมหายลงไปข้างซอระหว่างเครื่องสูบน้ำกับฝาคั่ว ซึ่งมีเนื้อที่ไม่จมน้ำเหลืออยู่แค่คืบ ถ้าแกกดฉัน แกก็ตายพร้อมกับฉัน เธอมองเห็นเลือดไหลตามท่อนลำเจ้าเงาะที่ร้ายตัวนั้น เลือดมันก็สีแดง เธอคิดและรู้สึกเจ็บแปลบขึ้นมาที่ง่ามนิ้วโป้งกับนิ้วชี้เพราะเสี้ยนไม้ระแนงแทงบาดลึกเข้าไปในเนื้อจนเลือดสีแดงของเธอก็หลั่งออกมาเช่นกัน...เราจะตายด้วยกัน!...

(“งาม” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 177-178)

เรื่องของ วสันต์ สิริพิเชษฐ์ ใช้การเขียนแบบกระแสสำนึกมากที่สุด 4 เรื่อง คือ เรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ เรื่อง คินเปลิ้ว เรื่อง เขาและเธอ และเรื่อง ประทานโทษฯ ด้วยลักษณะเดียวกันหมด ใช้วิธีการปล่อยให้ภาษาจิตได้สำนึกพรุ่งพรู (Stream of Consciousness) ทำนองการเปิดเผยตัวเองหรือการแอบมองพฤติกรรมผู้อื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ เป็นเรื่องราวที่ให้ผู้เขียนเปิดเผยความรู้สึกของตนที่มีต่อสภาพสังคมปัจจุบันในระบบทุนนิยม ดังนี้

...ศิลปินก็มีสิทธิที่จะหลบตะแคงเล่นลั่นลวงคนให้ชื่อภาพเลวๆ ของตน มาเพี้ยทั้งหลายมีสิทธิที่จะรีดไถ มา ข่มขู่ใครๆ ก็ได้โดยสะดวก ทหารชั้นผู้น้อยมีสิทธิทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ผอ.นายพลก็มีสิทธิที่จะถูกขุ่นเคืองโดยนายทุนเจ้าที่ดินและเบี่ยงเบนทิศทาง

ของประเทศได้ตามชอบ แม้ค้าหาบเร่มีสิทธิขายของตามทางเท้า เทศกิจก็มีสิทธิตามล่าตามจับ คนจับรถก็ต้องนำรถไปให้ถึงที่หมาย นายหน้าขายประกันมีสิทธิที่จะหวานล่อมโกหกให้คนซื้อประกันของตน ทุกคนมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะหาเหตุผลให้ตัวเอง (ปราศจากความรู้สึกผิด) ไม่มีใครผิดถูก ทุกคนมีชีวิตรอดอยู่โดยการขายวิญญาณของตนเอง โดยสรุป : เราทุกคนก็คือโสเภณีดีๆ นั่นเอง อ่อนแอ ขี้ขลาด แว้งกัดกันเหมือนหมาโซะตะครุบแย่งชิงเหยื่อที่เหลือเพียงน้อยนิด (จากบางสัตว์) โอ...ชีวิตโหดร้ายถึงเพียงนี้...

(“ความเรียงเรื่องวิธีการ” ใน อะไร. 2534 : 78-79)

ในเรื่อง คีนเปลิยว เป็นภาพบรรยายพฤติกรรมระหว่างการมีเพศสัมพันธ์ ผู้เขียนใช้วิธีเขียนอย่างเปิดเผยไม่มีขอบเขตจำกัด ใช้ภาพเหตุการณ์ย้อนกลับป้อนกลับมา (Flash-back) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมเอามือลูบไล้หว่างขาเธอไม่มีปฏิกิริยาอะไร ผมจูบเธอที่ทรวงอก และปลายต้นอวัยวะเพศของผมแข็งตัว เธอล้มตัวลงนอนหงาย ผมคร่อมลงและสอดใส่ เธอเอียงหน้าไปข้างหนึ่ง ผมขยับไปพักหนึ่ง มันอ่อนตัวแล้ว ผมพูด ทำไมล่ะเมามากเกินไปมั้งเธอพูด ไม่ใช่หรอก ผมกลัว ผมพูด ขาเธอแยกห่าง ผมจ่อที่อวัยวะเพศเธอ และค่อยสอดใส่เธอยังไม่รู้สีกตัว เมื่อของผมเข้าไปและเริ่มขยับ เธอสะดุ้งตื่น อะไรคะ เธอร้อง อีกครั้ง ผมพูด นอนเถอะเหนื่อย คอยตอนเช้าดีกว่า เธอพูด ไม่เอาคืองตอนนี่ เธอหลับไปเลย ผมจะจัดการเอง ผมพูด เธอลุกขึ้น ผมนอนหงาย เธอพยายามปลุกผมด้วยมือมันไม่สู้ ผมเริ่มเส้าโลมเธออีกนาน มันค่อยมีความรู้สึกขึ้นอีก เธอให้ผมนอนทาบลง นั่งคร่อมและเริ่มปฏิบัติการ...

(“คีนเปลิยว” ใน เขาและเธอ. 2530 : 37-38)

ในเรื่อง เขาและเธอ ใช้วิธีการนำเสนอแบบบทละคร โดยบทบรรยายภาพ “เขา” และ “เธอ” สลับไปมาแบบตรงไปตรงมา เป็นวิธีการบรรยายแบบให้อิสระแก่นักเขียน ด้วยเนื้อหาที่ซ้ำซาก ไม่สมเหตุสมผล และดูเหมือนไม่มีสาระใดๆ สอดคล้องกับการใช้กระแสสำนึก โดยแบ่งเป็น 2 ภาค ดังนี้

ภาคพื้นดิน

(เขาและเธอเข้า ไฟเปิดเปิดกำหนดโดยตัวละครคน เขาจะเปิดและปิดเอง)

เธอเดินเข้าด้านซ้ายมือผู้ดู เขาผิวปากไม่เป็นเพลงเดินเข้าประตูขวามือผู้ดู เธอสวมกระโปรงลายดอกสีสด เสื้อแขนกุศลิ์พื้นอ่อน ผมรวบผูกโบว์ เขาสวมกางเกงขาสั้นทรงหลวม เสื้อเชิ้ตลายสก๊อตยัดในกางเกงเรียบร้อย เธอหอบถุงกระดาษซื้อแป้งขนาดกลาง ก้มลงถอดรองเท้าส้นสูง เขาเดินมาที่โต๊ะ เธอเอื้อมมือเปิดสวิทช์ไฟข้างประตู เขาใช้มือเคาะโต๊ะเป็นจังหวะกลองยาว ๒-๓ ชุด เธอวางถุงกระดาษและกระเป๋าถือลงบนเตียง เขาล้มตัวลงบนที่นอน เปิดพัดลม เธอปลดกระดุมเสื้อออก ๒ เม็ด นั่งลงบนเตียงนอน เขาถอนแผ่หราบที่นอน เธอปลดตะขอเสื้อชั้นใน...

ภาคสวรรค์

(เขาและเธอเข้าทางซ้ายและขวา ทั้งคู่สวมเสื้อผ้าบางสีขาวเคลื่อนไหวช้าสโลโมชั่น จังหวะการพูดของทั้งสองคน ราบเรียบไร้อารมณ์)

เธอ : หนึ่ง สอง สาม ก ข ค

เขา : จันทร อังคาร พุธ พฤหัส ศุกร์

เธอ : เสาร์ อาทิตย์

เขา : ทุกคนเป็นคนดี ฉันเป็นคน .∴ ฉันเป็นคนดี

เธอ : ก.ไก่ ข.ไข่ ข.ขวด ค.ควาย ค.คน ฉ.ระฆัง

เขา : ที่นี้ไม่มีอะไรทำ

เธอ : ผมรู้สึกร้อน

เขา : เธอรู้สึกหนาว

(“เขาและเธอ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 152 - 163)

ในเรื่อง ประทานโทษฯ บรรยายถึงความเป็นไปของชีวิตประจำวัน ผู้เขียนใช้วิธีเขียนแบบ “เปิดเผยตัวเอง” (Self - Revelation) ซึ่งสอดคล้องกับการเขียนแบบกระแสนักเขียนกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

... : ฉันปฏิวัติและก่อการร้าย ดังนั้นฉันจึงมีชีวิตอยู่!

- ภูวามันซ้ำซาก คลุมเครือวุ่นวาย อีกอย่างก็ ก็ไม่เห็นด้วย ภูไม่สนใจว่าภูจะมีอยู่หรือไม่ หรือเลือกไปแบกรับผิดชอบกับสังคมเหวห่างนี้ไปทำไม ภูเกิดมาเม่งก็เห็นเป็นเช่นนั้น มันน่าเฟะขึ้นทุกวัน คิดไปยิ่งเลวร้ายลงทุกที แต่ภูอยู่เป็นผู้รายงานก็พอกระมัง

- มันทำให้คนรู้สึกสิ้นหวังกับการมีชีวิต คนขอยู่กันเพียงวันนี้ อนาคตนั้นมีคนมองไม่เห็น ทุกคนตะเกียกตะกายหาความสุขมาเสพทุกวิถีทาง ระหว่างการมีชีวิตอันแสนสั้นของคน ใครมีทางโกย ก็โกย ใครปล้นก็ปล้น ใครฆ่าก็ฆ่า ขอให้คนมีความสุขเท่านั้นเป็นพอ นับวัน คนยิ่งทวีความโหดร้ายขึ้นทุกขณะ

- คิดมาก ไป กินเบียร์ดีกว่า เดี่ยวค่อยคุยต่อ เอ้า...กร๊ပ်..

(“ประทานโทษฯ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 129)

เรื่องสั้นของ แก้ว ลายทอง ใช้การบรรยายแบบกระแสสำนึกมี 2 เรื่อง คือ เรื่อง เรื่องสั้นกับเรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก

ในเรื่อง เรื่องสั้น ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบบทละคร ที่มีเนื้อหาของความขัดแย้งภายในใจของตัวละครระหว่าง เภา 1 กับ เภา 2 ซึ่งแทนสัญลักษณ์ของจิตสำนึก กับ จิตไร้สำนึก ในลักษณะการพูดกับตัวเองในใจของตัวละคร (Interior Monologue) ดังนี้

- ...ชายหนุ่ม - (ทำทางกระปรีกระเปร่าขึ้นมาทันที) ไซ้! ระยะหลังนี้สุขภาพร่างกายฉันทรุดโทรมลงไปมากทีเดียว นอนไม่ค่อยจะหลับ (เปิดปากหาว) เขียนหนังสือมากไปหน่อยก็เหนื่อยใจแทบขาด ...ปวดหัว ปวดหลัง หายใจไม่ค่อยคล่องบางทีมันอาจจะเกี่ยวกันนะ เกี่ยวกับสุขภาพจิตคนเราเวลาที่มีเรื่องทุกข์ร้อนก็อย่างนี้ล่ะ อะไรๆ มันก็แย่ไปหมด
- เภา 2 - ตอแหล! ภูเห็นมันหัวเราะทั้งวัน
- เภา 1 - อย่าซัดคอสิครับ (หันมาพูดกับเภา 2 ด้วยท่าทางหวาดกลัว) รักษา มารยาทของคุณบ้าง อย่าทำตัวก้าวร้าวไร้เหตุผล
- เภา 2 - ภูพูดปวดปวดปวดเขี้ยวเขี้ยวเขี้ยว (เอ่ยอย่างโมโห) มึงเข้าใจมั๊ย มันต้องทุกข์ทรมานเพียงไรกับการที่ต้องอันเขี้ยวเอาไว้ ภูไม่ใช่มึง ภูไม่ทำเรื่องโง่ ๆ อดทนกับเรื่องโง่ๆ...ภูปวดเขี้ยว ภูก็อยากจะเขี้ยว ...มันเป็นความทุกข์ ภูก็จะปลดปล่อยมันไป... ภูต้องเขี้ยว นั่นเป็นวิธีเดียวที่จะทำให้ภูพ้นจากความทุกข์นี้ไปได้ ...เขี้ยว ...เขี้ยว ...

(“เรื่องสั้น” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 113-114)

ในเรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก เป็นเรื่องที่ไม่มีโครงเรื่อง ไม่มีจุดมุ่งหมายและไม่มีจุดจบวิธีการเขียนเช่นเดียวกับการเขียนความเรียง “เลียนอย่างคนบ้า” (สดชื่น จัยประสาธน์. 2532 : 56-57) เป็นวิธีปฏิบัติทางภาษาที่ศึกษาสภาพการทำงานของความคิดไร้สำนึกของ “คนบ้า” โดยไม่มีภาพพจน์ออกมาจากจิตไร้สำนึก ยกตัวอย่างดังนี้

...ฉันไม่ต้องการมึงถ้าเป็นคนเป็นหลีกไปให้ห่างๆ ไปให้พ้นผมจะได้ยินเสียงหมาหอนนี่คงเป็นเดือนสิบสองไข่ใหม่คุณเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายกันนะหรือคุณเป็นหมาเพศผู้หมาเพศเมียหมาสองเพศหรือคุณไม่มีเพศได้โปรดเถิดถ้าไม่ใช่คนตายไปให้พ้นฉันเสียที่ฉันกลัวมึงนะคุณ ได้ยินไหมผมกลัวเหลือเกินนั่นคุณทำเสียงอะไรนะนี่ไม่ใช่ฤดูผสมพันธุ์หนูและที่นี้ก็ไม่ใช่คอกหมู(ะ! ไข่ใหม่! ญาติที่!) ขอโทษผมฟังภาษาของมึงไม่เข้าใจอะไรนะแกคอกแกเรียกเรียกคฤหาสน์งามสง่าของข้าพเจ้าว่าคอกเขียวหรือแกทำอย่างนั้นได้อย่างไรกันนะคอกไม้หรือ ...

(“คำให้การของจิตไร้สำนึก” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 137)

เรื่องสั้นของ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร ใช้การบรรยายแบบกระแสสำนึกมี 2 เรื่อง คือ เรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด กับเรื่อง วันหนึ่งของชีวิต

ในเรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด ผู้เขียนให้ตัวละครเล่าเรื่องต่างๆ จากความทรงจำต่อเหตุการณ์สำคัญของชีวิตตอนที่ถูกพ่อทำโทษโดยมัดเขาไว้กับเก้าอี้ มีลักษณะดังเอาจิตไร้สำนึกมาแสดงทำนอง “เปิดเผยตัวเอง” ดังนี้

...ครั้งหนึ่งผมซุกซนอะไรจำไม่ได้ จำได้แต่ว่าพ่อจับผมมัดไว้กับเก้าอี้เอาผมไปวางไว้ที่ถนนหน้าบ้านท่ามกลางแดดร้อนเปรี้ยง เวลาสองแถวขับผ่านมา คนในรถจะชะโงกออกมาดูผมด้วยสีหน้าแปลกๆ กิ่งสงสัยผมโกรธพ่อมาก ไม่คุยกับพ่ออยู่สองวัน ความรู้สึกอยากผูกคอตายก็เกิดขึ้นตอนนั้น คิดจะหาทางหนีไปให้ไกลจากบ้าน แต่ก็ไม่กล้าทำอย่างที่คิดกลางวันผมจะเอาเสื้อไปปูนอนใต้ต้นไม้ม่วง ฟังเสียงนกกรอ่ง แหงนมองแสงแดดส่องกระทบใบไม้สีเขียวอ่อน ตกกลางคืนก็จะขงกลับบ้านหลบเข้าครัวหาข้าวกิน แม่จะเหลือไข่ทอดไว้ให้ผมเสมอ

สองวันที่ปฏิเสธไม่พูดกับพ่อดูเหมือนนานเหลือเกิน ผมคล้ายถูกทอดทิ้งให้อยู่กับโลกเปล่าๆ บาง พุดคุยกับตัวเอง กับสิ่งรอบข้างที่ไม่มีชีวิตผลของมันคงส่งให้ผมกลายเป็นคน

ครุ่นคิดหมกมุ่นกับตัวเองเมื่อเติบโตขึ้นผมไม่สามารถเลียนแบบจากพ่อได้ เวลาต่อมาภาพต่างๆ ที่ซ้อนทับกันมากมายก็ถอยร่นไปข้างหลัง...

(“เมวจร บทละครที่ไม่จบฯ” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 47)

ในเรื่อง วันหนึ่งของชีวิต เล่าเรื่องราวชีวิตของตนจากความคิด ในลักษณะการพูดกับตัวเองในใจของตัวละคร (Interior Monologue) ดังนี้

...ผมเริ่มแปลกแยกแล้ว มีคนใช้คนหนึ่งเป็นคนอ้วน แก่ชอบพูดๆ ไม่ค่อยสุภาพ “แม่ง...เหี้ย” อะไรทำนองนี้ มนุษย์นี่ก็แปลกพูดได้ทั้งวัน

แะจะคูดีก็คือตอนแก่กลับ ผมอยากนอนหลับเหลือเกิน แต่นอนไม่หลับ อยากอยู่เฉยๆ คิดอะไร แต่ทำไม่ได้ เราไม่สามารถเลือกห้องได้ ก็คงต้องอดทนกันต่อไป น่าเบื่อจริงๆ โลกข้างนอกวุ่นวายพอแล้ว แต่ที่นี่ก็กลายเป็นนรกเล็กๆ สำหรับผมอีก...

...ลงไปโทรศัพท์ถึงเพื่อน บอกตัวเองว่าจะเข้มแข็งให้มาก จะไม่อ่อนแอในยามนี้ กลางคืนบางครั้งผมตื่นขึ้นมาในความมืด เพื่อนคนป่วยร่วมห้องหลับไหลกันไปหมด บางคนนอนกรน บางคนนอนละเมอ...

(“วันหนึ่งของชีวิต” ใน ไฟไม่ลามทุ่ง. 2534 : 84-85)

ในเรื่อง พิษไข้ ผู้เขียนใช้วิธีปลดปล่อยความรู้สึกนึกคิดแบบไม่มีขอบเขตจำกัด ในลักษณะของการเล่าความฝัน ดังนี้

...เสียงนั้นแผ่วเบา ความเจ็บแสบเข้าปกคลุม ล้อมรอบความรู้สึกอันเปราะบาง เพื่อเปิดทางให้ฉันได้ค้นหาความหมายจากสำนักสุดท้ายที่เหลืออยู่

ฉันเกิดมาพร้อมกับใจที่ว่างเปล่า
ลอยไปลอยมาคุญุ่น
เป็นอิสระและไม่คิดถึงสิ่งใด
นอกจากดวงวิญญาณอันสมบูรณ์
พ้นจากพันธนาการแห่งสังขารร่างกาย
แล้วฉันกลับรู้สึกตัวตื่นขึ้น
ผู้คนจับฉันอัดยัดเข้าไปในฟูก

สร้างหน้าตาและรูปทรง
ให้ฉันยอมรับอย่างจำยอม

(“พิชใจ” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 83-84)

ในเรื่อง **อัทธนาการ** ผู้เขียนใช้วิธีเล่าแบบเปิดเผยเรื่องราวในจิตใจได้สำนึกของตัวละครออกมา ด้วยเรื่องการหลีกหนี การไม่รับรู้ และความกดดันทางสังคม เสนอรูปแบบของการเล่าความฝันดังนี้

...ฉันรู้สึกกระสับกระส่ายหวาดผวา กลัวว่าท้องฟ้าจะกดทับลงมา ฉันวิ่งหนีสุดชีวิต
จิตวิญญาณโหยหาอวกาศธาตุ เพื่อไม่ต้องการรับรู้อะไรอีก
เพียงชั่วกาลเวลาสะบัดหน้า กลียุคก็จะสิ้นแล้ว
เมื่อเข้าฉันได้ไปทำบุญสังฆทาน และได้กวาดน้ำแผ่อุทิศผลบุญไปให้เจ้ากรรมนาย
เวรเรียบร้อยแล้ว ก็มีความสุขไปตามประสาเท่าที่สติปัญญาจะพาไป

ฉันหลับตาเพื่อที่จะฝัน...

(“อัทธนาการ” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 124)

ในเรื่อง **เรื่องสั้นไม่มีชื่อ** เป็นเรื่องราวที่สะท้อนจิตสำนึกภายในของตัวละคร ในลักษณะการพูดกับตัวเองในใจด้วยบทบรรยายที่ว่า

...ภายในห้องเหมือนมีชีวิตของมันเอง แต่ก็เพียงการมีชีวิตของสิ่งของที่ไม่มีการ
พูดจา ไม่มีความรู้สึกนึกคิด ไม่มีแขนขาจะเดินหรือเคลื่อนไหวไปไหนมาไหนได้

ผมรู้สึกสับสนและเหมือนๆ จะคลุ้มคลั่งจนความคิดอยากฆ่าตัวตายเกิดขึ้นมาอีก ใน
ตอนนี้เองผมถึงได้สังเกตว่าเธอไม่อยู่ในห้องเสียแล้ว ผมจึงได้เรียกร้องหาเธอ ผมต้องการพบ
หน้าเธอมากขึ้นทุกๆ ขณะ ราวกับรู้ว่าอาการของผมแย่ลงทุกทีแล้ว ผมอาจยุติชีวิตของตัวเอง
ลงเมื่อไหร่ก็ได้หากเธอไม่ปรากฏขึ้นมาช่วยผมเอาไว้...

(“เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” ใน ตื่นจากฝัน. 2533 : 176-177)

ในเรื่อง เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท เป็นเรื่องราวที่นำเอาสัญลักษณ์ของจิตได้สำนึกเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์มาสื่อความหมายหลายนัย ฉะนั้นการตีความจากสัญลักษณ์จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวอย่างชัดเจน ผู้เขียนใช้วิธีปลดปล่อยให้ภาษาจิตได้สำนึกพรุ้งพรูออกมาเป็นสัญลักษณ์ที่ว่า

...ความโคดเคี้ยวอันกักร้อนและเต็มเต็ม ความโคดเคี้ยวอันทึมแทงและปลอบประโลม มันเจีบมิใช่น้อย มันปวด ผมอยากหยั่งลึกลงไปในก้นเหวของความเจีบปวด ผมพยายามหาหนทางที่จะไต่ลงไป มันเป็นความเจีบปวดอันควรทะนุถนอมและควรรัก ไม่ใช่เพียงความเจีบปวดเท่านั้นที่ผมปรารถนาหยั่งลงไปให้ลึกสุดลึก เท่าที่จะดิ่งลึกลงไปได้ขณะยังมีชีวิตอยู่ ความฝันก็เช่นเดียวกัน ความรักก็เช่นเดียวกัน ความคิดก็เช่นเดียวกัน...

(“เสียงกู่ตะโกนฯ” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 133)

ในเรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก เรื่องนี้ใช้สัญลักษณ์เช่นกัน โดยใช้วิธีการนำเสนอแบบเล่าเรื่องราวจากความทรงจำที่เจีบปวดในวัยเด็ก โดยดึงเอาจิตได้สำนึกมาตีแผ่ทำนอง “เปิดเผยตัวเอง” ที่ว่า

...จำได้ถึงคืนที่พ่อผมใช้เข็มขัดฟาดแม่ดังขวับ ขวับ เสียงของแม่ร้องโหยหวนสั่นเทิ้ม เสียงคืนถูกกักของพ่อทำให้มึนโง่ ก่อนจะได้ยินเสียงกระเส้า พร้อมกับเสียงกรนในตอนท้าย...

และตอนท้ายว่า

...ผมเสยหมัดไปยังร่างของนายแพทย์อุดมอย่างไม่ยั้ง ร่างนั้นทรุดฮวบความพลุ่งพล่านในสมองของผมยังโหมกระหน่ำ...ไม่หนำใจ ผมถอดเข็มขัดออกมาจากเอว เจื่อสุดปลายแขน และฟาดลงไปบนร่างนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า เสียงดังขวับ ขวับ หูของผมยังได้ยินเสียงร้องของนกกระจอกดังแจ่มแจ้ง สอดประสานมากับเสียงกระเส้าของแม่ เสียงกรนของพ่อ...

(“บิลลี่ โจ นกกระจอก” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 88, 92)

ในเรื่อง ตะคอกปีศาจ การบรรยายแบบกระแสนี้ก็ให้อิสระแก่นักเขียนในการถ่ายทอดประสบการณ์ภายในออกมา ด้วยความรู้สึกต่อต้านออกมาอย่างรุนแรงต่อสภาพสังคม ดังนี้

...กูถ่มดุษโส่ดวงหน้าที่สวยงามอยู่ในความรังรองของความดิงาม กูหงายฝ่าเท้าให้เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนกราบไหว้บูชา กูหัวเราะอย่างเย้ยหยันให้กับความมั่นคงของอำนาจรัฐ กูขี้ดกไม้อั่วแล้วไปรยทิ้งไปกับสายลม กูคำรามใส่ปาฏิหาริย์แห่งดวงจิตของอรหันต์ในระบบทุนนิยม...

(“ตะคอกปีศาจ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 208)

ในเรื่อง เนื้อสองชั้น ผู้เขียนให้ตัวละครเล่าเรื่องราวในลักษณะการพูดกับตัวเอง ดึงเอาจิตใต้สำนึกมาตีแผ่ด้วยเรื่องราวแบบเหนือจริงและสะท้อนสังคมการแบ่งชนชั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมเริ่มรู้สึกปั่นป่วนในท้องและหัวสมอง เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ที่ได้รับรู้จากเธอ...ผมมาที่นี่เพื่อแสวงหาความเป็นมนุษย์อันน่าประทับใจ...แต่ที่แท้ที่นี้กลับมีแต่การร้องไห้และความเลวร้าย...แล้วรอยยิ้มที่ผมได้รู้เห็นนอกเหนือจากที่ผมเข้าใจเล่าเป็นรอยยิ้มจากการรู้สึกแบบไหนกัน รอยยิ้มของมนุษย์ไม่ได้มาจากความเป็นมนุษย์ดอกหรือ ผมสับสนมากยิ่งขึ้น แม้แต่รอยยิ้มยังทำให้ผมสับสน ผมเปลี่ยนไม่ได้หมดจดมาทีหนึ่งแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น... ผมยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ ที่แท้ผมเข้าใจหรือถอยห่างออกไปกันแน่

ช่างไม่มีความหวังเอาเสียเลยหรือ...ผมรู้สึกถึงความพยายามที่ไร้ความหมาย ผมถามตัวเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนคิดว่าแน่ใจแล้วว่าผมต้องการเป็นมนุษย์เพื่ออะไร มาบัดนี้...ผมรู้สึกท้อแท้ และรู้สึกถึงคำถามที่ซ้ำซากด้วยความรู้สึกที่เริ่มสั่นคลอน...

(“เนื้อสองชั้น” ใน เดินข้ามคืน. 2532 : 29)

ในเรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก ผู้เล่าแสดงความคิดที่มีลักษณะดึงเอาจิตใต้สำนึกของตัวละครมาตีแผ่ทำนอง “การแอบมองเรื่องของคนอื่น” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เสียงครีคราจากลำคอของเด็กสามตาทำให้ฉันหลุดออกจากภวังค์...เด็กชายทำท่าขย้อแอ้วกเอาข้าวต้มที่ป้อนเข้าไปออกมา ฉันคิดว่าเพราะท้องไส้เขาคงไม่ได้รับอะไรมาหลายวัน แต่แล้วจากนั้นเขาก็ยังอาเจียนออกมาอีก สิ่งที่อยู่กลืนนั้นเป็นเมือกสีเขียวๆมันออกมา

จากปากของเขาราวกับน้ำพุ ท่วมเขอะไปทั่วฟูกที่นอน เมียของฉันทเอาผ้าชุบน้ำเช็ดปากให้เขา แต่ก็ต้องผงะออกมาเพราะเสียงร้องแหลมเล็ก หน้าตาของเขาเหยยิบคืบด้วยความเจ็บปวด คอของเขาเปลี่ยนจากสีเนื้อธรรมดากลายเป็นสีดำ เหมือนได้รับพิษขนานแรงเข้าไป เขาเริ่มมีอาการชักอีก จากความร้อนที่แผ่ออกมาจากตัวเขา ฉันทกับเมียพยายามทำให้เขาหยุดร้อง และเช็ดตัวเขาให้เย็นลง ตาคู่ปกติของเขาหลับไปแบบหมดสติ แต่ดวงตาที่สามกลางหน้าผากกลับลืมโผล่ขึ้นมา อากาศในเต็นท์ร้อนขึ้นอย่างผิดปกติ เนื้อตัวของเด็กก็ร้อนเสียนจนแตะไม่ได้... มันร้อนราวกับไฟ...

(“เด็กชายสามตา” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 58)

ในเรื่อง โลภีย-นิพพาน การดำเนินเรื่องค่อนข้างเป็น “รำพึงของจิตใต้สำนึก” ที่ใช้การเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์และการเสียดสีมาอธิบายถึงการกระทำของตัวละคร ด้วยเรื่องการเปรียบเทียบพระกับโสเภณีว่า บางครั้งดูเหมือนจะไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย นอกจากชุดที่สวมใส่ ดังตัวอย่างที่ว่า

...ผมไม่เคยเข้าใจเปลือกของธรรมชาติได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเท่านี้มาก่อนเลย ในใจผมไม่มีความกระหาย ไม่มีห่อน ไม่มีผม ไม่มีอะไร พริบตาที่ผมก็คิดว่า ทุกสรรพสิ่งล้วนมีเปลือกห่อหุ้มอยู่ หนาบ้าง บางบ้าง แต่มันใช้วัดอะไรไม่ได้เลย เมื่อคุณกะเทาะเปลือกที่สกปรกที่สุดออก คุณอาจแปลกใจที่พบแก่นอันบริสุทธิ์ สะอาดของมันซ่อนอยู่ภายใน

เมื่อนั้นหญิงบริการกับพระบริการก็ต่างกันตรงเสื้อที่สวมใส่...

...สองตาของผมวนเวียนอยู่ที่จิวบนร่างตัวเองเนิ่นนาน นี่คือนิสัยอันหนึ่ง มันห่มคลุมร่างใคร ร่างนั้นก็กลายเป็นนักบวชที่ทุกคนกราบไหว้ เปลือกกลายเป็นสัญลักษณ์ กลายเป็นพิธีกรรม พอกพูนหนาขึ้นทุกที...

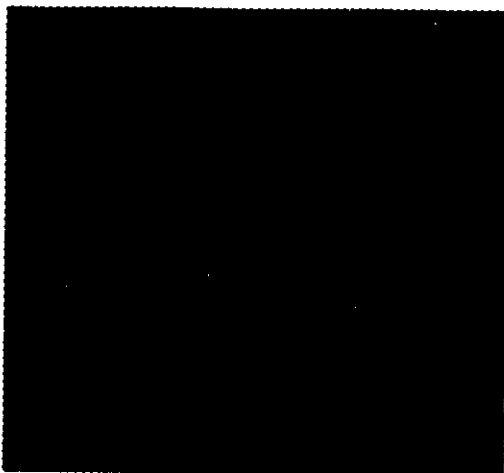
“พຽງນີ້ຫລັງຈາກຫາພິຈິເຈມປ້າຍຣ້ານຄາເຟເສຣັ່ງແລ້ວ ຈົນຄ່ອຍສົກໃຫ້ແກ້ແລ້ວກັນ”

“ครับ”

“บางทีเมื่อแกถอดชุดพระนี้ออกและไปเรียน

รู้ชีวิตข้างนอกนั้น แกอาจเข้าใจอะไรๆ ได้ดีขึ้น”

“ผมก็หวังว่าอย่างนั้น เพราะมีหลายเรื่องเหลือเกินที่ผมยังไม่เข้าใจ” ผมคิดในใจ

พระมีหลายแบบ พระแบบพี่ชายผมอาจจะ
เหมาะ

กับสังคมไทยแบบนี้แล้วก็ได้ การแสวงหา
ทางหลุดพ้นสำหรับตัวเองอาจเป็นสิ่งที่เห็น
แก่ตัว (ตามที่พี่ชายผมว่า) จริงๆ ก็ได้ผม
ไม่รู้ ผมคงต้องแสวงหาความจริงต่อไป

(“โลกีย-นิพพาน” ใน รัฐบาลน้ำ. 2535 : 33)

ในเรื่อง ไม่เสียบ ผู้เขียนใช้บทสนทนาแสดงความคิดภายในใจออกมาตีแผ่ปัญหาสังคมซึ่ง
สอดคล้องกับการเขียนแบบกระแสสำนึก ดังนี้

... “ไอ้ฉิบหาย แล้วฉันเล่า ฉันอยู่กับมันมาทั้งชีวิตของฉัน ก็ไอ้ประเทศ สังคม โลก
บ้านนอกแดกนี้ไม่ใช่หรือ ยี่สิบปีกว่าที่ขลุกอยู่กับมัน เอาละ ถ้านับแต่ที่ฉันพอจะรู้อะไรบ้าง รู้
เรื่องเลวๆ พวกนั้น ก็ราวหก-เจ็ดปี แกเพิ่งมาบอกฉันว่ามันน่าเบื่อ ฉันแทบจะฆ่าตัวตายตั้งกี่
ครั้ง ไอ้ห่า แล้วแกเพิ่งมาบอกว่ามันน่าเบื่อ ะยา...”

(“ไม่เสียบ” ใน เดินข้ามคืน. 2532 : 62)

2. การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ คือ คำที่ใช้แทนสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม อันมีความหมายนอกเหนือจากความหมายตามตัวอักษร (วิภา กงกะนั้นนท์. 2533 : 55) นักเขียนบางคนอาจใช้สัญลักษณ์ใหม่ หรือสัญลักษณ์เก่าในความหมายใหม่ แบบไม่จำกัดความหมายใดความหมายหนึ่งปรากฏในการบรรยายจาก ตัวละคร (มนุษย์ พืช สัตว์ ฯลฯ) และบางครั้งจะมีสัญลักษณ์ทั้งเรื่อง ที่ออกมาในรูปของการสร้างปัญหา การสร้างความขัดแย้ง การดำเนินเรื่องที่แสดงความซับซ้อนของจิตได้สำนึก และใช้ “การมองภายในเป็นหลัก” (Subjectivity)

สัญลักษณ์มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ (อัมพร สุภเกษม. 2522 : 19) คือ

สัญลักษณ์ตามแบบแผน (Conventional or Public) คือ สัญลักษณ์ตามแบบแผนที่นักเขียนรุ่นเก่ายึดถือจนแทบไม่ต้องตีความ

สัญลักษณ์ส่วนตัว (Private or Personal Symbols) คือ สัญลักษณ์ร่วมสมัยที่นักเขียนรุ่นใหม่คิดค้นขึ้น

เรื่องสั้น นิยมใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย บางเรื่องมีสัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบ และเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขเข้าไปสู่หัวใจของเรื่อง จากการศึกษาสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนได้ใช้สัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย ดังที่ผู้วิจัยจะตีความหมายได้ดังนี้

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
นิทาน อนาคต	มนุษย์ครึ่งคน ครึ่งลิง	แทนคนยุคหิน ในสมัยโบราณ	...ท่ามกลางห้องทุ่งคือค้ำบรรพ์ มนุษย์ครึ่งคนครึ่งลิงกลุ่มหนึ่งพากันไล่ต้อนสัตว์สี่ขาตัวเชื่องอย่างไม่คิดชีวิต... (น.50)
	คนขาว	แทนชาวอเมริกัน ยุคค้าทาสในสมัย สร้างอาณานิคม	...คนขาวกรูมาจากทุกหนทุกแห่งที่พวกเขาล้มลงนอนครวญครางอยู่... (น.51)
	มนุษย์หมาป่า	การขยายดินแดน	...หมาป่าหนุ่มยืนอยู่บนเนินสูง ดูคืบเถื่อนแต่มองสง่า มันมองลงไปเบื้องล่างแลเห็นกระโจมมนุษย์เป็นจุดๆ แต่ไร้ควันไฟเช่นเคย...(น.52)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
	จ๊จจจจจจจจ การร้ร้ร้ร้ ดาวเคราะห์ สีฟ้าดวงที่สาม	เด็กผู้ชายต่างดาว ผู้มีจิตใจสูง และบริสุทธิ์ สัตว์เลี้ยงต่างดาว โลก	...จ๊จจจจจจจจเป็นเพียงเด็กชาย ตัวเล็กๆ แต่ความคิดฝันของเขา ใหญ่เกินตัว...(น.53) ...การร้ร้ร้ร้ สัตว์เลี้ยงแสนฉลาด แสนน่ารักของเขาเท่านั้นที่ปล่อยให้ เขาอิงซบเมื่อกลิ่นๆ หย่นๆ แผ่เต็ม พื้นของมันอย่างเข้าใจ...(น.54) ...โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับดาวเคราะห์ สีฟ้าดวงที่สาม นับจากพระอาทิตย์ ของระบบสุริยะใหม่ออกอย่างนั้น... (น.54) (จักรเฉลิม ตันติสุข. 2535 : 50-54)
ผู้ตาม คำสั่ง	ป้ายคำสั่ง ตัวเลข	1. ผู้คุมอำนาจ ในการปกครอง เช่น ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ 2. ระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับใช้ ของมนุษย์ในสังคม 1. เวลา ซึ่งเป็นเครื่องพันนาการ ของชีวิต ความจำเ ภาระหน้าที่ 2. ขั้นตอนในการปฏิบัติ โดยลำดับเหตุการณ์ ก่อน-หลัง	กฎมอครองเท้า 1 ก่อนเข้าห้องทำงานทุกเช้าของวัน ป้ายหน้าห้องจ้องมอง มันจ้องมอง ... 2 วันนี้ครบ 3 ปีเต็มที่ต้องมอครองเท้า ทุกครั้งก่อนเข้าห้องทำงาน นั่งลงบนเก้าอี้ตัวที่นั่ง 3 ปีที่แล้ว 3 เริ่มต้นทำงานอีกครั้ง... (ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร. 2535 : 76)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
พิษไข้	ตัวละคร “ฉันท” สีฟ้า สีขาว สีดำ สีแดง	เป็นนามธรรมที่แทน ระหว่างความฝันกับ ความจริง ความฝัน ความจริง ความโหดเหี้ยม ความโง่ เขลาหรือความผิด ความมีอำนาจ	...เสียงนั้นเรียก “ตัว” ฉันทให้กลับ คืนมาอีกครั้ง “ความฝันเป็นเพียงสิ่งเดียวของ ฉันท” ... (น.84) ... <u>สีฟ้า</u> สีขาว บางสิ่งบางอย่างใน ร่างกาย กำลังคืนอย่างทวนอยู่ภาย ใน <u>สีฟ้า</u> เปลี่ยนเป็นสีขาว เป็นสีดำ เป็น สีแดง สลับกันไปมา...(น.85) (ศักดิ์ชัย คำหลวง. 2535 : 84-85)
ประเทศ โคลน	โคลนนิ่ง ประเทศ โคลนไทย	1. การสืบพันธุ์โดยใช้ วิธีทางวิทยาศาสตร์ 2. ความไม่มั่นคง ไม่เข้มแข็ง เปรียบเสมือน โคลนตามริมฝั่งน้ำ หรือท้องน้ำ 1. ประเทศที่มีระบบ การปกครองเผด็จการ อย่างเดียว อำนาจหน้าที่ อยู่ที่ผู้นำคนเดียว เนื่องจากผู้คนของเรื่อง คือพันธุ์เดียวกันกับผู้นำ 2. ประเทศที่มีระบบ การปกครองแบบ ประชาธิปไตยที่แท้จริง	...“เรื่องนั้นไม่ต้องห่วงเลยครับ อวัยวะทุกส่วน ทั้งภายในและภาย นอกผมทำขึ้นพร้อมๆ กันหมด เรียกได้ว่าใครบาดเจ็บกลับมา แม้ แต่สมองผมยังเปลี่ยนให้เขาหายเป็น ปกติได้ในคืนเดียว” พลเอกชัยวัฒน์ กล่าวด้วยความมั่นใจใน เทคโนโลยีโคลนนิ่ง...(น.90) ...ข้อสำคัญ เราอยากจะบอกพวก ท่านไว้ว่าประเทศโคลนไทย ของเราต่อไปนี้ จะไม่มีระบบการ ปกครองแบบเผด็จการในคราวประ ชาธิปไตย อย่างพวกท่านอีกต่อ ไป...(น.99) (ธรรมดา ประทีปสิด. 2535 : 99)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
หน้ากาก	หน้ากาก	ความสำนึกผิดในหน้าที่	...หน้ากากของท่านคุณทวด ท่านคุณปู่ ท่านคุณย่า ท่านคุณพ่อ ท่านคุณแม่ของผม หน้ากากมันบอกชัดๆ ว่าไม่ได้สะอาดบริสุทธิ์อย่างที่คนภายนอกเข้าใจ...(น.155)
	เลาะใบหน้า	การทุจริตในวงราชการหรือการคอร์รัปชัน	...เดิมที ผมคิดว่าผมจะยังไม่ใช้ชีวิตเลาะใบหน้า แต่ลูกน้องของผมมันไม่รอบคอบจนเกิดเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมา...(น.155)
	เด็กอายุไม่เกินสิบขวบ สุนัขพันธุ์หนึ่งกลับไม่มีขน	ผู้บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ผู้มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ	...นั่นเจ้าหนูน้อยอายุไม่เกินสิบขวบ ทำทางเก่งทีเดียว กำลังยกถุงทะเลสีเขียว เจ้าหนูจับกันถุงยกสูง ธนบัตรสีม่วงจึงร่วงทะเล็ดออกมา ผมคิดว่า เจ้าหนูน้อยคงกะซ้อของเอาไปใช้ตลอดชีวิต บริเวณนั้นมีสุนัขคาบธนบัตรเป็นปึก เป็นสุนัขพันธุ์หนึ่งกลับไม่มีขนมันยกเท้าหน้าสองข้างขึ้นโตะแล้วปล่อยธนบัตรเป็นปึกลง... (น.161) (กระแสร่าง พาน. 2535 : 155, 161)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เนื้อสอง ชั้น	สัตว์ต่างๆ	ผู้ที่เสียเปรียบในสังคม คนชนชั้นกรรมาชีพ	...ผมเคยถูกมนุษย์ทำร้ายอย่างไม่มี ทางสู้ครั้งหนึ่ง เมื่อตอนแดกรุ่น หนุ่มใหม่ๆ เพราะเข้าไปนั่งในร้าน เหล้าที่จัดไว้สำหรับมนุษย์เท่านั้น ความจริงไม่ใช่หรอก...ยังมีมุม สำหรับพวกเราเหมือนกันอยู่ที่ชั้น ล่างโกล้งๆ ประตูห้องน้ำ แต่โต๊ะเต็ม หมด มีพวกกู 3-4 ตัว หมี และ เสือไฟ นั่งอยู่กับผู้หญิงของเขา...(น. 27)
	มนุษย์	ผู้ที่ได้เปรียบในสังคม คนในวงสังคมชั้นสูง	...โลกนี้ที่แท้เป็นของมนุษย์ ทุกแห่ง ทุกหน ไม่ว่าบ้านเมือง ป่า หรือ ภูเขา ก็เป็นของมนุษย์ทั้งนั้น เขาให้ เรามาเดินเป็นตัวแทนประกอบอยู่ได้ก็ดี เท่าไรแล้วนั้น...(น.28)
	เนื้อสองชั้น	ชนชั้นในสังคม	...ร่างของเธอฟูบยวบลงบนอกผม ผมไถ่ลิ้นเลียเลือดควาเฒ่าที่เปื้อน ริมฝีปาก และคิดว่าผมจะกินเนื้อ <u>สองชั้นนี้</u> เพื่อทดลองการเป็นมนุษย์ (น.34) (สุทธพิณย์ ธรรมวุฒิ. 2532 : 27-34)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
ไม่เสีย	มดคันไฟ	ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ผู้ใช้แรงงาน	...มดคันไฟถูกปล่อยให้วิ่งไปมาอีกครั้ง มันเดิน วิ่ง ไม่ตรงทางแล้ว ร้างโงเงนและดูเมามีนอย่างเห็นได้ชัด เขี้ยวมันขยับเข้าออกบ่อยๆ ก้นงอนซีฟ่า บางครั้งมันก็ล้ม แล้วลุกขึ้นวิ่งใหม่แต่วิ่งอย่างไรก็หนีไม่พ้น <u>ไม่เสีย</u> ที่เธอถือ... (น.64)
	ไม่เสีย	1. ผู้ใช้อำนาจ นายทุน ระบบทุนนิยม 2. กฎหมาย ระเบียบของสังคม	
	การฆ่าตัวตาย	การหนีความจริง การหลุดพ้นจากปัญหา	...แกเพิ่งมาบอกฉันว่ามันน่าเบื่อ ฉันแทบจะฆ่าตัวตายตั้งกี่ครั้ง ไอ้हां แล้วแกเพิ่งมาบอกว่ามันน่าเบื่อ ะยา...!” (น.62) (ภาคย์ จินตณมัย. 2532 : 62-64)
แมวจร บทละคร ที่ไม่จบ และชาย แขนขาด	แมวจร	ความรู้สึกระ ไม่มีใครสนใจ	...แมวตัวนี้มีความโดดเด่นซ่อนอยู่ในวิญญาณ มันคงโดดเด่นพอๆ กับผม...(น.48)
	บทละคร ที่ไม่จบ	ไม่ประสบความสำเร็จ ในชีวิต หรือ ชีวิตที่ล้มเหลว	...ผมกลับมาห้อง ลงมือเขียนบทละครต่อ ผมไม่เคยเขียนมันจบ ผมอยากเห็นมันไปปรากฏบนเวที บทละครมันจะจบได้อย่างไรในเมื่อผมมีแขนขาเพียงข้างเดียว ผมมองแขนด้วนข้างซ้ายคราใดรู้สึกหมดพลังทุกที...(น.50) (เสี้ยวจันทร์ แรมไพร. 2533 : 48-50)
	ชายแขนขาด	ผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคม ไร้ความหมาย	

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เสียงกู่ ตะโกน อันเจียบ สนิท	ทะเลเลือด หรือ ทะเลสีแดง	อวัยวะเพศหญิง หรือ การมีประจำเดือน	...มันเป็นเสียงรุกร่ำให้ผมยิ่งอยาก กระโจนลงไปในทะเลเลือด ของคุณ...(น.132)
	วัยหนุ่ม หรือ ฉลามเปลี่ยว	อวัยวะเพศชาย	...ให้วัยหนุ่มของผมได้ท้องผจญภัย ไปในวังทะเลสีแดงของคุณเถิด. (น.133)
	ความเจียบ	การตัดสินใจ	...ผมอยากกู่ตะโกนตอบอย่างนี้ แต่ ผมนิ่งเจียบ เพื่องความเจียบ ความเจียบที่นิ่งฟังอย่างสงบ... (น.132)
	ผจญภัย	ความต้องการทางเพศ	...เมื่อมีชีวิตอยู่ ผมปรารถนาผจญ ภัย...(น.133)
	เสียงกู่ตะโกน	ความสำเร็จ จุดสุดยอด	...แล้วฉลามเปลี่ยวก็กู่ตะโกน... เสียงกู่ตะโกนเต็มลำคอ เป็นเสียงกู่ ตะโกนที่ไม่ทะลักลอดออกมาสู่ยาม ดึกอันไม่เคยหลับใหลของเมืองรูป ทรงประหลาด...(น.136) (ศักดิ์ชัย ลัคนาวีเชียร. 2533 : 132-136)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
รากเหง้า	รากเหง้า	การแสวงหาความจริง ในชีวิต การหลุดพ้นของ ตัวตน หรือต้นกำเนิดของ น้ำผู้หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ (ต้นไม้)	...ถ้าไฟรทิบแห่งอดีตกาลคือแหล่ง กำเนิดของผู้คนและสรรพชีวิตขณะ ที่ผมมุ่งค้นหารากเหง้าอันหนึ่งเพื่อ บันทึกประวัติศาสตร์กับแคบของ ตัวเอง คนอีกพวกหนึ่ง-อย่างน้อยก็ ชายเจ้าของอาณาจักรทำไม้ นั้น พวกคนงาน รวมทั้งโครตเหง้าของ ผมที่เคยอยู่ที่นี่ ต่างล้วนกำลังทำลาย ล้างรากเหง้าของตนเองอย่างบ้า คลั่ง... (สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ. 2534 : 160)
ปาก กระบอก	ปากกระบอก ตัวเลข 3 ตัว ตัวเลข 4 ตัว สัตว์เลื้อยคลาน	ทหาร เผด็จการ จำนวนศพ หรือ จำนวน การใช้งาน ปี พ.ศ. ผู้อยู่ใต้กฎหมาย หรือ ประชาชน	...345 ภาพที่ถ่ายได้มาเป็นรูปอะไร เขาก็จำไม่ได้แล้ว แต่ไม่ใช่รูป ปากกระบอกปืน (น.259) ...เริ่มจากตัวเลข 2475 นั้นเป็นเรื่อง ก่อนเขาเกิด 2476 สาม 2490 หนึ่ง ช่วงนี้เขาอายุ 2 ขวบ...(น.256) ...บนถนนมี รถติดเป็นทางยาว เหมือนเช่นเคย ไม่มีเหตุการณ์ใดๆ ยิ่งใหญ่และตื่นเต้นไปกว่าการคอย รถที่เป็นแพยาวให้เคลื่อนที่ไปข้าง หน้า มันค่อยๆ กีบคลานเหมือน สัตว์เลื้อยคลานพันธุ์สุดท้ายที่เหลือ อยู่บนโลก...(น.257) (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2535 : 256-257)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เด็กชาย สามตา ผู้บังเอิญ ตกลงมา บนโลก	เด็กชายสามตา	ความเชื่อ มนงาย วัตถุนิยม	...ท่านเจ้าอาวาสประกาศว่า ท่านได้ ใช้จิตของท่านสื่อสารกับท่าน มหาเทพที่อยู่ในร่างของเด็กชายสาม ตา...(น.60)
	เจ้าอาวาส	ความละโมภ กิเลส ตัณหา	...ท่านว่าเดี๋ยวนี้คนไม่ค่อยเข้าวัดมุง แต่จะกินเหล้า เล่นหวย เล่นพนัน อีกหน่อยคงตกนรกกันหมด ท่าน พูดอย่างท้อแท้ แล้วก็เปิดเครื่องดื่ม บำรุงกำลังที่ฉันซื้อถวายขึ้นดื่ม...(น. 56-57)
	ร้วไม้สุๆ	ผู้ไร้ความหมาย ไร้ความสนใจ	...ภาพของเด็กชายสามตานั่นยิ่ง ใหญ่และเป็นจริงเกินไป จนฉัน เหมือนกับร้วไม้สุๆ...(น.58)
	ท่อนทะเล	ความสิ้นหวัง ไร้ความสนใจ	...เมื่อฉันไปถึงศาลาใหญ่ ก็เหมือน ท่อนที่ลอยอยู่เหนือทะเลมนุษย์เสีย แล้ว...(น.59)
	มัคนายก	ความหลอกลวง หวังผลประโยชน์	...มัคนายกบอกว่าดอกไม้รูปเทียนมี พอสำหรับทุกคน อย่าแย่งกันให้ เกิดโศกนาฏ แต่ความจริงมิได้เป็น เช่นนั้น จึงเกิดโศกนาฏแย่งกันยก ใหญ่ ถึงกับต้องเรียกตำรวจมารักษา การณ์...(น.60) (มหรรณพ โฉมมเฉลา. 2535 : 56- 60)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
บิลลี่ โจ นกระจอก	นาฬิกา	เครื่องพันนาการชีวิต	...ผมถอดนาฬิกาสายขาคีเรือนั้น วางไว้บนพื้นนอนหลายคืนมาแล้ว รู้สึกหงุดหงิดที่มี “มัน” มากอยบง การชีวิต...(น.84)
	นกระจอก	ผู้ค่อยโอกาสในสังคม ผู้ถูกเอาเปรียบ	...เขากำนกระจอกตัวนั้นแน่น ค่อยๆ ออกแรงบีบราวกับจะให้มัน แหลกคามือเสียงนกร้องจิปาถะดังลั่น ห้อง ออกแรงถีบหนี เท้าปายอากาศ ดินกระเด็น แต่มือข้างนั้นกลับเพิ่ม แรงบีบมากขึ้น เสียงนกร้องด้วย ความเจ็บปวด คาเหลือกกลืนอ้า ปากพะงาบ...(น.90)
	จิตแพทย์	ผู้ฉวยโอกาสในสังคม นายทุน	...นายแพทย์ อุ คมแหะ ออก นกระจอกตัวนั้น ผมเห็นหัวใจ ของมันเต้นกระตุบขึ้นกระตุบลง... (น.91)
	คำสั่ง	กฎระเบียบ ที่ต้องปฏิบัติตาม	...คำสั่ง : ใส่คะแนนแต่ละข้อด้วย ตัวคุณเอง โดยตอบให้ตรงกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน...(น.87) (กานพพงษ์ คงจันทร์. 2535 : 84-91)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
โลภีย- นิพพาน	โสเภณี	บุคคลที่มีภาพลักษณ์ ที่สังคมรังเกียจ แต่มี จิตใจที่ดีงาม	...“จุดมุ่งหมายของฉันก็คือ เก็บเงิน ให้ได้มากที่สุด แล้วไปเปิดร้านขาย อาหารที่บ้านเกิด”...(น.29) ...ชีวิตของฉันผ่านความล้มเหลวคิด หวังมาเยอะมากแล้ว แต่ฉันก็ลุก ขึ้นมาใหม่ เพราะอุปสรรคสอนให้ ฉันรักชีวิต ไม่ใช่แค่ชีวิตของฉัน แต่ชีวิตของคนอื่นด้วย...(น.31)
	พระ	บุคคลที่มีภาพลักษณ์ น่าเชื่อถือ ศรัทธา แต่มีจิตใจต่ำ คิดหา ผลประโยชน์และ หลอกลวงสังคม	...การบวชพระเพื่อปฏิบัติธรรม อย่างเดียวนะมันทำไม่ได้เพราะ อย่างน้อยที่สุดเราก็ยังต้องพึ่งสังคม ให้ช่วยดูแลเรื่องอาหารการกินให้ จริงไหม...(น.29)
	แสงแดด	สติปัญญา	...ประตูห้องถูกเปิดออก แสงส่องให้ แสงแดดจากภายนอกสอดเข้ามา เบียดไล่ความมืดไปจากห้อง อาบ ห้องทั้งห้องจนเจิดจ้า อบอุ่น และ เปลี่ยนพลังชีวิต...
	มิดสลัว	กิเลส หรือ อวิชชา	...ประตูถูกดึงปิดลง ตัดขาดทุกสิ่ง ในห้องเล็กๆ ห้องนั้นจากโลกภายนอก เงียบ เย็น และมิดสลัว... (วินทร์ เลียววาริณ. 2535 : 29-31)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
เกมแผนที่	แผนที่	สิ่งที่นำไปสู่จุดหมาย ความสำเร็จ	...ริยะทำท่าประกอบตัวต่อใน แผนที่ แต่เมื่อคุณขยายเพลอเพราะหันไป คุยกับคุณดา ริยะก็แอบเอาตัวต่อชิ้น นั้นกลับเข้าไปใส่กระเป๋าสี้อตามเดิม... (ศรีดาวเรือง. 2530 : 192)
เลขคณิต ป. 2	เครื่องหมาย +	ความถูกต้องตามครรลอง ของสังคม	พ่อ 10 + แม่ 10 =====
	เครื่องหมาย -	ความล้มเหลวในชีวิต	...เมียหนึ่งลูกสองสำหรับเขาไม่น่ามี ปัญหา...(น.52-53) พ่อ 10 _ ลูก 200 =====
	เครื่องหมาย ×	การได้มาซึ่งต้อง แลกเปลี่ยน	...ทองเอกมักหลบมุมมองดูลูกสาว เฮฮากับเพื่อนวัยรุ่นหนุ่มสาว ตู๊ด ทอม ดี เกย์...(น.59) แม่ 10 × ลูก 20 =====

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
	เครื่องหมาย ÷	การหลอกลวงโกหก	...นางนุชลูกสาวทองเอกกลับไม่ทำตัวตามทฤษฎี เธออดแม่ออกมาทั้งรูปร่างหน้าตาและความใจถึง...(น. 56, 59) เทวดา 00000000 ÷ ทองเอก 10 ...ไม่มีใครรู้ว่าวิชิจะเคยทำปากหวานหรือทำตาเจ้าชู้กับนางเยาว์มาก่อน...(น.57) (ศรีดาวเรือง. 2532 : 52-59)
เขาของผม	สะพาน	สิ่งที่นำไปสู่จุดหมาย การเชื่อมโยง ความคิดเก่า กับความคิดใหม่	...เมื่อผมก้มศรีษะผายมือให้เขาเดินออกหน้า เข็ญชวนให้เขาข้ามสะพานของเขาเองขึ้นไปสู่อาณาจักรชั้นสูง เขากลับบอกว่า “ไปเถอะ บ้านคุณอยู่บนคอนโดฯ คุณก็ต้องขึ้นไป...บ้านผมอยู่ที่นี่...ทำฝันของคุณให้เป็นจริงนะ”... (ศรีดาวเรือง. 2534 : 111)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
ไอ้ดั่งต่อง	ไอ้ดั่งต่อง	กฎระเบียบของสังคม	...ดั่งต่อง ดั่งต่อง ซุ่มไม้เงียบสงบ ไม่มีแม้กระทั่งสัตว์ เดินให้เห็น กำลังถูกบุกรุกขึ้นมาทัน ที่เมื่อเสียงสัญญาณเตือนดังขึ้น...(น. 167)
	เครื่องแบบ ชุดขาว	ระเบียบ กฎเกณฑ์	...“แหม...รู้สึกโลกเรานั้นระดัดยัง ไงๆ พิกสนะ” แต่ยังไม่ทันได้พูด ตอบ ผู้คุมในเครื่องแบบชุดขาวก็มา พาตัวฉันออกไปเสียก่อน... (น.169)
	นิทาน	การหลีกเลี่ยงกฎเกณฑ์ ทางสังคมและขาดศรัทธา ต่อค่านิยม	...นิทานเรื่องนี้สอนให้เรารู้ว่า เสียง เพลงบางชนิดได้ก่อให้เกิดน้ำย่อย ของเราเป็นพิษ...(น.170) (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2534 : 167,170)
ง	ง	ผู้เบียดเบียน ผู้ทำร้าย	...หญิงสาวคลั่งไฉ้ น้ำตาคลอ เธอ นั่งรอดูขบาคใจ (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2534 : 178)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
บางชื่อ สัตว์ ประกาศิต	อุงกระดาศ สีน้ำตาล	เรื่องราวในอดีต	...ผมสะพายกระเป๋าดำเดินทางและถือ อุงกระดาศสีน้ำตาลใบหนึ่งออก จากบ้านอุงกระดาศสีน้ำตาลใบ เดียวกับที่ผมเคยพบในลิ้นชักเมื่อ 20 ปีก่อน...(น.179)
	สถานีรถไฟ (รถไฟ)	ชนชั้นกลาง	...สถานีรถไฟที่เห็นตั้งอยู่โดดเดี่ยว เป็นสถานีเก่าๆ ซึ่งมีร่องรอยว่าสี เดิมที่ทาไว้จะเป็นสีไข่ไก่กับน้ำ ตาล แต่ต่อมาถูกหุ้มคลุมด้วยสีแห่ง กาลเวลากระดำกระด่าง สกปรก... (น.180)
	หญิงเปลือยอก	ผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ	...พวกเขาต้องการให้เราเปลือยอย่าง ถ่อนจ้อน แต่ฉันเห็นว่าเปลือยแค่ ครึ่งท่อนก็พอ...(น.183)
	ห่อตัวรถไฟ (ตัวผง)	ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ	...ผมคิดว่าตัวผงของผมตอนนั้นคง เหลือไม่เต็มห่อแล้วด้วย...(น.183)
	อดีตผู้ร่วมทาง	ผู้ร่วมอุดมการณ์	...ผมเพิ่งรำลึกขึ้นมาได้ในนาทีทอง นั่นเอง อดีตผู้ร่วมทางที่ยังเหลืออยู่ ในวนทองบัดนี้อาจละลายกลายเป็น ผงสีดุ่นๆ ไปหมดแล้วก็ได้... (น.184) (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2534 : 179-184)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
คำทาย	คำทาย	ความเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอน	..คำทาย : อะไรเอ๋ย-อสุตตุถ์ นั วิทิตวาน อถ นั เอตมพรวีติ อาท เยเนว เต มททิกุกข์ นกขาคุมิจลิส ...(น.193)
	ดวงดาว	มิตรภาพ	...เขาจะชวนควาดีกลับของเขาทุก ดวงคุยกัน ก่อนคุยกันต้องรู้จักกัน... งั้นมันก็ต้องมีชื่อเรียก... (น.190)
	ต้นไม้ ดอกไม้ หนังสือ	ความรัก ความอบอุ่น ความอ่อนหวาน ความรู้	...อัจฉอายุ 6 ขวบ เขาอยู่ในบ้านที่มี พ่อกับแม่ 2 คน มีดวงดาว 12 ดวง มีต้นไม้ 120 ต้น มีดอกไม้ 350 ดอก มีหนังสือ 25,000 เล่ม...(น. 187)
	รถไฟลอยฟ้า	ชนชั้นสูง ความใฝ่สูง	...อัจฉแปลกใจ แต่พยายามต่อสู้กับ ตัวเอง...จนกระทั่งรู้ว่าหมคหวัง รถไฟลอยฟ้าเหินฟ้าไปเสียแล้ว แค เอื่อมเท่านั้น...(น.189)
	เกม	ความทะเยอทะยาน	...อัจฉยังฝังใจไม่ลืม เกม 'ปิดดาพา โชค' และเขาชอบ เกม 'ระนาดม้า เหล็ก' มากกว่า เกม 'รด่วน อวกาศ' (สุชาติ สวัสดิ์ศรี. 2534 : 187-193)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
โลกของ หมา	หมา	การจำลองชีวิตมนุษย์	...หมาทุกตัวต้องหาเงิน เพราะเงิน คือหลักประกันชีวิต...(น.5)
	ลูกหมาตัวเล็ก	คนรุ่นใหม่ ความคิดใหม่ๆ	...ลูกหมาตัวเล็กๆ ทั้งหมดได้ตกลง กันบินหนีออกไปจากโลกนี้ ไปอยู่ บนก้อนเมฆสีขาว ปลุกสร้างบ้าน เรือนหลังเล็กๆ ช่วยกันทำมาหากิน แล้วแบ่งปันกันอย่างยุติธรรม... (น.7)
	หมาแก่	คนรุ่นเก่า ความคิดเก่า	...หมาแก่ๆ ทั้งหลายจึงทำสงคราม แย่งชิงกันกินต่อไปอย่างสิ้นคิด... (น.7) (วสันต์ สติเชตต์. 2530 : 5-7)
เรื่องสั้น	ชายหนุ่ม	ตัวแทนของคนในสังคม	...ชายหนุ่ม - (ท่าทางกรุ้มกรุ้มดวง ตาพร่าพราย) ไม่ดีหรอก ฉันคิดว่า การกระทำแบบนี้มันไม่ดีหรอก นะ ที่ถูกแล้วผู้หญิงควรจะเป็นฝ่าย มาหาฉันมากกว่า
	เงา ความเจ็บ	จิตสำนึกตัวตน จิตใต้ สำนึก การขาดความสัมพันธ์อัน ดีต่อกัน	เงา 2 - ไอ้เงา 1 ไอ้เงา! มึงคิดหรือ ว่า ไอ้ห่านั่นมันคิดอย่างที่ผมพูด จริงๆ เงา 1 - (ท่าทางลังเล) ไม่หรอก เขา ไม่ใช่คนโกหกพกลม (ท่าทางไม่ มั่นใจ) ผมเชื่อมั่นในตัวเขาเสมอ เงา 2 - บ้า ๆๆ (ท่าทางหยาบคาย) มึงไม่รู้หรือว่า ไอ้หนุ่มนี่นะมันหลิ จะตายไป... (แก้ว ลายทอง. 2528 : 117-118)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
ลานทราย	กบ	ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ ไม่กว้างไกล ผู้แข็งแรง ผู้ดำรงอยู่ในสังคม	...กบตัวนั้นเผลอเหยียดแขนขา ตามอย่างท่าถาวรของซากกบ แล้ว มันก็ถูกกระแทกอย่างแรงจนล้มลง ในท่าแปลกตานั่น ร่างที่เต็มไปด้วย น้ำหนักชีวิตของมันทำให้พื้นทราย กลายเป็นแอ่ง-เป็นรูปรอยล้อเลียน ซากแห้งโหย แต่กบตัวนั้นไม่มีโอ กาสพินิจในเมื่อโงหัวขึ้นก็โดนเล่น งานซ้ำจนเมามัน มันเบิกตามองเห็น เงาตะมึนเหนือศีรษะ เป็นเงาอันคุ้น ตาในรูปร่างเป็นลำเป็นต้นมึนหมำซ้ำ ยังเคลื่อนไหวรวดเร็วกว่า จู่ๆ ก็ พาดลงมา หวดลงมา กระหน่ำซ้ำตี ลงมา ยากจะเท่าทัน ยากจะคาด หมายและยากจะเข้าใจ... (น.65)
	ลานทราย	สิ่งแวดล้อมในสังคม	
	เงา	เทคโนโลยี หรือ นายทุน (มนุษย์)	
	เสียงเหง่เหง่า น้ำอุ่นๆ	ระฆัง ธรรมะจากศาสนา	...แ่ววเสียงเหง่เหง่าจากทิศใดทิศ หนึ่งมีหยาดน้ำอุ่นๆ หลังรดลงบน ศีรษะ กลิ่นเฉพาะบอกให้รู้ว่าเป็น น้ำจากสิ่งที่ยากจะเท่าทันนั่นเอง กลิ่นสดิพจะดิ่งลึกลับเข้าปากตาม ปกติ... (วัฒน์ วรรณยางกูร. 2531 : 65-68)

เรื่อง	สัญลักษณ์	ความหมาย	ตัวอย่าง
บนยอดไม้	เด็ก ผู้ใหญ่	ผู้บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา การเรียนรู้ การแสวงหา ผู้มีประสบการณ์ในชีวิต	...การขึ้นเหยียบบนยอดไม้ขณะลมแรงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก น้ำอุ่นๆ ถูกลมตีกระจายหายไปในกลุ่มใบมะขาม เด็กคนนั้นสนุกเต็มที่... ชายคนนั้นร้องตะโกนว่าเด็กตกต้นไม้...(น.90)
	ต้นมะขาม	ความเปลี่ยนแปลง	...ฝักมะขามครบหมู่แกว่งไกวแรงขึ้น ฝักมะขามเกราะหลุดจากขั้วร่วงหายไป...(น.89) (วัฒน์ วรรลยางกูร. 2531 : 89-90)
บรรพสตรี	ดวงอาทิตย์	หัวหน้าครอบครัว ผู้มีอำนาจควบคุม	...สูงขึ้นไปตรงจุด “ดวงอาทิตย์” นั่นคือสัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ ใคร ๆ ล้วนมองจ้องว่าเป็นเป้าหมายที่ได้ไต่เต้าขึ้นไปอยู่ ณ จุดนั้น... (น.71)
	ดวงจันทร์ และ ดวงดาว	ช่วงวัยที่จะเปลี่ยนแปลง ถ้าอยู่ในราหูใน-วัยสนุก คะนอง ถ้าอยู่ในราหูนอก-วัยใกล้ สิ้นสุดของชีวิต	...เมื่อคนจากระดับ “ดวงอาทิตย์” ก้าวมาถึงจุด “ราหูนอก” เรียบร้อยแล้ว พวกเขาจะพบว่า หนุ่มสาวจากจุด “ดวงจันทร์ใน” ได้พุ่งทะยานขึ้นสู่ระดับ “ราหูใน” ในเวลาเดียวกัน เป็นการจับคู่ของหลานกับป้าตาชายชุดใหม่ ขณะเดียวกันนี้ เหลนของสกาาก็ถือกำเนิดออกจากครรภ์มารดา ณ จุด “ดวงดาวใน” ที่ทอแสงกะพริบพราวอยู่ลิบ ๆ ... (น.73)
	ราหูใน ราหูนอก	วัยแรกเริ่มถึงวัยกลางคน วัยกลางคนถึงวัยชรา	(ศรีดาวเรือง. 2532 : 71,73)

กลวิธีการนำเสนอแบบการใช้สัญลักษณ์ ที่นักเขียนใช้ในเรื่องสั้นช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 นั้น บางอย่างมีการใช้มาาก เช่น การฆ่าตัวตาย เมา สัตว์ต่างๆ ตัวเลข ฯลฯ สัญลักษณ์เหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกันแต่ไม่เหมือนกัน อยู่ที่เนื้อหาของเรื่องสั้นนั้นๆ ส่วนใหญ่ที่พบเป็นสัญลักษณ์ส่วนตัว เช่น หน้ากาก ไม้เลื้อย ปากกระบอก แผนที่ ลานทราย ฯลฯ จะเห็นได้ว่าสัญลักษณ์ของนักเขียนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ใช่สัญลักษณ์แบบแผนที่ใช้กันอยู่ในงานวรรณคดีไทย เนื่องจากนักเขียนได้รับอิทธิพลจากนักเขียนตะวันตก และการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ของนักเขียนยุคนี้

การใช้สัญลักษณ์ในเรื่องสั้นช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 นับว่าเป็นการนำเสนออย่างหนึ่งที่นักเขียนในช่วงนี้นิยมใช้กันมากมีถึง 26 เรื่องจาก 50 เรื่อง สัญลักษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ส่วนตัวที่นักเขียนช่วงนี้คิดค้นขึ้น และนำเสนอ “สาร” ใหม่ๆ ที่น่าค้นหา บางเรื่องนักเขียนนำการใช้สัญลักษณ์มาสื่อความหมายทั้งเรื่อง ฉะนั้น ถ้าผู้อ่านไม่สามารถตีความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้นได้ ผู้อ่านจะ “อ่านไม่รู้เรื่อง” การคิดค้นสัญลักษณ์แนวใหม่นี้แตกต่างจากสัญลักษณ์ตามแบบแผนของนักเขียนรุ่นเก่าที่ยึดถือกัน จึงนับว่าเป็น “แนวทดลอง” ประการหนึ่งที่ไม่ซ้ำรูปแบบของเรื่องสั้นอื่นๆ ในยุคเดียวกัน

3. การเขียนอัตโนมติ

การเขียนอัตโนมติเป็นหนึ่งในกลวิธีที่สำคัญในการสร้างสรรค์ของกวีเซอร์เรียลลิสต์ ผู้ที่ทำการทดลอง คือ เบรอตง และ ซูโปลท์ เบรอตงได้รับแรงบันดาลใจจากวิธีการของจิตแพทย์ชื่อ จานด์ ผู้ริเริ่มทดลองให้คนไข้โรคจิตเขียนอะไรออกมาโดยไม่ต้องเตรียมตัวล่วงหน้า เบรอตงนำวิธีการนี้มาประยุกต์ใช้กับการทดลองค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับจิตไร้สำนึก กวีทำหน้าที่เป็นเพียง “ผู้บันทึก” คอยจดบันทึก “คำสั่ง” ที่ออกมาจากจิตไร้สำนึก

การทดลองเขียนอัตโนมตินี้ สอดคล้องกับแนวคิดของกลุ่มที่เชื่อว่า ความบังเอิญและความฉับพลันที่เป็นเกณฑ์สำคัญในการสร้างสรรค์ทางวรรณศิลป์ เพราะจะทำให้ได้ภาพพจน์ใหม่ๆ ซึ่งต่างจากภาพพจน์ที่เป็นผลิตผลของความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ในทัศนะของเบรอตง และเพื่อนกวีเซอร์เรียลลิสต์ การเขียนอัตโนมติก่อให้เกิดความคิดทางสุนทรียศาสตร์ใหม่ และการใช้ภาษากวีนิพนธ์แบบใหม่ขึ้นมา (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 52)

นักเขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ที่ใช้วิธีนำเสนอแบบการเขียนอัตโนมตินี้ คือ วสันต์ สิริพิพัฒน์ แก้ว ลายทอง อรุณวาที และ ยุทธชัย ลิมรตนกุล ผู้วิจัยพบว่านักเขียนเหล่านี้ล้วนเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ที่เสนองานแนวทดลองออกมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการทำงานอย่างเป็นอิสระของจิตไร้สำนึกแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึง สภาพจิตของมนุษย์ ชีวิตที่ไร้สาระ และเต็มไปด้วย

ด้วยภาพพจน์ สั้นหวัง โดยไม่คำนึงถึงความต่อเนื่องอย่างมีเหตุผล แล้วแต่คำในประโยคของอีก
หนึ่งจะกระตุ้นให้ตนนึกอะไรขึ้นมา ทำให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างเสรี

เรื่องสั้นที่ใช้วิธีการเสนอเรื่องแบบการเขียนอัตโนมัติ มีจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่

เรื่อง	ประทานโทษฯ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	กินเปลี่ยว	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	เรือ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	เขาและเธอ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	ความเรียงเรื่องวิธีการ	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	ภาพ เสียง และคำถาม	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	อะไร	ของ	วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง	ตะกอกปีศาจ	ของ	อริญวาลี
เรื่อง	คำให้การของจิตไร้สำนึก	ของ	แก้ว ลายทอง
เรื่อง	อหังการกรรม	ของ	ยุทธิชัย ลิมรัตนกุล

เรื่องสั้นของ วสันต์ สิริพิเชตต์ ใช้วิธีการเขียนอัตโนมัติจำนวนมากที่สุดถึง 7 เรื่อง ด้วยวิธี
การเขียนดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง เรื่อง ประทานโทษฯ เรื่อง เรือ เรื่อง ความเรียง
เรื่องวิธีการ และเรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม เท่านั้น เพราะผู้เขียนใช้วิธีการเขียนคล้ายกัน
ทั้ง 7 เรื่อง

ในเรื่อง ประทานโทษฯ

...สำหรับการมีชีวิตอยู่ มีสตินี้รู้ว่ามิตัวเรา เดิน กิน นั่ง นอน รักและชิงชังเป็น
เพียงการมีชีวิตอยู่เท่านั้น หาใช่การมีอยู่ไม่ การมีอยู่จะอุบัติขึ้นในทันทีที่มนุษย์เลือกกระทำ
บางสิ่ง เพื่อเป็นการปฏิบัติการทางสังคม เพื่อเยียวยาแก้ไขความเลวร้ายที่มนุษย์สร้างขึ้นครอบ
งำเพื่อนมนุษย์ให้สลายกลายเป็นอื่น ความรับผิดชอบต่อสังคมมนุษย์เป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่เรา
จะพิสูจน์ความมีอยู่ของตนได้ การกบฏต้องปฏิบัติเป็นรูปธรรม ความคิดที่ปฏิเสธนั้นมันคง
เป็นเพียงความคิดราบที่มันยังไม่แปรเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติ ในทุกแวดลอมที่เราจะมีชีวิตอยู่
การดำรงชีวิตที่เป็นอยู่นั้นหาใช่การมีอยู่ไม่...

(“ประทานโทษฯ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 128)

ในเรื่อง เรือ

...ฉันจับนูหรี่สูบ คัมเบียร์หมดแก้ว เทรินให้อีก ฉันออกมานั่งท้ายเรือ ลอดสะพาน พระรามหก เบียร์หมดไปหลายขวด ถึงนนทบุรี เรือจอดที่ท่า มีคนขึ้นไปซื้อเหล้า เรือออก แล่นเร็วผ่านบ้านเรือนริมน้ำ หญิงชรา นั่งตรงระเบียงหันมามองเด็ก ๒-๓ คนบนท่าโบกมือ ฉันโบกมือตอบ เชื้อก้นนูหรี่ลงน้ำ คนล้างอวัยวะเพศในน้ำ เรือสวนไปท่าหน้าไม่มีคน เด็กใส่ เสื้อสีฟ้ามองดู ผู้หญิงนุ่งกระโจมอก เด็กหนุ่มแตะเม็ดกล้วยจี๊ เด็กวัยรุ่นนั่งชันเข่า ศาลพระภูมิ เรือสวนทางไป คนแก่พายเรือ เด็กหนุ่มอาบน้ำ เสาไม้รวกตั้งเรียงรายโยกเยก หญิงกลางคนนั่ง ดำหมาก สาว ๒ คนนุ่งกระโจมอกแช่ในน้ำ เด็กสองคนเล่นกีตาร์

(“เรือ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 57-58)

ในเรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ

...ปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ระบบอาณานิคมใหม่ (ชนบทพึ่งเมือง เมืองพึ่งเมืองใหญ่ เมืองใหญ่พึ่งมหาอำนาจ) กำจายโดยทั่ว วิธีการของคนในสังคมจึงสับสนไปด้วย อาทิ วิธีการหาเงินของสส. วิธีการของคนหนังสือพิมพ์ วิธีการของเซลแมน วิธีการของมาเฟีย วิธีการของพ่อค้า วิธีการของนายหน้าขายประกัน วิธีการของนักกฎหมาย วิธีการของนายกรัฐมนตรี วิธีการของโจร วิธีการของขอทาน วิธีการของพระ วิธีการของนักพนัน วิธีการของชาวนา วิธีการของตำรวจ วิธีการของนักเล่นกล วิธีการของหมอนวด วิธีการของดินแมว วิธีการของผู้พิพากษา...

(“ความเรียงเรื่องวิธีการ” ใน อะไร. 2534 : 77-78)

ในเรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม

...พนักงานหมวกแดงถูกฟันด้วยไม้เซ็ดพื้น เด็กวัยรุ่นสามคนมานั่งเฝ้าไปทางซ้าย ทุกคนมีแฮมเบอร์เกอร์ในกล่องโฟมสีเขียว หัวเราะ ทุกคนเจาะหูใส่ตุ้มหูเงินวงเล็กๆ น่ารัก ผู้หญิงสวมชุดคลุมท้องสีฟ้าจูกลูกสาวขบกว่าเดินเข้ามา ชายหนุ่มเสื้อยืดมีปกสีน้ำเงินคาดขา กับหญิงสาวกางเกงสีชมพูกดจิ้นไปชั้นสอง เวลาหกโมงยี่สิบ เพลงอู้อี้ตามเคย : บอย จัสวอนท์ทูเฮฟเฟิน เด็กสาวนุ่งสั้นสีดำนั่งไขว่ห้าง ข้างหน้าเธอมีเพื่อนสวมยีนส์ ๕๐๑ นั่งอยู่ในมือเล่นของนูหรี่และไฟแช็คแก๊สสีฟ้า ผมมองดูต้นขาหล่อๆ เพื่อนเธอคนนุ่งยีนส์จุดไฟแช็ค

เล่นเสียงปี่ๆ เห็นเปลวไฟสว่างวาว ผู้ชายสองคนเดินมานั่งด้านหน้าเยื้องไปทางขวาเพลง :
ปี่คอสไอลิฟู...

(“ภาพ เสียง และคำถาม ใน อะไร. 2534 : 103-104)

ในเรื่อง ตะคอกปีศาจ ผู้เขียนได้ใช้วิธีการเขียนเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...และในขณะเดียวกัน ก็เป็นอสรพิษหลังหักที่สาละวนอย่างบ้าคลั่งกักตนเอง ก็
เป็นฆาตกรที่ถือกำเนิดจากความชั่วช้าสามัญแห่งดวงจิตนับแสนนับล้านดวง ก็เป็นปีศาจร้าย
ที่เข่นช้อนกระหน่ำตอกลิ่มลงมาบนทรวงอกตนเอง ก็เป็นนักล่าสังหารที่ชุ่มช้อนอยู่ในความ
มืดเพื่อสังหารตนเอง...

(“ตะคอกปีศาจ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 209)

เรื่องสั้นของ แก้ว ลายทอง แสดงการเขียนอย่างเป็นอิสระของจิตไร้สำนึกอย่างชัดเจน
โดยไม่มีการแบ่งวรรคตอน ไม่มีบทสนทนา หรือบทบรรยายความรู้สึกใดๆ นอกจากการเขียน
ความเรียงไปเรื่อยๆ อย่างอัตโนมัติ เช่นในเรื่อง คำให้การของจิตไร้สำนึก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...อีกแล้วหายไปอีกแล้วอะไรก็ไม่รู้มันหายไปอีกแล้วมีบางอย่างหายไปหายไปอย่า
บ้านำดอกไม้หรือหายไปมีบางอย่างหายไปหายไปเสมอใครมาใครไปใครเอาไปใครเอามาดอกไม้
ไม้หรือไม้มีหรือมีก็แต่น้ำหอมจากหนูนำหมวกอีกใบครอบผ้าเช็ดหน้าผืนบางที่ห่มคลุมศพ
หนูนำตรงมุมห้องนั่นเท่านั้นเมื่อก่อนนี้หมวกใบนั้นเป็นผู้ชายคนหนึ่งนะส่วนผ้าเช็ดหน้าผืน
บางๆนั้นก็เป็นผู้หญิงคนหนึ่งส่วนเจ้าซากหนูนำเพราะถูกแมวตะปบด้วยคิดว่าตัวเองเป็น
ค้างคาว...

(“คำให้การของจิตไร้สำนึก” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 137)

ในเรื่อง อัทธนากรรม นั้น ผู้เขียนใช้วิธีการเขียนแบบนี้เป็นการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับตัวเอง และพยายามที่จะต่อสู้ให้จิตใจเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ของเหตุผล อันเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางภาษาที่บริสุทธิ์ของการเขียนอัตโนมติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ฉันไม่ใช่คนฉลาดเท่านักมายากล ใครที่ชอบปอกลอกตัวเองจนเป็นนิสัยก็จะทำได้เท่ากัน เพราะสูตรสำเร็จนั้นมีอยู่ข้อเดียว พองหัวใจให้คับอก คับครองทั้งหมู่ชน ทั้งสังคมและแผ่นดิน ทั้งโลกและจักรวาล ไม่นานนางสังหรณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะประจักษ์แก่ตา บรรลุสัมฤทธิ์สุดยอดเมื่อใด ภูมิสัมพันธธรรมชีวิตจะแจ้งอยู่ในจิตได้สำนึก

ต้องอาศัยการฝึกฝนที่อดทนอยู่บ้าง เมื่อเวลาจะใช้งาน...ว่ากันตามทฤษฎี...ให้นำความภาคภูมิใจอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้งหมดเป็นฐานราก อาบด้วยจิตอันบริสุทธิ์ ยุติธรรม สำแดงออกตามความประสงค์ส่วนลึก จึงจะได้มาตรฐานเสมอกันกับข้อเท็จจริง ฉันไม่มีคำอธิบายที่ดีไปกว่านี้ ในนิยามที่ฉันเรียกเองว่า แรงคลใจ...

(“อัทธนากรรม” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 120)

กลวิธีการเสนอเรื่องแบบวิธีการเขียนอัตโนมตินี้เป็นการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับภาษาที่แท้จริงเพราะการใช้ภาษาตามกระแสของความคิดไร้สำนึกซึ่งพุ่งออกมาแรงมากนั้น เท่ากับเป็นการทำลายทำนบสำคัญที่สังคมได้สร้างกักขังภาษาไว้เป็นเวลานานอันได้แก่หน้าที่เพื่อการสื่อสาร นับต่อไปนี้ไปก็จะสามารถใช้ภาษาได้อย่างอิสระ โดยปล่อยให้ภาษาแสดงพลังและความหมายในตัวที่แท้จริงออกมา (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 53)

ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีการเสนอเรื่องที่น่าสนใจ มีความแปลกใหม่และสร้างสรรค์ทางภาษาเป็นอิสระจากแบบแผนทางภาษา มุ่งเน้นการแสดงออกจากจิตใต้สำนึกโดยให้ผู้อ่านเห็นภาพนั้นทันที เรื่องสั้นไทยที่พบว่าใช้วิธีนี้มีจำนวน 10 เรื่อง จึงนับว่าเป็น “แนวทดลอง” ของเรื่องสั้นไทยทุกเรื่องในช่วงนี้

4. การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด

การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด คือ การใช้วิธีการต่างๆ ที่นักเขียนคิดค้นขึ้นเพื่อจะนำมาเสนอในรูปแบบเฉพาะของตน จนกลายเป็นวิธีการในการนำเสนอเรื่องอย่างหนึ่ง

การศึกษาการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดนี้ ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 มีกลวิธีการนำเสนอเรื่องเฉพาะของตนที่แปลกและแตกต่างกันออกไปอย่างมากมาย โดยไม่จำรูปแบบของเรื่องสั้นเดิมๆ มีการสร้างสรรค์ภาษา การจัดตัวอักษรและการใช้เทคนิคอื่นๆ เข้ามา

ช่วย เพื่อเพิ่มสีสันของเรื่องสั้นให้หลากหลายออกไป ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มกรรมวิธีเบ็ดเตล็ดเหล่านี้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 4.1 วิธีการเสนอในบทภาพยนตร์ บทละคร
- 4.2 วิธีการเขียนบันทึก และการเล่าความฝัน
- 4.3 วิธีเสนอข่าวแบบหนังสือพิมพ์ บทสัมภาษณ์
- 4.4 วิธีการเสนอภาพประกอบเรื่อง
- 4.5 วิธีการเล่นภาษา ตัวเลข และการเล่นทายปัญหา

4.1 วิธีการเสนอในบทภาพยนตร์ บทละคร

ผู้เขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ใช้วิธีการเขียนแบบการเสนอภาพยนตร์ หรือบทภาพยนตร์ (สตอรี่บอร์ด) มี 3 เรื่อง คือ

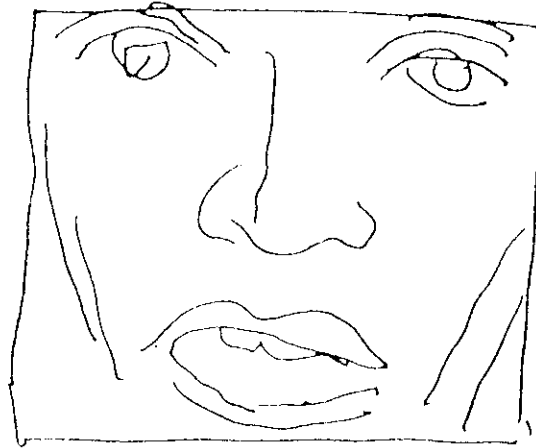
เรื่อง	กินเปลี่ยน	ของ	วสันต์ สิทธิเขตต์
เรื่อง	ประทานโทษฯ	ของ	วสันต์ สิทธิเขตต์
เรื่อง	เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย	ของ	ทินกร หุตางกูร

และวิธีการเขียนเรื่องสั้นแบบบทละคร มี 5 เรื่อง คือ

เรื่อง	เรื่องสั้น	ของ	แก้ว ลายทอง
เรื่อง	ละคอน	ของ	แก้ว ลายทอง
เรื่อง	แมวจร บทละครที่ไม่จบ และ ชายแขนขาด	ของ	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง	ตัวละครกับโรงละคร	ของ	คำปิ่น สีเหนือ
เรื่อง	เขาและเธอ	ของ	วสันต์ สิทธิเขตต์

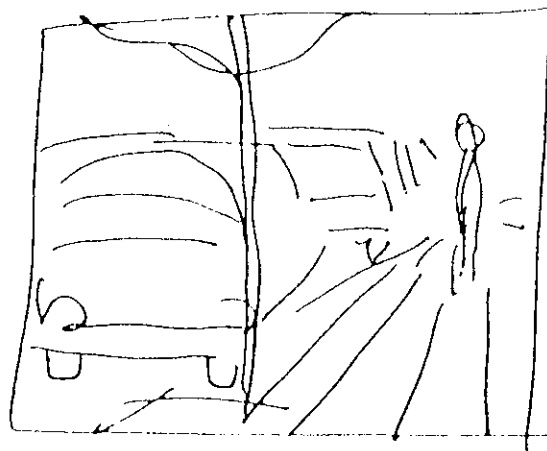
ในเรื่อง ประทานโทษฯ ใช้วิธีการนำเสนอแบบบทภาพยนตร์ (สตอรี่บอร์ด) โดยมีเรื่องราวประกอบภาพสลับไปมาจนจบ มีทั้งหมด 73 ตอน เป็นการเล่าเรื่องราวของตนเอง และผู้คนที่ผ่านเข้ามาในชีวิตประจำวัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1

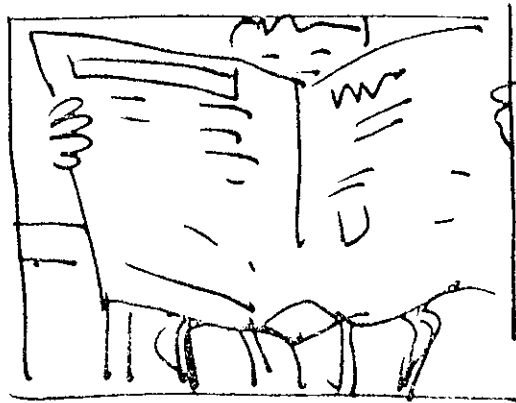

เวลากลางวัน ภาพใกล้ เสียงพูด : ผมเลือกที่จะเป็นนักแสดง ผมไม่ตัดสินใจอะไร อาชีพนักข่าวรองรับการเป็นนักแสดงของผมได้ ผมจึงยึดอาชีพนักข่าว ซึ่งเป็นงานที่ทำให้ผมมีเงินใช้ และมีความสุข

2

เดินอยู่บนฟุตบาทย่านสยามสแควร์ สะพานกระเป๋าวัดเวียนสวนกับผู้คน เวลาเย็น แสงไฟสว่างทั่ว

เวลาเข้านั่งลงบนโอชักโครก หนังสือพิมพ์หาลบับ เขาพลิกเปิดหน้าหนังสืออ่าน
(“ประทานโทษฯ” ใน เมืองสะเมอ. 2531 : 99-101)

ในเรื่อง คีนเปลี่ยว ใช้วิธีการนำเสนอแบบภาพยนตร์ และ เธอเด่นร่าอย่างเดี่ยวดาย ใช้วิธีการนำเสนอแบบการควิโด ผู้เขียนใช้วิธีบรรยายแบบเล่าย้อนกลับไปที่กลับมาเหมือนผู้อ่านกำลังชมภาพยนตร์ เป็นการเรียงลำดับเหตุการณ์โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่หนึ่งกับสถานที่อื่นที่เกิดในเวลาตรงกันหรือต่างกันสลับไปมา การนำเสนอเช่นนี้ แม้จะเล่าเหตุที่เกิดต่างสถานที่สลับกันไปมา แต่เรื่องราวมักจะต่อเนื่อง หรือเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่างสถานที่กันแต่จะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกันอย่างไร อันเป็นวิธีดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง คีนเปลี่ยว

...แต่ก็ซัพพามาที่นี่ ผมนั่งกินเบียร์อีกขวด สูดบุหรืและมองหาผู้หญิง บนลานเดิน
ร่ำ จังหวะเพลงเร้าร้อนอีกทีก็ชายหญิงหลายคู่ เดินร่ำบนลานร่ำ ผมใช้มือขวาลูบหน้าอกเธอ
เบา ๆ เธอสะอื้นนิดหน่อย เธอยังไม่รู้สีกตัว ผมดื่มเบียร์ในแก้ว ลมตึกลับ ผมแทบอาเจียนลง

บนโต๊ะ ยีดอกและหายใจเข้ายาว ค่อยยังชั่ว ยังไม่มีผู้หญิงที่ผสมสนใจ เสียงเพลงดังและคว้น
บุหรือบอวล รู้สึกมึนงงและเสปตา...

(“คืนเปลี่ยน” ใน เขาและเธอ. 2530 : 35-36)

เรื่อง เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย

...ขณะหิบบุหรือจุดสุบ-เขามือสั่น บางทีเธออาจจริงจังกับการเมืองเกินไป

กลิ้งอ้อยอิงกับหน้าเธอเหมือนอวรณ์ ทันใดนั้นเขาสะดุ้งเฮือก เสียงปิ่นแตกก้อง
กลบความโหยเศร้าของอัลโต้แซ็กฯ กลิ้งถอยออกมาอย่างตื่นตระหนก ผู้ชายคนหนึ่งถูกยิง
กระสุนเจาะทะลุหลัง ทะลุหน้าผากด้านหน้า เลือดปนมันสมองพุ่งขึ้นพุ่งกระฉูดราว
กับท่อสายยางแตก ร่วงกำยำฟาดโคลนลงใกล้หญิงสาว แขนแกว่งสะเปะสะปะ พาดอกอวบของ
เธอ กลิ้งแพนไป ทหารยืนเงื้อมตะมึน ในมือกระชับปืนกล คว้นขาวลอยกรุ่นตรงปาก
กระบอก เด็กชายนิ่งเงียบ หลังพิงกำแพงปูนมีรอยร้าว ดวงตามองเหม่อ แต่ไม่รู้ไม่เห็นสิ่งใด
อีก มุมกลิ้งระยะกลางเปิดเผยสถานที่เกิดเหตุ เป็นห้องโถงหน้าของโรงแรม หญิงสาวนอน
เลือดปนเลือดกับชายร่างกำยำ ทหารเดินขวักไขว่ถือปืน ทุกกระบอกผ่านการยิง คนมากมาย
นอนเกลื่อน เลือดแดงเข้มไหลนองเต็มพื้นพรมสีแดงอ่อนจาง อัลโต้แซ็กฯเป่าย่ำตัวโน้ตชวน
หดหู่

เขาปวดปัสสาวะ แต่ยังไม่ยอมอยู่นั้น ดวงตาล้างแฉ่นทรงกลมกรอบบางแดงก่ำ
จ้องนิ่งกับภาพบนจอ...

(“เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย” ใน รัฐบาลจ๋า. 2535 : 83-84)

เรื่องสั้นที่ใช้วิธีการแบบบทละครทั้ง 5 เรื่อง ใช้วิธีการเล่าเรื่องเหมือนการเขียน
บทละคร มี ตัวละคร เวลา ฉาก และบทสนทนา ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างเพียง 2 เรื่อง คือ
เขาและเธอ กับ แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด

ในเรื่อง เขาและเธอ ใช้บทสนทนาสั้นๆ บางครั้งไม่ปะติดปะต่อ บางครั้งคล้าย
ไม่มีความสำคัญแต่ได้รับการเรียบเรียงขึ้น และประกอบเข้ากันได้ที่น่าสนใจไม่น้อย เช่น
ตอนหนึ่งของเรื่อง (ดอกไม้ดำ. 2530 : 39)

เขา : ความทรงจำมันเจ็บปวด
 เธอ : มีแต่ความคิดที่วิ่งวนอยู่ในหัว
 เขา : ความทุกข์เป็นความลง
 เธอ : กลางวันและกลางคืน

ในเรื่อง แมวจรๆ ผู้เขียนใช้วิธีการนำเสนอบทละครระหว่างการดำเนินเรื่องถึง 3 บท แต่ละบทผู้เขียนไม่เคยเขียนจบ และใช้การบรรยายแสดงความรู้สึกนึกคิดทุกบทโดยไม่มีบทสนทนาเลย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมลงมือเขียนบทละครที่เขียนค้างไว้ ตั้งใจไว้ว่าบทละครชิ้นนี้จะมีโอกาสได้แสดงตามมหาวิทยาลัย หรือไม่ก็ที่ห้องสนามหลวง

ฉาก : ห้อง

สถานที่ : ห้อง

อุปกรณ์ : ไม่มี

ตัวละคร : ผู้ชาย

คำบรรยาย : เขานั่งจมอยู่กับตัวเอง สาราภาพกับตัวเองที่ไม่สามารถทดลองอยู่ในห้องเพียงลำพัง เขาเผชิญกับความล้มเหลว เขาอดทนแล้วแต่ไม่สามารถยับยั้งจิตใจของตนเองได้ เขาออกไปเดินเล่นที่สวนสัตว์ระหว่างทางที่เขาเดินไป เขาได้ยินเสียงระเบิดดังกึกก้อง เขายิ้ม เป็นรอยยิ้มที่เต็มไปด้วยความสุข นักรบนิรนามเริ่มปฏิบัติการแล้ว หน่วยใต้ดินเริ่มลงมือแล้ว เสรีภาพจะต้องเป็นจริง เขาหัวเราะ และรีบเดินไปให้ถึงสวนสัตว์...

(“แมวจรๆ” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 52-53)

4.2 วิธีการเขียนบันทึกและการเล่าความฝัน

ผู้เขียนเรื่องสั้นในเรื่องนี้ ใช้วิธีการเขียนบันทึก ไว้เพียงเรื่องเดียวคือ เรื่อง วันหนึ่งของชีวิต ของ เสี่ยวจันท์ แรมไพร์ แสดงให้เห็นว่าการเขียนบันทึกหรือจดหมาย ไม่เป็นที่นิยมในช่วงนี้ แต่จะใช้วิธีการเขียนบันทึกนั้น มาบันทึกความฝัน เพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่ การเขียนเล่าความฝัน เป็นที่นิยมของกวีเซอร์เรียลิสต์มาก เบรอตงเชื่อว่า การเขียนเล่าความฝันโดยตรงล้วนๆ เป็นผลงานวรรณศิลป์ในตัวเอง (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 54) ทำให้รู้จักรูปแบบของจิตไร้สำนึก ซึ่งจะช่วยให้รู้จัก “ตัวตน” ที่แท้อีกทางหนึ่ง และจะนำไปสู่ความเป็นจริงสูงสุด คือ การรวมความฝันกับความจริง มีเรื่องสั้นช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ที่ใช้วิธีการเล่าความฝันแบบนี้ 3 เรื่อง คือ เรื่อง

พิษไข้ ของ สักคีสิทธิ์ คำหลวง เรื่อง อัทธนาการ ของ ยุทธิชัย ลีมรัตนกุล และ เรื่อง ภาพฝัน ของ พงนา จันทรสันติ จะยกตัวอย่าง ดังนี้

ในเรื่อง พิษไข้

...เสียงนั้นแผ่วเบา ความเจ็บแผ่เข้าปกคลุม ล้อมรอบความรู้สึกอันเปราะบาง เพื่อ
เปิดทางให้ฉันได้ค้นหาความหมายจากสำนักสุดท้ายที่เหลืออยู่

ฉันเกิดมาพร้อมกับใจที่ว่างเปล่า

ลอยไปลอยมาดุจปุยนุ่น

เป็นอิสระและไม่คิดถึงสิ่งใด

นอกจากดวงวิญญาณอันสมบูรณ์

พ้นจากพันธนาการแห่งสังขารร่างกาย

แล้วฉันกลับรู้สึกตัวตื่นขึ้น

ผู้คนจับฉันอัดยัดเข้าไปในฟูก

สร้างหน้าต่างและรูปทรง

ให้ฉันรองรับอย่างจำยอม

“จะตัดความฝันเพื่อสร้างความจริง หรือจะหนีความจริงเพื่อมีชีวิตอยู่กับความฝัน
ลมๆ แล้งๆ...”

(“พิษไข้” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 83-84)

ในเรื่อง อัทธนาการ

...ฉันหลับตาเพื่อที่จะฝัน...

ผู้คนโยกย้ายไปกันหมดแล้ว ฉันเดินเลาะเรือยริมฝั่งไปตามทางที่ซึ่งฉันเคยวิ่งเล่น
จริงหรือไม่ ครั้งหนึ่งเราเคยเป็นเด็ก กระทั่งมร้างโยกเยกพะยาบลม ฉันรักลมหายใจที่นี้ เปิดเผย
และอบอุ่น แผ่นดินนี้คือเพื่อนสนิทของฉัน ฉันจะไม่รื้อฟื้นมันขึ้นมาสร้างใหม่ให้สมบูรณ์
แบบ คงปล่อยไปตามยถากรรมอันควรของมัน ฉันได้ยินเสียงกาเหว่าจากในสวนลึกเข้าไป
บอกรหัสลับอันศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ฉันตื่นตัว ฉันทรุดตัวลงนั่งโคนไม้ใหญ่ คือดะวันดกน้ำ...

(“อัทธนาการ” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 124-125)

ในเรื่อง ภาพฝัน

...คุณรู้สึกสิริระของคุณกลับเบาลอยดังไร้น้ำหนัก มันกลับกลายเป็นวิหคฟ้า โผทะยานขึ้นสู่ห้วงหาอ สู่เวียงสิครามอันไร้ทิศทางนั้น คุณรู้สึกว่าคุณสามารถแลเห็นด้วยสายตาของมัน มันบินติดตามฝูงผีเสื้อเหล่านั้นไป แลเห็นผีเสื้อแต่ละตัวแตกสลายออกเป็นละอองแค้นนับอนันต์ แต่ละละอองล้วนเพริศพรายหลากสีล้วน มันฟุ้งกระจายแล้วกลับรวมตัวกันเข้าเป็นดาวสว่าง เป็นดวงดาวน้อย ๆ กระจิบระยิบอยู่ในเวียงสิคราม...

(“ภาพฝัน” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 58)

4.3 วิธีเสนอข่าวแบบหนังสือพิมพ์ บทสัมภาษณ์

ผู้เขียนเรื่องสั้นใช้วิธีนำรูปแบบต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นข่าว บทวิเคราะห์ หัวหนังสือพิมพ์ บทสัมภาษณ์ของนักข่าว หรือ ข่าวสั้น นำมาใช้ในรูปแบบเรื่องสั้น การผสมผสานรูปแบบของงานเขียน ซึ่งโดยทั่วไปไม่ถือว่าเป็นวรรณกรรมมาใช้ในเรื่องสั้น ทำให้งานเขียนดูแปลกตาและสะดุดความสนใจของผู้อ่านได้ ผู้วิจัยถือว่าเป็นความใหม่ของกลวิธี จัดว่าเป็นวิธีการเสนอการเขียน “แนวทดลอง” อีกวิธีหนึ่ง นั่นคือเรื่อง หมึกหยดสุดท้าย ของ วินทร์ เลียววาริณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...บทสัมภาษณ์เวทย์ วาทินเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์

(บทสัมภาษณ์ที่บ้านเวทย์ วาทินนี้ถ่ายทอดจากบันทึกคำต่อคำ เป็นคำให้สัมภาษณ์ที่พูดแบบหมดเปลือกถึงวงการนักเขียน วงการเพลง จนถึงวงการโฆษณา)

คุณเวทย์รู้จักคุณคมน์มาก่อนรึเปล่าคะ?

“ผมก็เหมือนกับพวกคุณนั่นแหละ ไม่เคยได้ยินชื่อเขามาก่อน แต่รับรองว่าต่อไปนี่ทุกคนคงจำชื่อนี้ได้ทั้งหมด”...

...จากข่าวหนังสือพิมพ์

27 กุมภาพันธ์

คมน์ กังวานเจ้าของรางวัลเอเชียนไรต์ คนล่าสุดถูกพิพากษาจำคุก 6 เดือน ข้อหาแอบอ้างชื่อของเวทย์ วาทินไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต...

(“หมึกหยดสุดท้าย” ใน ผ่นหยดเดียว. 2535 : 27-29)

ในเรื่อง *เขาของผม* ของ ศรีดาวเรือง ซึ่งเป็นนักเขียนคนหนึ่งที่น่าวิธีการเสนอเรื่อง แบบบทสัมภาษณ์มาใช้ในการเขียนเรื่องสั้น ในเรื่องนี้ มีรูปแบบการจัดตัวอักษรที่จัดว่าเป็น “แนวทดลอง” อย่างหนึ่งของเรื่องสั้นไทย ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว จุดเด่นของการใช้วิธีเสนอบทสัมภาษณ์ ของเรื่องสั้นนี้ จะใช้ตัวละครเพียง 1 ตัว ร่วมสนทนากันสัมภาษณ์ ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบไม่มีบทของผู้สัมภาษณ์ แต่จะใช้เครื่องหมายอัญประกาศ “.....” แทน ฉะนั้นผู้อ่านจึงมีหน้าที่ ดีความ หรือ คิดด้วยตัวเอง ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“.....”

“เต็มใจ...แหม คุณนี่ทำทางเอาจริงเอาจังมากนะ มาขอสัมภาษณ์คนหนึ่งแต่เจออีกคนที่ไล่เลย ดี ๆ ... ไม่เสียเวลา เอ...แต่การพูดถึงเขาในแง่ของผมนี่ ผมหาอาจจะพูดมากไปน้อยไป คุณต้องไปจดจดเทียบเรียงเอาใหม่ก็แล้วกันนะ”

“.....”

“ยังไร ๆ คุณก็ยืนยันจะรอพบเขาให้ได้อยู่แล้วนี่ ๊ั้นก็เอาเลย ตกลงเริ่มที่เรื่องของผมาก่อนแล้วจะเล่าไปจนถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับเขา”

“.....”

“ดีเหมือนกันนะ ผมจะได้ไม่เหงา”

ผมาายุสี่สิบกว่าแล้ว มีการทำงานทำพอหาเลี้ยงครอบครัวได้พอดี ๆ ถึงจะมีอุปสรรคทั้งด้านส่วนตัว ส่วนใจ และส่วนอาชีพบ้างก็...

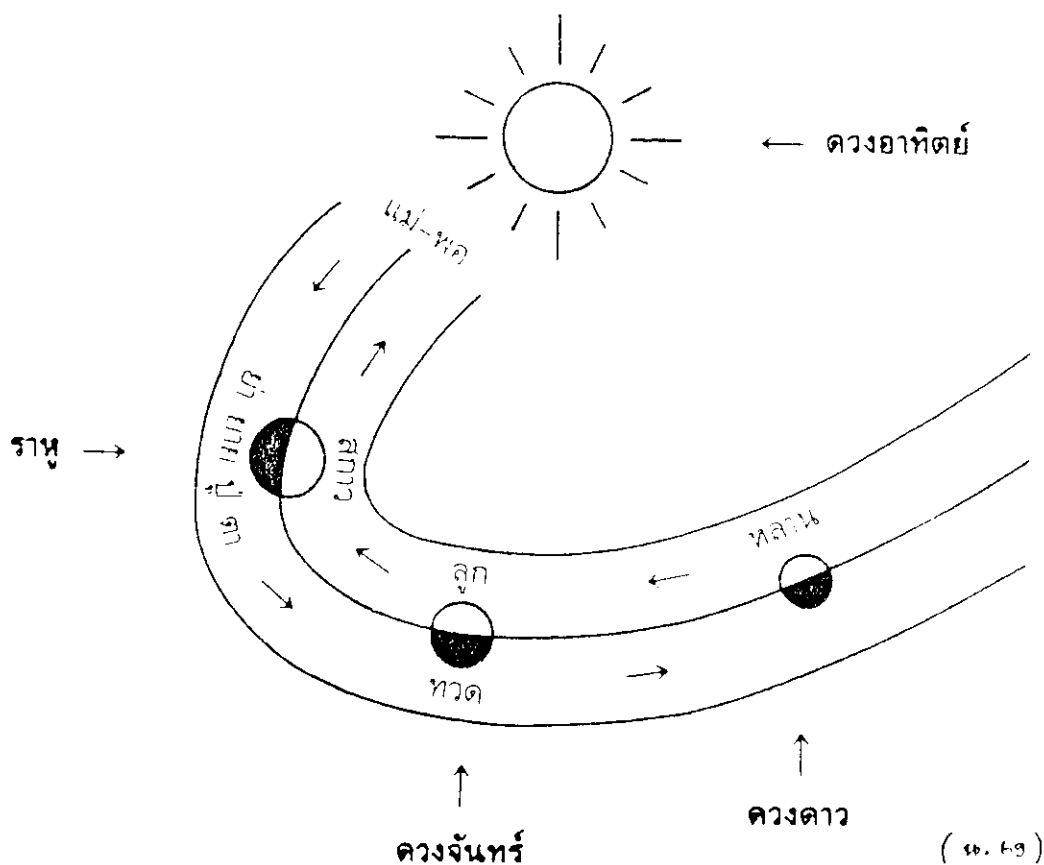
(“เขาของผม” ใน แม่สาธ. 2536 : 95)

4.4 วิธีการเสนอภาพมาประกอบเรื่องสั้น

ผู้เขียนที่ใช้วิธีการนำเสนอเช่นนี้ มีเพียงคนเดียว คือ ศรีดาวเรือง ที่ปรากฏในช่วงนี้มีเรื่อง บรรพสตรี เกมแผนที่ และ โลกของโนม

การนำกลวิธีการเสนอภาพมาประกอบเรื่องสั้น นับว่าเป็นแนวความคิดใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง เพราะภาพประกอบทั้ง 3 เรื่อง ที่ศรีดาวเรือง นำมาเสนอนี้ได้ใช้ประกอบกับคำบรรยายด้วยเรื่องราวที่ต่อเนื่องกันและสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาพนั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง บรรพสตรี ภาพนี้แสดงประกอบบทบรรยายของบรรพบุรุษและบรรพสตรี เพื่อให้เห็นความแตกต่างของแต่ละตำแหน่ง ดังตัวอย่างภาพประกอบและบทบรรยายเนื้อเรื่องต่อไปนี้

...ด้วยวัยอันงดงามอยู่ในแสงสว่างด้านที่เรียกว่า “ราหูใน” หากจะนับถดถอยไประดับ “ดวงจันทร์” กับ “ดวงดาว” ที่เป็นคนรุ่นลูกหลาน-วัยหนุ่มสาวและวัยเยาว์ที่เธอเฝ้าคอยส่งใจไปช่วยเสมอมา วัยลุ่มหลงระเรีงเช่นนั้น-ทั้งสนุกและอันตราย เธอเองผ่านพบและฝ่าข้ามพินมาได้แล้วอย่างสะบักสะบอม...

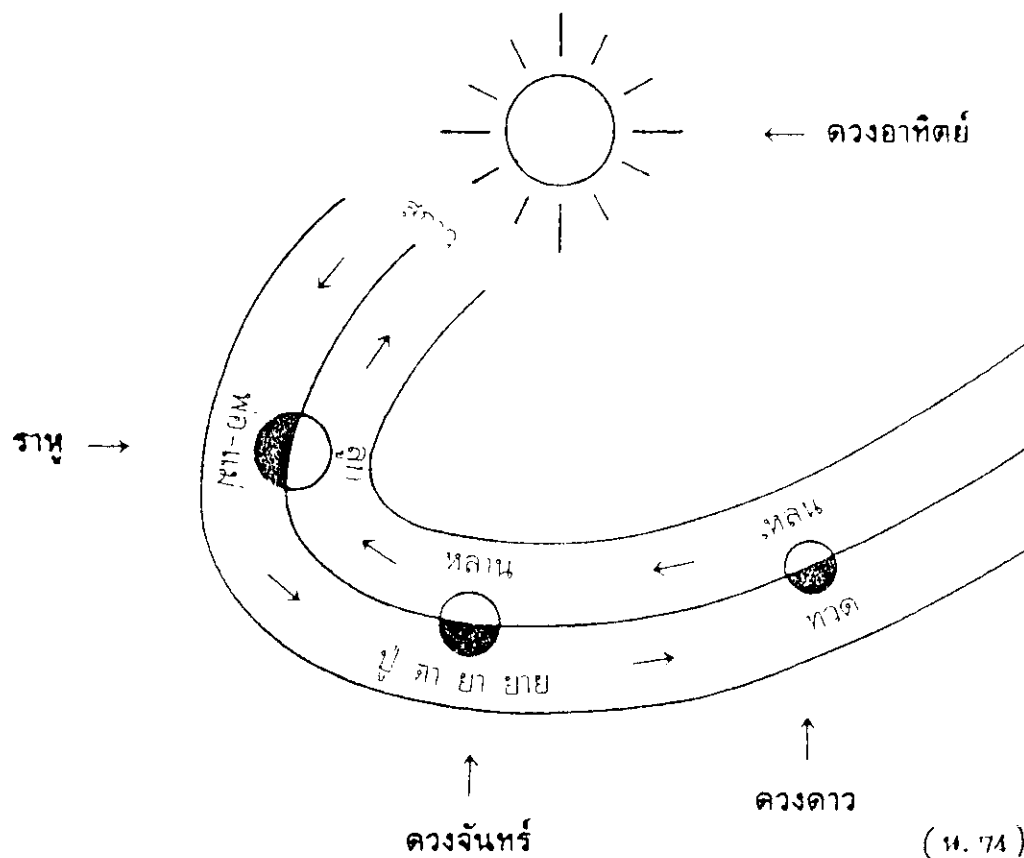
(“บรรพสตรี” ใน แม่สาธุ. 2532 : 69-71)

...นั่นพ่อกับแม่จะปลื้มตัวไผ่ลงไป...หาเฉพาะแต่ความเพลิดเพลิน...ปองแต่ความสุข
สันโดยไสตนเท่านั้น-กระนั้นหรือ

กระนั้นสิ สกาวจึงได้ปีตินัก

บัดนี้ สกาวได้ก้าวขึ้นยืนหยัดสุดยอดอย่างเต็มภาคภูมิ แทนแม่ที่ก้าวลงลับเหลี่ยม
โลก...แม่ที่เหลือวัยลคน้อยถอยถดลง...ทุกเวลานาที

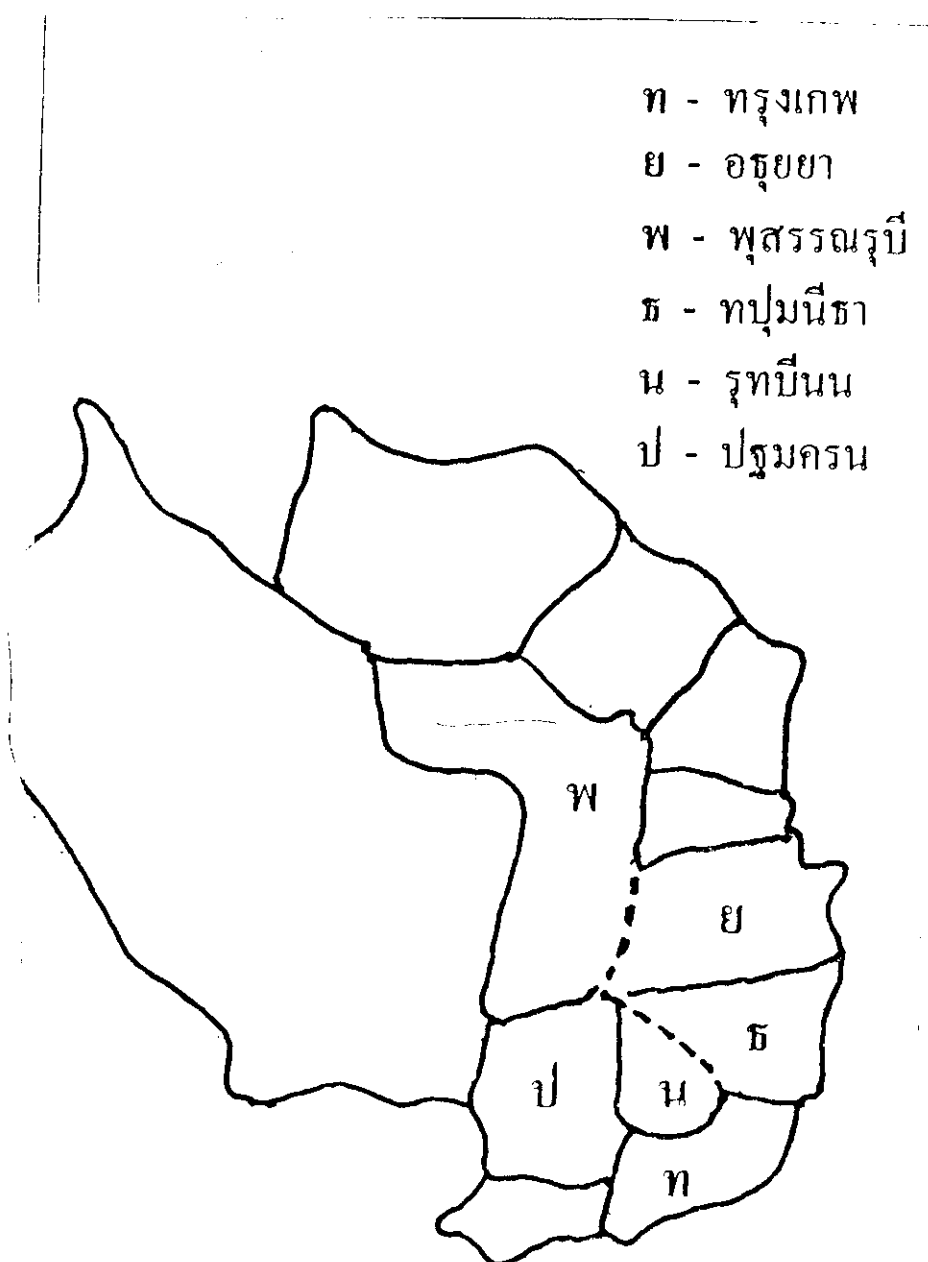
(“บรรพสตรี” ใน แม่สาธ. 2532 : 74)

ในเรื่อง เกมแผนที่ ภาพแผนที่บ่งบอกอาณาเขตของแต่ละจังหวัด และระยะทางเพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพได้ชัดเจน ดังตัวอย่างบทบรรยายเนื้อเรื่องและภาพประกอบ ต่อไปนี้

...จากเมืองทรูγκεพนครหลวงลงไปตามถนนสาย ก. ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญ และถนนสายสำคัญทุกสายในประเทศนี้จะสร้างขึ้นตามตะเข็บรอยต่อของทุกจังหวัด ดังนั้นในขณะที่รถของเขาจึงกำลังวิ่งมาระหว่างจังหวัดรุทรบินกับจังหวัดทปุมนีธา...

(“เกมแผนที่” ใน มัทธิ. 2530 : 188 , 193)

.....จุดไข่ปลา คือ เส้นทางของนายหนทยาส

ในเรื่อง โลกของโนม ภาพทั้งหมดสร้างบรรยากาศของเนื้อหา ให้สอดคล้องกับบรรยากาศของเรื่องสั้น แต่มิได้อธิบายเนื้อหาใดๆ ในเรื่องนี้ลงไป ยกตัวอย่างประกอบภาพและเนื้อหาดังต่อไปนี้

...โนมนอนหลับตา มือเกาะงูกิ้งกิ้งเสียงต่างๆ อยู่ในมุ้งคนเดียวเด็กชายร่างเล็ก ผิวคล้ำ ผมตัดเกรียน อายุ 4 ขวบครึ่ง แม่เคยชี้ไปนอกหน้าต่างให้โนมดูนกมาแล้วหลายชนิด นัน อีกา...นันกางเขนพ่อแม่ลูก...นันเอียงโคลง...

(“โลกของโนม” ใน มัทรี. 2530 : 195-196)

วิธีนำเสนอภาพประกอบของ ศรีดาวเรือง ทั้ง 3 เรื่องนี้ ทำให้ผู้อ่านอ่านเรื่องสั้นได้อย่างเข้าใจและเห็นภาพอย่างชัดเจน ความสอดคล้องของเนื้อหากับรูปประกอบ เป็นวิธีใหม่ในวงการเรื่องสั้นไทยจึงนับว่าเป็น “แนวทดลอง” วิธีหนึ่ง

4.5 วิธีการเล่นภาษา ตัวเลข และการเล่นทายปัญหา

เป็นกลวิธีที่สำคัญ อีกวิธีหนึ่งของกวีเซอร์เรียลลิสต์ ที่จะปฏิวัติ เรื่องการใช้ภาษาให้เป็นอิสระ จากหน้าที่สื่อสารแบบเดิมด้วยการเล่นคำ เล่นความหมาย ให้มีลักษณะแปลกใหม่ นอกจากนี้ยังได้คิดค้นวิธีการเล่นเกมใหม่ ๆ ที่ปรากฏในเรื่องสั้นช่วงนี้ มีหลายเรื่อง ผู้วิจัยจึงได้แยกย่อยออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

4.5.1 วิธีการเล่นภาษา มีการเล่นกลสลับอักษร และการจัดตัวอักษร

4.5.1.1 การเล่นกลสลับอักษร เป็นการเล่นตามแบบภาษาในตำราการเล่นแร่แปรธาตุของวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 67) มีปรากฏในเรื่องสั้นช่วงนี้เพียงเรื่องเดียว คือ เกมแผนที่ ของ ศรีดาวเรือง ผู้เขียนใช้การตั้งชื่อจังหวัด ด้วยวิธีการเล่นกลสลับอักษร เช่น

จาก กรุงเทพ เป็น ทรงเทพ

จาก ออยุธยา เป็น ออยุธยา

จาก สุพรรณบุรี เป็น พุสรณบุรี เป็นต้น

ยกตัวอย่าง ในเรื่อง เกมแผนที่ ดังนี้

...เขาจำได้ว่าเขาเลือกใช้เส้นทางสายที่ตัดผ่านระหว่างจังหวัดทปมนิธาและจังหวัดรทป็นนโดยขับรถตามตะเข็บเรื่อยมาทางจังหวัดอยุธยาและปฐมครน ดังนั้นถ้ามาจากทรงเทพเขาก็น่าจะมาถึงพุสรณบุรีได้เร็วด้วยเส้นทางสายนี้...

(“เกมแผนที่” ใน มัทรี. 2529 : 190)

4.5.1.2 การจัดตัวอักษร เป็นการ จัดวางตัวอักษรให้เหมาะสมหน้ากระดาษ โดยสอดคล้องกับเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอ เช่น เรื่อง เขาของผม กับ เรื่อง โลภีย-นิพพาน ใช้การจัดตัวอักษร โดยแบ่งเป็นซีกซ้าย และซีกขวา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง เขาของผม

อิมม์...ตอนแรก ๆ ผมทุ่มพลังทำงานลงไปเต็ม
ที่ พยายามคิดค้นลองผิดลองถูกกับการตลาด...

“.....”

“ครับ...คุณดูถ่ายทอดที่ไมค์ ไทสันแพ้หรือเปล่า
ล่ะ มันจริง ๆ ผมนี้ประทับใจไม่หายเลย”

(“เขาของผม” ใน แม่สาธุ. 2534 : 103)

ในเรื่อง โลภีย-นิพพาน

ประตูถูกดึงปิดลง ดัดขาดทุกสิ่งในห้องเล็ก ๆ
ห้องนั้น จากโลกภายนอก ฝึบ เย็น และมี
สัว...แต่ที่ที่ผมจากมาโยมิใช้ชั้นกับ

ประตูห้องถูกเปิดออก แฉมช่องให้แสงแดด
จากภายนอกสอดเข้ามาเบียดไล่ความมืดไป
จากห้อง อาบห้องทั้งห้องจนเจิดจ้า อบอุ่น
และเปี่ยมพลังชีวิต...

(“โลภีย-นิพพาน” ใน รัฐบาลเจ้า. 2535 : 16)

4.5.2 วิธีการใช้ตัวเลข เป็นการนำตัวเลขมาสื่อความหมาย แทนสัญลักษณ์
เรื่องสั้นที่ปรากฏวิธีการนำเสนอนี้มี เรื่อง เลขคณิต ป.2 เรื่อง ปากกระบอก และเรื่อง ผู้ตามคำสั่ง

ในเรื่อง เลขคณิต ป. 2 ของ ศรีดาวเรือง ผู้เขียนใช้ตัวเลขและเครื่องหมาย แทนค่าความ
เป็นมนุษย์ ยกตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

เทวดา	0000000	÷
ทองเอก	10	

กินหนึ่งทองเอกฝันไปว่าได้พบเทวดายักษ์ เขารับคุกเข่าพนมมือท่อมหัวเกล้าถึงความ
ทุกขร้อน ทั้งเล่าและบอกความฝันให้ท่านฟัง...

(“เลขคณิตป. 2” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 57)

ในเรื่อง ปากกระบอก ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ผู้เขียนใช้ตัวเลข 3 หลัก และ 4 หลัก แทน
การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายว่าจำนวนการใช้งาน และปีพ.ศ. ตามลำดับ เช่น

...ภาพที่กระตุ้นจักขุประสาทของเขาดำเนินไปอย่างกลไก 102 103 105 108 120
121 125 ครั้งนั้นเขานับมาจนถึง 164 165 168 170 171 174 176 เขาหยุดไว้ที่ตรงนี้...จำได้
แม่นยำ 2524 มีเหตุการณ์ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นอีกหน มีคนตายไปบนถนนหลายคน มีการปะทะกัน
ย่อย ๆ บนถนนหลายสาย...

(“ปากกระบอก” ใน สบสังวาสสโมสร. 2535 : 257)

ในเรื่อง ผู้ตามคำสั่ง ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร ผู้เขียนใช้ตัวเลข แทน เวลา และ ขั้นตอน
การปฏิบัติหน้าที่ของชีวิต เช่น

1

ไปเยี่ยม เมื่อเช้ากินน้ำไป 3 แก้ว

1.1

เดินตรงไปที่ประตูห้องน้ำ ห้องทำงานจ้องมอง...ไม่อยากสบตามัน สายตามองตรง
ไปที่ประตู

2

ไม่ต้องผูกเชือกสายรองเท้า เข้าไปเดี่ยวเดียวก็ออกมา...

(“ผู้ตามคำสั่ง” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 77)

4.5.3 วิธีการเล่นทายปัญหา การนำวิธีนี้มาใช้เสนอในงานเขียน ผู้เขียนจะไม่สนใจ
ความต่อเนื่องของเหตุผล (สดชื่น ชัยประสาธน์. 2532 : 68) ผู้วิจัยพบว่า วิธีการนำเสนอเช่นนี้มี
ปรากฏในเรื่องสั้นช่วงนี้ 3 เรื่อง คือ

ในเรื่อง คำทาย ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี และ บิลลี่ โจ้ นกกระจอก ของ ภาณุพงษ์ คงจันทร์ จะขอยกตัวอย่างดังนี้

...คำทาย : อะไรเอ๋ย-เขียวเหมือนพระอินทร์ บินเหมือนนก มีครูปีกอก นกก็ไม่ใช่

(ณณเขต)

อึ้งตื้นตัน น้ำตาแห่งหาย เขานอนนับดาวของเขาที่ปรากฏขึ้นมาเบา ๆ แม่หลับไม่ได้ยินอะไรหรอก...

(“คำทาย” ใน ความเงียบในความเงียบ. 2534 : 189)

ในเรื่อง บิลลี่ โจ้ นกกระจอก

...คำสั่ง : ใส่คะแนนแต่ละข้อด้วยตัวคุณเอง โดยตอบให้ตรงกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

ใส่ 1 คะแนน หน้าข้อที่คุณคิดว่าเป็นจริงเช่นนั้นเกือบตลอดเวลา

2 คะแนน หน้าข้อที่คุณคิดว่าเป็นจริงเช่นนั้นบ่อย

3 คะแนน หน้าข้อที่คุณคิดว่าเป็นจริงเช่นนั้นพอควร

4 คะแนน หน้าข้อที่คุณคิดว่าไม่ค่อยเป็นความจริงเช่นนั้น

5 คะแนน หน้าข้อที่คุณคิดว่าไม่เคยเป็นจริงเช่นนั้น

..... 1. ข้าพเจ้ามีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคของการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากความเชื่อทางศาสนาที่ข้าพเจ้านับถือ

..... 2. ข้าพเจ้าสามารถระบายหรือแสดงออกได้เมื่อเกิดความรู้สึกกังวล หรือเวลาไม่พอใจ เกิดอารมณ์โกรธ

ผมเริ่มสับสน สะดุดความรู้สึกที่หยุดก็ตรงคำว่า “คำสั่ง” ผม همینเพื่อคำนี้เหลือเกิน...

...ผมใส่เลข 0 หน้าข้อ 1 และใส่เลข 6 หน้าข้อ 2

เสียงปรบมือเปาะเปะดังอยู่ตรงหน้าผม นายแพทย์อุดมคว้าแบบทดสอบแผ่นนั้นไป
ทั้ง ๆ ที่ผมยังไม่ได้ตอบอีก 29 ข้อ เขาย่ำเป็นก้อนกลม ๆ แล้วพาทั้งไปตรงมุมห้อง...

(“บิลลี่ โจ นกกระจอก” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 87-88)

ส่วนในเรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม ผู้เขียนใช้การบรรยายภาพเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นใน
ขณะนั่งทานอาหารในร้าน แล้วจบลงด้วยการตั้งคำถามเชิงรางวัล ดังนี้

...ต่อไปเป็นคำถาม ข้อแรก คนทั้งหมดอยู่ที่ไหน ข้อสอง คุณเป็นใคร ข้อสาม เด็ก
กระโปรงสั้นเอาเงินมาจากไหนจึงไปน้าได้ทุกวัน ข้อสี่ เด็กผู้ชายเสื้อเหลืองเป็นลูกใคร ข้อ
ห้า หลิงผมยาวจะไปพาเลซหรือไม่ ข้อหก เพลงที่ผมไม่รู้จักคือเพลงอะไร, ใครร้อง ข้อเจ็ด
เด็กสาวนุ่งยีนส์ ๕๐๑ เคยทำแท้งหรือไม่ อายุเท่าไร ข้อแปด เงินในกระเป๋าของหนุ่มใหญ่
แวนหนามีกี่บาท ข้อเก้า ชายหนุ่มสองคนจะไปไหนต่อ ข้อสิบ สาวเสื้อลายดอกสีสดเป็นอะไร
กับเด็กผู้ชายวัยสองขวบ...

(“ภาพ เสียง และคำถาม” ใน อะไร. 2534 : 106)

การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดที่ปรากฏในเรื่องสั้นช่วงนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องสั้น
แบบเดิมที่ยึดถือกันมา จะเห็นว่า กลวิธีการนำเสนอแบบเบ็ดเตล็ด มีลักษณะที่แปลกและแตกต่าง
กว่าเรื่องสั้นเดิม ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเขียนน่าจะได้รับอิทธิพลจากงานเขียนของตะวันตก
มากกว่าได้จากการศึกษางานเขียนเรื่องสั้นไทยในอดีต โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลของกลุ่มกวี
เซอร์เรียลลิสต์ พวกเขาต้องการทำการปฏิวัติทางภาษา เพื่อให้ภาษาวรรณกรรมที่เคยแห้งแล้ง กลับ
กลายเป็นภาษาที่มีพลัง มีชีวิต ฉะนั้น เรื่องสั้นที่ปรากฏในการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดนี้ มีจำนวน
ถึง 24 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ ที่ต้องการเสนอลักษณะเฉพาะตนที่คิดค้นขึ้นเอง
เช่น พงนา จันทรสันติ วสันต์ สิทธิเขตต์ อรัญวาสี แก้ว ลายทอง เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
สุชาติ สวัสดิ์ศรี ศรีดาวเรือง ศักดิ์ชัย ลัคนาวีเชียร และ วินทร์ เลียววาริณ เป็นต้น จึงนับว่า
เรื่องสั้นที่ใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดนี้จัดเป็น “แนวทดลอง” ทั้งหมดที่ชัดเจนที่สุดในการนำเสนอ

จากการศึกษากลวิธีการนำเสนอของนักเขียนในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยพบว่า
กลวิธีการนำเสนอมีเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ดังนี้

1. กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีที่ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง
ซึ่งมีจำนวนถึง 8 เรื่อง และเรื่องสั้นที่มีวิธีการนำเสนอเรื่องแบบใหม่ อีก 5 เรื่อง รวมเป็นเรื่องสั้น
“แนวทดลอง” 13 เรื่อง คือ ผู้ตามคำสั่ง ประทานโทษฯ คีนเป็ลยว เรือ เขาและเธอ

ภาพ เสียงและคำถาม อะไร ทำให้การของจิตไร้สำนึก โลภ-นิพพาน เขาของผม ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม หมึกหยดสุดท้าย และเลขคณิต ป.2

กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้เขียนเล่าเรื่องแบบผู้มีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ มีจำนวน 19 เรื่อง กลวิธีนี้ทำให้ทราบว่า นักเขียนต้องการเสนอ “นัย” หลายประการ เพื่อให้ผู้อ่านวินิจฉัยเรื่องราวด้วยตนเอง รองลงมา คือ ตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเอง มีจำนวน 10 เรื่อง ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง มีจำนวน 8 เรื่อง ตัวละครเล่าเรื่องราวของตัวละครตัวอื่นมีจำนวน 5 เรื่อง และผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง กับการใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน มีจำนวนเท่ากัน คือ 4 เรื่อง

2. กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง เรื่องสั้นที่ปรากฏ “แนวทดลอง” ชัดเจนที่สุด คือ การใช้การเขียนอัตโนมัติ 10 เรื่อง กับการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด 5 วิธี รวม 24 เรื่อง กลวิธีการเสนอเรื่องทั้ง 2 วิธีนี้ มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเอง นักเขียนแต่ละคนพยายามคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ นำเสนอ บางส่วนผู้วิจัยเห็นว่า นักเขียนน่าจะได้อิทธิพลจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ แล้วมาผสมผสานในแบบไทย ๆ ตามลีลาเฉพาะของตนเอง

การใช้กลวิธีการเสนอเรื่องแบบการใช้สัญลักษณ์ มีปรากฏมากที่สุด 26 เรื่อง และ การใช้กระแสดำนึก มีจำนวน 20 เรื่อง ถึงแม้ว่า กลวิธีทั้งสองจะเคยปรากฏในเรื่องสั้นแบบเดิมมาแล้วก็ตาม ส่วนหนึ่งผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นช่วงนี้ได้พยายามหนีจากกรอบเดิม ซึ่งเป็นสูตรสำเร็จที่นักเขียนเก่าเคยยึดถือ นักเขียนจึงเสนอสิ่งแปลกใหม่ให้แก่วงการเรื่องสั้น การนำเสนอด้วยวิธีใช้สัญลักษณ์ส่วนใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ส่วนตัวที่นักเขียนรุ่นใหม่คิดค้นขึ้นเอง การใช้สัญลักษณ์จึงเป็นวิธีการสื่อสารที่มีศิลปะมากกว่าการบอกตรงๆ และยังสามารถสื่อสารในสิ่งที่เสนอออกมาตรงๆ ไม่ได้ เช่น เรื่องทางเพศ หรือเรื่องการเมือง การใช้สัญลักษณ์ทำให้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านได้ใช้ความคิดและจินตนาการที่กว้างไกลลึกซึ้ง โดยเฉพาะผู้อ่านสามารถใช้ความคิดตีความได้โดยเสรี นอกจากนี้ การใช้สัญลักษณ์ยังอาจเป็นทางออกของความซับซ้อนของจิตใต้สำนึกของนักเขียนหรืออาจเป็นการทดลองกลวิธีของนักเขียนก็ได้

บทที่ 3

วิเคราะห์สารของเรื่องสั้น “แนวทลอง” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535

“วรรณคดีเป็นศิลปะที่อาศัยการสื่อสาร เมื่อผู้ส่งสารเขียนขึ้นอย่างมีศิลปะ ผู้อ่านหรือผู้รับสาร ก็ต้องมีศิลปะการอ่านจึงจะคู่ควรกัน และสื่อสารกันเข้าใจได้” (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. 2520 : 134) ฉะนั้น การอ่านวรรณคดี หรือ วรรณกรรมใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องเข้าใจ “สาร” อย่างเป็นศิลปะ และ ศาสตร์ โดยใช้วิจารณ์งานที่ดีของผู้อ่านเอง ด้วยเหตุนี้งานเขียนเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ผู้เขียนจะมีกลวิธีการสร้างสรรค์เฉพาะตน สื่อสารงานด้วยการทดลองนำรูปแบบแปลก ๆ มาเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการนำแผนที่มาประกอบเรื่อง หรือการนำรูปแบบหนังสือพิมพ์มาใช้ในเรื่องสั้นก็ตาม ผู้อ่านควรจะเปิดกว้างยอมรับความแปลกใหม่และรับ “สาร” นั้นอย่างเข้าใจ

นักวิจารณ์วรรณกรรมหลายท่าน ได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “สาร” ไว้ดังนี้

กุหลาบ มลลิกะมาส (2522 : 84) สรุปความไว้ว่า สารัตถะของเรื่องจึงเป็นสาร “Message” ที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน เพื่อให้บังเกิดความเข้าใจ

สุริวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2525 : 48) ให้ข้อสังเกตว่า การวิเคราะห์หาสารัตถะของเรื่อง แต่ละคนอาจจะเห็นสารัตถะเรื่องเดียวกันต่างกันได้

สุनीย์ มกราพันธ์ (2525 : 155) กล่าวว่า แนวคิด คือจุดสำคัญที่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านคิดค้นหา “สาร” ที่ผู้อ่านเสนอมา

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2528 : 78-104) กล่าวถึง “สาร” ไว้ว่า การรับ “สาร” นั้นต้องอาศัยสติปัญญา ความคิด เหตุผล ประสบการณ์และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการรับสารนั้น ๆ ดังนั้น การอ่านเพื่อรับสาร แล้ววิเคราะห์ความคิดหลักหรือเรียกว่า การอ่านพินิจสาร จึงเป็นทักษะสำคัญ

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529 : 325 - 334) ให้ความหมายของคำว่า ‘สาร’ ว่า ‘สาร’ ก็คือ ‘ความหมาย’ ที่ผู้เขียนวรรณกรรม (หรือแต่งเป็นวาจา) ส่งมายังผู้อ่านสาร (หรือความหมาย) ถ้าสื่อที่ใช้ส่งสารเป็นสื่อง่ายๆ ตรงๆ ก็เข้าใจง่าย แต่ถ้าเป็นสารที่ไม่แจ่มไม่ทำให้เห็นง่ายๆ เราควรพินิจสาร และ ‘สาร’ มีทั้งเป็นสาระ และไร้สาระไม่ควรนำมาปนกัน

จากคำกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า

“สาร” คือ ความหมายที่ผู้เขียนต้องการที่จะเสนอทั้งที่เป็นสาระ และไร้สาระ เพื่อเป็นสื่อมายังผู้อ่าน อาจเป็นความคิดหลัก แนวคิดของเรื่อง สารัตถะ หรือ สัญลักษณ์

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การวิเคราะห์สารของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม
2. สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ
3. สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์
4. สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม

สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม หมายถึง ความหมายที่สื่อเรื่องราวของวิถีชีวิต ค่านิยมของคนในสังคมเมือง และ ในสังคมชนบท

จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา พบว่ามีเรื่องสั้นที่แสดงสารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม จำนวน 29 เรื่อง ดังนี้

เรื่อง คำทนาย	ของ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง บางข้อสัจย์ประกาศิต	ของ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ปากกระบอก	ของ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ไอ้ตั้งต่อง	ของ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง งู	ของ	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
เรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ	ของ	วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง คื่นเปลี่ยน	ของ	วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง อะไร	ของ	วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม	ของ	วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง โลกของหมา	ของ	วสันต์ สิริพิพัฒน์
เรื่อง เลขคณิต ป. 2	ของ	ศรีดาวเรือง
เรื่อง โลกของโนม	ของ	ศรีดาวเรือง
เรื่อง โลภ-นิพพาน	ของ	วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง หมึกหยดสุดท้าย	ของ	วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง หน้ากาก	ของ	กระแสร่าง พาน
เรื่อง เนื้อสองชิ้น	ของ	สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ
เรื่อง ไม่เสีย	ของ	ภาคย์ จินตมัย

เรื่อง ลานทราย	ของ	วัฒน์ วรรลยางกูร
เรื่อง อทัมมกรรม	ของ	ยุทธชัย ลีรัตนกุล
เรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก	ของ	ภาณุพงษ์ คงจันทร์
เรื่อง เธอเดินร่าอย่างเดียวดาย	ของ	ทินกร หุตางกูร
เรื่อง จุดไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้ม	ของ	สกุล บุญขัติ
เรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบ		
และชายแขนขาด	ของ	เสี้ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ	ของ	ศิลา ชัยพุทธศาสน์
เรื่อง ละคอน	ของ	แก้ว ลายทอง
เรื่อง นิทานอนาคต	ของ	ฉัตรเฉลิม ตันติสุข
เรื่อง ผู้มาเยือน	ของ	ไพศาล ธีรพงษ์วิชัย
เรื่อง ประเทศโคลน	ของ	ธรรมดา ประทีปสิด
เรื่อง ตะคอกปีศาจ	ของ	อรัญวาสี

สารเกี่ยวกับสังคม เป็นสารที่เสนอให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ทำให้มนุษย์ในสังคมมีปัญหา หรือไม่มีความสุขที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น สารเกี่ยวกับสังคม จึงจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ ปัญหาสังคมเมือง กับ ปัญหาสังคมชนบท

1.1 ปัญหาสังคมเมือง

ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นในช่วงพ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ที่ปรากฏสารเกี่ยวกับปัญหาสังคมเมือง จะชี้ให้เห็นถึงเรื่อง ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทุจริตในหน้าที่ ปัญหาการศึกษา ปัญหาความยากจน ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาครอบครัว ปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย การต่อสู้เพื่อมนุษยชาติ เป็นต้น ซึ่งปัญหาสังคมเมืองเหล่านี้เกิดขึ้นจากบุคคลในสังคมที่เอารัดเอาเปรียบกัน และกัน ผู้ที่ด้อยกว่า คือ ผู้ที่ต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่

1.1.1 ปัญหาการว่างงาน

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาการว่างงาน มีอยู่ในเรื่อง โลภีย-นิพพาน เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

ในเรื่อง โลภีย-นิพพาน ของ วินทร์ เลียววาริณ สารของเรื่องสะท้อนผลของการว่างงาน ที่สร้างปัญหาให้กับชีวิต และสังคม ความสับสนที่เกิดจากการไม่มีงานทำหลังสำเร็จการศึกษา จึงทำให้ตัวละคร “ผม” ตัดสินใจกระทำการ 2 อย่าง คือ ศึกษาทางธรรม (บวชเรียน) กับ ศึกษาทางโลก (ไปเที่ยวอบ อบ นวด) การกระทำทั้งสองบางครั้งดูเหมือนจะไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย นอกจากชุดที่สวมใส่เท่านั้นจึงทำให้เขาได้ค้นหาความจริงของชีวิตได้ ดังตอนหนึ่งว่า

...“ตอนนี้ทำอะไรคะ”

“ก๊ตงาน คนจบบหาลัยเยอะเหลือเกิน ยิ่งจบปริญญาอย่างผมยิ่งหางานยาก ไปบวชมาหลายเดือนเพื่อสงบจิตใจแต่กลับรู้สึกสับสนกว่าเดิมอีก ผมก็เลยได้แต่ไปตามเรื่อง ตอนนี้กำลังหางานพร้อม ๆ กับแสวงหาความจริงของชีวิต”...

(“โลภี-นิพนธ์” ใน รัฐบาลน้ำ. 2535 : 22-23)

1.1.2 ปัญหาการทุจริตในหน้าที่

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตในหน้าที่ คือ เรื่อง หน้ากาก

ในเรื่อง หน้ากาก ของ กระแสร์ บางพาน สารของเรื่องสะท้อนภาพการละเอิบหน้าอันเป็นตัวแทนของสัญลักษณ์ หมายถึง การทุจริตในหน้าที่การงาน ‘สาร’ ที่สื่อออกมากลายเป็นภาพจำลองอันแท้จริงของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ผู้ที่กระทำผิดจากการคอร์รัปชันกลับกลายเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม มีความภาคภูมิใจ สามารถเชิดหน้าชูตาอยู่ได้ต่อไปด้วยใบหน้าที่ใหม่ๆ การละเอิบหน้าเก่าทิ้งหลังจากทำการคอร์รัปชันไปแล้วแต่ละครั้ง จึงกลายเป็นเรื่องปกติวิสัยของมนุษย์ หรือแม้แต่เด็ก ๆ และสัตว์เลี้ยง ก็จะกระทำเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมจับใบหน้าที่ละเอิบออกมาพลิกดูเล่น มันอ่อนชวยบียบเหมือนยางเขียวเส้นผมที่ติดอยู่บริเวณหน้าผากออกไปสองสามเส้น ถ้างด้วยแอลกอฮอล์จนทั่ว ผึงกับช่องแอร์เย็นฉ่ำจนแห้งสนิทแล้วลงมือทากาว สักครู่จึงนำไปติดกับผนังห้องสีดำที่มีใบหน้าบรรพบุรุษของผมเกือบทุกรุ่นติดเรียงรายเป็นแถวอยู่เต็มผนัง ผมเดินถอยออกมาสามก้าว เมื่อพินิจดูอยู่ชั่วครู่ก็เกิดความคิดขึ้นมาว่า ถ้าควักลูกตาของผมออก และฟันออกแล้วเสริมเข้ากับรอยโอบมันก็จะกลายเป็นหน้ากากของผมทันที แต่ตอนนี้ยัง...ยังก่อน...ดวงตาและฟันของผมยังมีประโยชน์...อย่างน้อยก็จะเป็นประโยชน์ในการคอร์รัปชันครั้งต่อไป

เดิมที ผมคิดว่าผมจะยังไม่ใช้วิชาละเอิบหน้า แต่ลูกน้องของผม มันไม่รอบคอบจนเกิดเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมา อีกอย่างมันเจ็บและผมเองก็ไม่เคยมาก่อน ที่สำคัญ ผมต้องปกป้องตระกูลของผมที่มีชื่อเสียงมาแต่ครั้งโบราณว่าเป็นตระกูลที่รับราชการมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเป็นตระกูลที่สะอาดบริสุทธิ์ตระกูลหนึ่งของประเทศนี้ นึกแล้วก็จำ นึกที่ไรจำที่นั่น...ก็นึกถึงผนังห้องสีดำที่บ้านผมนะสิ...หน้ากากของท่านคุณทวด ท่านคุณปู่ ท่านคุณย่า ท่านคุณพ่อ ท่านคุณแม่ของผม หน้ากากมันบอกชัด ๆ ว่าไม่ได้สะอาดบริสุทธิ์อย่างที่คนภายนอกเข้าใจ...

...แต่เอ๊ะ...นั่นแม่สาวน้อยวัยยังไม่ถึงสิบห้า หนูคงเพิ่งหัดแต่ดูทางท่าเปรี้ยว สงสัย บินออกสู่โลกกว้างตั้งแต่รู้ความแล้วนั้น... เจ้าหนูน้อยอายุไม่เกินสิบขวบ ท่าทางเก่งทีเดียว กำลังยกถุงทะเลสีเขียว เจ้าหนูจับกันถุงยกสูง ธนบัตรสีม่วงจึงร่วงทะลักออกมาผมหึกว่าเจ้าหนู น้อยคงกะซื้อของเขาไปใช้ตลอดชีวิต

บริเวณนั้นมีสุนัขคาบธนบัตรเป็นปีก เป็นสุนัขพันธุ์หนึ่งกลับไม่มีขน มันยกเท้า หน้าสองข้างขึ้นไต่แล้วปล่อยธนบัตรเป็นปึกลง พนักงานหยิบมิดและครีมใส่ถุง เขาลูบ หัวมันเบาๆ อย่างคุ้นเคย มันคาบถุงแล้วลงขาทั้งสองข้างลงจากไต่ะ วิ่งเหวๆ กระดิกหาง หายลับไปในกลุ่มคนที่อื่นรอคิวอยู่อีกแถว ผมนึกว่ามีคนดูหลังผม จึงละสายตาจากเจ้าสุนัข ตัวนั้น...

(“หน้ากาก” ใน ผนหยดเดียว. 2535 : 155, 161)

1.1.3 ปัญหาโสเภณี

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีมี 3 เรื่อง ได้แก่ ความเรียงเรื่อง วิธีการ เรื่อง เนื้อสองชิ้น และเรื่อง คินเปลียว

ในเรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ ของ วสันต์ สิริพิพัฒน์ สารของเรื่องสะท้อนเบื้องหลัง ของปัญหาโสเภณีที่เกิดจากการหลอกลวงของผู้มีอำนาจและนายทุน ผู้ใช้แรงงานอย่างโสเภณีกลายเป็นเครื่องมือหาเงินของผู้คนเหล่านี้ การกระทำความผิดกลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องของมนุษย์ วิธีการหาเงินเช่นนี้ก็กลายเป็นค่านิยมในสังคม ไม่ว่าจะเป็นอาชีพโสเภณี หรือ อาชีพใดๆ ก็ตาม ผู้เขียนมิได้มองเพียงปัญหาโสเภณีเท่านั้น เขายังมองถึงปัญหาระดับประเทศ การใช้ผู้มีอำนาจหรือนายทุนเข้ามาบีบบังคับในการปกครองประเทศ จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ในระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยในสายตาของประชาชนที่แท้จริงก็คือ เผด็จการ การใช้อำนาจหน้าที่ที่เหนือกฎหมายปกครองประเทศ เช่นเดียวกับอาชีพโสเภณี นั่นเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...โสเภณีให้ดำรงอยู่ชั่วกาลนาน และพวกมันก็อยู่กินกันสุขอุดมสมบูรณ์ (ดังสวรรค์บนดิน-ไม่เกี่ยวข้องกับความสุขภายใน) ปล่อยให้บรรดาโสเภณีตกอยู่ในภาวะไร้ศีลธรรม อยู่กันไป กินกันไป ไม่มีใครถูกผิด ป่วยกันไป ฆ่ากันไป ทำร้ายกันไป ล้มตายไป

หากพิจารณาเราจะพบว่ายังมีบางคนอยู่นอกเหนือวงจรนี้ (ไม่ใช่เรื่องอิสระ) นั่นก็คือ นักเรียน นิสิตนักศึกษา แต่ทว่าความเป็นจริงก็คือ เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกำลังอยู่ในกระบวนการผลิตโสเภณีชั้นดี (หัวอ่อนว่านอนสอนง่าย) โดยระบบอุตสาหกรรมโรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

ในโลกนี้มีเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นที่น่าประหลาดทำลาย นั่นก็คือ บรรดาแม่เล้าหาอำนาจที่ เป็นผู้ก่อกระทำให้เราทุกคนต้องตกไปเป็นโสเภณี

เราทุกคนก็ต้องกล้าเปิดโปงมัน เปิดเผยโฉมหน้าที่แท้จริงของมันออกมา เราจำเป็นต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมคน ไม่ใช่ตกเป็นทาสเหมือนคังวันนี่ (คิดดูเถอะ การงาน 30 วันกับเงินเดือนที่ใช้หมดใน 30 วัน บางคนขาด บางคนเหลือ ตลอดระยะเวลา 30-40 ปีที่ทำงาน เงินเดือนขึ้น 4-5 ครั้ง ได้บ้านหลังเล็ก ๆ เป็นสมบัติ บางคนเช่าตลอดชีวิต ผัวหรือเมียและลูก ๆ อีก 2-3 คน กับความตายของความเป็นคน-มันคุ้มกันหรือกับชีวิตที่เกิดมาครั้งเดียว)

ระบบเงินเดือนทำให้ทุกคนจองจำอยู่กับความจำเจ เราทำงานวันหนึ่ง ๆ เพื่อให้คนอื่นสะสมทุน ขยับขยายส่งเสริมให้ระบบขยายตัวดำรงอยู่ มันคงขึ้น (เราทำงานเหนื่อยหน่าย มันก็จ้างให้เราผลิตเครื่องปลอมประโลมบันเทิงใจมาขับกล่อมเราและเพื่อนของเรา-เราก็มั่นมานะทำงานกันต่อไป-สาธุ)

วิธีการทำลายล้างระบบโสเภณี (ในที่นี้จะกล่าวเพียงกว้าง ๆ เท่านั้น) เราจะต้องขยายแนวความคิดที่ว่า เราทุกคนเป็นโสเภณีออกไปอย่างกว้างขวาง ขบคิดวิพากษ์วิจารณ์เหล่าแม่เล้า ใช้ชีวิตสมถะ เมินเฉยต่อระบบโฆษณาทั้งปวง งดการร่วมมือสนับสนุนอำนาจรัฐทุกอย่าง (โดยผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ) ผ่านการปฏิบัติ คิดค้นรูปแบบการต่อสู้อย่างเป็นรูปธรรม กระทำอย่างต่อเนื่อง ทำลายระบบแม่เล้า-โสเภณีให้สิ้นไป ชีวิตจึงจะเป็นของเราและลูกหลานของเราอย่างแท้จริง...

(“ความเรียงเรื่องวิธีการ” ใน อะไร. 2534 : 79-80)

ในเรื่อง เนื้อสองชิ้น ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ สารของเรื่องสะท้อนภาพของอาชีพโสเภณีกับการบริการของผู้คน (สัตว์) ทุกระดับชั้น การนำสัญลักษณ์มาใช้จึงทำให้ผู้อ่านต้องวินิจสารก่อนจึงจะเข้าใจความหมายของ ‘สาร’ อย่างถ่องแท้ สัญลักษณ์ที่แสดงกลุ่มคนและกลุ่มสัตว์ ย่อมบ่งบอกถึง การแบ่งชนชั้น “กลุ่มคน” แสดงถึง ผู้มีเงิน มีอำนาจ มีการศึกษาสูง นายทุนหรือผู้อยู่ในสังคมชั้นสูง ผู้คนเหล่านี้สามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างเปิดเผยและมีความสุข ตรงข้ามกับ “กลุ่มสัตว์” ที่แสดงถึง ผู้ด้อยโอกาสทางการเงิน ไร้การศึกษา หรือผู้ใช้แรงงาน พวกเขาเหล่านี้ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่ได้รับความยุติธรรมต่อสังคม เป็นผู้ไร้ความหมายและไม่สามารถเทียบเท่ากลุ่มคนได้ แต่มีสิ่งหนึ่งที่เปิดโอกาสให้พวกเขาทั้ง 2 กลุ่มใช้ร่วมกันได้ นั่นคือ การใช้บริการจากโสเภณี ผู้เขียนใช้วิธีเล่าโดยให้อาชีพโสเภณีเป็นสื่อเพื่อนำ ‘สาร’ ออกมาแสดงให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราว อันเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

...โลกนี้ที่แท้เป็นของมนุษย์ทุกแห่งทุกหน ไม่ว่าบ้านเมือง ป่า หรือภูเขา ก็เป็นของมนุษย์ทั้งนั้น เขาให้เราเดินเป็นตัวประกอบอยู่ได้ก็ดีเท่าไรแล้วนั้น ผมก็ยังไม่เข้าใจอยู่ดีว่าการจะเป็นมนุษย์ต้องคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร กระทำอย่างไร...

ผมยังไม่เข้าใจ และยังไม่รู้ว่าความเป็นมนุษย์ต้องเป็นอย่างไรกันแน่ ทั้ง ๆ ที่ผมรู้สึกว่าผมเดินเข้าหาการเป็นมนุษย์มากขึ้น ผมได้เรียนรู้มากขึ้นทุกที ๆ

แต่ผมก็ยังพอรู้ว่า มีแต่ช่องโศกณีชั้นต่ำเท่านั้น ที่ยินดีต้อนรับทุก ๆ คน ขอเพียงให้คุณมีเงิน ผู้หญิงพวกนี้ช่างมีจิตใจที่ประเสริฐเสียจริง ๆ...

ผมจึงได้มาที่นี่ ที่ที่ผมสามารถใกล้ชิดกับมนุษย์ที่ไม่เหยียดหยามผมและไม่รังเกียจผม ที่นี้ผมคงมีโอกาสศึกษาลักษณะและความเป็นมนุษย์ เพื่อวิวัฒนาการของตัวเอง ซึ่งผมรู้สึกว่ายังมีแค่เอียงๆ เท่านั้นที่กันขวางอยู่ไม่ให้ผมไปถึง

เนิ่นนานที่เราเงียบไป มือขวามองอยู่บนรอยแผลนั้นอย่างเลื่อนลอย เธอเป็นผู้ทำลายความเงียบขึ้น

“แต่เพื่อนของชั้นคนหนึ่ง ได้นำสารว่าชั้น...เค้าถูกกักจนหัวนมขาด”

“มนุษย์นะเธอ” ผมไม่อยากจะเชื่อ

“เค้าไม่ช่างสังเกตนัก เค้าแยกไม่ออกหรือว่าใครเป็นมนุษย์หรือสัตว์ เค้าคงคิดว่าทุกคนเป็นมนุษย์หมด เค้าสลับไปถึงเช้า แต่พอคืนนั้นก็ต้องทำงานต่อ โดยใช้ยาแก้ปวดและเอาพลาสติกปิดแผลไว้”

ผมเริ่มรู้สึกปั่นป่วนในท้องและหัวสมอง เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ที่ได้รับรู้จากเธอ...ผมมาที่นี่เพื่อแสวงหาความเป็นมนุษย์อันน่าประทับใจ...แต่ที่แท้ที่นี้กลับมีแต่การร้องไห้และความเลวร้าย...

(“เนื้อสองชิ้น” ใน เดินข้ามคืน. 2532 : 28-29)

ในเรื่อง คินเป็ลยว ของ วสันต์ สิทธิเขตต์ สารของเรื่องสะท้อนชีวิตของหญิงบริการ ที่อาจไม่ใช่โสเภณีอย่างเดียวกแต่กลายเป็นภาพลักษณ์ของหญิงบริการที่มักพบเห็นได้ในแหล่งบันเทิงทั่วไปในเมือง พวกเธอมีอาชีพหลักเป็นของตนเอง แต่จะใช้วิธีการหาเงินเป็นอาชีพรองเช่นเดียวกับโสเภณี จึงทำให้เกิดปัญหาโสเภณีขึ้นมากภายในสังคมไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เธอเดินเข้ามานั่งข้าง ๆ ผม มากคนเดียวหรือคะ ผมพยักหน้า ขอนั่งด้วยคนนะ เธอพูด เชิญครับ ผมพูด แสงไฟกะพริบจากลานเดินทำให้ผมมองเห็นเธอไม่ถนัด ถ้าจำไม่ผิดเธอสวมกระโปรงยาวสีดำและเสื้อสีขาว จะดื่มอะไรไหม ผมถาม น้ำส้มคะ เธอตอบ ครึ่งละเท่าไร ผมถาม หกสิบ เธอตอบ พร้อมหยิบซองบุหรี่ออกมาจากกระเป๋าถือ ผมจุดบุหรี่สูบ ลุกขึ้นไป

หีบที่เขียนหรีมวางข้างตัว เธอขยับแขนข้างซ้ายเล็กน้อย ขาของเธอเบียดชิด ผมเหลือบคาคุณ
หน้าอกเธออีก เห็นรอยเส้นเลือดสีเขียวจาง ๆ ตรงร่องอก เธออายุเท่าไรนะ เมื่อตอนนั่งโต๊ะ
เธอบอกกับผมแล้วจำไม่ได้ ไม่สำคัญหรอก เธอเป็นผู้หญิงค่อนข้างสูงขา ทาขอบตาเข้ม ค้าง
กินเท่าไร ผมถาม เธอจิบน้ำส้ม วางแก้ว 500 คำโรงแรมต่างหาก ผมมีเงินพิเศษในกระเป๋า
ติดขี้นหรี ไม่มียศเลยหรือ ผมถาม มองเห็นคนบนลานรำกอดรัดกัน ผู้ชายหลายคนเฝ้าออกฟัด
ผู้หญิงทำท่าปิดป้องเอียงอาย...

(“กินเปลี่ยว” ใน เขาและเธอ. 2530 : 36)

1.1.4 ปัญหาผู้คนที่มึนใจเสื่อมขาดคุณธรรม

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาของผู้คนที่มึนใจเสื่อมขาดคุณธรรม มี
จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง อะไร เรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ และเรื่อง อัจฉากรรม

ในเรื่อง อะไร สารของเรื่องสะท้อน ภาพของคนในเมืองที่อยากรู้ อยากเห็นแต่ไร้ซึ่งความ
ช่วยเหลือต่อกัน เหตุการณ์ในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า ความหมายของคนๆ หนึ่งเป็นเรื่องธรรมดา มีค่า
แค่เพียงวัตถุชิ้นหนึ่งที่ถูกเผ่ามอง และถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ นานาแทนการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน
การไม่สนใจใยดีต่อกันของคนในเมืองย่อมนำไปสู่ปัญหาของผู้คนที่มึนใจเสื่อมขาดคุณธรรม เป็น
ภาพที่พบเห็นได้ง่ายในสังคมปัจจุบัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เฮียขยับตัวอีกแล้ว เธอพลิกตัวหงายอีกครั้ง เลื้อยเปิดขึ้นเห็นรอยแผลเป็นที่หน้า
ท้อง อู้อู้อู้อือคำแหรอะเลย ทั้งหมดหัวเราะ ขิบไม่ได้รู้ด อู้อู้อู้อือ คุณหล่อนสิ ไหน ๆ ทั้งหมด
ก้มดู เธอจะตายไหมเนี่ย คงไม่หรอก เราน่าจะโทรเรียกตำรวจ ใครคนหนึ่งพูด ไม่มีเหรียญ
ผมมี ผมมี ชายคนหนึ่งเอ่ย ล้วงเหรียญในกระเป๋า ใครจะโทร ตู้โทรศัพท์อยู่ที่นั่น ใครจะโทร
ล่ะ ไม่ใช่ธุระของผม คุณหล่อนต่อไปดีกว่า หมาตัวหนึ่งนอนตายข้างทาง หมาตัวอื่น ๆ (ที่เคยรู้
จัก) เดินเข้ามาดมและเดินผ่านไปอย่างซึ่มสร้อย อีกหลายวันผ่านไป หมาที่ตายเริ่มส่งกลิ่น
หมาตัวอื่น ๆ (ที่เคยรู้จัก) เข้ามารุมแทะกัดกิน มีชายคนหนึ่งล้มลง ส่งเสียงร้องเจ็บปวด คนอื่น
ๆ หันไปมองเขา และรีบเดินขึ้นบันได ผมหัวเราะ เธอคงคิดหวัง หรือว่าเป็นลม ใครมียา
หรือเปล่า ทั้งหมดคงยืนและนั่งอยู่รอบ ๆ ร่างผู้หญิงที่นอนอยู่ เธอเริ่มดิ้นบิดอย่างเจ็บปวด
แมวตัวหนึ่งกำลังจะตาย นอนบิดร่างส่งเสียงน่ากลัว...

(“อะไร” ใน อะไร. 2534 : 110)

ในเรื่อง ความเรียงเรื่องวิธีการ สารของเรื่องสะท้อนวิธีการหาเงินของอาชีพต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องทางศีลธรรม สภาพจิตใจของคนในปัจจุบัน นับวันจะยิ่งเสื่อมและขาดคุณธรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ไม่มีใครสมควรถูกประณาม ไม่มีใครเป็นคนที่น่าเหยียดหยาม เมื่อสังคมนี้กำหนดคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ด้วยราคาซื้อขาย ทั้งหมดจึงเป็นเรื่องของวิธีการหาเงินทองมาจับจ่าย เพื่อดำรงชีวิตอยู่ เสพสุขและขยายพงศ์พันธุ์ ทุกคนมีสิทธิที่จะรอดชีวิตโดยเลือกใช้วิธีการใด ๆ ก็ได้

ปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ระบบอาณานิคมใหม่ (ชนบทพึ่งเมือง เมืองพึ่งเมืองใหญ่ เมืองใหญ่พึ่งมหาอำนาจ) กำจายโดยทั่ว วิธีการของคนในสังคมจึงสับสนไปด้วย อาทิ วิธีการหาเงินของสส. วิธีการของคนหนังสือพิมพ์ วิธีการของเซลแมน วิธีการของมาเฟีย วิธีการของพ่อค้า วิธีการของนายหน้าขายประกัน วิธีการของนักกฎหมาย วิธีการของนายกรัฐมนตรี วิธีการของโจร วิธีการของขอทาน วิธีการของพระ วิธีการของนักพนัน วิธีการของชาวนา วิธีการของตำรวจ วิธีการของนักเล่นกล วิธีการของหมอนวด วิธีการของดินมั่ว วิธีการของผู้พิพากษา วิธีการของทหาร วิธีการของกรรมกร วิธีการของทนาย วิธีการของโสเภณี วิธีการของคนเก็บขยะ วิธีการของแพทย์ วิธีการของนักพัฒนา วิธีการของเสมียน วิธีการของนักสังคมสงเคราะห์ วิธีการของแมงดา วิธีการของข้าราชการ วิธีการของภารโรง วิธีการของคนตาบอด วิธีการของนักก่อการร้าย (รับจ้าง) วิธีการของแม่เล้า วิธีการของสำนักพิมพ์ (โป๊หรือธรรมก็ตาม) วิธีการของพยาบาล วิธีการของนักสอนศาสนา วิธีการของแม่ค้า หาบเร่ วิธีการของเทศกิจ วิธีการของเจ้าที่ดิน และวิธีการอื่น ๆ อีกร้อยแปดพันเก้า โดยที่ทุกวิธีการไม่ต้องคำนึงว่าจะเกิดประโยชน์สุขหรือทำลายความสงบเรียบร้อยของชุมชน

พ่อค้าสามารถโกหกได้อย่างหน้าชื่นเพื่อมีกำไรสูงสุด นายทุนมีสิทธิกดค่าแรงคนงานให้ต่ำสุดเพื่อกำไรของตน เจ้าที่ดินก็สามารถกำหนดค่าเช่าได้เต็มที่ ผู้พิพากษามีสิทธิที่จะรับเงินและชี้ว่าใครถูกใครผิด...

(“ความเรียงเรื่องวิธีการ” ใน อะไร. 2534 : 77-78)

ในเรื่อง อหังการกรรม สารของเรื่องสะท้อนสภาพจิตใจของตัวละคร ที่ถูกกดดันจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองจึงหล่อหลอมความนึกคิดและจิตสำนึกแบบก้าวร้าว ดุร้าย เสมือนฆาตกรคนหนึ่ง ที่มีจิตใจเสื่อมขาดคุณธรรมแสดงออกมาในรูปของการคิดทำลายมากกว่าลงมือกระทำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ฉันนั่งฟังเสียงหยาดฝนโปรยปรายอยู่เงียบๆ เพียงลำพังได้ร่มไม้ใหญ่ชายทุ่ง ฟ้ากับดินละลายเป็นสีเดียวกัน โลกผันแปรไม่หยุดยั้งขณะกาลเวลานิ่งงัน ชีวิตคือวงจรชั่วยามที่ต้องผจญไปท่ามกลางความโง่บ้า โหดร้ายของผู้ดีเถื่อน การเกิดของพวกเขาเป็นความสูญเสียยิ่งใหญ่ จึงได้โทษละโมภไม่จบสิ้น เป็นแรงผลักดันที่เจ็บปวดเรงร่าเลือด เหงื่อ น้ำตา ที่นองแผ่นดินไม่ช้าก็จะถูกชะเลือนไปอย่างไรค่า...

.....
...ภาวะวิกฤติศรัทธาดำเนินถึงขีดสุดของความอดกลั้นแล้ว แกนนำคนหนึ่งจะฉวยโอกาสชิงอำนาจครองเมือง...

บาปกับบังเอิญคงจะเข้าหากันอีกสักครั้ง ความไฝฝืนอย่างเดียวในชีวิตก็คืออยากมีอนุสาวรีย์ตัวเอง เป็นรูปสลักหินอ่อนของนักทำความสะอาดสังคม ยืนเหยียบบนอกผู้เจ็บปวดมือชумืดเปื้อนเลือดตั้งอยู่ในกลางใจอนุชน

ยมทูตยังต้องข่มมือมาตกร ที่ฉันทุ่มเทชีวิตก็เพื่อสร้างวีรกรรมยิ่งใหญ่ ฉันอยากฆ่าเมฆเซตุง ได้วางแผนไว้แล้วโดยลอบเข้าทางอุโมงค์หลบภัยใต้จตุรัสฟ้าเหยียบดิน แล้วขุดรูลอดใต้กำแพงถึงได้ชั้นในพระราชฐานต้องห้าม อัคปะทุระเบิดเข้าไปสักหนึ่งต้น ฉันยังไม่มีโอกาส แต่ความคิดนี้ยังไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลย

เราตกอยู่ในภาวะเตรียมพร้อม พระนครเงียบกริบ...

ฉันไม่ใช่มนุษย์แห่งอารยธรรม ฉันเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่ยังรักดีต่อสัญชาตญาณ ไม่รู้จักสร้างวิมานกลางอากาศ ต่อให้วาระสุดท้ายมาถึงตรงหน้าก็จะไม่หวังลมๆแล้งๆว่า มนุษยชาติจะสิ้นสงคราม จะมัวอ้อมค้อมทำไม ในเมื่อความชั่วร้ายเป็นเครื่องมืออย่างเดียวสำหรับการยังชีพ จะอยู่อย่างไรถ้าไม่แก่งแย่งตระกูลสัตว์ กระทั่งตายไปแล้วก็อย่าหวังว่า สิ่งเลวทรามที่ถ่ายทอดไว้จะสุเปื้อนเป็นปุ๋ยให้พืชพันธุ์แห่งความดีงอกงามขึ้นมาได้...

(“อหังการกรรม” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 120-124)

1.1.5 ปัญหาสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เนื้อสองชั้น เรื่อง ไม้เสียบ เรื่อง ลานทราย และเรื่อง บิดลี โจนกกระออก

ในเรื่อง เนื้อสองชั้น สารของเรื่องสะท้อนภาพสัญลักษณ์ของ “กลุ่มสัตว์” ที่แทนความหมายของชนชั้นต่ำหรือผู้ใช้แรงงาน การไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือถูกแบ่งชนชั้น ทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจเช่นเดียวกับสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ผมเคยถูกมนุษย์ทำร้ายอย่างไม่มีทางสู้ครั้งหนึ่ง เมื่อตอนแดกรุ่นหนุ่มใหม่ ๆ เพราะเข้าไปนั่งในร้านเหล้าที่จัดไว้สำหรับมนุษย์เท่านั้น ความจริงไม่ใช่หรอก...ยังมีมุมสำหรับพวกเราเหมือนกันอยู่ที่ชั้นล่างใกล้ ๆ ประตูห้องน้ำ แต่โต๊ะเต็มหมด มีพวกกู 3-4 ตัว หมี และเสือไฟ นั่งอยู่กับพวกผู้หญิงของเขา ผมเอ่ยปากขออนุญาตผู้จัดการร้านโดยแลกเปลี่ยนกับเงินจำนวนหนึ่ง เขาคิดอยู่ครู่หนึ่งแล้วพยักหน้า แต่เพียงแค่มดืมแกว้แรก ใครคนหนึ่งก็ขว้างแก้วมาที่ผม เธอเป็นผู้หญิงที่สวยงามมาก เมาเล็กน้อย เมื่อเธอเดินเข้ามา บอกว่าขอโทษ ยืมด้วยรอยยิ้มที่ผมไม่เคยลืมเลือน แล้วโอบรอบคอผม กระชับบางอย่างที่ข้างใบหู...เท่านั้นเอง...ผมก็ถูกรุมอัดตกเก้าอี้ไปกองอยู่บนพื้น ผมยังเห็นรอยยิ้ม และได้ยินเสียงหัวเราะของพวกเขาเมื่อตอนที่ถูกเหยียบซ้ำ...แล้วเขาก็ช่วยกันห้ามผมออกมาโยนไว้ริมฟุตปาธขณะที่พวกกู หมี และเสือไฟ นั่งนิ่งมกล้างหน้าขึ้นมา

ผมไม่เข้าใจว่าเขาทำร้ายผมทำไม ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีเรื่องโกรธแค้นกัน...แม้แต่ขณะที่พวกเขากำลังรุมล้อมกรอบ...ผมก็ยังเห็นแต่รอยยิ้มและเสียงหัวเราะ...

แม้มาถึงตอนหลังที่ผมเริ่มเข้าใจว่า โลกนี้ที่แท้เป็นของมนุษย์ทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าบ้านเมือง ป่า หรือภูเขา ก็เป็นของมนุษย์ทั้งนั้น เขาให้เราเดินเป็นตัวประกอบอยู่ได้ก็ดีเท่าไหนแล้วนั้น ผมก็ยังไม่เข้าใจอยู่ดีว่าการจะเป็นมนุษย์ต้องคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร กระทำอย่างไร...

(“เนื้อสองชั้น” ใน เงินข้ามคืน. 2532 : 27-28)

ในเรื่อง ไม้เสียบ สารของเรื่องสะท้อนภาพสัญลักษณ์ “มด” เป็นตัวแทนของผู้ใช้แรงงาน “ไม้เสียบ” จึงเป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจในระบบทุนนิยม การระบายความรู้สึกในใจของตัวละครก็คือภาพสะท้อนที่มืดได้รับจากสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยมจึงแสดงออกมาในบทสนทนา

ทำให้เห็นระบบทุนนิยมในสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น รวมทั้งความเจริญทางด้านวัตถุกลับทำให้จิตใจของคนต่ำลง ศีลธรรมของคนในสังคมเสื่อมโทรมลงด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“ฉันเบื่อเมืองบ้านี่จะตายโหงเลยแถมมัย เกลียดความวุ่นวายรีบร้อน ระอากับความพลุกพล่านจอแจ ขยะแขยงความเฉยชาของผู้คน สะอิดสะเอียนกับการคอยแต่จะจกจ้วงช่วงชิงฉวยโอกาสเพื่อเอากันไม่เว้นแต่ละวัน แกก็รู้แล้วว่าบนโลกแห่งแสงทุกวันนี้เขาแบ่งประเทศไว้เพื่อทำสงครามชิงดินแดนกัน แบ่งชนชั้นเพื่อเหยียบคนที่ต่ำกว่าไปสู่การเป็นคนที่สูงกว่า นำข้าไหมที่แบ่งให้ย่อยไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง เพียงเพื่อการช่วงชิงมาเป็นหนึ่งในกำมือ แล้วเขาก็เร่งพัฒนากันด้วยนะ พัฒนาอะไร พัฒนาอาวุธไหม แอ่วัวฆ่ากัน แอ่วัวทำลายล้าง พัฒนาเครื่องจักรขึ้นมากินหัวใจคนแล้วโลกของแกละมีมัย เรื่องทุเรศ ๆ แบบนี้ เรื่องเร่งฉิบหายกันนะ”

มดคันไฟถูกไม้เสียบทับลำตัวอยู่ ขามันกระดุกกระดิก หนวดส่ายไปมา มันพยายามเคลื่อนที่ แต่ก็ยกร่างด้านหน้าหนักนี้ที่วางพาดบนไม้เสียบไม่ได้ น้ำหนักถ่วงกดทับลงบนลำตัวมันจนต้องเคลื่อนไหวอยู่กับที่เท่านั้น ท่าทางที่มันกระหยับร่างกายดูลนลานอย่างเห็นได้ชัด...

(“ไม้เสียบ” ใน เคนข้ามคืน. 2532 : 63)

ในเรื่อง ลานทราย สารของเรื่องสะท้อนภาพสัญลักษณ์ “กบ” เป็นตัวแทนของผู้ใช้แรงงาน ผู้ดำรงอยู่ในสังคม ภาพที่แสดงออกมาของกบจากการหลบหนีเงาตะมึน หรือการตะเกียกตะกายจากลานทรายขณะเห็นสภาพของซากกบตัวอื่นทำให้เห็นการใช้ชีวิตของคนชั้นกลางที่ต้องดิ้นรนเอาตัวรอด เพื่อปากท้องของตนเองในสังคมปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้องทนกับสภาพจิตใจที่ได้รับจากนายทุนในระบบทุนนิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เหลือแต่เงาตะกุ่มของซากแห้งโหยเป็นเพื่อน ถึงยามนี้จึงคาดหมายได้ว่า ก่อนกลายเป็นซากคงผ่านความเจ็บปวดยิ่งกว่าเสียบหางาโคดเคียวยิ่งกว่า และแล้วมีน้ำอุ่น ๆ ราดรดลงมา มีกลิ่นเฉพาะที่ทำให้มันโงหัวขึ้นได้ น้ำชนิดนี้หลังจากสิ่งที่ยากจะเท่าทันนั่นเอง ยังตั้งวงล้อมอยู่อย่างฮึกเหิม กบตัวนั้นเริ่มเหยียดแขนขา ความเคลื่อนไหวเพียงเล็กน้อยดูเหมือนจะยังผลให้วงล้อมบีบคั้นเข้ามา มันต้องหยุดชะงัก ยากจะคิดหลบเลี่ยงหนี จนแล้วจนรอดก็ยังไม่เข้าใจว่าทำไมวงล้อมต้องคอยทำร้ายครั้งแล้วครั้งเล่า ตรงข้ามกับการหลบหนีคือเข้าไปหา

ความเจ็บปวด ผู้รุมทำร้ายอาจจะพอใจ พอใจสุดขีดไปเลยก็ได้ เช่นเดียวกับตัวมันเองก็จะรู้จักความเจ็บปวดที่สุด...

(“ลานทราย” ใน ลูกพ่อคนหนึ่งฯ. 2528 : 66)

ในเรื่อง บิลลี่ โจ นกกระจอก สารของเรื่องสะท้อนสัญลักษณ์ของผู้ด้อยโอกาสในสังคม “นกกระจอก” เป็นตัวแทนของผู้ถูกเอาเปรียบ “จิตแพทย์” คือผู้ฉวยโอกาส หรือ นายทุนที่คอยจะช่วงชิง และใช้อำนาจบีบบังคับผู้ที่อยู่ได้อำนาจเสมอ ผู้ที่พบเห็นจึงไม่พอใจกับสภาพเช่นนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เขาจับขานกตัวนั้นวางไว้บนโต๊ะ ใช้มืออีกข้างหนึ่งค่อย ๆ ถอนขนนกออกมาทีละเส้น นกกระจอกตัวนั้นร้องด้วยความเจ็บปวด บางครั้งเสียงนั้นขาดห้วงตะกุกตะกัก ฟังดูคล้ายกับเสียงโหยหวนของแม่ในยามดึกคืนหนึ่งสลับกับเสียงโหยเข้มชัด หดเลือดติดปลายขนหล่นสู่พื้นหลายหยด ผมเห็นรอยเลือดเป็นสีขาวขุ่นคลั่งอับชื้น ผมขนลุกชู ไข่...มันเป็นการฆาตกรรมกันต่อหน้าต่อตา ผมนึกถึงทะเลเลือดที่เกิดจากการฆ่าฟันกันจนนองท่วมพื้นแดงฉาน โอ๊ย...ผมทนไม่ไหวแล้ว

“หยุดเดี๋ยวนี้ละ!” ผมตะโกนเสียงดัง เหยื่อหลายเม็ดเริ่มปลุกบนใบหน้า

เขายังยิ้มอย่างเหี้ยมเกรียม ถอนขนนกทีละเส้นจนร่างนกเปลือยเปล่า ผมรู้ว่ามันยังไม่ตาย เพราะดวงตาสีดำของมันยังกลอกกลิ้งไปมา...

(“บิลลี่ โจ นกกระจอก” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 90-91)

1.1.6 ปัญหาการฆ่าตัวตาย

การเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว จึงเกิดภาวะบีบคั้นหลายๆด้าน ที่ก่อให้เกิดการขัดแย้ง และปัญหา สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการฆ่าตัวตาย คือ ปัญหาที่เกิดจากความเครียดมากๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาชีวิตให้จบลงได้ด้วยดี มนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ จึงส่งผลให้เกิดการฆ่าตัวตาย

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตาย มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ไม้เสียบ เรื่อง เมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด และเรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ

ในเรื่อง ไม้เสียบ สารของเรื่องสะท้อนสาเหตุของการฆ่าตัวตายของตัวละครว่า เกิดจากภาวะบีบคั้นจากสภาพสังคมในระบบทุนนิยม จึงคิดที่จะทำลายล้าง ให้โลกนี้ล่มสลาย ด้วยวิธีการ

ต่างๆ แสดงออกถึงความก้าวร้าว เพื่อตอบสนองความคับข้องใจ ที่ไม่สามารถจะปรับตัว หรือแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้ นอกจากความตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“บางทีฉันก็คิดอยากให้โลกมันร้อนร้อนวุ่นวาย อยากให้มีสงครามโลกเกิดขึ้นอีก อะไร ๆ มันจะได้จบสิ้นเสียที ความสงบมันอาจเกิดขึ้นเมื่อโลกมันไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่อีก แล้วก็ไปได้ ฉันน่าจะเสียใจจะคิดต่อแล้วว่า ฉันยังจะต้องเป็น ต้องดิ้น ต้องร่นกับอะไรอีก บางทีความตายและความวินาศสันตะโรมันก็แสนจะน่าพิสมัยเหลือเกิน ใช่มั้ยแกล”

“ฉันคิดจะทำลาย ทำลายมันให้หมด ถึงเวลาแล้วที่ทุกสิ่งควรล่มสลายลง อารยธรรม ยุคใหม่อันล้ำเลิศ โลกกำลังจะไปไหนก็ไม่รู้ มันตีบตันขึ้นทุกทีเชียวแกลเอ๊ย ทุกลมหายใจคือ ความตาย ฉันเพียงอยากเร่งรัดให้มันมาถึงเร็ว ๆ เท่านั้น คน มนุษย์ กลายเป็นสิ่งที่ให้ภาพพจน์ ได้ยากที่สุด มันฆ่าโดยที่ไม่รู้ตัวว่าฆ่า มันบ้า มันเหี้ยม มัน...อะไรก็ไม่รู้แล้ว ฉันจะอธิบายยัง ไงให้แกรู้สึกได้ว่ามันเป็นชิ้นร้ายแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน เหตุผล ศีลธรรม เขี่ยท่าอะไร เหล่านี้มันไม่เคยอยู่ในสำนึกมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ไซ้หรือเปล่า”...

(“ไม่เสียบ” ใน เดินข้ามคืน. 2532 : 63-64)

ในเรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด สารของเรื่องสะท้อน สาเหตุของการที่ คิดอยากผูกคอตายของตัวละคร อันเนื่องมาจากปัญหาครอบครัว การถูกทำโทษในตอนที่เด็กๆ ที่ สร้างความอับอายต่อหน้าผู้อื่น ถือว่าเป็นสิ่งที่ร้ายแรงที่สุดในชีวิต เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดภาวะ ปิ๊งคันทางจิตใจ ดังข้อความตอนหนึ่ง ว่า

...ครั้งหนึ่งผมซุกซ่อนอะไรจำไม่ได้ จำได้แต่ว่าพ่อจับผมมัดไว้กับเก้าอี้ เอาผมไปวาง ไว้ที่ถนนหน้าบ้านท่ามกลางแดดร้อนเปรี้ยง เวลารถสองแถวขับผ่านมา คนในรถจะชะโงก ออกมาดูผมด้วยสีหน้าแปลก ๆ ถึงสงสัย ผมโกรธพ่อกว่า ไม่คุยกับพ่ออยู่สองวัน ความรู้สึก อยากผูกคอตายก็เกิดขึ้นตอนนั้น คิดจะหาทางหนีไปให้ไกลจากบ้าน แต่ก็ไม่กล้าทำอย่างที่คิด กลางวันผมจะเอาเสื้อไปปูนอนใต้ต้นไม้ม่วง ฟังเสียงนกกริ้ง แหงนมองแสงแดดส่องกระทบ ใบไม้สีเขียวอ่อน ตกกลางคืนก็จะย้อนกลับบ้านหลบเข้าครัวหาข้าวกิน แม่จะเหลือใจทอดไว้ ให้ผมเสมอ...

(“แมวจร บทละครที่ไม่จบและชายแขนขาด” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 47)

ในเรื่อง เรื่องสั้นไม่มีชื่อ สารของเรื่องสะท้อนความคิดชั่วร้ายของมนุษย์ อันเกิดจากความสับสนจากจิตใต้สำนึกของเขเอง การสร้างความขัดแย้งภายในจิตใจการอยู่ตามลำพังโดยพบกับตนเองในลักษณะการแบ่งร่างเป็นหญิงเป็นชาย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของภาพลวงตาที่ทำให้ความคิดสับสน ขัดแย้ง และไม่สามารถหาคำตอบของชีวิตได้นอกจากฆ่าตัวตาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ฆ่าตัวตาย--ใช่สิ ผมเคยคิดถึงมันบ่อย ๆ และยิ่งคิดถึงมันบ่อยมากขึ้นในชั่วเวลาไม่กี่วันที่ผ่านมา และก็แน่ใจว่าทุกครั้งของความคิดเหล่านั้นจะต้องจบลงด้วยภาพในจินตนาการที่ผมมองเห็นเส้นเชือกถูกผูกขึ้นเป็นห่วงสำหรับแขวนห้อยอะไรสักอย่าง ผมรู้ว่ามันจะต้องมีตอนต่อไป คงไม่สิ้นสุดลงเพียงแค่นี้ทุกครั้งไปหรอก สักวันหนึ่งสิ่งที่ผมกลัวจะต้องเกิดขึ้นแล้วมันก็จะตอบเรื่องราวทั้งหมดได้อย่างแน่นอน เพียงแต่ว่าจะเป็นเมื่อไหร่ และอีกนานแค่ไหนเท่านั้น...

(“เรื่องสั้นไม่มีชื่อ” ใน ดินจากฝัน. 2533 : 169)

1.1.7 ปัญหาความยากจน

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาความยากจน คือ เรื่อง คำทนาย

ในเรื่อง คำทนาย สารของเรื่องสะท้อนภาพฝันของคนจน สาเหตุของความยากจนจึงทำให้เธอสามารถจินตนาการในสิ่งที่ขาดหายไปจากชีวิตได้ ไม่ว่าจะเป็นบ้านที่มีบริเวณ หรือการมีเพื่อนเล่นก็ตาม ความใฝ่ฝันเหล่านี้จะทำให้เธอมีความสุข และมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างคนอื่น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ดีมาก...จันทร์วันเพ็ญรับแสงอาทิตย์สะท้อนต่อมายังโลก มันสว่างเย็น บางครั้งอึ้งรู้สึกกลัว แต่เมื่อคิดถึงดาวลึกลับ 12 ดวงที่เขาเป็นเจ้าของ ดวงจันทร์ก็เป็นเพียงดวงดาวดวงหนึ่งที่ไม่ใช่ของเขาเท่านั้น อึ้งปายน้ำตา เขยิบคางมองเพดานมุ้ง หลังคาสังกะสีมีรูรั่วอยู่พร่าว 12 รู มันเป็นรูที่ทะลุขึ้นไปติดดวงดาวของเขาทั้ง 12 ดวง เป็นดวงดาวที่ติดพร่าวประดับหลังคายามคืนเพ็ญ มันส่งแสงลงมาแสบตา และปลอบโยนให้เขาคลายความเศร้าเสียใจเรื่องไปไม่ทันรถไฟลอยฟ้า...

(“คำทนาย” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 189)

1.1.8 ปัญหาครอบครัว

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เลขคณิต ป.2 และ เรื่อง ละคอน

ในเรื่อง เลขคณิต ป.2 สารของเรื่องสะท้อนชีวิตครอบครัวที่ล้มเหลวของทองเอก อันเนื่องมาจากการได้รับอุบัติเหตุจากมอเตอร์ไซด์จึงทำให้เขาเดินไม่ได้อีกตลอดชีวิต ครอบครัวจึงเริ่มมีปัญหาตั้งแต่นั้นมานางเยาว์ภรรยาของเขาเริ่มมีชู้ ลูกชายสร้างคดีไว้มากมายจนต้องเข้าคุก ส่วนลูกสาวประพิตินตามแบบหญิงรุ่นใหม่ สาเหตุทั้งหมดจึงทำให้ทองเอกถูกทอดทิ้งและกลายเป็นปัญหาใหญ่ของครอบครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...และแล้ววันหนึ่ง ขณะที่ทองเอกกำลังหลับปากคำทอลมแล้งอยู่อย่างเปลิดเปล็น จับพลันก็มีเสียงหนึ่งซัดเจนดังขึ้น เสียงนั้นคำเขา เสียงนั้นใช้สรรพนามมึง-กู เสียงนั้นใช้ศัพท์พิเศษหลายคำที่เขากับเมียเคยใช้ มีเปรียบเทียบว่าเขาไม่มีค่า แม้ทำหน้าที่ในบ้าน เสียงนั้นบอกว่าเพื่อนายเขาเต็มประดา เสียงนั้นสาปแช่ง ขอให้เขาล้มหายตายจากไปจากบ้านนี้เสียที

ทองเอกงุนงง เขากำลังประกาศอิสรภาพกับเทวดาอยู่แท้ ๆ ใครหนอใครรอดคิมาโกรธแค้นเขาถึงเพียงนี้

เสียงนั้นเป็นเสียงผู้หญิง และไม่ใช่นางเยาว์

ทองเอกมองหาเจ้าของเสียง แต่ทั่วทั้งบ้านไม่เห็นมีใครอื่น...นอกจากลูกสาวคนเดียวของเขาเท่านั้น

“.....”

“.....” ทองเอกได้ตอบ

พ่อ 0

+

แม่ 0

—

ลูก 0

×

ชู้ 0

÷

เทวดา 0

เลขที่ออก...

(“เลขคณิต ป.2” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 60-61)

ในเรื่อง สะคอน สารของเรื่องสะท้อนสังคมการเอาตัวรอดของครอบครัวรุ่นใหม่ ในครอบครัวนี้นิยมการอยู่อาศัยแบบตัวใครตัวมัน เห็นแก่ตัว และมองปัญหาของตนเองก่อนเสมอ การช่วยเหลือกัน การสร้างความเข้าใจและการพึ่งพาอาศัยจะลดน้อยลงหรือแทบจะไม่มีเหลือ จากปัญหาเล็กๆ ภายในครอบครัวจึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ประตูบ้านถูกเปิด พ่อเดินเข้ามา วางแฟ้มเอกสารไว้บนหลังตู้หนังสือ ขยายปากเสื้อ โบกมือพัดตัวเอง ทำท่าเหมือนเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานหนัก

พ่อ	-	กำลังคุยกับแม่เรื่องอะไรหรือลูก (เดินมานั่งที่โซฟาอีกรีกตัว เอนหลังด้วยท่าที่เหนื่อยหน่าย คนทั้งสามหันหน้าเข้าหากันเป็นสามเส้า)
ชายหนุ่มในชุดดำ	-	แฟนผมเขาทิ้งผมไป
แม่	-	โทรมาชวนนะ (น้ำเสียงขมขื่นระคนเย้ยหยัน) ระวังจะหัวใจวายตาย เป็นข่าวให้ลูกเมียที่อยู่ข้างหลังต้องอับอายขายหน้า
พ่อ	-	(ท่าทางหงุดหงิด) เอ...เธอเนี่ย ฉันเพิ่งกลับมาจากงานเหนื่อย ๆ นะ อย่าหาเรื่องกันได้ไหม
ชายหนุ่มในชุดดำ	-	เขาจากผมไปแล้ว (พริ้มเปลือกตาลงพึมพำกับตนเอง)
แม่	-	(น้ำเสียงเริ่มเกรี้ยว) คุณอย่ามาอ้างเลยฉันรู้ดี ไปชุลูกกับอีนั่นมาใช้ไหม
พ่อ	-	ถ้าใช่แล้วจะทำไม (จ้องหน้าแม่อย่างท้าทาย)
ชายหนุ่มในชุดดำ	-	ทำไม
(น้ำตารินลงอาบแก้ม)
แม่	-	(ตะโกนลั่น) เดียวนี้พูดยังนี้แล้วมาใช้ไหมทำไม
อีนั่นมันมีอะไร คุณถึงได้หลงมันนัก นี่ลูกฟังไว้
นะ ว่าพ่อแกพูดอย่างนี้...

(“สะคอน” ใน คนหลงเวลา. 2528 : 87-88)

1.1.9 ปัญหาการศึกษา

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา คือ เรื่อง โลกของโนม

ในเรื่อง โลกของโนม สารของเรื่องสะท้อนปัญหาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง จึงทำให้ไม่สามารถไปโรงเรียนได้ทุกวัน การศึกษาในประเทศไทยยังไม่เปิดกว้างพอในการรองรับเด็กที่ขาดความพร้อมทางร่างกายและจิตใจให้เข้าเรียนได้ตามปกติ การเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านสำหรับเด็กกลับถูกมองว่า เด็กไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเท่าเด็กที่จบจากโรงเรียน แต่สำหรับโนมเขาพอใจกับวิถีชีวิตที่มีอยู่ แม้จะไม่มีสังคมภายนอกแบบเด็กทั่วไปก็ตาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...บ้านทั้งบ้าน วันทั้งวัน หากไม่นับแม่แล้ว เมื่อพ่อออกไปทำงาน โนมก็อยู่คนเดียว ไม่มีเพื่อน โนมไม่ได้ไปโรงเรียนเพราะแม่ยังเป็นห่วงสุขภาพ โนมต้องไปหาหมอทุก 2 เดือน เขาไม่รู้จึกคำว่าโรงเรียนอนุบาล แต่รู้จึกคำว่าโรงพยาบาล โนมยังไม่รู้จึกคุณครู แต่แม่เป็นครูสอนให้เขาอ่าน “แบบเรียนเร็ว” ของ ฟ. ฮีแลร์และนายฉันท ขำวิไล จนอ่านคล่อง โนมไม่รู้จึกมาดกับม้าแก่แต่รู้จึกแม่ไถ่นันทากับคาราและรุจี เรื่อง นกกลางเขน โนมก็ชอบ โนมรู้สึกว่โลกภายนอกมีสิ่งที่ไม่รู้จึก “อะไรคือ ความตายล่ะแม่” โนมถามไปเรื่อยๆ ของเล่นมากมายที่พ่อหามาให้บางครั้งช่วยเป็นเพื่อนได้ แต่บางครั้งก็ทำให้บ้านรกเด็กชายบอกแม่วันละหลายครั้ง...

(“โลกของโนม” ใน มัทรี. 2529 : 206-207)

1.1.10 อิทธิพลจากสื่อมวลชน

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏอิทธิพลจากสื่อมวลชนมีจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่อง หมึกหยดสุดท้าย และเรื่อง ภาพ เสียง และคำถาม

ในเรื่อง หมึกหยดสุดท้าย สารของเรื่องสะท้อนการใช้อิทธิพลจากสื่อมวลชนที่ช่วยให้หนังสือฝนหยดเดียวของนายคมน์ กังวาน ขยาดีถึง 2 แสนเล่ม ด้วยวิธีนำเสนอในรูปแบบใหม่ของเขา เขาใช้การแอบอ้างชื่อของนักเขียนยอดนิยม “เวทย์ วาทิน” จนได้รับรางวัล การนำเสนอเช่นนี้จึงทำให้สื่อมวลชนเข้ามาจับตาทาโดยใช้วิธีเปิดเผยทางหน้าหนังสือพิมพ์ มีการให้สัมภาษณ์ทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง จากผลของสื่อมวลชนเหล่านี้จึงทำให้ชื่อเสียงของคมน์ กังวาน โด่งดังทันที ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...คุณเวทย์รู้สึกยังไงคะที่การฟ้องร้องคุณคมน์ทำให้ยอดขายของ ฝนหยดเดียว สูงขึ้น?

“ยอดขายจะขึ้นหรือลงคงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผมโดยตรง เพราะมันไม่ใช่เรื่องที่ผมเขียน (หัวเราะ) แต่โดยความเห็นส่วนตัวแล้วผมไม่แปลกใจหรอกครับ”

ทำไมคะ?

“เพราะเมื่อเรื่องนี้เป็นข่าวใหญ่ ก็เท่ากับว่าสื่อมวลชนช่วยกันโปรโมทหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาโดยปริยาย”

แสดงว่าคุณซื้อเรื่องนี้เพราะการโปรโมท?

“ส่วนหนึ่งคงใช่ เดี่ยวนี้มีอะไรบ้างล่ะที่ไม่ต้องอาศัยการโฆษณาและการโปรโมท แม้แต่งานศิลปวัฒนธรรมก็ยังคงอาศัยมัน กรณีที่คุณคมน์นี่เขาทำไปเพราะว่างานของเขาไม่มีโอกาสได้ตีพิมพ์ เขาจึงหาทางทำให้เรื่องของเขได้รับการตีพิมพ์ ก็แค่นั้นเอง”

คุณเวทย์คิดว่าเขาอยากดังหรือเปล่าคะ?

“ผมไม่คิดว่าอย่างนั้นเขาอาจจะอยากดังแต่เพียงเพื่อให้มีคนอ่านหนังสือของเขา ไอ้การขี้นชื่อผมไปใช้มีแต่จะทำให้ผมดังต่างหาก ถ้าจะว่ากันแล้ว เหตุการณ์นี้เท่ากับเป็นการโฆษณานักเขียนสองคนไปพร้อมกัน (หัวเราะ) เป็นโฆษณาแฝง”

ช่วยอธิบายเพิ่มเติมด้วยคะ?

“มันคือการโฆษณาที่คุณดูแล้วไม่รู้ว่าเป็นการโฆษณา อันนี้ถ้าใช้ไม่ถูกแล้วก็น่าเป็นห่วง อย่างเช่น (ชี้ไปที่เครื่องรับโทรทัศน์ในห้องรับแขก) มิวสิกวิดีโอในโทรทัศน์หรือเพลงในวิทยุที่เขาจัดเขี่ยให้คุณฟังโดยที่คุณไม่รู้ตัวหรือบางคอลัมน์บนเทปในหนังสือพิมพ์ที่ตะบิตะบันเขียนเชียร์หนังสือของคุณต้องไปดู สำหรับนวนิยายเรื่องนี้ ที่ขายดีก็คงเป็นเพราะข่าวที่พวกคุณช่วยกันลง กับคำว่า รางวัลเอเชียนไรต์”

คุณเวทย์คิดว่านี่เป็นการใช้สื่อมวลชนที่ผิดหรือเปล่า?

“ผมไม่คิดว่ามันแย่งกันหรอก เพราะมันเป็นข่าว และคนไทยเราก็มักตื่นข่าว จึงไม่น่าแปลกที่หนังสือเล่มนี้จะขายดี”

.....
...อะไรเป็นเหตุูงใจให้คุณคมน์ทำแบบนี้ครับ?

“พูดตรงๆ ก็คือ เรื่องของผมถูกปฏิเสธทุกแห่งที่ผมไปเสนอ ถ้าเป็นนักเขียนหน้าใหม่คนอื่นๆ อาจเลิกเขียนไปเลย แต่ผมมีความมั่นใจว่าเรื่องเรื่องนี้ดีพอ ผมจึงหาวิธีการนำเสนอตัวเองใหม่”

ช่วยอธิบายเพิ่มเติม

“คุณลองดูซิว่าตลาดหนังสือเมืองไทยเรากว้างแค่ไหน และเราเอาอะไรเป็นบรรทัดฐานวัดคุณภาพของงาน หนังสือเล่มนี้ตอนแรกสำนักพิมพ์สี่แห่งบอกว่ามันห่วย แต่พอมีคนเห็นว่ามันควรจะรับรางวัล ทุกแห่งก็แห่กันมาขอพิมพ์ วงการนี้มันกลายเป็นการค้าไปหมดแล้ว ทำให้ผมเห็นว่า ต่อให้เรื่องคุณมีเรื่องดีระดับพูลิตเซอร์ แต่ถ้าไม่ได้รับการตีพิมพ์ ให้อีว่าพูลิตเซอร์เล่มนั้นก็ไม่มีค่าไม่ต่างอะไรไปจากกระดาษพับดูง”

คุณคมน์มีความเห็นอย่างไรต่อคุณภาพนักอ่านในเมืองไทย

“ผมขอเปรียบกับหนังสือกว่าจะครบ แต่ไหนแต่ไรหนังสือที่มีสาระมักจะไม่ทำเงินเมื่อไม่ทำเงินก็ไม่มีคนสร้างหนังสือ แบบนั้นออกมาอีก และเมื่อคนเราดูหนังสือคุณภาพต่ำ คุณภาพนักดูก็ไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร มันเป็นวงจรอย่างนี้ไปเรื่อยๆ คุณภาพนักอ่านก็เหมือนกัน ถ้ายังอ่านเพราะชื่อคนเขียนหรือเพราะแรงโฆษณา นักอ่านก็คงยากจะพัฒนาคุณภาพการอ่าน หนังสือที่ติดตลาดขายดิบขายดีบางเล่มสะกดคำยังไม่ค่อยจะถูกเลย แต่ก็มีคนอ่านเยอะแยะ คนเค้าอ่านเพราะเค้าชอบคนเขียนคนนั้นหรือเพราะว่าชอบเรื่องล่ะ? ไฉนทำให้ผมได้คิดว่า ศิลปะในการนำเสนอตัวเองบางทียังสำคัญกว่าศิลปะในการประพันธ์เสียอีก ดังนั้นผมต้องทำตัวให้ดังก่อน เพราะอย่างน้อยก็อาจทำให้มีคนอ่านเรื่องของผม ผมต้องการเพียงแค่นั้น”...

(“หมึกหยดสุดท้าย” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 29-30)

ในเรื่อง ภาพ เสียง และ คำถาม สารของเรื่องสะท้อนการใช้อิทธิพลของรายการโทรทัศน์ที่เข้ามามีบทบาทในการนำเสนอ โดยเฉพาะในช่วงท้ายเรื่อง เป็นการตั้งคำถามของภาพบรรยายที่กล่าวมาแล้วพร้อมกับมีรางวัลให้สำหรับผู้ตอบถูก แล้วส่งคำตอบไปยังรายการไปตามนัด ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของรายการเกมส์โชว์ว่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทยอย่างไร คนไทยนั้นมีลักษณะนิสัยชอบเสี่ยง ชอบการพนัน เสี่ยงโชค ดังนี้

...ข้อสิบห้า ผมมาที่นี่ทำไม ข้อสิบหก ผู้หญิงที่เป็นแคชเชียร์อยู่ที่ไหน ข้อสิบเจ็ด ชายเสื้อขาวกางเกงกาเกี๋แต่งงานกับหญิงเสื้อเชิ้ตแดงจุดขาวหรือยัง ข้อสิบแปด เด็กผู้หญิงที่ใช้มีดลับงานเล่นชื่ออะไร ข้อสิบเก้า ขณะนี้เวลาเท่าไร ข้อสุดท้าย ทำไมกลืนส้วมจึงโซมา เป็นระยะ เอาละครับ คราวนี้มาดูของรางวัลของเราที่จะมอบให้กับคุณ ๆ ที่ตอบปัญหาได้ถูกต้อง บริษัทผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าตรานกยูงมอบสร้อยคอทองคำหนักสองสลึงพร้อมเงินสด 2,500 บาท สำหรับผู้ตอบคำถามถูกหนึ่งข้อ สองรางวัล, บริษัท โตชิบา ประเทศไทย จำกัด

มอบตู้เย็น 10 คิว พร้อมเตาอบไฟฟ้ามูลค่าสองหมื่นบาทสำหรับผู้ท้ายปัญหาถูก 5 ข้อ
หนึ่งรางวัล...

...รีบ ๆ ส่งคำตอบกันมาที่รายการไปตามนัด ตู้ป.ณ.3004 กท 10400 ค่วน ภายใน
วันที่ 31 ธันวาคม 2532 นี่นะครับ ขอให้ทุกท่านเดินทางไปสู่สถานโดยสวัสดิภาพ-ลาก่อน...

(“ภาพ เสียง และ คำถาม” ใน อะไร. 2534 : 106-107)

1.1.11 ปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่
เรื่อง เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย เรื่อง บางข้อสัจย์ประกาศิต และเรื่อง ปากกระบอก

ในเรื่อง เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย สารของเรื่องสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมือง ที่เกิดจาก
การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยระหว่างทหารกับประชาชน ภาพที่แสดงมาจากการบันทึกเทป V.D.O. ที่
ถ่ายจากเหตุการณ์จริงช่วงเดือนพฤษภาคม 2535 ผู้เขียนบรรยายภาพเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเรียกร้อง
ความเป็นธรรมทางการเมือง และเน้นถึงความสำคัญของชีวิตประชาชนที่รัฐบาลควรให้การดูแล
เอาใจใส่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ขณะหิบบูหรีจุดสูบ-เขามือสั้น “บางที่เธออาจจริงจังกับการเมืองเกินไป”

กล้องอ้อยอิงกับหน้าเธอเหมือนอวรณ์ ทันโคนัน-เขาสะดุ้งเฮือก เสียงปืนแผดก้อง
กลบความโหยเศร้าของอัลได้แซ่กๆ กล้องถอยออกมาอย่างตื่นตระหนก ผู้ชายคนหนึ่งถูกยิง
กระสุนเจาะทะลุหลัง ทะลุหน้าผากด้านหน้า เลือดปนมันสมองพุ่งขึ้นฟุ้งกระฉูดราว
กับท้อสายยางแตก ร่างกายฟาดโคลนลงใกล้หญิงสาว แขนแกว่งสะเปะสะปะ พาดคออวบของ
เธอ กล้องแพนไป ทหารยืนเงื้อมหามือ ในมือกระชับปืนกล ควนขวาลอยกรุ่นตรงปาก
กระบอก เด็กขานั่งเงียบ หลังพิงกำแพงปูนมีรอยร้าว ดวงตามองเหม่อแต่ไม่รู้ไม่เห็นสิ่งใดอีก
มุมกล้องระยะกลางเปิดเผยสถานที่เกิดเหตุ เป็นห้องโถงหน้าของโรงแรม หญิงสาวนอนเลือด
ปนเลือดกับชายร่างกำยำ ทหารเดินขวักไขว่ถือปืน ทุกกระบอกผ่านการยิง คนมากมายนอน
เกลื่อน เลือดแดงเข้มไหลนองเต็มพื้นพรมสีแดงอ่อนจาง อัลได้แซ่กๆเป่าย้ำตัวโน้ตชวนทศ...

(“เธอเดินร่ำอย่างเดียวดาย” ใน รัฐบาลน้ำ. 2535 : 83-84)

ในเรื่อง บางข้อสัจย์ประกาศิต สารของเรื่องสะท้อนให้เห็นบรรยากาศทางการเมืองใน
อดีต ผู้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยบางส่วนต้องหลบหนีเข้าป่า ผู้เขียนจำลองเหตุการณ์เหล่านั้นเหมือน
เป็นการย้อนอดีต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...บรรยากาสที่เคยคิดว่าอบอุ่นในครั้งกระโน้นหวนคืนมา มวลชนทุกรุ่นทุกวัยมีทั้ง หญิงชาย เด็กผู้ใหญ่ แม้แต่คนแก่ก็เคยมี และทราบมาจนบัดนี้ผมเองก็ยังไม่รู้เหมือนกันว่าพลัด เข้าไปได้อย่างไร เพราะตั้งแต่บัดนั้นมา หลังจากผมระลึกชาติได้ ผมก็ไม่เคยเข้าร่วมอภิรมย์กับ พวกเขากันอีก แต่พวกเธอละ พวกเธอมานั่งขายตัวรอไฟอยู่ที่นี่ทำไมกัน...

(“บางซื่อสัตย์ประกาศิต” ใน ความเจ็บในความเจ็บ. 2534 : 183)

ในเรื่อง ปากกระบอก สารของเรื่องสะท้อนความทรงจำต่อเหตุการณ์การต่อสู้เพื่อเรียกร้อง ประชาธิปไตย จำนวนตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ที่แทนจำนวนครั้งที่ต่อสู้กับประชาชนกับการบอปปิ พ.ศ. ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เขาหยุดไว้ที่ตรงนี้...จำได้แม่นอย่า 2524 มีเหตุการณ์ยิ่งใหญ่เกิดขึ้นอีกหน มีคนตาย ไปบนถนนหลายคน มีการปะทะกันย่อย บนถนนหลายสายใช้...อย่างที่ยกตั้งแต่ต้น...ครั้งนั้น เขาออกทำงานของเขาตั้งแต่เช้า ออกมาพร้อมกับพระบิณฑบาตและเด็กๆ ออกจากบ้านไป โรงเรียน บนถนนมีรถติดเป็นทางยาวเหมือนเช่นเคย ไม่มีเหตุการณ์ใดจะยิ่งใหญ่และตื่นเต้น ไปกว่าการคอยรถที่เป็นแพรวให้เลื่อนที่ไปข้างหน้า มันค่อยๆ คืบคลานเหมือนสัตว์เลื้อย คลานพันธุ์สุดท้ายที่เหลืออยู่บนโลก ในไม่ช้ามันจะถูกกำจัดออกไปตามวิถีแห่งธรรมชาติ 177 178 179 180 182 185 190 แดะเช้าวันนั้นแจ่มใสงดงามลมพัดวริน มีผู้คนเดินเลียบเคียงเข้า มามุงดูเหมือนเช่นเคย เสียงเพลงปลุกใจดังกระหึ่มลอยมาแต่ไกล โทรทัศน์ช่องไหนไม่ทราบมี “รายการพิเศษ” สลับกับเสียงเพลงพระราชนิพนธ์ เป็นสิ่งคุ้นชิน ไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่มีความ แปลกใหม่ แดะสาดส่องขึ้นสูงมากำลั่งดี มีแต่ผมคนเดียวปลากะกระจายไปทั่วแผ่นฟ้า แสงแดด ออกเหลืองตัดกับสีดำเมื่อก่อน และตาข่ายสีเขียวขี้ม้า มันกระทบกันออกมาเป็นแสงเงาใน เหลี่ยมมุมที่ลางตัว

(“ปากกระบอก” ใน สบสังวาสสโมสร. 2535 : 257)

1.1.12 ปัญหาการต่อสู้ของมนุษยชาติ

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏปัญหาการต่อสู้ของมนุษยชาติ มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง โลกของหมา เรื่อง นิทานอนาคต เรื่อง ผู้มาเยือน และเรื่อง ประเทศโคลน

ในเรื่อง โลกของหมา สารของเรื่องสะท้อนภาพจำลองชีวิตของมนุษย์ โดยใช้สัญลักษณ์ “หมา” แทนเรื่องของมนุษย์ ที่มีลักษณะของการเกิดปัญหาขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการแบ่งแยกชนชั้น ปัญหาการข่มขืน ฯลฯ โดยมีสาเหตุมาจากการแก่งแย่ง

จึงดีกัน ความเห็นแก่ตัว ไม่มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อพวกเขาวิธีที่การเอาตัวรอด และมุ่งที่จะหาเงิน ดังคติประจำใจที่ว่า “เงินคือหลักประกันชีวิต” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...หมาอยู่บนดาวดวงนั้นมานานแสนนาน สร้างตึก สร้างบ้าน สร้างถนน สร้างรถ สร้างคลับ สร้างบาร์ หมาทุกตัวมีคติประจำใจว่า

หมาทุกตัวต้องหาเงิน เพราะเงินคือหลักประกันชีวิต

โลกของหมาจึงวุ่นวาย เห็นแก่ตัว ไม่มีใครเคยเอื้อเฟื้อใครช่วยเหลือใคร หมาทุกตัวต้องเอาตัวรอด

โลกของหมา มีโรงเรียน มีวิทยาลัย มีมหาวิทยาลัยเหมือนกัน เพื่ออบรมสั่งสอนให้ลูกหมามาเป็นแบบแม่แบบพ่อ ปู่ ย่า ตา ทวดของมัน ใครนอกกรอบก็อยู่ไม่ได้

ลูกหมาหลายตัวทนไม่ได้ฆ่าตัวตาย ดิฉยาเสพติด ยกพวกตีกันสนุก ห้องไม่มีพ่อไร้ ลูกหมาน่าสงสาร แต่ไม่มีใครสงสารใคร

.....
...ลูกหมาเล็ก ๆ ประกาศว่า...

“พวกเราจะไม่กลับไปบนดวงดาวอีก จนกว่าพวกหมาแก่ ๆ ทั้งหลายจะรบฆ่าฟันแย่งกันกินจนตายหมด เราจะสร้างโลกใหม่กันบนเมฆสีขาว”

หมาผู้ใหญ่ผู้แก่ทั้งหลายต่างตกใจผลิตลูกหมากันใหญ่ แต่พอลูกหมาเกิดมาก็พากันบินหนีไปหมด

หมาแก่ ๆ ทั้งหลายจึงทำสงครามแย่งกันกินต่อไปอย่างสิ้นคิด

ไม่นานหมาแก่ ๆ ทั้งหลายก็ตายหมด

ลูกหมาบนเมฆสีขาวก็ตายหมด

นับแต่นั้นมาก็ไม่มีหมาให้ฉันเขียนถึงอีกเลย...

(“โลกของหมา” ใน เขาและเธอ. 2530 : 5-7)

ในเรื่อง นิทานอนาคต สารของเรื่องสะท้อนภาพการต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ตั้งแต่ อดีต ปัจจุบัน จนถึงเหตุการณ์อนาคต สาเหตุเหล่านั้นเกิดจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ รวมทั้งลักษณะนิสัยของการเอาตัวรอด และความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ด้วย จึงทำให้เกิดการต่อสู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น

โดยแบ่งเนื้อหาของการต่อสู้เป็น 5 ช่วง

ช่วงแรก ปัญหาการต่อสู้ระหว่างคนยุคหินกับสัตว์

...มนุษย์ครั้งแรกครั้งถึงร่างหนึ่งล้มหายหลัง ตอนที่สัตว์บาดเจ็บพุ่งเข้าไป มนุษย์นั้นขวางกั้นหินใกล้ๆ ตัวไว้ป้องกันและปักมันลงตรงหน้าผากสัตว์เชิงพอดี เลือดกระเด็นออกเป็นโบหน้าร่างที่อยู่ข้างใต้ร่างมันและพื้นดินรอบๆ บริเวณ ก่อนที่มันจะสิ้นฤทธิ์แน่นิ่ง รอให้มนุษย์ถลกเนื้อหนังออกมาแบ่งปันเป็นเสบียงประทังชีวิต... (น. 51)

ช่วงที่สอง ปัญหาการต่อสู้ระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ (คำทาส)

...ธนูหลายดอกพุ่งออกจากคันศรเพื่อสกัด คั่นคนสูงใหญ่หน้าขาวหมวดเครารุงรังผู้มีอาวุธปีศาจอยู่ในมือ ทว่าธนูดอกแล้วดอกเล่าล้วนพลาดเป้าหมาย ในขณะที่พวกเขาล้มลงที่ละคนทีละคนกลางป่าที่เริ่มนองไปด้วยเลือด...(น. 51)

ช่วงที่สาม ปัญหาการต่อสู้ระหว่างมนุษย์ กับ มนุษย์หมาป่า

...เงาร่างผู้หมาป่ากระโจนหนีภัยเป็นเงาดำ ตัดกับหิมะเป็นแนวขาวขาวโพลนได้แสงจันทร์ โดยมีฝูงคนบนหลังม้าตามมาติดๆ คนเหล่านั้นบ้างแยกไปทำลายซากกระโจม แต่ที่เหลือเล็งปืนไปยังหมาป่าตัวหนึ่งตัวที่สวยที่สุด สง่างามที่สุด และดูปราดเปรียวที่สุดราวกับเป็นจำฝูง และ...

เปรี้ยง! (น. 53)

ช่วงที่สี่ ปัญหาการต่อสู้ของมนุษย์โลกต่อเด็กชายและสัตว์ต่างดาว

...แทนที่เด็กชายตัวน้อยจะหนี เขาเชื่อว่าพวกนั้นจะต้องเห็นแนวไมตรีเปี่ยมล้นอยู่ในดวงตาของเขาแน่นอน รวมทั้งการรื้อรื้อที่ติดตามคุ้มครองนายน้อยอยู่ไม่ได้ห่างด้วย

“เหวอ...สัตว์ประหลาด!” มนุษย์พากันตะโกน เด็กน้อยผู้นำสงสาร...เขาจะรู้ได้อย่างไรล่ะว่าพลโลกยุคที่เขาเจอนั้นกำลังห่อหุ้มประหลาดครองทิว ถึงวิทยาการจะเพิ่มมากขึ้นเพียงไร การกำจัดสิ่งที่ผิดแปลกไปจากตนเองยังฝังอยู่ในสันดานมนุษย์อยู่ดี ดังนั้นไฟจึงลุกไหม้ท่อมร่างของ การ์รร์รร์-ตัวเมือกอันตราย และกระสุนพุ่งทะลุร่างน้อย ๆ จนพรุณ...ในฐานะอสุรกาย

ก่อน จีจจจจจจจจ จะหลับตาพริ้มลงตลอดกาลเขาร้องหา ... “แม่!”...

ช่วงสุดท้าย ปัญหาการต่อสู้สิทธิของมนุษยชาติระหว่างมนุษย์ฝ่ายพิทักษ์กฎกับเพื่อนมนุษย์ผู้คัดค้าน

...ดังนั้น แม้จะรู้ว่าทำเรื่องที่ไม่ถูกต้องต่อสิทธิของมนุษยชาติ เขาก็ทำต่อไป ทำการสะสาง จับกุม ลงโทษ และอุครรวัฏ กระทำต่อคนร่วมโลกเดียวกัน กระทั่งเชื้อชาติเดียวกัน แต่คนละครอบครัวไว้ซึ่งความผูกพัน

แต่ผู้พิทักษ์คนไหนเล่าจะส่งมาคนรักของตนเอง คนที่ใกล้ชิดแทบจะที่สุด คนที่มีความผูกพันลึกซึ้งยากไถ่ถอน คนรักของเขากำลังสอนบทเรียนแสนเจ็บปวดให้กับผู้พิทักษ์ทั้งหมดอยู่บัดนี้

“อย่า!” เขาร้องออกมาสุดเสียงเพื่อจะหยุดใบมีดมรณะ

เพิ่มเล็ก ๆ จากมือผู้พิทักษ์อีกคนหนึ่งจึงแทงเข้าที่คอของเขา ยาพิษซึมเข้าเส้นเลือด...เขาล้มลงสิ้นใจทันที

“ละเมียดกฎ...หมดสภาพการเป็นผู้พิทักษ์!”

นั่นคือคำตัดสิน...

(“นิทานอนาคต” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 51-58)

ในเรื่อง ผู้มาเยือน สารของเรื่องสะท้อนผลของการต่อสู้ของมนุษยชาติที่ควรได้รับ การมาเยือนกลุ่มดาวแอนโดรเมดาของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ค้นพบตนเองว่า ตนเป็นสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำที่สภาพพิทักษ์ดวงดาวได้ทำการศึกษาวิจัย โดยปล่อยสิ่งมีชีวิตจำนวนหนึ่ง (มนุษย์) ไว้ในระบบดาวอันห่างไกล (โลก) ผลจากการวิจัยจึงพบว่า ส่วนของปัญหาหรือระดับสมอง มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น แต่ทางด้านจิตใจลดต่ำลงโดยเฉพาะในส่วนของความก้าวร้าว มุ่งทำลายล้าง อันเป็นผลร้ายที่ทำให้เกิดการต่อสู้และสงคราม ด้วยเหตุผลเหล่านี้สภาพพิทักษ์ดวงดาวจึงสั่งให้ทำลายดาวพระเคราะห์ดาวที่สามทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและเสถียรภาพอันสงบสุขของกลุ่มดาว ของจักรวาล และของเอกภพ “สาร” ของเรื่องให้แง่คิดที่เป็นประโยชน์ในการเตือนสติแก่มนุษย์ ดังนี้

...นานนับชั่วอายุขัยของบรรพชน สภาพพิทักษ์แห่งดวงดาวได้ริเริ่มให้มีโครงการ “การพัฒนาสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำ” ขึ้น โดยให้อยู่ในความดูแลของหน่วยวิทยาศาสตร์ระหว่างดาว ในแผนขั้นที่สองของโครงการ เราได้นำสัตว์เลี้ยงชั้นต่ำจำนวนหนึ่งไปปล่อยไว้ในระบบดาวอันห่างไกล เพื่อให้มันได้ดำรงชีพพัฒนาชีวิตขึ้นเอง โดยเราได้สร้างสภาพแวดล้อมที่คล้ายใกล้เคียงกับถิ่นกำเนิดขึ้นบนดวงดาวนั้น จากการเฝ้าวนเวียนสังเกตอยู่เป็นระยะ เราพบว่าสัตว์เลี้ยงบางพันธุ์ไม่อาจวิวัฒนาการหรือคงสภาพชีวิตอยู่ได้ ในขณะที่บางพันธุ์ได้พัฒนารูปแบบ

ชีวิตตัวเองผ่านวันเวลาด้วยความอดทน จากการลอบนำมาศึกษาวิจัยอยู่เป็นครั้งคราวพบว่าใน ส่วนของปัญหามีการเติบโตเพิ่มขึ้น ทว่าพื้นฐานเดิม ในส่วนของความก้าวร้าวมุ่งทำลายล้าง มิได้ถูกขัดเกลาให้ลดน้อยหรือเปลี่ยนแปลงไป...หากทว่าพวกมันมีความสามารถในการเก็บ และการควบคุมเพิ่มขึ้นเท่านั้น...

...สัตว์เหล่านั้นเดินทางผ่านกาลเวลามายาวนานนับล้านๆ ปีตามหลักการคำนวณ เวลาของระบบดาวของพวกมัน แต่สัตว์เหล่านั้นก็หาได้สูญเสียความก้าวร้าวลงไปแม้สักน้อย นิด พวกมันกลับพัฒนาภาวะพื้นฐานเหล่านั้นให้ควบคู่ไปกับระบบชีวิตอย่างกลมกลืน การ ทำลายล้างการประหัตประหารฆ่าฟัน ยังเป็นมาตรการหลักสำหรับใช้รองรับการตัดสินใจ พิพาททั้งหลาย ซึ่งล้วนนำมาใช้เพียงเพื่อความพึงพอใจ หรือสนองตอบความต้องการเบื้องต้น ของจิตใต้สำนึกเท่านั้น...

“มีคุณอำนาจอยู่มากกว่าสามสิบหน่วยแผ่นดินบนดาวดวงนั้นที่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ สำหรับการจู่โจมเชิงมุ่งร้ายหมายชีวิตต่อกันและกันต่างฝ่ายมีระเบิดทำลายที่ทรงประสิทธิภาพอยู่ในความครอบครองนับล้านๆ ตัน หัวรบนิวเคลียร์พร้อมจะถูกปลดปล่อยด้วยระบบ อัตโนมัติโครงการบังคับเชื้อไวรัส รวมถึงการคุกคามทำลายด้วยเชื้อโรคสังเคราะห์ที่ไม่ สามารถควบคุมการแพร่ระบาด ซึ่งแม้ว่าตลอดเวลาที่ผ่านมาสัตว์ชั้นต่ำเหล่านั้นจะยังมิได้นำ อาวุธปรมาณูระเบิดนิวเคลียร์มาดลุ่มโจมตีใส่กันราวกับเป็นปาฏิหาริย์ก็ตาม ทว่าสถานการณ์ เช่นนี้ สภาพพิทักษ์แห่งดวงดาวได้ประเมินแล้วว่า...ไม่เสถียร ไม่ยั่งยืนดำรงอยู่ต่อไปแน่นอน นับเป็นความหวนวิตร่วมกันของเอกภพที่พึงมีต่อสัตว์เลี้ยงเหล่านั้น...

(“ผู้มาเยือน” ใน ผจญภัยเดี่ยว. 2535 : 72-73)

ในเรื่อง ประเทศโคลน สารของเรื่องสะท้อนปัญหาการแย่งชิงอำนาจการปกครองของ คนในชาติเดียวกัน ระหว่างฝ่ายการปกครองของรัฐ กับฝ่ายข้าศึก จึงทำให้มีผู้เสียชีวิตมากมาย ฝ่าย รัฐจึงตัดสินใจใช้วิธีการสืบพันธุ์ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ “โคลนนิ่ง” โดยการปลูกยีนต้นพันธุ์ลงใน ไข่ทั้งห้าแสนฟอง เพื่อสร้างทหารให้ออกไปรบกับฝ่ายข้าศึก แต่ผลกลับปรากฏว่าทหารโคลนได้พบ เผ่าพันธุ์เดียวกันโดยมีผู้นำต้นพันธุ์ “พลเอกสุ” เป็นผู้นำของฝ่ายข้าศึก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...รอบบริเวณเมืองหลวงอันเป็นศูนย์กลางการปกครองของประเทศขณะนั้นแสง อาทิตยได้สาดส่องให้เห็นบรรดาช่างทหารโคลน ผู้กำเนิดขึ้นมามีชีวิตจากเซลล์พันธุกรรม เดียวกันหลายแสนคน ต่างเดินทัพเข้ามายังเมืองหลวงด้วยท่วงท่าอันสงบบนึ่ง ในมือพวกเขา ไม่มีอาวุธสงครามใดๆทั้งสิ้น

พวกเขาไม่ได้เสียชีวิตในการเข้าปะทะกัน แต่พวกเขากลับได้ไปพบกับญาติของ พวกเขาเองที่มี ดีเอ็นเอ เดียวกัน และขยายพันธุ์โดยการโคลนนิ่งเช่นกัน ด้วยสัญญาตาม แห่งเผ่าพันธุ์เดียวกันนั่นเอง ทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว และร่วมรู้ภารกิจที่ แท้จริงจากผู้ถือกำเนิดจากเซลล์ต้นพันธุ์ของพลเองสุ ตระกูลศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายข้าศึก

“เชิญท่านผู้นำทางนี้เลยครับ” ทหารโคลนแห่งเมืองหลวงรีบเชื้อเชิญผู้นำต้นพันธุ์ ของพวกเขาให้เข้ามายึดเมืองหลวงทันที

“ผมดีใจที่ได้พบกับพวกคุณทุกคน เราจะร่วมกันพัฒนาประเทศของเราขึ้นใหม่ผู้นำ ประเทศที่ใช้อำนาจผิดๆอยู่ที่ไหน พวกคุณรีบไปจับตัวมาเร็ว หากพบใครขัดขวางหรือต่อ สู้ให้จับกุมไว้ทั้งหมด” เสียงผู้นำกองทัพค้นพันธุ์โคลนนิ่งสั่งการ

“ครับท่าน”

แล้วบรรดาทหารโคลนที่คุมกำลังอยู่รอบเมืองหลวงต่างก็ออกค้นหาผู้นำประเทศ และบรรดานายพลแห่งกองทัพไทยทั้งปวง มารับการไต่สวนลงโทษในฐานะฝ่ายแพ้สงคราม...

(“ประเทศโคลน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 97-98)

1.1.13 ความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเรื่องความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง ไอ้ติ่งต๋อง และเรื่อง ตะกอกปีศาจ

ในเรื่อง ไอ้ติ่งต๋อง สารของเรื่องสะท้อนความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำหนด ให้ประชาชนยืนเคารพธงชาติเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติในตอนเช้าและตอนเย็น ทั้งนี้เพราะไม่ได้ พิสูจน์ว่าคนที่กระทำตามกฎนั้นจะทำการอย่างบริสุทธิ์ใจ ผู้เขียนให้ตัวละครต่างพากันหลบหนีการ เคารพธงชาติในช่วงนั้นราวกับหนีภัยสงคราม การแสดงความรักชาติตามเจ้าของกฎเกณฑ์จึงเป็น เรื่องตลกไร้สาระ และทำให้คนเบื่อหน่ายดังที่ตัวละครแสดงความไม่ศรัทธาออกมาในแบบล้อเลียน ดังนี้

...เสียงสัญญาณเตือนภัยที่พวกเขาวิ่งหนีกระเจิดกระเจิงมาได้หยุดลงแล้ว แต่ต่อมา ได้เกิดมีเสียงดนตรีชนิดหนึ่งดังกระหึ่มขึ้นก็ก้อง มันดังไปทุกทิศทาง มันดังไปทั่วบริเวณ ไม่ยกเว้นแม้แต่ในเขตปลดปล่อยของฉันทเอง สิ่งอันแตกต่างระหว่าง ‘เขตนอก’ กับ ‘เขตปลด ปล่อย’ ตรงซุ่มพุ่มไม้นั้น คือ อากัปกริยาของผู้คน เขตนอกที่ฉันทมองเห็นผู้คนพากันยืนแข็งทื่อ ไม่อ้าลัยไยดี ไม่สนใจการเกิด แก่ เจ็บ ตาย

สิ่งทั้งหลายจะงักงัน นิ่งเงียบเหมือนเวลาได้ถูกลิ้ม แจ่มที่เหมือนต้องมนต์คำสาป
ของพอมดมมอผี...ไร้วิญญาณเหมือนอนุสาวรีย์หินเมื่อไปทิ้งมองเห็นอยู่ตรงหน้า...ไชโย!

สิ้นเสียงไชโย...เวลาที่หยุดนิ่งชั่วคราวก็หวนคืนกลับสู่ความอีกทีก็กรีกโครม ผู้คน
ทยอยกันออกจากเขตปลดปล่อย ไปสู่โลกอันวุ่นวายแต่มีอิสระ กิ่งกอพุทธรักษาที่ถูกแหวก
ออกค่อยเลื่อนกลับเข้าสู่รูปทรงตามเดิม

- แหม...หวัดไป
- เย็นนี้กระยะจะได้ทันเวลา
- ผมเดินเร็วขึ้นจนลบลสติดิเมื่อวันวาน
- ฉันทันคึกกับแม่ค้าอยู่พอดี...คิดจะซื้อชมพูมาฝากคุณ ไง
- แยะวะ...หลบไม่ทัน...

(“ไอ้ดังต้อง” ใน ความเงียบในความเงียบ. 2534 : 167-168)

ในเรื่อง ตะคอกปีศาจ สารของเรื่องสะท้อนความไม่ศรัทธาต่อกฎหมาย หรือ อำนาจแห่ง
รัฐชี้ให้เห็นถึงความไม่ศรัทธาต่อศาสนา ค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆในสังคม การถูกบังคับจาก
สภาพแวดล้อม ถูกทำร้ายทางด้านจิตใจ แสดงแนวคิดที่ว่าชีวิตของมนุษย์ไม่ใช่ชีวิตของสัตว์ที่ใคร
จะสามารถทำร้าย หรือ ขู่บังคับให้ทำอะไรได้ง่าย แรงกดดันจากสภาพจิตใจดังกล่าว จึงถ่ายทอด
ออกมาเป็นภาษาที่ก้าวร้าวแบบการปฏิวัติทางภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ภูหัวเราะอย่างเย้ยหยันให้กับความมั่นคงของอำนาจรัฐ ภูขี้คอกไม้แล้วโปรย
ทิ้งไปกับสายลม ภูคำรามใส่ปาฏิหาริย์แห่งดวงจิตของอรหันต์ในระบบทุนนิยม ภูทำลาย
พรหมจารีรัยาคาของเด็กสาว ภูฆ่าเท่าที่ภูอยากฆ่า ภูทำลายเท่าที่ภูอยากทำลาย สำหรับภู...

...กฎหมายเป็นแต่เพียงกรงขังจอมปลอมที่เบาบางยิ่งกว่าเงา พลังของภูคือลาวาแห่ง
ความพิณาสจากภูเขาไฟแห่งความพิณาส...

(“ตะคอกปีศาจ” ใน เมืองสะเมอ. 2531 : 208)

1.2 ปัญหาสังคมชนบท

ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นในช่วงพ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ที่ปรากฏสารเกี่ยวกับปัญหาสังคม
ชนบท จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่อยู่อาศัย อันเกิดจากการคุกคามจากรัฐเข้ามาแย่งชิง และปัญหา
ภัยธรรมชาติ เนื่องจากการกระจายรายได้ไปสู่ชนบทยังไม่ทั่วถึง การอำนวยความสะดวก การบริการ

ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การคมนาคม การแพทย์ ฯลฯ ยังเข้าไม่ถึง พวกเขาจะต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติ ที่รัฐไม่ได้ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ

1.2.1 ปัญหาที่อยู่อาศัย

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัย มีเรื่องเดียว คือ เรื่อง จุกไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้

ในเรื่อง จุกไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้ สารของเรื่องสะท้อน การต่อสู้เพื่อผืนดิน ที่อยู่อาศัยของชาวเขา และความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับชาวเขา การขอความช่วยเหลือจากรัฐกลับกลายเป็นผลร้ายต่อพวกเขา รัฐเข้าครอบครองที่ดินของพวกเขา จากแผ่นดินที่เคยอยู่อาศัยมาชั่วลูกชั่วหลาน พวกเขาถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุก เนื่องจากไม่มีใบครองสิทธิ์ที่ดิน รัฐจึงเปรียบเสมือนไฟที่จุดความเจ็บแค้นให้กับพวกเขา จึงทำให้การต่อสู้เพื่อแย่งชิงกรรมสิทธิ์ที่ดินเกิดขึ้นอีกครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ความรู้สึกของพ่อสร้าง...เดินทางมาถึงจุดแห่งความเคียดแค้น...ความเกลียดชังที่ก่อเกิดได้กลับกลายเป็นความอนิจจาสังเวช...ที่ดูหหลวงไม่น่าจะเอา “ผ้าเหลือง” มาเป็นเครื่องต่อรองกับความเคืองร้อนของคนอื่น...

“หมู่คนในเวียงจะสร้างโบสถ์สร้างวิหารให้วัดของดูหหลวงร้อยชั้นพันชั้นยังงี้ก็เรื่องของหมูนั่น...แต่มันไม่เกี่ยวกับเขาที่ต้องยอมย้ายที่ย้ายทางให้อีคนในเวียงเหล่านั้นมารุกรานเป็นเจ้าของ”

“แต่...หมู่เจ้านายในเวียงเขามีใบแสดงเป็นเจ้าของที่ดิน...หมู่ของสำงนั่นแหละไม่มี...หมู่ของสำงนั่นแหละ...เป็นหมู่บุกรุกทำลายป่า...เป็นหมู่ผิดกฎหมายบ้านเมือง”

“จะผิดกฎหมายตรกฏหมายอย่างใด...ที่ป่าที่คอยอย่างนี้ ใครอยู่ก่อนคนนั้นก็เจ้าของก่อน...ดูหหลวงไปบอกหมูนั่นก็แล้วกัน เมื่อ...ผีทำ...ใช้ป่า...ฆ่าหมู่เขาตายเป็นเบือบนแผ่นดินนี้ฮากไม้...ฮากยาในป่านี้เท่านั้นที่ช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่เขา ลองถามเจ้านายหมูนั่นมันดูซิ...ว่าตอนนั้นหมูนั่นอยู่กันที่ไหน หมูนั่นรู้จักหมู่เขา...รู้จักแผ่นดินของหมู่เขาหรือเปล่า”

“สำง...พูดอย่างนี้เพราะสำงได้จับมือเขา...”

“ใครว่า...จับมือถือความดี...จับมือถือหมดแหละ...ใครดีกับข้า...ข้าก็ติดบ...ใครบดกับข้า...ข้าก็บดกับมัน”

“พ่อสร้าง” ไม่สนใจใคร่ใดทั้งสิ้น...ใครจะโกรธก็โกรธกันไปมื่ออย่างทีไหน...จู่ ๆ จะมาอ้างเป็นเจ้าของกันง่าย ๆ อย่างนี้...ก็ “เฮา” ปลุกของ “เฮา” มา...เฮาสร้างของเฮามาแผ่นดินนี้จะเป็นของใครไปได้ยังงี้?

“ข้ามศพของข้าไปก่อนก็แล้วกัน...ข้ามศพข้าไปให้ได้...ถ้าคู่อายจะมีโบสถ์วิหารสองชั้น...ข้ามศพข้าไปให้ได้หากไอ้หมูนกเวียงจะเอาแผ่นดินของข้าไปเป็นที่หาความสุขของหมู่มัน”

ภาพแห่งความขัดแย้งรุนแรง ดูเหมือนจะติดตรึงในห้วงสำนึกของ “ไอนาย” และคนทุกคน ณ ที่นั้น...

...แต่สำหรับ “ไอนาย” เมื่อได้ตัดสินใจโดยไม่มีใครรู้แล้วว่าจะลงมาช่วยเหลือพ่อสาบบนพื้นราบ “ไอนาย” ก็ได้พบกับความจริงที่เป็นจริงว่า “นายบ้าน...นายเมือง” ที่ “ไอนาย” หวังจะพึ่งพิงปรึกษา...ล้วนต่างตกอยู่ในบ่วงอำนาจ...ที่ต้องยินยอมพร้อมใจให้แผ่นดินบน “ลานน้ำตก” กลายเป็นของผู้ “บุกรุก”

“ที่ดินเหล่านั้น...มีใบครองสิทธิ์ที่ดิน...มีเจ้าข้าเจ้าของถาวรแล้ว...คนดอยกลุ่มน้อยหมูนันต่างหากที่ผิดกฎหมายเป็นผู้บุกรุกทำลายป่า”

“เจ้าหน้าที่บ้านเมือง” ที่ “ไอนาย” วังเดินหวังความช่วยเหลือชี้แจง “ความถูกผิดทั้งหลายทั้งปวง” ให้ไอนายฟัง... “ความถูกผิด” ที่ “ตุ้หลวง” ก็ได้เคยบอกกล่าวเอาไว้ในครั้งหนึ่งมาแล้ว แต่...ในครั้งนั้น...พ่อสาบไม่ยอมรับฟัง และ “ไอนาย” ก็ไม่ยอมที่จะเชื่อด้วยคิดหวังว่ามันคงจะพอมิหนทางยุติธรรม...แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

“ให้ตายเถอะพ่อสาบ...หมูนันเล่นกันเป็นหมู...หมูนันเตรียมการกันมาแล้ว...ตุ้หลวงที่เข้าไปต่อรอง...ร้องขอนั้นเป็นเพียงการทำที่ยังแข็ง...ที่สร้างขึ้น”

“มันยากเหลือเกินครับพ่อสาบ”...ไอนายไม่รู้จะพูดอย่างไรออกมาดี การยอมพลีตัวสู้รบเพื่อลูกหลานที่ไม่คิดจะสู้ใครเหล่านั้น...มันจะมีประโยชน์อะไรขึ้นมาสำหรับพ่อสาบ

คาบที่แม่น้ำแม่ปิ่นเสียดหลังเก่าชราয়หักสะบั้น...

(“จุดไฟเผา...ทุ่งทะเลดอกไม้ม” ใน .2532 : 188-190)

1.2.2 ปัญหาภัยธรรมชาติ

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับปัญหาภัยธรรมชาติ คือ เรื่อง งาม

ในเรื่อง งาม สารของเรื่องสะท้อนปัญหาที่เกิดจากภัยน้ำท่วม อันเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นทั้งในเมืองและชนบทที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงกับภัยนี้ได้ ดังข้อความดังกล่าว

...ร่างผมบางคิดได้ดังนั้นก็เดินลุยน้ำขึ้นไปยืนบนโต๊ะที่ห้องชั้นล่างซึ่งตั้งสูงพ้นน้ำ เธอฉายไฟส่องกราดไปตามซอกมิดและลับมุมซิดห้องน้ำ เดียวก็คลำกระเป๋าสื่อเพื่อให้แน่ใจว่า

ไม้ซัดกลองเดียวที่มีติดบ้านยังมีได้หล่นหาย แสงเทียนสองแท่งส่องวามมาจากชั้นวางของ พอ
แคว้มองเห็นเปลวเทียนวูบไหวเพราะแรงลมที่พัดมาจากทางช่องประตูไว้วงกบ

ใช่...ตรงเหนือประตูนั้นมันก็เลื้อยเข้ามาได้ บางทีอาจเลื้อยเข้ามาทางช่องไม้ระแนง
บางทีมันอาจแอบเลื้อยเข้ามาซ่อนอยู่ก่อนแล้วโดยเธอไม่รู้...ช่างน่าวิตกหวาดหวั่นกับคืน
ฝนพรำ ไฟฟ้าดับ และ น้ำท่วมนอง...

(“งู” ใน ความเงียบในความเงียบ. 2534 : 172)

จากผลกระทบของภัยธรรมชาตินี้จึงทำให้มนุษย์และสัตว์เคี้ยวครีอน งูจึงไปปรากฏ
ในบ้านของเธอและทำให้เธอต้องประสบกับปัญหา สร้างความหวาดกลัว วิตกกังวลตลอด
เวลา การเผชิญหน้าระหว่างเธอกับงูจึงเกิดขึ้นและในที่สุดเธอก็ฮึดสู้กับงูด้วยตนเอง

2. สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ

สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ หมายถึง ความหมายที่สื่อเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อและ
ความไม่เชื่อทางศาสนา ในแต่ละสังคมจะมีความคิดที่ขัดแย้งกัน บางกลุ่มมีความเชื่อ และศรัทธา
อย่างมณาย ไร้เหตุผล บางกลุ่มไม่เชื่อและวิพากษ์วิจารณ์ศาสนาต่าง ๆ นานา

จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาพบว่ามีเรื่องสั้นที่แสดงสารเกี่ยวกับศาสนา
ความเชื่อ จำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

เรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก	ของ มหรรณพ โฉมเฉลา
เรื่อง โลภีย-นิพพาน	ของ วินทร์ เลียววาริณ
เรื่อง ตะคอกปีศาจ	ของ อรัญวาสี
เรื่อง เลขคณิต ป. 2	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง บรรพสตรี	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง ลานทราย	ของ วัฒน์ วรรลยางกูร

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏในช่วงพ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท
ได้แก่

- 2.1 ความเชื่อ และ ความศรัทธาที่ไร้เหตุผล
- 2.2 ความไม่เชื่อศาสนา
- 2.3 ความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์

2.1 ความเชื่อ และ ความศรัทธาที่ไร้เหตุผล

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏความเชื่อ และ ความศรัทธาที่ไร้เหตุผล คือ เรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก

ในเรื่อง เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก สารของเรื่องสะท้อนความเชื่อและความศรัทธาที่ไร้เหตุผลของชาวบ้าน เด็กชายสามตาเป็นเด็กที่มีหน้าตาประหลาดมีดวงตาที่สามโผล่มาตรงกลางหน้าผากเมื่อแรกพบทุกคนตกใจและหวาดกลัว แต่เมื่อเจ้าอาวาสได้ทำพิธีและประกาศให้ทุกคนทราบว่า “เด็กชายสามตา” เป็นมหาเทพจุติลงมา ทุกคนกลับเชื่อ และศรัทธาอย่างไร้เหตุผล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เด็กชายสามตาหยุดร้อง แขนขาไม่ขยับอีกต่อไป ดวงตาที่สามของเขายังลึ้มโผลงเนื้อตัวปรากฏมีรอยเขียวช้ำเป็นจ้ำๆ หน้าอกยังขยับขึ้นลงแสดงลมหายใจ แต่มันแผ่วแผ่วเต็มที

ท่านเจ้าอาวาสยืนปรึกษากับมัคนายกอยู่พักใหญ่ ๆ แล้วก็นั่งขัดสมาธิหลับตา พนมมือ อยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชาที่มีพระพุทธรูปปางสะดุ้งมารเป็นประธาน ท่านนั่งนิ่งอยู่เช่นนั้น ส่วนมัคนายกกวักมือเรียกเด็กวัด แล้วแหวกผู้คนลงจากศาลา มีเสียงกระซิบบอกต่อๆ กันจากบนศาลาลงไปถึงข้างล่างว่า ท่านเจ้าอาวาสกำลังเข้าฌานเพื่อติดต่อกับท่านมหาเทพ

พอมัคนายกกลับมาอีกครั้งก็ได้เวลาท่านลืมหัดดี เครื่องขยายเสียงและไมโครโฟนถูกติดตั้งขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อออกไปยังลำโพงที่อยู่รอบๆ วัด มีการทดลองเสียงกันนิดหน่อย ปรับแต่งให้เสียงหอนแหลมเหมือนเสียงปีศาจของลำโพงหายไป

ท่านเจ้าอาวาสประกาศว่า ท่านได้ใช้จิตของท่านสื่อสารกับท่านมหาเทพที่อยู่ในร่างของเด็กชายสามตา ได้ใจความว่า ท่านมหาเทพลงมาเยี่ยมเยียนพวกเราเพียงชั่วคราว เพราะได้ข่าวว่าบ้านนี้เมืองนี้เกิดทุกข์ยากด้วยภัยแล้ว เมื่อลงมาเห็นชัดแก่ตาแล้วก็จะกลับไปช่วยแก้ไขให้มิน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ต่อไป ท่านกำลังจะกลับไปแล้ว และบัดนี้จะช่วยทำพิธีปลุกเสกวัตถุมงคลเพื่อเป็นที่ระลึกในการเสด็จมาเยี่ยมเยียนของพระองค์

พอสิ้นเสียงท่านเจ้าอาวาสเท่านั้นเอง ผู้ชนก็ส่งเสียงอื้ออึง และเบียดเสียดกันเข้ามาเพื่อจะได้มีส่วนร่วมในพิธี...

(“เด็กชายสามตาผู้บังเอิญตกลงมาบนโลก” ใน รากเหง้าเผด็จการ. 2535 : 59-60)

2.2 ความไม่เชื่อศาสนา

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับความไม่เชื่อศาสนา มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง โลกีย-นิพพาน เรื่อง ตะคอกปีศาจ และเรื่อง เลขคณิต ป.2

ในเรื่อง โลกีย-นิพพาน สารของเรื่องสะท้อนความไม่ศรัทธาทางศาสนา คนทั่วไปมักเชื่อว่าการบวชพระมุ่งปฏิบัติธรรม เพื่อเข้าสู่ทางธรรม ละซึ่งกิเลส ตัณหาทั้งปวง สิ่งที่คุณเขียนเสนอภาพความจริงที่เกิดขึ้นในพุทธศาสนา ภาพของผู้บวชเป็นพระในปัจจุบันมิได้ปฏิบัติธรรมอย่างเดียวส่วนหนึ่งของพระขายบริการประเภทความเชื่อ ความศรัทธา เพราะมีคนอีกมากมายที่เชื่อว่าวัตถุมงคลที่พระทำขึ้นนั้นสามารถนำไปสู่ความสุขความเจริญได้ ทั้งๆที่ความจริงมันเป็นเพียงเปลือกนอกของพุทธศาสนาเท่านั้น

...ผมมองดูสิ่งของรอบห้อง โทรทัศน์สีโซนี่ขนาด 34 นิ้วกับเครื่องเล่นวีดี โอเทป เจวีซีซุกตัวอยู่ที่มุมห้อง แอ้มปลีฟลายเออร์ยามาฮ่ากับเครื่องเล่นคอมแพ็คดิสก์แน็ดเสียบกลางระหว่างกระถางรูปอย่างไม้ขัดเงิน ลำโพงโบส 2 ตัววางบนพระพุทธรูป ูฟเฟอร์เจบีแอล เบียดตัวอยู่หลังโต๊ะบูชา เครื่องปรับอากาศวางคู่กันกับเครื่องฟอกอากาศ เสาอากาศเคเบิลทีวี ตั้งตระหง่านอยู่บนหลังคาถาฤกษ์ และที่ลานข้างนอก...รถเก๋งวอลโว่ 740 จี.แอล. หมอบอยู่หนึ่งสนิท...ให้ตายเถอะ มันน่าจะเป็นห้องหุในเล้าจันชั้นหนึ่งที่ซุกตัวอยู่ในมุมมืดมุมหนึ่งของกรุงเทพฯ มากกว่าฤกษ์ปฏิบัติธรรมของพระอาจารย์มีชื่อ

“พี่บวชมานานแล้วยัง”

“20 พรรษา ตั้งแต่แกยังเด็กอยู่เลย”

“ไม่เคยเบื่อหรือครับ”

“แรก ๆ ก็เคย แต่มันกลายเป็นความเคยชินแล้ว ที่นี่เป็นบ้าน เป็นทุกอย่าง ถ้าลึกไปก็ไม่ต้องทำอะไร ใช้น้องชาย...แกยังหนุ่มอยู่ การบวชพระเพื่อปฏิบัติธรรมอย่างเดียวนะมันทำไม่ได้ เพราะอย่างน้อยที่สุดเราก็คงต้องพึ่งสังคมให้ช่วยดูแลเรื่องอาหารการกินให้ จริงไหม...

(“โลกีย-นิพพาน” ใน รัฐบาลน. 2535 : 28-29)

ในเรื่อง ตะคอกปีศาจ สารของเรื่องสะท้อนความไม่เชื่อทางศาสนาและศีลธรรมแสดงแนวคิดที่ขัดแย้งต่อสิ่งดีงาม เชนเสียดสี เยาะเย้ยและถากถาง ด้วยภาษาที่รุนแรงแบบก้าวร้าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...กูถ่มอุยใส่ดวงหน้าที่สวยงามอยู่ในความรับรองของความดีงาม กูหงายฝ่าเท้าให้ เทวรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนกราบไหว้บูชา...

...ศีลธรรมเป็นเพียงแต่โซ่ตรวนจอมปลอมที่กำลังผูกมัดสำหรับกู...

(“ตะคอกปีศาจ” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 208)

ในเรื่อง เลขคณิต ป. 2 สารของเรื่องสะท้อนความไม่ศรัทธาต่อศาลเจ้า ก่อนวันหวยออก 3 วัน ทองเอกฝันว่าได้พบกับเทวดา ท่านให้ทองเอกปฏิบัติตามคำสั่ง โดยนุ่งขาวห่มขาวและให้ถือศีล เมื่อทองเอกตื่นขึ้นมาก็ปฏิบัติตามนั้นจนกระทั่งถึงวันหวยออก ผลจึงปรากฏว่า

...วันหวยออก

ทองเอกยังนั่งหลับตาอยู่หน้าศาล ฝ้านุ่งห่มสีขาวจะมุกจะมอม วิตุกระเจายเสียงส่งเสียง เจื้อยแจ้ว... เลขที่ออก...2435280 1900840 2135780 1984320 1234560 ...

ตราบนทุกสิ่งจบสิ้น ทุกอย่างก็จบลงสำหรับทองเอกด้วย เขาลืมตาลูกขึ้นมองไปรอบบ้าน สิ่งแรกที่เขาดูช่างเป็นการยืนยันความคิดของลูกกับเมียที่ว่าเขาเป็นบ้าไปแล้ว... บ้าเน่ ๆ

นั่นคือเขารื้อทำลายศาลเทวดาที่เขาสร้างมันมากับมือ

ด้วยเรี่ยวแรงที่แทบขยับตัวไม่ไหว ทองเอกพุ่งทะยานเข้าใส่ศาล ราวกับมีแม่เหล็กดูด

พอกันที...กูไม่เอามึงแล้ว...ไอ้เทวดาเสงซวย...ไอ้ยักษ์กระสาย ไอ้หน้า...

หมดสิ้นกันที...ศรัทธาแห่งความเชื่อถือที่สั่งสมมายาวนาน

อย่างไรใครจะรู้ แท้จริงทองเอกอาจมีความเชื่ออยู่เต็มอกว่า ในศาลนั้นมีทวยเทพ เทวาแฝงเร้นอยู่ เพียงแต่ว่าเขาไม่ไปนั่งหลับนานนับถืออีกต่อไป...

(“เลขคณิต ป. 2” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 58-59)

2.3 ความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ คือ เรื่อง บรรพสตรี และเรื่อง ลานทราย

ในเรื่อง บรรพสตรี สารของเรื่องสะท้อนความเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ หรือวัฏจักรของมนุษย์ (การเกิด แก่ เจ็บ ตาย) การเวียนว่ายตายเกิดจะหมุนเวียนไปตามธรรมชาติภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของครอบครัวก็จะเลื่อนตำแหน่งไปเรื่อยๆ เช่นกัน ดังนี้

...แต่พวกผู้เฒ่ารุ่นเหล้าพ่อแม่ของสกาบ ดูเหมือนไม่ได้ใส่ใจกับเธอ พวกเขายังคงดำเนินการจัดสรรระเบียบพืชพันธุ์ผลไม้ แยกประเภทผลโต เช่น ขนุน หนากพร้าว แดงโม แดงไทย กล้าย นำไปไว้ที่กิ่งล่างสุด รวมทั้งฟักแฟงผลยาวใหญ่ พวกเขาผลิตเพลินคัดจัดสีของไม้ดอกไม้ใบอย่างรื่นรมย์ อยู่ใกล้ชิดสนิทกับสวน บนผืนดินอันอุดมรุ่มเย็น

ส่วนรุ่นยาย่าดาปูของสกาบ ซึ่งบัดนี้ร่างกายเปลี่ยนระโยค ผิวหน้ายับย่น ปากไหม้ฟัน และผมที่เริ่มหงศ่นมาตั้งแต่ชั้น “ราหู” ก็เบาบางและหลุดร่วงหมดสิ้น ผิวหนังสีระล้านกลมเป็นสีชมพู พวกเขากำลังลืมนดาอำปาก นอนขับถ่ายคล้ายทารกอยู่ ณ “ดวงดาวนอก” ริมขอบจักรวาล

และบรรดาทวดทั้งหลายนั้นเล่า ก็ลับหายไปกับอากาศธาตุแล้ว...ตามกาลเวลา

เมื่อวงจรเคลื่อนตัว พร้อมกันก็ครูดพาทุกชีวิตให้หลุดลอกออกยับ...จากที่ยึดกุม

ขณะบุตรธิดาของสกาบลอยเด่นเป็นสง่าขึ้นมา ณ จุด “ดวงอาทิตย์” ทุก ๆ จุดได้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกัน...

(“บรรพสตรี” ใน แม่สาธ. 2532 : 76-77)

ในเรื่อง ลานทราย สารของเรื่องสะท้อนธรรมะจากศาสนา โดยตีความได้จากสัญลักษณ์ “เสียงแห่งห้วง” นั่นคือเสียงระฆัง ซึ่งเชื่อมโยงให้คิดไปถึงวัด และวัดเป็นสัญลักษณ์ของศาสนา “หยาดน้ำอุ่นๆ” คือสิ่งที่ช่วยให้คืนสติ ภาพของกบที่เวียนวนอยู่บนลานทรายมีทั้งสุขและทุกข์ รอดพ้นและถูกทำร้าย ทั้งผลอๆไหลและได้สติทั้งคิดหนีและเผชิญหน้า ครั้งแล้วครั้งเล่าวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่เช่นนั้น การเวียนวนอยู่บนลานทรายของกบเป็นสัญลักษณ์แทนการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารของผู้ที่ยังไม่รู้เท่าทันชีวิต สิ่งเหล่านี้ต้องเป็นไปตามธรรมชาติที่ปรากฏขึ้นในชีวิตมนุษย์ทุกคน ดังตัวอย่างนี้

...แหว่เสียงแห่งห่างจากทิศใดทิศหนึ่งมีหยาดน้ำอุ่น ๆ หลังรดลงบนศีรษะ กลิ่นเฉพาะบอกให้รู้ว่าเป็นน้ำจากสิ่งที่ยากจะเท่าทันนั่นเอง คื่นสติพจะดิ่งลึกลับเข้าไปตามปกติ...

(“ลานทราย” ใน ลูกพ่อคนหนึ่งฯ. 2531 : 67-68)

3. สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์

สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ หมายถึง ความหมายที่สื่อเรื่องราวของการดำเนินชีวิตหลาย ๆ แง่มุม

จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาพบว่า มีเรื่องสั้นที่แสดงสารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ จำนวน 16 เรื่อง ดังนี้

เรื่อง เขาของผม	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง เลขคณิต ป. 2	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง โลกของโนม	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม	ของ ศรีดาวเรือง
เรื่อง เรือ	ของ วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง เขาและเธอ	ของ วสันต์ สิริพิเชตต์
เรื่อง ผู้ตามคำสั่ง	ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร
เรื่อง เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท	ของ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร
เรื่อง วันหนึ่งของชีวิต	ของ เสี่ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบ	
และชายแขนขาด	ของ เสี่ยวจันทร์ แรมไพร
เรื่อง บินยอดไม้	ของ วัฒน์ วรรณยางกูร
เรื่อง ลานทราย	ของ วัฒน์ วรรณยางกูร
เรื่อง ภาพฝัน	ของ พงณา จันทรสันติ
เรื่อง คนท่องเที่ยว	ของ ชัยวัฒน์ คุประตกุล
เรื่อง นิทานอนาคต	ของ ฉัตรเฉลิม ตันติสุข
เรื่อง รากเหง้า	ของ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏในช่วงพ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 3.1 การดำเนินชีวิต
- 3.2 ความรัก
- 3.3 การแสวงหาความหมายของชีวิต

3.1 การดำเนินชีวิต

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 3.1.1 การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นอิสระ
- 3.1.2 การดำเนินชีวิตอย่างไม่มีความสุข
- 3.1.3 การดำเนินชีวิตอย่างมีกฎเกณฑ์

3.1.1 การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นอิสระ

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เป็นอิสระ มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เขาของผม เรื่อง ลานทราย เรื่อง เรือ เรื่อง ภาพฝัน และ เรื่อง เขาและเธอ

ในเรื่อง เขาของผม สารของเรื่องสะท้อนการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของ “เขา” ในทุกวันนี้ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมากขึ้นทุกที หลายคนกลายเป็นคนรุ่นใหม่ที่ใช้วิถีชีวิตและการอยู่อาศัยแบบใหม่ ผู้ที่เดินสายกลางใช้การดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย สมถะ โดยไม่เคลื่อนไหวไปตามสภาพของวัตถุนิยม จึงนับได้ว่าเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เขาคือแบบอย่างที่ผมจะต้องดำเนินรอยตาม เขาเรียบง่าย แต่ลุ่มลึกรอบรู้ในสิ่งที่เขาต้องการรู้ เขาเป็นคนเชื่อมต่อระหว่างเก่ากับใหม่ ปัจจุบันกับอนาคต...แต่ไม่รู้ทำไมนะ บางทีผมอยากพูดง่าย ๆ ว่าเขาคือสะพาน...

...เมื่อผมกำศีรษะผายมือให้เขาเดินออกหน้า เชิญชวนให้เขาข้ามสะพานของเขาเอง ขึ้นไปสู่อาณาจักรชั้นสูง เขากลับบอกว่า “ไปเถอะ บ้านคุณอยู่คอนโดฯ คุณก็ต้องขึ้นไป... บ้านผมอยู่ที่นี้...ทำฝันของคุณให้เป็นจริงนะ” เขายื่นมือให้ผมจับ ผมเข้าใจ แต่วินาทีต่อมาผมกลับรู้สึกไม่อยากมองหน้าเขา เขายื่นมือให้ผมแล้วเดินไปยืนตรงจุดที่สะพานชำรุด...คุณมองเห็นแล้วใช่ไหม อนาคตแบบที่วาดหวังไว้ตลอดเวลายาวนาน ตอนนั้นมันก็หายไปแล้ว...

สรุปก็คือ ผมจากเขาไป ก็ ขอมเล็กคือสะพานนั้นเถอะ และต่อมาผมจึงรู้ว่า อนาคต
ของวันก่อนนั้นนะ มันเลื่อนไปเป็นอดีตของวันนี้ไปแล้ว...

(“เขาของผม” ใน แม่สาธุ. 2534 : 111-112)

ในเรื่อง ลานทราย สารของเรื่องสะท้อน การเตือนสติมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกหรือ
ในสังคมด้วยความเท่าทัน การผลอไหลขาดสติเป็นเหตุของการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาด และทำให้เกิด
ความทุกข์เดือดร้อนในปัจจุบัน และเป็นปัจจัยของการเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ (สุปณี มณฑานุช.
2533 : 252) ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

...แ่ววเสียงแห่งห่างจากทิศใดทิศหนึ่งมีหยาดน้ำอุ่นๆ หลังรดลงบนศีรษะ กลิ่น
เฉพาะบอกให้รู้ว่าเป็นน้ำจากทิศที่อยากจะเท่าทันนั่นเอง คื่นสติพอจะดึงลึกลับเข้าปากตาม
ปกติ สืบตาขึ้นเห็นฟากฟ้าอยู่ในช่องว่างระหว่างวงล้อม ฟากกลายเป็นสีต่าง ๆ ไม่แน่นอน มิ
หน้าซำยังเลื่อนไหลไปมาราวหยอกล้อให้ลายตา หยาดน้ำก่อนข้างอุ่นยังหลังรดลงมา ช่วยลด
ความเผ็ดร้อนบนพื้นทราย สายตาแจ่มชัดขึ้นจนมองเห็นฟ้าเป็นสีฟ้าไม่ผันแปร ก้าวเดินหลีกเลี่ยง
ทิศที่มีเงาร้าย เดินไกลออกไปบนลานทรายอันงดงามเวียงวัง นึกถึงการเดินทางของชาวลี้กล้า
หวังว่าตัวเองกำลังเดินห่างจากชาคนั้น เดินไปคนละทิศทางและไม่ต้องการเป็นอีกซากหนึ่ง
บนลานทราย...

(“ลานทราย” ใน ลูกพ่อคนหนึ่ง. 2528 : 67-68)

เรื่องสั้นที่มีสารเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างอิสระ เสรีภาพ มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง
เรือ เรื่อง ภาพฝัน และเรื่อง เขาและเธอ ทั้ง 3 เรื่อง มีการดำเนินชีวิตเป็นอิสระ มีลักษณะที่
แน่นอนและเด่นชัดที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ ก็คือเป็น “ผู้ดำรงอยู่ในโลก” (Being in the world)
มนุษย์ตื่นขึ้นมาในตอนเช้า ทำงาน กิน แล้วก็นอน วันแล้ววันเล่าก็เป็นอยู่เช่นนี้ การจะเอาชนะความ
แปลกแยกต่อตนเองได้ ก็ด้วยวิธีการกลับมาหาตัวเอง คือ การตระหนักถึงเสรีภาพอันเป็นธาตุแท้ของ
มนุษย์ ความเป็นอิสระที่จะเลือกกระทำการต่าง ๆ เป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากมนุษย์ ไม่มีครั้งใดที่จะ
กล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่มีเสรี และไม่มีสถานการณ์ใดที่จะกล่าวได้ว่าในสภาพอย่างนั้นมนุษย์ถูกบังคับ
ชาวเอกซิสต์เชื่อว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์นั้นเป็นเพียงข้อมูลให้เราเลือกจะทำหรือไม่ทำ
สิ่งนั้น (ภิญโญ กองทอง. 2528 : 346)

ในเรื่อง เรือ สารของเรื่องสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยเรือเป็นยานพาหนะ ในเรื่องนี้ไม่มีโครงเรื่อง ไม่มีจุดสุดยอดและไม่มีจุดจบ ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง เป็นมุมมองที่เหมือนกล้องถ่ายภาพยนตร์ เมื่омองไปที่ไหนๆ ก็จะบรรยายภาพเหล่านั้นๆ ไปเรื่อยๆ จนถึงจุดหมายปลายทางของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ฟ้ามีดลงรวดเร็ว ฉันสูบบุหรี่ เรือเดินที่ ศาลพระภูมิบนท่าน้ำ เรือจอดที่ท่าหญิงสาวอาบน้ำ เรือจอดอยู่ คนบนท่าโบกมือ ทุกแห่งมีดสลับลง ถังน้ำมันสองถัง สะพานอีกครั้ง วัดอีกวัด เรือซาลง ฟ้ายังมีด เรือชนข้าวจอดริมน้ำ 6 ลำ ฟ้าสีเทาที่บเลือบสีส้มอมดำ สถานีรถไฟธนบุรี หอนาฬิกา หกโมงสามสิบห้า ท่าเรือข้ามฟาก พระจันทร์เต็มดวง แสงไฟกะพริบบนตึกชั้นหก ฟ้ามีดครึ้ม แสงไฟสีเหลืองบนตึก สองฟากคู่มือทะเลมีน เรือข้ามฟากแล่นผ่านไป เห็นวัดไกล ๆ มีด มีด มีด แสงไฟแวบแวม เรือจอดเทียบท่า คนบนเรือทยอยขึ้น ฉันยกแก้วเบียร์ขึ้นดื่มจนหมด ฉันก้าวขึ้น...

(“เรือ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 59)

ในเรื่อง ภาพฝัน สารของเรื่องสะท้อนการหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา เข้าสู่ห้วงของความว่างเปล่า สื่ออิสรภาพที่แท้จริง เสมือนเป็นความฝัน

...คุณแลเห็นตัวเองยืนอยู่ในความเว้งว่างสีคราม ปราศจากเบื่องบนหรือเบื่องล่าง และไร้ทิศทาง เป็นเพียงความว่างอันเว้งว่างไพศาลที่เป็นสีครามสดลึก และสะท้อนประกายเจิดจ้าเหมือนดังห้วงลึกของท้องทะเลหรือเหมือนดังฟากฟ้าฤดูหนาว ที่จริงคุณมิได้ยืนอยู่ เพราะปราศจากพื้นแผ่นดินให้คุณเหย้งเท้า คุณเพียงแต่ดำรงอยู่ในความว่างนั้น ในความรู้สึกของคุณแนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสรรพสิ่ง...

(“ภาพฝัน” ใน เมืองละเมอ. 2531 : 57)

ในเรื่อง เขาและเธอ สารของเรื่องสะท้อนภาคพื้นดินเป็นภาพกิจวัตรประจำวันของชายหนุ่มอายุ 30 ปี และ หญิงสาวอายุ 28 ปี ใช้วิธีการเสนอเรื่องแบบสลับไปมาระหว่างหญิงกับชาย โดยมีตัวละครดำเนินเรื่องด้วยตนเอง เสนอชีวิตแบบเรียบง่าย เป็นอิสระ เช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตของคนที่อยู่หอพักโดยลำพัง ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าแบบซ้ำๆ เช่นเดียวกับการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วไปส่วนภาคสวรรค์ ใช้บทสนทนาสั้นๆ ระหว่าง เขาและเธอ สารของเรื่องภาคสวรรค์

สะท้อนความไม่แน่นอนของชีวิต ความไร้สาระ ไม่มีความสำคัญใด ๆ ต่อกัน เสมือนการเขียนเลียนแบบคนบ้า ดังตัวอย่างทั้ง 2 ภาค ดังนี้

ภาคพื้นดิน

...เธอหยิบหนังสือบนหัวเตียงมาเปิดพลิกไปมา เขานั่งดูตู้ปลา สูดบุหรื เธอลุกขึ้นนั่งบนเตียงยกแขนก้มหน้าชมรักแร้ตัวเอง เขานั่งดูตู้ปลา เธอลุกขึ้นคว้าผ้าเช็ดตัวที่ราวข้างฝา เดินเข้าห้องน้ำ (ได้ยินเสียงน้ำฝักบัว) เขาเดินไปเปิดโทรทัศน์ (รายการข่าวภาคสองทุ่ม) เธอหุงผ้าเช็ดตัวออกมาจากห้องน้ำ ยืนหน้ากระจก เขาปิดโทรทัศน์ เธอหวีผม เขาเปิดวิทยุ ไม่มีเพลงที่เขาต้องการ เธอเปลี่ยนเสื่อผ้าเป็นชุดนอน เขาปิดวิทยุ เปิดเทปเพลงฮิต เธอเปิดโทรทัศน์ เขาหยิบหนังสือขึ้นมาพลิกดูรูป เธอปิดโทรทัศน์...

ภาคสวรรค์

... เธอ : ผมรู้สึกร้อน
เขา : เธอรู้สึกหนาว
เธอ : นั่งอยู่ที่เก้าอี้
เขา : เราอยู่ที่ไหน
เธอ : ใคร ๆ บอกว่าเป็นสวรรค์
เขา : หกสิบวินาทีเป็นหนึ่งนาที หกสิบนาทีเป็นหนึ่งชั่วโมง
เธอ : ยี่สิบสี่ชั่วโมงเป็นหนึ่งวัน เจ็ดวันเป็นหนึ่งสัปดาห์
เขา : สี่สัปดาห์เป็นหนึ่งเดือน สิบสองเดือนเป็นหนึ่งปี...

(“เขาและเธอ” ใน เขาและเธอ. 2530 : 153, 163)

3.1.2 การดำเนินชีวิตอย่างไม่มีความสุข

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างไม่มีความสุข มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง เลขคณิต ป.2 และเรื่อง วันหนึ่งของชีวิต

ในเรื่อง เลขคณิต ป.2 สารของเรื่องสะท้อนปัญหาชีวิตของครอบครัวทองเอก หลังจากที่เขาต้องประสบกับอุบัติเหตุ จึงทำให้เขากลายเป็นคนไร้ความสามารถ “นางเยวี่” เมียของเขาต้องหาเลี้ยงและออกไปทำงานนอกบ้าน ความเปลี่ยนแปลงภายในชีวิตจึงเกิดขึ้น เมื่อทองเอกรู้ว่าเมียของตนมีชู้กับเพื่อนของเขา ทำให้เขาหันมาแก้ปัญหาชีวิตด้วยการกินเหล้าแทน จนเกิดปัญหามากมายและไม่มีความสุขในชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ไม่มีใครรู้ว่าชีวิตจะเคยทำปากหวานหรือทำตาเจ้าชู้กับนางเยาว์มาก่อนทองเอกจะ
 พิการหรือเปล่า แต่ที่แน่ ๆ ทั้งสองคู่อุ้มแขนแจ่มใส ถ้อยทีถ้อยอาศัย แม้อ่อนหน้าทองเอกก็ไม่
 เว้น ทองเอกพูดไม่ออก เขาคิดแต่จะเมาและหลับไปให้หมดวัน ๆ ทองเอกดื่มเหล้าเงินเชื่อแม่
 ประถัน คืม...คืม...เมา...เมา...เงิน...เงิน...เงินในบัญชีเงินเชื่อ บางทีตัวเลขที่ขึ้นสูงเกินกว่า
 นางเยาว์จะรับผิดชอบได้ ความเหน็ดเหนื่อย ความน้อยใจนางเยาว์ไม่ทนเก็บเอาไว้ให้หนักอก
 บางเดือนหล่อนตกผ้าชั้นหยักรั้งเท้าเอวกันโคตรพ่อแม่ทองเอกไม่มีดี แต่นั่นเป็นน้ำมันราดลง
 บนกองไฟที่ถูกซ่อนอยู่ในอกของทองเอก ชาติกำเนิดอย่างไรของนางเยาว์ หล่อนมาจากไหน
 ทองเอกไม่ลดละเหมือนกัน แต่ก่อน...แขนขาดี ทะเลาะกันทุกทีทองเอกเป็นฝ่ายไล่ทุบตีเมีย
 ไปรอบบ้านจรดชายทุ่ง ทว่า...เดี๋ยวนี้ เขาเองเป็นฝ่ายเขยยกหนี แต่ก็หนีไม่พ้น

นางเยาว์อยากฟาด-ฟาด อยากโขก-โขก...

(“เลขคณิต ป.2” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 57)

ในเรื่อง วันหนึ่งของชีวิต สารของเรื่องสะท้อนความรู้สึกของคนที่เป็นเนืองอก การ
 สูญเสียสิ่งที่ตนรักยอมทำให้คนเรากิดทุกข์ ในความทุกข์นั้นจะหาสิ่งใดมาทดแทนย่อมต้องใช้เวลา
 จากเรื่องนี้ความทุกข์ของเขาเริ่มเกิดจากการที่รู้ว่าตนเป็นเนืองอกหุ้มลูกอ๊อดอะ จึงทำให้เขาไม่มี
 ความสุขและไม่มั่นใจในตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...คุณมาก็ดีแล้ว จำได้ไหมสมัยที่ผมรู้จักคุณ คุณพาผมไปถอนฟัน จนป่านนี้ฟันผม
 ก็ยังไม่ได้ใส่ ผมกลายเป็นคนที่ไม่มั่นใจในการยิ้ม เพราะฟันผมหลอ

ตอนนี้ผมมีอ๊อดอะข้างเดียว มันยังเป็นประโยชน์อยู่ มันทำให้ผมรักชีวิตมากขึ้น
 ขณะเดียวกันมันก็ทำให้ผมไม่ค่อยมั่นใจว่าจะเกิดอะไรกับผมขึ้นอีก มันทำให้ผมเกลียดชังชีวิต
 คุณคงพอเข้าใจในฐานะที่คุณเป็นคนรักผมและผมรักคุณมากที่สุด

คุณมาทำให้ผมเชื่อมโยงนึกไปถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิต มันเหมือนเป็นเคราะห์กรรม
 หรือเป็นความผิดพลาดของการมีอยู่กันแน่ คุณพาผมไปถอนฟัน ฟันผมหายไปไหน ผมไปผ่า
 ตัด ลูกอ๊อดอะผมหายไปไหน สองเหตุการณ์เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ทำให้ผมอยากลงความเห็น
 “โลกช่างไร้สาระ”...

(“วันหนึ่งของชีวิต” ใน ไฟไม่ลามทุ่ง. 2534 : 89)

3.1.3 การดำเนินชีวิตอย่างมีกฎเกณฑ์

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างมีกฎเกณฑ์ ได้แก่ เรื่อง ผู้ตามคำสั่ง

ในเรื่อง ผู้ตามคำสั่ง สารของเรื่องสะท้อนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์นั้นขาดระเบียบ วินัย วิธีที่จะตัดสินชัยของมนุษย์ให้มีระเบียบที่ดีได้ก็คือ การสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อบังคับใช้ให้อยู่ในแบบแผนของสังคม แต่ปัจจุบันมนุษย์มีการศึกษามากขึ้น การอบรมสั่งสอนไม่สามารถสร้างสามัญสำนึกที่ดีขึ้นได้ ยิ่งคุณค่า ว่ากล่าวกันทุกวันก็ทำให้เกลียดหน้ากัน วิธีที่ทำให้ผู้มีการศึกษาทั้งหลายสำนึกในระเบียบ ไม่ว่าจะปฏิบัติตามห้องถนน ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน โรงพยาบาล จนกระทั่งที่บ้าน หรือ ที่ทำงาน จะใช้วิธีตีตบท้าย “คำสั่ง” เพื่อย้ำเตือนการละเมิดกฎเกณฑ์ ระบบ ระเบียบของมนุษย์ เสมือนผู้คอยควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ตลอดเวลา วันวันมนุษย์จึงตกเป็นทาสของกฎเกณฑ์เหล่านั้น ดังตัวอย่างนี้

กรุณาถอดรองเท้า

1

ก่อนเข้าห้องทำงานทุกเช้าของทุกวัน ป้ายหน้าห้องจ้องมอง มันจ้องมอง...

2

วันนี้ครบ 3 ปีเต็มที่ต้องถอดรองเท้าทุกครั้งก่อนเข้าห้องทำงาน นั่งลงบนเก้าอี้ตัวที่ นั่ง 3 ปีที่แล้ว

3

เริ่มต้นทำงานอีกครั้ง...

โปรดเจียบ...

(“ผู้ตามคำสั่ง” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 76)

3.2 ความรัก

สารของความรัก หมายถึง ความหมายที่สื่อเรื่องราวของความรักหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น เพราะความรักเป็นเหตุ จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ มากมาย เช่น การเสียสละ การสูญเสีย ความปรารถนาทางธรรมชาติ เป็นต้น

เรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับเรื่องราวของความรัก มีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง คนทอเวลา เรื่อง นิทานอนาคต เรื่อง โลกของโนม เรื่อง เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท เรื่อง ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม และเรื่อง แมวจร บทละครไม่จบ และชายแขนขาด

ในเรื่อง คนท่องเที่ยว สาระของเรื่องสะท้อนความรักที่ “ผม” มีต่อครอบครัว เขาตัดสินใจยอมเป็นหนูทดลองเพื่อขึ้นยานเวลาไปสู่อนาคตให้กับ อาจารย์วิทยาศาสตร์ สาเหตุที่เขายอมตกลงที่จะขึ้นยานเวลาไปสู่อนาคต ก็เนื่องจาก การสูญเสียเมียและลูกสาวที่น่ารักของเขานั้นเอง ความรักจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เขาต้องไปพบกับเมียและลูก ๆ ก่อนวันเกิดเหตุ โดยยานเวลาที่เปลี่ยนจากอนาคตไปสู่อดีต ซึ่งทำให้เขาไม่สามารถกลับสู่โลกได้อีก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ทำไมผมจึงยอม...เสีย?

ก็เพราะเหตุร้ายที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของผมอย่างไม่คาดฝันเมื่อสองสัปดาห์ที่แล้ว...

ภรรยาและลูกสาวที่น่ารักของผมเดินทางไปเยี่ยมคุณตาคุณยายที่ต่างจังหวัดโดยรถทัวร์ประจำทาง

ระหว่างทาง รถทัวร์ประสบอุบัติเหตุชนกับรถบรรทุก ผมต้องสูญเสียทั้งภรรยาและลูกสาว

ผมตกใจ เสียใจ เสียขวัญอยู่นานกับเหตุร้ายที่ไม่คาดฝัน โลกของผมดับมืด ผมมองไม่เห็นความหมายอะไรในอนาคต

นั่นแหละ...ผมจึงตัดสินใจ

ผมบอกกับอาจารย์ว่า ผมตกลงจะเป็นหนูทดลองยานเวลาของเขา...

...ผมตกลงกับอาจารย์ที่จะเดินทางไปสู่อนาคต แต่ในใจของผมตัดสินใจที่จะไม่เดินทางไปสู่อนาคต ผมมีแผนลับในใจของผมเองที่จะเดินทางไปสู่อดีต...

(“คนท่องเที่ยว” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 38)

ในเรื่อง นิทานอนาคต สาระของเรื่องสะท้อนความรักที่สัจธรรมมอบให้แก่มนุษย์ต่างดาว ดังนี้

...ครั้งหนึ่งที่ จิจจจจจจจจจจ สลับไปเพราะก๊าซพิษ การรื้อรื้อรื้อ ก็สละความกลัวทั้งและห่มคลุมตัวเขาด้วยตัวของมันเพื่อช่วยชีวิตจิจจจจจจจจจจ ไว้

เขารักมันมากที่สุดในโลก แต่ก็น้อยกว่าพ่อแม่จี๊ดเดียวตอนที่มาบอกกับเขาว่า “ลูกได้ไปท่องอวกาศกับพ่อแม่แล้วนะจ๊ะ”...

(“นิทานอนาคต” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 54)

ในเรื่อง โลกของโนม สารของเรื่องสะท้อน ความรักที่แม่มีต่อลูก ดังนี้

...เวลาทำงานบางครั้งแม่เผลอ...จริงสิ...เช่นตอนที่แม่พิมพ์ดีดโนมนั่งหัดอ่านหนังสืออยู่ใกล้ ๆ มีของเล่นอยู่ข้าง ๆ...โทรศัพท์ บ้านต่อ รถไฟ หุ่นยนต์...ตอนนั้นโนมค่อนข้างเบื่อหมดแล้ว เขาทันหลังให้ของเล่นแล้วเหม่อลู่ท้องฟ้า นิ้วชี้กับนิ้วโป้งแอบอมเอาไว้...เงยบอยูนาน...โนมสะดุ้ง

“ดูอะไรอยู่หรือลูก”

“ดูเมฆจ่ะ...” น้ำลายไหลหยด “เมฆมันลอยเข้าไปในปากฟ้า...นั่นไงแม่...ฟ้ามันอ้าปากแล้ว...”

แม่มองไปตามที่โนมชี้ แล้วต่อมาโนมก็ไม่เข้าใจว่า ทำไมแม่ถึงเลิกพิมพ์ดีดก้มลงมากอดพุด แม่ชอบถามโนนถามนี่ บางครั้งเวลาโนมเกิดอยากเล่น อยากถามขึ้นมาบ้างแม่กลับไม่ว่าง มือขอแม่พิมพ์ดีดไม่ยอมหยุด แม่ทำอืออือออออ แต่ทั้งตาทั้งมือไม่ว่าง...เย่จิง...โนมต้องหาวิธีมาต่อรองเอาเอง หรือไม่บางทีโนมก็ยอมแม่ โนมจะให้เป็นกำลังใจอ่านหนังสือเสียงดัง...

(“โลกของโนม” ใน มัทรี. 2530 : 199)

ในเรื่อง เสียงกู่ๆ สารของเรื่องสะท้อนความปรารถนาทางธรรมชาติของชายที่มีต่อคู่รัก โดยเสนอ “สาร” แบบสัญลักษณ์ทั้งเรื่อง ดังนี้

...ผมขออนุญาตกู่ตะโกน ขออนุญาตให้ผมได้กู่ตะโกน

ฉลามเปลี่ยวกู่ตะโกนด้วยเสียงอันเจียบสนิท เสียงกู่ตะโกนขาดห้วงและจมหายลงคอ เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท อื้ออึงอยู่ในลำคอซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ผมรักคุณ...ผมรักเมื่อเลือดอันแดงงามของคุณ...

(“เสียงกู่ตะโกนอันเจียบสนิท” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 137)

ในเรื่อง ภาพลวงตาฯ สารของเรื่องสะท้อนรักสามเส้าของชาย 2 หญิง 1 ดังนี้

...เราทั้งสาม...ความจริงที่มากกว่านั้น...ชีวิตตามกำหนดเวลารถไฟ...ความซิดไกล้ว
วันละสองเวลาเข้าเย็น ความรักที่เป็นความรักแท้จริง หรือบางทีอาจเป็นเพียงแค่ภาพลวงตา...
เปลี่ยนแปลงบทบาทไปเรื่อย...เหมือนการเปลี่ยนสรรพนามไปตามความเหมาะสมในภาษา
ไทย...

(“ภาพลวงตาเกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม” ใน ภาพลวงตา. 2532 : 82)

ในเรื่อง แมวจร บทละครที่ไม่จบ และชายแขนขาด สารของเรื่องสะท้อน ความรักอีก
รูปแบบหนึ่ง เป็นความรักที่อันตราย อันเกิดจากความโศกเศร้า ว้าเหว และอารมณ์ชั่ววูบที่ไม่
สามารถบังคับจิตใจได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...บังเอิญเหลือเกิน ผมได้พบรูปแมวเชื่องตัวนั้น ผมเคยถ่ายรูปมันไว้ ผมเขียน
คำบรรยายไว้ข้างหลังภาพว่า “แมวจรจัด แมวตัวนี้ผมฆ่ากับมือ ถึงอย่างไรผมก็ไม่ใช่ว่าผม
ก็แมวมันเชื่อง ความโศกเศร้าทำให้มันเชื่อง-ผมเองแหละ”

แมวจรจัดเข้าใจอารมณ์มนุษย์ เข้าใจความโศกเศร้าของผม ผมฆ่ามันด้วยความรัก...

(“แมวจร บทละครที่ไม่จบ และชายแขนขาด” ใน คนพันธุ์ใหม่. 2533 : 51-52)

3.3 การแสวงหาความหมายของชีวิต

สารของเรื่องสั้นที่ปรากฏเกี่ยวกับการแสวงหาความหมายของชีวิต มีจำนวน 2 เรื่อง
ได้แก่ เรื่อง รากเหง้า กับเรื่อง บนยอดไม้

ในเรื่อง รากเหง้า สารของเรื่องสะท้อนถึงชายคนหนึ่ง คิดจะคั่นหารากเหง้าของตน จาก
ข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ เขาพบชายที่นามสกุลเหมือนเขาถูกฆ่าตาย เขาเริ่มสับสนภายในใจ และคิดค้น
หาชายผู้นี้ แต่แล้วเขาก็กลับค้นพบคนอีกพวกหนึ่ง ที่กำลังคิดทำลายรากเหง้าของคน พวกเขาค้าไม้
ทำลายป่า ทำลายต้นไม้อันเป็นถิ่นกำเนิดของน้ำและหล่อเลี้ยงชีวิตให้แก่พวกเขา ‘รากเหง้า’ จึงมี
ความหมาย 2 นัย คือ การแสวงหาความจริงในชีวิตและต้นกำเนิดของน้ำผู้หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

...ถ้าไฟรทิบแห่งอดีตกาลคือแหล่งกำเนิดของคนและสรรพชีวิต ขณะที่ผมมุ่งค้นหา รากเหง้าอันหนึ่งเพื่อบันทึกประวัติศาสตร์คับแคบของตัวเอง คนอีกพวกหนึ่งอย่างน้อยก็ชาย เจ้าของอาณาจักรทำไม้ นั่น พวกคนงาน รวมทั้งโคตรเหง้าของผมที่เคยอยู่ที่นี่ ต่างล้วนกำลัง ทำลายล้างรากเหง้าของตนเองอย่างบ้าคลั่ง

ด้วยจิตใจเช่นไรหนอ เราจึงต่างพร้อมใจกันเป็นยอดที่เสียดสูงสวนทางกับรากผู้ให้ ชีวิตซึ่งมีแต่จะเหือดหายแห่งลึกลงไปในดิน...

(“รากเหง้า” ใน ไฟไม่ลามทุ่ง. 2534 : 160)

ในเรื่อง บนยอดไม้ สารของเรื่องสะท้อนการแสวงหาความหมายของมนุษย์เปรียบเสมือน คนที่อยู่บนที่สูง ย่อมมีมุมมองที่กว้าง สามารถเห็นในสิ่งที่บางคนไม่อาจเห็นได้ ในเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่าเด็กมีความสุขต่อการแสวงหาความหมายชีวิตรอบๆ ตัว การอยู่บนยอดไม้เป็นวิธีการค้นหา ชีวิตจากธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...มองห่างออกไปได้พบภาพชนวนเปล็ดเปล็นจนละลืมความสูง ได้เห็นหมู่บ้านจับ กลุ่มอยู่ริมแม่น้ำสายเล็ก ๆ หลังจากกระเบื้องสีแดง บ้างสีเขียว หลังคาสังกะสีบ้างยังวาวเลื่อม บ้างเกรอะสนิมตลอดจนหลังคามุงจากมุงหญ้า เหล่านี้แทรกแซมระหว่างพุ่มพฤษภันแนวมั่ง คลอง ควันไฟทุ่งคัมอาหารอบอวลสุ่มทุม เป็นหมู่บ้านที่ดูสวยงามอบอุ่น คนแก่คนเฒ่าลงหลักปักฐานอยู่กันมาแต่รุ่นไหน มีทั้งลานใต้ร่มไม้ให้ผู้ใหญ่เล่นการพนัน มีทั้งลานดินและลานทรายให้เด็กวิ่งเล่น ให้ลิเกเล่น ให้หนังฉาย มีทางคดเคี้ยวให้คนเดิน แต่มีเหมือนกันที่ทางเดิน บางช่วงถูกกั้นรั้วห้ามผ่าน หรือมีสุนัขขุ บ่อน้ำและทำนบน้ำางแห่งห้ามตกปลา เด็กเคยแอบ ตกปลาแล้วถูกตบศีรษะจนแก้วหูลั่นเปรี้ยะ ร่วงเปลือยเปล่าของเด็กยังวังโงๆ กลางแดดไปรอบๆ ต้นยางสูงใหญ่ คอยไล่คว่ำลูกยางที่หมุนตัวตามลมลงมา มองจากยอดมะขามแลเห็น ยอดยางยูงได้ชัดเจน...

(“บนยอดไม้” ใน ลูกพ่อคนหนึ่ง. 2531 : 88)

4. สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์

สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความหมายที่สื่อเรื่องราวทาง วิทยาศาสตร์ หรือเรื่องราวที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ เช่น การเดินทางไปกับเวลา การทำ โคลนนิ่ง (Cloning) การผจญภัยในอวกาศ เป็นต้น

จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา พบว่ามีเรื่องสั้นที่แสดงสารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

เรื่อง	คนท่องเที่ยวเวลา	ของ	ชัยวัฒน์ คุประตกุล
เรื่อง	นิทานอนาคต	ของ	ฉัตรเฉลิม ตันติสุข
เรื่อง	ผู้มาเยือน	ของ	ไพศาล ธีรพงศ์วิชัย
เรื่อง	ประเทศโคลน	ของ	ธรรมดา ประทีปสิด
เรื่อง	พันธุ์สวาง	ของ	“ศรีจินตนา”

ในเรื่อง คนท่องเที่ยวเวลา สารของเรื่องคือการเดินทางไปกับเวลา จากปัจจุบันไปสู่อดีต เรื่องเริ่มขึ้นที่ “ผม” ได้มาช่วยกำรคิดประดิษฐ์สร้างยานเวลาเพื่อเดินทางไปในอนาคต กำรต้องการให้ “ผม” เป็นมนุษย์ผู้ท่องเที่ยวเวลาคนแรกของโลก แต่ “ผม” ปฏิเสธเนื่องจากภาระหน้าที่ทางครอบครัว อีกหลายเดือนต่อมาภรรยาและลูกของ “ผม” ได้รับความเดือดร้อนชีวิตทั้งคู่จึงทำให้ “ผม” เปลี่ยนใจยอมเสี่ยงเป็นมนุษย์ทดลองยานเวลาของกำรเป็นคนแรก โดยตกลงไว้ว่าจะเดินทางสู่อนาคตแต่เมื่อถึงเวลาเดินทาง “ผม” กลับเดินทางไปสู่อดีต เพื่อไปพบภรรยาและลูกก่อนวันเกิดอุบัติเหตุ จากการเดินทางไปสู่อดีตจึงทำให้ “ผม” ไม่สามารถกลับสู่โลกปัจจุบันได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...เมื่อกำรออกป้อนอกยาน และประตูของยานปิดลง คอมพิวเตอร์ควบคุมยานเวลาเริ่มต้นนับถอยหลัง จากสิบ...เก้า...แปด...ผมรีบตั้งเวลาจุดหมายปลายทางเสียใหม่ ให้ยานเวลาเดินทางไปสู่อดีต...ก่อนวันเกิดเหตุร้ายกับครอบครัวของผมหนึ่งวัน

เสียงกระหึ่มในยานเวลาดังแรงขึ้น

ผิวชั้นนอกของยานที่เป็นวัสดุใสเริ่มคันหนุน

เมื่อเสียงนับถอยหลังถึงหนึ่ง...แล้วก็...ศูนย์ ทุกสิ่งทุกอย่างในยานเวลาคับมิด ผมรู้สึกเหมือนตัวเองกำลังลอยเคว้งคว้างอยู่ในอวกาศเห็นแสงความมากมายพุ่งเป็นสายผ่านไปอย่างรวดเร็ว

แล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็หยุดนิ่ง

ความมืดและแสงดาวเป็นสายหายไป...

(“คนท่องเที่ยวเวลา” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 39)

ในเรื่อง นิทานอนาคต สารของเรื่องสะท้อนชีวิตขณะที่ชายชราอาศัยอยู่บนดวงจันทร์ เรื่องเริ่มขึ้นจากนิคมบนดวงจันทร์มีชายชราเล่านิทานให้หลานชายฟัง ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับโลก ครั้งอดีตกาล ตั้งแต่สมัยยุคหินเก่า จนถึงยุคปีสากลโลก 2050 โดยกล่าวถึงการต่อสู้ของมนุษยชาติ ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับมนุษย์ต่างดาว การต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของมนุษย์เช่นนี้เป็นการสร้างชาติ สร้างอาณาจักร ขยายดินแดน รวมทั้งการป้องกันโลกจากผู้รุกราน ตอนท้ายเรื่องจบด้วยการตั้งคำถามของหลานชายที่ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการเดินทางไปสู่ดวงจันทร์ ดังนี้

...หลานชายกอดเข้าปู่ชรา นั่งนิ่งและขบคิดจนเข้าใจคำถามแรกของตนเองทีละน้อย เขามองโลกสีฟ้าส่องแสงหazyที่สะท้อนจากดวงอาทิตย์อีกครั้งหนึ่ง จากนิคมบนดวงจันทร์ที่ซึ่งพ่อแม่ของเขาถือกำเนิดมา

“ถ้าอย่างนั้นทำไมมนุษย์เราถึงอยู่รอดมาถึงที่นี่ได้ล่ะครับ?”

ใบหน้าการุญช์ของชายชราประดับรอยยิ้ม มีแต่ยิ้มเท่านั้นทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ตลอดกาล

“ปู่ยังมีนิทานอีกหลายเรื่องจะเล่าให้หลานฟัง...”

(“นิทานอนาคต” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 58)

ในเรื่อง ผู้มาเยือน สารของเรื่องเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์เรื่องเทคนิคการแช่แข็ง และการเดินทางในอวกาศมาใช้โดยเริ่มจาก “สมชาย” ได้เข้ามาเป็นนักบินพลเรือนที่ผ่านการทดสอบจนได้เข้าร่วมโครงการพิชิตกลุ่มดาวแอนโดรเมดา ในขณะที่ยานอวกาศเข้าสู่สภาวะหลับลึก ผู้เขียนได้บรรยายระบบการทำงานของยานไว้ดังนี้

...หลังจากที่ยาน จักริ-กรุงเทพฯ 1 เดินทางผ่านสถานีอวกาศของสหภาพโซเวียตบนดวงจันทร์โคจรต้นแล้ว สมาชิกทั้งหมดก็เตรียมพร้อมสำหรับการเข้าสู่สภาวะหลับลึกในระหว่างที่ยานเดินทางข้ามกลุ่มดาว กับต้นไทยพิทักษ์ตรวจสอบระบบการทำงานของยานเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะโอนทุกสิ่งทุกอย่างเข้าสู่การควบคุมดูแลของคอมพิวเตอร์

ครอบครัวของแคปซูลเลื่อนลงปิดหลังจากที่ถูกเรือแต่ละคนเข้าไปนอนอยู่ภายในเรียบร้อยแล้ว อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนไปจ่ออยู่ที่หน้าผากของพวกเขา แล้วเครื่องบังคับให้หลับก็เริ่มต้นทำงาน อุณหภูมิของร่างกายถูกลดลงเหลือเพียงไม่กี่องศาเหนือจุดน้ำแข็ง ถือเป็นการสะกดให้หลับอย่างปลอดภัย เป็นวิธีที่จะทำให้พวกเขาไม่ตกอยู่ในภาวะความฝันผลดีของการหลับ

เล็กเช่นนี้จะช่วยลดปริมาณอาหารที่ต้องบรรทุกมาด้วยกับยานไปได้หลายตัน ทั้งพวกเขาก็ไม่
ต้องทนเคร่งเครียดกับการล่องลอยอยู่ในอวกาศอันว่างเปล่าเป็นเวลานานๆ ร่างกายของพวกเขา
เขาจะไม่อ่อนเพลีย ทุกคนจะยังคงความสดชื่นต้นตัวไว้ได้เมื่อถูกปลูกให้ฟื้นคืนจากการหลับ
ลึก โดยการกระตุ้นทางเคมีและไฟฟ้าจากคอมพิวเตอร์ในอีกราว 4 เดือนนับจากนี้ หรือจะถูก
ปลูกในกรณีเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินเร่งด่วนซึ่งคอมพิวเตอร์ไม่สามารถพิจารณาแยกแยะและตัด
สินใจได้...

(“ผู้มาเยือน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 63-64)

ในเรื่อง ประเทศโคลน สารของเรื่องสื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์เรื่องการโคลนนิ่ง
(Cloning) คือ การสืบพันธุ์โดยไม่ต้องอาศัยเพศมาสร้างเป็นเรื่อง เรื่องเริ่มขึ้นจากการแย่งชิงอำนาจ
การปกครองของชาติเดียวกันระหว่างฝ่ายการปกครองของรัฐ กับ ฝ่ายข้าศึก ขณะที่ฝ่ายรัฐกำลังจะ
พ่ายแพ้เนื่องจากขาดกำลังพลเขาจึงตัดสินใจใช้วิธีการสืบพันธุ์ด้วยการโคลนนิ่งจากต้นพันธุ์ของ
“พลเอกสุ” ผลกระทบที่ได้รับจากการโคลนนิ่ง ก็คือ ทหารทั้ง 2 ฝ่ายมาจากต้นพันธุ์เดียวกัน ผู้ที่
ถือกำเนิดจากเซลล์ต้นพันธุ์คือ “พลเอกสุ” ผู้นำฝ่ายข้าศึก ด้วยสัญชาตญาณแห่งเผ่าพันธุ์เดียวกัน
ทำให้พวกเขาก็คิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวและกลายเป็นประเทศโคลนไทยโดยมี ‘พลเอกสุ’ เป็นผู้นำ
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...รอบบริเวณเมืองหลวงอันเป็นศูนย์กลางการปกครองของประเทศขณะนั้นแสง
อาทิตย์ได้สาดส่องให้เห็นบรรดาร่างทหารโคลน ผู้กำเนิดขึ้นมามีชีวิตจากเซลล์พันธุ์กรรมเดีย
วกันหลายแสนคน ต่างเดินทัพเข้ามายังเมืองหลวงด้วยท่วงท่าอันสงบบน ในมือพวกเขาไม่มี
อาวุธสงครามใดๆ ทั้งสิ้น

พวกเขาไม่ได้เสียชีวิตในการเข้าปะทะกัน แต่พวกเขากลับได้ไปพบกับญาติของ
พวกเขาเองที่มี ดีเอ็นเอ เดียวกัน และขยายพันธุ์โดยการโคลนนิ่งเช่นกัน ด้วยสัญชาตญาณแห่ง
เผ่าพันธุ์เดียวกันนั่นเอง ทำให้พวกเขาก็คิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว และร่วมรู้ภารกิจที่แท้จริง
จากผู้ที่ถือกำเนิดจากเซลล์ต้นพันธุ์ของพลเอกสุ ตระกูลศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายข้าศึก...

(“ประเทศโคลน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 97-98)

ในเรื่อง พันธุ์สวณ สารของเรื่องสื่อให้เห็นสิ่งมีชีวิตทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า
“สัตว์ยนต์” สิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์นี้ถูกสร้างเพื่อทดแทนสิ่งมีชีวิตที่กำลังจะ
สูญพันธุ์นั่นคือ มนุษย์ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงโลกในอนาคตว่ามนุษย์ได้สร้างสัตว์ยนต์ที่มีชีวิต มีเนื้อ

มีหนัง ดูว่ามีเลือดเนื้อ และลมหายใจรวมทั้งระบบความคิดของสมองก็ถูกป้อนข้อมูลใส่ลงไปด้วย เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลง ไปมนุษย์ถูกทำลายจนใกล้จะสูญพันธุ์ ‘ลมหายใจ’ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในโลก พวกสัตว์ยนต์จึงต้องคัดเลือกพันธุ์ที่สมบูรณ์ของมนุษย์ เพื่อส่งวนพันธุ์เอาไว้ จากเหตุการณ์ของเรื่องผู้วิจัยจึงสรุปว่า การนำความรู้เชิงวิทยาศาสตร์มาใช้นั้น นอกจากจะได้คุณประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้นแล้ว เรายังได้รับโทษมหันต์จากสิ่งที่เราสร้างมากับมือด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...“จะขยายพันธุ์มันอีกไหมนี่”

“ไม่รู้ ยังไม่มีคำสั่งลงมา”

“อายุของสิ่งมีชีวิตนี้ได้ส่งสมถ่ายทอดเชื้อไขลงมานับได้ล้านๆ ปี”

“มหัศจรรย์เหลือเกิน”

“ใช่ นอกจากนั้นยังเป็นต้นเค้าของสัตว์บรรพบุรุษผู้สร้างพวกเราเป็นแม่แบบแห่งสิ่งมีชีวิต มีลมหายใจ และเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมชนิดที่มีสองขา เป็นพลังงาน เป็นสารประกอบทางเคมี อีกทั้งยังเป็นพระเจ้า”

.....
...สัตว์ร่างเล็กหลังกระจกสังเคราะห์ไขร่วงลงกับพื้น ยาสลบที่วางผ่านอากาศซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นอาหารของการหายใจเริ่มออกฤทธิ์มันโยกเดินช้าลง แล้วค่อยๆ ร่วงลงพุบึงกับพื้นสีเขียวหยุ่นนุ่ม และจากนั้นมันจะถูกนำไปเข้าเครื่องตรวจสอบและคัดเลือก ตัวที่แข็งแรงและสมบูรณ์จะถูกคัดให้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ สำหรับเข้าสู่กระบวนการผสม เพื่อการสืบสายพันธุ์ทดแทนตัวที่กำลังจะสิ้นลมหายใจในอีกไม่ช้า เพื่อพยายามรักษา ‘ลมหายใจ’ เอาไว้

(“พันธุ์ส่งวน” ใน ฝนหยดเดียว. 2535 : 130, 140)

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่า สารของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ในช่วงพ.ศ. 2525-พ.ศ. 2535 สะท้อนสารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ และสารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์

นักเขียนเรื่องสั้น “แนวทดลอง” นิยมใช้สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม มากที่สุด จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง พบว่ามีจำนวน 29 เรื่อง โดยจำแนกได้เป็น 15 กลุ่ม ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทุจริตในหน้าที่ ปัญหาโสเภณี ปัญหาผู้คนที่มิจิตใจเสื่อมขาดคุณธรรม ปัญหาสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการศึกษา อิทธิพลจากสื่อมวลชน ปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ปัญหาการต่อของมนุษยชาติ ความไม่

ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาภัยธรรมชาติ รองลงมาเป็นเรื่องสั้นที่ใช้สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ พบว่ามีจำนวน 16 เรื่อง จำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ การดำเนินชีวิต ความรัก และการแสวงหาความหมายของชีวิต เรื่องสั้นที่ใช้สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ พบว่ามีจำนวน 6 เรื่อง จำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ความเชื่อและความศรัทธาที่ไร้เหตุผล ความไม่เชื่อศาสนา และความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ เรื่องสั้นที่ใช้สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ พบว่ามีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ สารที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้สื่อในเรื่องการเดินทางไปกับเวลา เทคนิคการแข่งแข่ง การทำโคลนนิ่ง (Cloning) สิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ และชีวิตบนดวงจันทร์

จะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วงนี้นิยมใช้สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยมมากที่สุด เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุกำลังครอบงำจิตใจ ค่านิยมของคนเริ่มเปลี่ยนไป การเห็นความสำคัญของเงินมากกว่าสิ่งใด มนุษย์จึงคิดไปประกอบอาชีพทุจริต เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเงิน โดยคิดหาวิธีที่จะทำให้เงินทองเพิ่มพูน โดยบางทีละเลย ไม่คิดไปในทางที่จะแสวงหาคุณค่าต่อจิตใจ สภาพจิตใจจึงเสื่อมลงขาดคุณธรรม จึงเป็นผลให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายขึ้นในสังคมไทย อิทธิพลเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นในเรื่องสั้นมากที่สุด

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวเคราะห์เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอและสาร (Message) จากหนังสือรวมเรื่องสั้นจำนวน 17 เล่ม คัดเลือกเฉพาะเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทย จำนวน 50 เรื่อง การศึกษาวเคราะห์ครั้งนี้ ดำเนินการด้วยวิธีวิจัยเอกสาร แล้วเสนอผลการวิจัยแบบพรรณनावเคราะห์ สรุปผลได้ดังนี้

1. วิธีการนำเสนอเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทย จากการศึกษพบว่า มีกลวิธีการนำเสนอ 2 ลักษณะ คือ กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง และกลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง

1.1 กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง ผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีที่ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง ซึ่งมีจำนวนถึง 8 เรื่อง และเรื่องสั้นที่มีวิธีการนำเสนอเรื่องแบบใหม่ อีก 5 เรื่อง รวมเป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” 13 เรื่อง คือ ผู้ตามคำสั่ง ประทานโทษฯ คีนเป่ลียว เรือ เขาและเธอ ภาพ เสียงและคำถาม อะไร ทำให้การของจิตไร้สำนึก โลภีย-นิพพาน เขาของผม ภาพลวงตา เกี่ยวกับการเปลี่ยนสรรพนาม หมึกหยดสุดท้าย และเลขคณิต ป. 2

กลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่องที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้เขียนเล่าเรื่องแบบมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ มีจำนวน 19 เรื่อง กลวิธีนี้ทำให้ทราบว่า นักเขียนต้องการเสนอ “นัย” หลายประการ เพื่อให้ผู้อ่านวินิจฉัยเรื่องราวด้วยตนเอง รองลงมา คือ ตัวละครเอกเล่าเรื่องราวของตนเอง มีจำนวน 10 เรื่อง ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง มีจำนวน 8 เรื่อง ตัวละครเล่าเรื่องราวของตัวละครอีกตัวมีจำนวน 5 เรื่อง และผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง กับการใช้กลวิธีหลายอย่างปนกัน มีจำนวนเท่ากัน คือ 4 เรื่อง

1.2 กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง เรื่องสั้นที่ปรากฏ “แนวทดลอง” ชัดเจนที่สุด คือ การใช้การเขียนอัตโนมัติ 10 เรื่อง กับ การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด 5 วิธี รวม 24 เรื่อง กลวิธีการเสนอเรื่องทั้ง 2 นี้ มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเอง นักเขียนแต่ละคนพยายามคิดค้นรูปแบบใหม่ ๆ นำเสนอ

การใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดที่ปรากฏในเรื่องสั้นช่วงนี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องสั้นแบบเดิมที่ยึดถือกันมา จะเห็นว่า กลวิธีการนำเสนอแบบเบ็ดเตล็ด มีลักษณะที่แปลกและแตกต่างกว่าเรื่องสั้นเดิมๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเขียนน่าจะได้รับอิทธิพลจากงานเขียนของตะวันตกมากกว่าได้จากการศึกษางานเขียนเรื่องสั้นไทยในอดีต โดยเฉพาะการได้รับอิทธิพลของกลุ่มกวีเซอร์เรียลิสต์ พวกเขาต้องการทำการปฏิวัติทางภาษา เพื่อให้ภาษาวรรณกรรมที่เคยแห้งแล้ง กลับกลายเป็นภาษาที่มีพลัง มีชีวิต ฉะนั้น เรื่องสั้นที่ปรากฏในการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ดนี้ มีจำนวนถึง

24 เรื่อง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ ที่ต้องการเสนอลักษณะเฉพาะคนที่คิดค้นขึ้นเอง เช่น สุชาติ สวัสดิ์ศรี ศรีดาวเรือง พงนา จันทระสันติ วสันต์ สิทธิเขตต์ อรุณาวาสี แก้ว ลายทอง เสี่ยวจันทร์ แรมไพร ศักดิ์ชัย ถักนาวิเชียร และ วินทร์ เลียววาริณ เป็นต้น จึงนับว่า เรื่องสั้นที่ใช้กรรมวิธีเปิดเตลิดนี้ จัดเป็น “แนวทดลอง” ทั้งหมด ที่ชัดเจนที่สุดในการนำเสนอ

การใช้กลวิธีการเสนอเรื่องแบบการใช้สัญลักษณ์ มีปรากฏมากที่สุด 26 เรื่อง และ การใช้กระแสน้ำมีจำนวน 20 เรื่อง ถึงแม้ว่า กลวิธีทั้งสองจะเคยปรากฏในเรื่องสั้นแบบเดิมมาแล้วก็ตาม ส่วนหนึ่งผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นช่วงนี้ได้พยายามหนีจากกรอบเดิม ซึ่งเป็นสูตรสำเร็จที่นักเขียนเก่าเคยยึดถือ นักเขียนจึงเสนอสิ่งแปลกใหม่ให้แก่วงการเรื่องสั้น การนำเสนอด้วยวิธีใช้สัญลักษณ์ส่วนใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ส่วนตัวที่นักเขียนรุ่นใหม่คิดค้นขึ้นเอง การใช้สัญลักษณ์จึงเป็นวิธีการสื่อสารที่มีศิลปะมากกว่าการบอกตรงๆ และยังสามารถสื่อสารในสิ่งที่เสนอออกมาตรงๆ ไม่ได้ เช่น เรื่องทางเพศ หรือเรื่องการเมือง การใช้สัญลักษณ์ทำให้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านได้ใช้ความคิดและจินตนาการที่กว้างไกลลึกซึ้ง โดยเฉพาะผู้อ่านสามารถใช้ความคิดตีความได้โดยเสรี นอกจากนี้ การใช้สัญลักษณ์ยังอาจเป็นทางออกของความซับซ้อนของจิตใต้สำนึกของนักเขียนหรืออาจเป็นการทดลองกลวิธีของนักเขียนก็ได้

2. สารของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทย ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองนิยมใช้สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม มากที่สุด จากเรื่องสั้น 50 เรื่อง พบว่ามีจำนวน 29 เรื่อง โดยจำแนกได้เป็น 15 กลุ่ม ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทุจริตในหน้าที่ ปัญหาโสเภณี ปัญหาผู้คนที่มึนจิตใจเสื่อมขาดคุณธรรม ปัญหาสภาพจิตใจของมนุษย์ในระบบทุนนิยม ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาความยากจน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการศึกษา อิทธิพลจากสื่อมวลชน ปัญหาการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ปัญหาการต่อสู้ของมนุษยชาติ ความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาภัยธรรมชาติ รองลงมาเป็นเรื่องสั้นที่ใช้สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ พบว่ามีจำนวน 16 เรื่อง จำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ การดำเนินชีวิต ความรัก และการแสวงหาความหมายของชีวิต เรื่องสั้นที่ใช้สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ พบว่ามีจำนวน 6 เรื่อง จำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ความเชื่อและความศรัทธาที่ไร้เหตุผล ความไม่เชื่อศาสนา และความเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ เรื่องสั้นที่ใช้สารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ พบว่ามีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ สารที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้สื่อ ในเรื่องการเดินทางไปกับเวลา เทคนิคการแข่งแข่ง การทำโคลนนิ่ง (Cloning) สิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ และชีวิตบนดวงจันทร์

จะเห็นได้ว่า เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วงนี้นิยมใช้สารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยมมากที่สุด เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุกำลังครอบงำจิตใจ ค่านิยมของคนเริ่มเปลี่ยนไป การเห็นความสำคัญของเงินมากกว่าสิ่งใด มนุษย์จึงคิดไปประกอบอาชีพทุจริต เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเงิน โดยคิดหาวิธีที่จะทำให้เงินทองเพิ่มพูน โดยบางทีละเลย ไม่คิดไปในทางที่จะแสวงหาคุณค่าต่อจิตใจ สภาพจิตใจจึงเสื่อมลงขาดคุณธรรม จึงเป็นผลให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายขึ้นในสังคมไทย อิทธิพลเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นในเรื่องสั้นมากที่สุด

อภิปรายผล

เรื่องสั้นที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 นี้ เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบที่เห็นชัดเจน ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มจำนวนของเรื่องสั้น “แนวทดลอง” นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตาม ต้องเกิดจากความพร้อม 2 ด้าน คือ ด้านอัตวิสัยหรือปัจจัยภายในวงจรวรรณกรรมเอง กับความพร้อมด้านภววิสัยหรือปัจจัยภายนอกวงจรวรรณกรรม

ปัจจัยภายใน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากวงในวรรณกรรมเรื่องสั้น ช่วง พ.ศ. 2525 เป็นระยะแห่งความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนก้าวหน้า ก่อให้เกิดการโต้แย้งทางความคิดทั้งด้านทฤษฎีจนถึงปัญหาวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสับสน เช่น วิเคราะห์ว่าเรื่องสั้นหลัง 6 ตุลาคม มีรูปแบบซ้ำซาก เก่งเกินไป งานเขียนของคนก้าวหน้ากลายเป็นน้ำเน่าหรือสูตรสำเร็จ มีผลทำให้เรื่องซบเซา (วรรณี พุทธเจริญทอง. 2528 : 78) วรรณกรรมสะท้อนสังคมจึงถึงจุดอิมิตัวตั้งแต่ พ.ศ. 2530 (วินิตา คิติยนต์. 2533 : 529) เพราะทั้งคนเขียนและคนอ่านต่างก็เริ่มเบื่อหน่ายกับการเขียนถึงปัญหาที่ไม่มีการแก้ไข และรูปแบบสัญลักษณ์นิยมก็เข้ามาแทนที่ ขณะที่นักเขียนไทยไม่ได้เข้าใจถึงความเป็มาทางวัฒนธรรมหรือภาษาหรือกลวิธีที่ใช้ ความซ้ำซากก็จะเกิดขึ้นในเวลาไม่นานจึงทำให้นักเขียนคิดค้นที่จะเขียนงานออกมาในรูปแบบอื่นๆ บ้าง

ปัจจัยภายนอก หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพสังคมช่วงนี้ที่เกี่ยวข้องกับวงจรวรรณกรรมเรื่องสั้น ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของสื่อมวลชน ทางด้านภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์และวีดิทัศน์ ที่มีบทบาทนำความรู้ ความบันเทิง ในรูปของเสียงและภาพเข้ามาแทนที่ความบันเทิงจากการอ่านหนังสือ ทำให้คนอ่านหนังสือน้อยลง และไม่มีเวลาว่างพอที่จะอ่านเรื่องยาวๆ อย่างละเอียดลออ วรรณกรรมจึงกลายเป็นวรรณกรรมสั้นๆ ที่อ่านจบภายในไม่กี่นาที ภาษาสั้นง่ายจะได้รับการยกย่องแทนภาษาไพเราะ สละสลวย อย่างเมื่อก่อน นักเขียนจึงสร้างความแปลกใหม่ขึ้นทางด้านรูปแบบ และเนื้อหา เพื่อดึงคนอ่านให้กลับมา

ปัจจัยทั้ง 2 ทำให้นักเขียนต้องแก้วิธีการ โดยหันมาจับงานเขียนเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งแม้ว่าจะแก้ไขได้หรือไม่ได้ ตรงจุดหรือไม่ตรงจุดก็ตาม ก็เป็นการทดลองแบบหนึ่งของนักเขียนที่ทำให้เกิด

เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้เรื่องสั้นที่ปรากฏในช่วงนี้มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเอง นักเขียนแต่ละคนพยายามคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ เสนอเนื้อหาที่หลากหลายกว่าเดิม มีการทดลองใช้วิธีการนำเสนอที่มีความเป็นส่วนตัวของผู้เขียนสูง ขณะเดียวกัน ‘สาร’ ที่สื่อออกมาแม้มีความหมายซ่อนเร้น ไม่ชัดเจน จึงกลายเป็นเสน่ห์ของวรรณกรรมร่วมสมัยที่ต้องการให้ ผู้อ่านวินิจฉัยเรื่องราวด้วยตนเอง

ด้านกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในเรื่องสั้น “แนวทดลอง” พบว่า กลวิธีเกี่ยวกับการเล่าเรื่องมีการใช้กลวิธีที่ตัวละครเดินเรื่องด้วยตนเอง เป็นเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ทั้งหมด ส่วนกลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่องที่ปรากฏ “แนวทดลอง” ชัดเจนที่สุดคือ การใช้การเขียนอัตโนมัติ กับการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด ที่มีลักษณะเฉพาะตัวเป็นของตนเอง ผู้วิจัยเห็นว่า นักเขียนน่าจะได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากวรรณกรรมเซอร์เรียลลิสต์ แล้วมาผสมผสานในแบบไทย ๆ ตามลีลาเฉพาะตนเอง การใช้สัญลักษณ์มุ่งเสนอเรื่องราวแบบนามธรรม ที่ให้ผู้อ่านสามารถตีความและมองให้เห็นเป็นรูปธรรมออกมาได้ เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ช่วงนี้มักจะมีรูปแบบกึ่งภาพฝันโดยให้ความสำคัญแก่ “รูปความคิดที่แปลกใหม่” เชิงการปฏิบัติทางภาษามากกว่า “รูปภาษา” โดยมีลักษณะของการเขียนแบบอัตโนมัติ (Automatic) หรือ การเขียนแบบ “เลียนอย่างคนบ้า” เพื่อศึกษาจิตไร้สำนึก นอกจากนี้ยังมีการทดลองทางปัญญาที่ใช้เล่นกับผู้อ่านโดยเสนอออกมาเป็นรูปของ “เกม” มีการตั้งคำถามมากกว่าเป็นการอธิบาย

ด้านการใช้ ‘สาร’ เรื่องสั้น “แนวทดลอง” เสนอสารที่แสดงความคิดของคนรุ่นใหม่ โดยแยกออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ กลุ่มผู้เขียนที่เสนอสารอย่างตรงไปตรงมาไม่ได้วันเกรงต่ออิทธิพลใดๆ เป็นแนวคิดที่ประชาชนกำลังประสบอยู่ในขณะนั้น เช่น ปัญหาการเรียกร้องประชาธิปไตย ปัญหาโสเภณี ปัญหาความไม่ศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นต้น ผู้เขียนกลุ่มนี้จะใช้แนวคิด “แอบเสิร์ด” และวิธีการเขียนแบบอัตโนมัติ เป็นการปฏิบัติทางภาษาที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาที่กำว้าวและแสดงความคิดที่เป็นอิสระ ถือว่าเสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งแวดล้อม โดยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาเอกซิสเตนเซียลลิสม์

ประเภทที่สอง คือ กลุ่มผู้เขียนที่เสนอสารออกมาในรูปของสัญลักษณ์ ใช้การเขียนแบบเหนือจริง และแนววิทยาศาสตร์เข้ามาใช้โดยแสดงออกมาเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม กลุ่มนี้จะสร้างภาพจำลองที่แสดงความหมายซ่อนเร้นมากกว่าเปิดเผยแบบตรงๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ตีความจากสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนคิดค้นทดลองขึ้นมา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 พบว่า ควรจะได้มีการศึกษาในแง่มุมต่างๆ จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษา บทกวี “แนวทดลอง” ของไทยในช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 เพื่อจะให้เห็นสภาพของวรรณกรรมในช่วงนี้ได้อย่างชัดเจน
2. ควรศึกษาองค์ประกอบ กลวิธีการเขียนและการใช้ภาษา เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยหลังจาก พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป
3. ควรมีการศึกษาเรื่องสั้นของนักเขียนคนใดคนหนึ่งอย่างละเอียด โดยเฉพาะที่น่าสนใจในช่วงนี้ ได้แก่ วินทร์ เลียววาริณ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ ศักดิ์ชัย ลัคนาวิเชียร และเลี้ยวจันทร์ แรมไพร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ฤทธิเดช . วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2522 .
- กระแสร้ มลายาภรณ์ . วรรณกรรมไทยปัจจุบัน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย , 2512 .
- กุหลาบ มัลลิกะมาส . วรรณกรรมไทย . พิมพ์ครั้งที่ 7 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2531 .
- _____ . ผลงานวรรณกรรม ของ ศาสตราจารย์ คุณหญิง กุหลาบ มัลลิกะมาส . พิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสฉลองครบ 6 รอบของศาสตราจารย์ คุณหญิง กุหลาบ มัลลิกะมาส . กรุงเทพฯ : 2534 .
- แก้ว ลายทอง . เรื่องสั้นสรรแล้ว คนหลงเวลา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุฝัน , 2528 .
- เจตนา นาควัชร . “ศัตรูที่ลึ้นไหล : แง่มุมหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย,” เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ “100 ปี นวนิยายไทย” ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร , 30 ก.ค. - 1 ส.ค. 2529 .
- เจือ สตะเวทิน . ศิลปะการประพันธ์ . พิมพ์ครั้งที่ 2 อักษรเจริญทัศน์ , 2510 .
- ชนะ เวชกุล . การเขียนสร้างสรรค์ . กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร , 2524 .
- ชัยสิริ สมุทวนิช . “จากผู้อ่านค้นฉบับ ,” ใน เสกสรรค์ ประเสริฐกุล . ฤดูกาล . กรุงเทพฯ : ดวงกมล , 2524 .
- ซูทิพย์ นาฏ . เรื่องสั้นภาษาอังกฤษและเรื่องสั้นอเมริกัน . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2520 .
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช . “ไฟไหม้ลามทุ่ง ไฟไม่ลามทุ่ง ไฟไหม้ไม่ลามทุ่ง ไฟไม่ไหม้ลามทุ่ง ,” สารคดี . 7(78) : 202 - 208 ; สิงหาคม 2534 .
- _____ . “วินทร์ เลียววาริณ สูตรสำเร็จ และ/หรือ แนวทดลอง ,” สารคดี . 11 (127) : 166 - 168 ; กันยายน 2538 .
- ดวงมณี พาหาญ . วิเคราะห์ลักษณะ “แอบเลิรด์” ในเรื่องสั้นของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2527 .
- ดอกไม้ดำ (นามแฝง) . “เขาและเธอ เราคือชีวิตที่น่าเบื่อหน่ายและไร้แก่นสารสาระ,” สยามรัฐ-สัปดาห์วิจารณ์ . 33 (46) : 38 - 39 ; พฤษภาคม 2530 .
- ธวัช ปุณโณทก . แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2527 .

- ชาติรี จินตวิจิต . “เรื่องจากปก,” กรุงเทพมหานคร (คอลัมน์จุดประกาย) . 2609 (9) : 1 - 2 ;
วันอาทิตย์ที่ 12 พฤศจิกายน 2538 .
- บัวแพน นันทพิสัย . “โฉมหน้าใหม่ของเรื่องสั้นไทย วิวาทะในเรื่องและนอกเรื่องของคนวรรณกรรมยุคนี้,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ . 36 (23) : 41 - 42 ; 2532 .
- _____ . “ข้อการะเกดเจ้าเอ๋ยจะเลยไปไหน,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ . 38 (3) :
38 - 39 ; 30 มิถุนายน - 6 กรกฎาคม 2534 .
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ , ม.ล. “หัวใจของวรรณคดีไทย.” วรรณไวทยาการ : วรรณคดี .
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2520 .
- _____ . แว่นวรรณกรรม . สำนักพิมพ์อ่านไทย , 2529 .
- ประทีป เหมือนนิล . วรรณกรรมไทยปัจจุบัน . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์ ,
2523 .
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน . การเขียนภาคปฏิบัติ . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2518 .
- เปลื้อง ณ นคร . การบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ . พิมพ์ครั้งที่ 7 . กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช , 2507 .
- ไพลิน รุ่งรัตน์ (นามแฝง) . “ลูกพ่อคนหนึ่ง (ถากไม้เหมือนหมาเลีย) หนังสือเขารอบสุดท้าย
ซีไรท์ ปี 2530,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ . 34 (8) : 38 ; 9 - 15 สิงหาคม 2530 .
- _____ . ““ตื่นจากฝัน” ขึ้นมาพบความจริงอันเจ็บปวด,” สยามรัฐสัปดาห์-
วิจารณ์ . 37 (4) : 40 - 41 ; 8 - 14 กรกฎาคม 2533 .
- ภิญโญ กองทอง . ลักษณะ “ก๊วหน้า” ของเรื่องสั้นในช่วง พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2516 . กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2528 .
- _____ . “เรื่องสั้นไทยวันนี้ วรรณกรรมของสุชาติ สวัสดิ์ศรี,” มาตุภูมิรายสัปดาห์ .
48 - 49 ; 14 - 20 กุมภาพันธ์ 2535 .
- รินฤทัย สัจจพันธุ์ . “เรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทย,” มาตุภูมิรายสัปดาห์ . 13 (2714/60) :
52 - 53 ; 13 - 19 มีนาคม 2535 .
- _____ . “วรรณกรรมปัจจุบัน,” กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,
2523 .
- ลาวัญย์ สังขพันธานนท์ . ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นร่วมสมัย . พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก , 2529 .

- วรรณิ พุทธเจริญทอง . “วิวัฒนาการเรื่องสั้นของไทย,” เอกสารประกอบการสอนวิชาเรื่องสั้นและนวนิยาย สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2528.
- วสันต์ สิทธิเขตต์ . รวมเรื่องสั้นและบทกลอน เขาและเธอ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พ่อแม่ , 2530 .
- _____ . เมืองละเมอ . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทะเลจันทร์ , 2531 .
- _____ . บทกวีและเรื่องสั้น อะไร . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พ่อแม่ , 2534 .
- วัฒน์ วรรณยางกูร . รวมเรื่องสั้นลูกพ่อคนหนึ่ง (ฉากไม้เหมือนหมาเลีย) . พิมพ์ครั้งที่สอง .
- พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์ปลายนา , 2531 .
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์ . วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ . สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย , 2504 .
- วินิตา คิถินต์ . “แนวโน้มของวรรณกรรมปัจจุบัน ทศวรรษของการต่อสู้ครั้งใหม่,” สยามรัฐ-สัปดาห์วิจารณ์ . 36 (36) : 18 - 24 กุมภาพันธ์ 2533.
- _____ . “วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2516 - ปัจจุบัน,” พัฒนาการวรรณคดีไทย หน่วยที่ 7 , เอกสารประกอบการสอนวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2533.
- วิภา กงกะนันทน์ . วรรณคดีศึกษา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2533.
- ศรีดาวเรือง (นามแฝง) . มัทรี . พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์ทานตะวัน , 2530 .
- _____ . ภาพลวงตา . พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์ทานตะวัน , 2532 .
- _____ . แม่สาธุ . กรุงเทพฯ : ดวงกมลวรรณกรรม , 2536 .
- ศรีวิไล ดอกจันทร์ . ทฤษฎีและปฏิบัติการวรรณคดีศึกษา . ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ . ศูนย์หนังสือเชียงใหม่ , 2528 .
- สดชื่น ชัยประสาน . กวีนิพนธ์ และจิตรกรรมเซอร์เรียลลิสต์ในฝรั่งเศส ค.ศ. 1919 - 1969 .
- กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2532.
- สมเกียรติ คู่ทวีกุล . “การพิจารณาวิธีเล่าเรื่อง,” เอกสารประกอบการศึกษาวิชาภาษาไทย 524 : วรรณกรรมร่วมสมัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2534 .
- สายทิพย์ นุกุลกิจ . วรรณกรรมไทยปัจจุบัน . ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มศว.บางเขน , 2537 .
- สิงห์ สนามหลวง (นามแฝง) . โลกหนังสือ . 5 : 90 - 92 กุมภาพันธ์ 2526 .
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี . “ความเป็นมาและกลุ่มความคิดเรื่องสั้นไทยสมัยใหม่,” ใน ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย . กรุงเทพฯ : ดวงกมล , 2518.

- สุชาติ สวัสดิ์ศรี . เรื่องสั้นช่อกระเจด 5 เดินข้ามคืน . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2532 .
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 6 ตื่นจากฝัน . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2533 .
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 7 คนพันธุ์ใหม่ . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2533 .
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 8 ไฟไม่ลามทุ่ง . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2534 .
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 9 สบสังวาสสโมสร . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2534 .
- _____ . “สนทนาหลายบรรทัดกับ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ยุคตลาดขยาย ,” ใน สารคดี .
กรุงเทพฯ : 66 - 68 , 2534.
- _____ . “ว่าด้วยเรื่องสั้น “แนวทดลอง”, ” รวมเรื่องสั้นแนวทดลองข้อปาริชาติ 1 ชุด
ฝนหยดเดียว . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2535.
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 11 รากเหง้าเผด็จการ . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2535 .
- _____ . เรื่องสั้นช่อกระเจด 12 รัฐบาลน้ำ . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2535 .
- _____ . รวมเรื่องสั้นความเจ็บในความเจ็บ . กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย , 2534 .
- สุภารัตน์ เสรีวัฒน์ . วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทย ตั้งแต่แรก จนถึง พ.ศ. 2475 . เอกสาร
การนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 212 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู , 2522.
- สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ . วรรณคดีวิเคราะห์ . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2525 .
- สุปานี มณฑานุช . เรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ของไทย พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2530 . กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2533.
- สุพรรณิ วราทร . ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย . กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์ , 2519.
- สุวนีย์ มกราพันธ์ . แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม . เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา
ภาษาไทย 105 . กรุงเทพฯ : แพรววิทยา , 2525 .
- อัมพร สุขเกษม . “สัญลักษณ์ ,” ประชาศึกษา . ธันวาคม 2522 .
- Perrine , Laurence . Story and Structure . Second Edition , Harcourt , Brace & World Inc ,
New York , 1966 . 536 p.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวเบญจนาฏ ชื่อสกุล วัฒนมณี

เกิดวันที่ ๒๗ เดือนธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖

สถานที่เกิด โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพฯ

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๓๐ ซอยอ่อนนุช๑๑ (จากถ่อม)
ถนนสุขุมวิท ๘๘ แขวงสวนหลวง เขตประเวศ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน Proof Reader

สถานที่ทำงานปัจจุบัน Plan Grafik Company Limited

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๒๕ เตรียมอุดมศึกษา (แผนกศิลป์ - คณิต)

จากโรงเรียนสิงห์สมุทร ชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๓๐ ศศ.บ (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทภาษาอังกฤษ)

จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. ๒๕๓๕ กศ.ม (วิชาเอกภาษาไทย)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เรื่องสั้น “แนวทศลง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535

บทคัดย่อ
ของ
เบญจนาฏ วัฒนมณี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม 2539

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายจะศึกษาเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ของไทยช่วง พ.ศ. 2525 - พ.ศ. 2535 โดยศึกษาเรื่องสั้น 50 เรื่อง จากรวมเรื่องสั้น 17 เล่ม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเขียนพยายามที่จะเสนอรูปแบบใหม่ในการเขียนเรื่องสั้นให้แตกต่างไปจากเดิม “แนวทดลอง” ที่ปรากฏในวิธีการนำเสนอ คือกลวิธีเกี่ยวกับผู้เล่าเรื่อง และ กลวิธีเกี่ยวกับการเสนอเรื่อง ส่วนในด้านการใช้สาร นักเขียนได้เสนอสารเกี่ยวกับสังคม ค่านิยม สารเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ สารเกี่ยวกับชีวิต อุดมการณ์ และสารที่สื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์

อิทธิพลที่เป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดเรื่องสั้น “แนวทดลอง” ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพสังคม การแพร่กระจายของสื่อมวลชน การมุ่งคิดค้นสร้างรูปแบบเฉพาะตนของนักเขียน และ การได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมของตะวันตก

THAI EXPERIMENTAL SHORT STORIES DURING B.E. 2525 TO B.E. 2535

AN ABSTRACT

BY

BENJANART VATTANAMANEE

Presentd in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

May 1996

The purpose of this thesis is to study Thai Experimental Short Stories during B.E. 2525 to B.E. 2535 by analysing 50 short stories from published together in 17 books. The research can be concluded that the writers tried to present their works with difference from the former short stories. Experimental can be seen in the method of presentation are point of view and presentation. As for the message, the writers interestingly presented the message of Thai society, social values, religions, beliefs, human's life, idealistics and sciences matters.

The main factors which influence the Experimental Short Stories are the dramatic change in Thai Society, the powerful of mass communication, the innovation of unique writing methods, as well as the influence of the western literary works.